چىڭغىز ئايتماتوۋ

جەمىلە

مىللەتلەر نەشرىياتى

www.uyghurkitap.com

چىڭغىز ئايتماتوۋ

جەمىلە

مىللەتلەر نەشرىياتى

مۇندەرىجە

جەملە..1

سەرۋى قامەتلىك دىلبىرىم..........................98

ئۇيغۇر كىتاب تورى
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ پىكىر ئادرېسى

جەمىلە

ھەر دائىم بىر ياققا يولغا چىقىش ۋاقتىدا مەن رامكىسى ئاددى ياغاچتىن ياسالغان، چاقچاقلىغىنە رەسىمنىڭ ئالدىغا كېلىپ بىر دەم تۇرۇۋالاتتىم. ئەتە مەن ئايىلغا① ماڭىدىغانلىقىمدىن، ئاق يول تىلەپ دۇئا قىلىسكەن دىگەندەك، بۈگۈنمۇ بۇ رەسىمگە ئۇزاققىچە كۆز ئۇزمەي قاراپ كەتتىم.

مۇشۇ كەمگىچە بۇ رەسىمنى ھىچبىر كۆرگەزمىلەرگىمۇ بەرمىگەن ئىدىم. كۆرگەزمىگە بېرىش ئۇ ياقتا تۇرسۇن، ئايىلدىن تۇققانلىرىم مېنى يوقلاپ كەلگەندىمۇ، ئۇنى ئۇلارنىڭ كۆزىدىن نېرى قىلىپ يوشۇرۇپ قوياتتىم. ئىش يۈزىدە، بۇنىڭغۇ كىشىگە كۆرسەتكىلى بولمايدىغان يېرى يوق ئىدى، بىراق ئۇ ناھايىتى كۆركەم بەدىئى ئەسەرمۇ ئەمەس ئىدى. رەسىمدە سىزىلغان يەر قانداق ئاددى بولسا، رەسىمنىڭ ئۆزىمۇ شۇنداق ئاددى ئىدى.

رەسىمنىڭ ئىچكىرى تەرىپى كۈز ئاسمىنىنىڭ ئالا-بۇلىماچ چەت-ياقىسى ئىدى. شامال پارچە-پارچە بۇلۇتلارنى بىر تەرەپكە سۈرۈپ، يىراقتا كۆرۈنۈپ تۇرغان تاغ چوققىلىرىنىڭ ئۈستى بىلەن ھەيدەپ بارماقتا. ئۇنىڭدىن بېرىقى كۆرۈنۈشتە يالىڭاچلىنىپ بوزارغان ساغۇچ دالا، چەت-ياقىلىرى چىغ بىلەن قاپلانغان، يامغۇردىن كېيىن

---

①ئايىل — يېزا، كەنت، يۇرت مەنىسىدە. — ت.

تېخى قۇرۇمىغان قاپ ـ قارا يول ئىدى. يامغۇر يالاپ ئۆتــكەن هارۋا چاقىنىڭ ئىزى ئۈستىدە ئىككى ئادەمنىڭ تەڭ ماڭغان ئىـزى ئۇزاق ـ لارغا كەتكەن بولۇپ، بارغانسېرى ئاران ـ ئاران كۆرۈنەتـتى ۋە بۇ ئىككى يولۇچى يەنە بىر ـ ئىككى قەدەم ماڭسىلا رامكىــنىڭ سىرتىـغا چىقىپ كېتىدىغاندەك كۆرۈنەتتى. ئېيتماقـچى، يولۇچــىنىڭ بىرى... بەس، سۆزنى باشتىن باشلاي.

بۇ ۋەقە مېنىڭ بالىلىق ۋاقتىمدا بولۇپ ئۆتكەن. ئۇرۇشنىڭ ئۈچىنچى يىلىغا قەدەم قويۇلغان مەزگىــل ئىــدى. بىزنىڭ قېرىنــداشــلىرىمىز ئۇزاق ئالدىنقى سەپتە ــ كۇرسك ۋە ئورېل ئەتراپــدا پىداكارلىــق بىلەن جەڭ قىلماقتا ئىدى. ئۇ چاغدا بىز تېخى ئون تۆت ـ ئون بەش ياشلاردىكى بالا بولۇپ، كولخوزدىكى ئېغىر ئىشــلار بىزنىڭ زىــمــە ـ مىزگە چۈشــكەن ئىدى. ئۇما ۋاقىتــلىرىــدا هاۋا ئاجايىپ ئىــسسىپ كېــتەتتى. هەپــتىلەپ ئۆيــمىزگە قايتماي، كېچە ـ كۈندۈز دالىدا، خاماندا ياكى ئىستانسىغا ئاشلىق توشۇيدىغان يولدا بولاتتۇق.

هاۋا ئەنە شۇنداق تازا ئىسسىق كۈنلەرنىڭ بىرىدە ــ ئوغاقلىرىـ ـمىز ئىــسسقتا ئۇما ئوروۇپ ئوتــتەك قىزىپ كېتىــدىــغان كۈنــلەرنىڭ بىرىدە، مەن ئىستانسىدىن قۇرۇق هارۋــنى هەيدەپ كېــلىۋېتــىپ، ئۇزاقتىن بېرى بارمىغان ئۆيۈمگە كــرىپ ئۆتــكەچ كېــتەي دىــگەن خىيالغا كەلدىم.

سايغا يېقىن دۆڭدە، مەهەللىنىڭ ئۇ چېتىدە، تاملىرى پۇختا ئىككى هويلا بار بولۇپ، ئۇنى قاتار كەتكەن ئېگىز سۆۋادان تېرەكلەر ئارىغا ئېلىپ تۇراتتى. بىزنىڭ ئۆيىمىز ئەنە شۇ. ئۇزاقتىن بېرى بۇ ئىككى ئائىلە يېقىن خوشنا ئولتۇرۇپ كەلمەكتە ئىدى. مەن چوڭ ئۆيــنىڭ بالىسىمەن. تېــخى ئۆيلەنمــگەن ئىــكى ئاكام ئۇرۇشــقا كەتــكەن،

ئۇلاردىن ئۇزاقتىن بېرى خەت-خەۋەر يوق ئىدى.

قېرىغان دادام كولخوزنىڭ ياغاچچىلىق دۇكىنىدا ئىشلەيتتى. ئەتىگىنى ناماز ئوقۇپلا ئىشقا كېتىپ، قاراڭغۇدا ئۆيگە قايتاتتى. ئۆيدە ئاپام بىلەن بىر سىڭلىملا قالاتتى.

بىرنەسىدىكى كىچىك ئۆيدە بولسىمۇ بىزنىڭ يېقىن تۇققانلىرىمىز تۇراتتى. يېقىن تۇققانلىرىمىز دېگىنىمىزدە، ئىككى-ئۈچ ئەۋلات ئۆتسىمۇ بەرىبىر بىر ئائىلىدە ئۆتەتتۇق. كۆچمەن چارۋىچىلىق دەۋرىدىن، ئاتا-بوۋىلىرىمىز بىرلىكتە ئۆي تىكىپ، بىرلىكتە مال باققان ۋاقىتلىرىمىزدىن تارتىپ مۇشۇنداق ئىناق ئۆتۈپ كېلىۋاتىمىز. بۇنداق ئەنئەنە بىزدە داۋام قىلىپ كەلمەكتە. كولخوزلاشتۇرۇلغاندا، ئاتا-ئانىلىرىمىز قورا-جايلىرىنى بىر يەرگە سېلىشقان. شۇلا ئەمەس، كەنتتىن ئۆتۈپ، سايغا تۇتىشىدىغان بىزنىڭ ئارال كوچىمىزغا پۈتۈنلەي ئۆز ئۇرۇغىمىزدىكى تۇققانلار ئولتۇراقلاشقان.

كولخوزلاشتۇرۇلۇپ ئۇزاق ئۆتمەيلا كىچىك ئۆينىڭ خوجايىنى دۇنيادىن ئۆتۈپ، ئۇنىڭدىن خوتۇنى ۋە ئىككى كىچىك ئوغلى قېپتىكەن. بۇرۇندىن قالغان ئادەت بويىچە، بالىلىق تول خوتۇننى ياتقا بەرگىلى بولمايدۇ دېگەن رەسىم بويىچە، ئەل-ئاغىنە ۋە ئۇرۇق-تۇققانلار تول قالغان خوتۇننىڭ بېشىنى ئوڭلاپ قويايلى دەپ، ئۇنى يېقىن تۇققىنى ھېساپلانغان مېنىڭ دادامغا ئېلىپ بېرىپتىكەن. شۇنداق قىلغاندا، ئاتا-بوۋىلىرىمىزنىڭ روھى ئالدىدا مەجبۇرىيىتىنى ئادا قىلغان بولىدىكەن.

شۇنداق قىلىپ بىز ئىككىنچى ئۆيگىمۇ ئىگە بولۇپ قالغانىمىز. كىچىك ئۆينىڭ ئىگىلىك ئىشلىرى ئۆز ئالدىغا ئىدى: يېرى، مال-چارۋىسى بار ئىدى، لېكىن. ئەمەلىيەتتە، بىز بىرلىكتە

تۇرمۇش كەچۈرەتتۇق.

كىچىك ئۆيدىكى ئىككى ئوغۇلمۇ ھەربى سەپتە ئىدى. چوڭ ئوغلى سادىق ئۆيلىنىپ ئۇزاق ئۆتمەيلا ئۇرۇشقا كەتكەن، كىچىگى بولسا تېخى ئۆيلەنمىگەن ئىدى. بىز ئۇلاردىن خەت ئېلىپ تۇراتتۇق، لېكىن ناھايىتى ئۇزاقتا بىر قېتىم خەت ئالاتتۇق.

كىچىك ئۆيدە كىچىك ئاپام بىلەن ئۇنىڭ كېلىنى ــ سادىقنىڭ خوتۇنى قېلىشتى. ئۇ ئىككىسى ئەتىدىن ـ كەچكىچە كولخوزدا ئىشلەيتتى. كىچىك ئاپام ناھايىتى ئاق كۆڭۈل، مۇلايىم، يۇۋاش ئايال بولۇپ، ئۆستەڭ چېپىش، يەر سۇغىرىش، كەتمەن چېپىش ئىشلىرىدا، ھەرقانداق ئىشتا ياشلاردىن قالمايتتى، خۇدايىم كىچىك ئاپامنىڭ ئىشچانلىقىنى تەقدىرلەپ ئىشچان كېلىن بېرىپتۇدىمكىن، ئۇنىڭ كېلىنى جەملە ئىشتا غەيرەتلىك، پۇختا ۋە چاققان ئىدى، بىراق مىجەزى سەل باشقىچە ئىدى.

مەن جەملەنى قەۋەتلا ياخشى كۆرەتتىم. ئۇمۇ ماڭا بەك ئامراق ئىدى. بىز بەك ياخشى چىقىشىپ ئۆتەتتۇق. بىراق بىز بىر بىرىمىزنىڭ ئىسمىنى ئاتىمايتتۇق، بىز بىر ئائىلىنىڭ ئادەملىرى بولمىساقمۇ مەن چوقۇم ئۇنى جەملە دەپ ئاتىغان بولاتتىم. لېكىن مەن ئۇنى ــ ئاكامنىڭ خوتۇنىنى يەڭگە دەيمەن. مەن ئۇنىڭدىن بەكمۇ كىچىك بولمىسامۇ، ئىككىمىزنىڭ يېشىمىز بەك پەرقلەنمىسىمۇ، ئۇ مېنى ئۇكام دەيدۇ. لېكىن بۇ مەھەللىنىڭ ئادىتى بويىچە، يەڭگە بولغان كىشى ئېرىنىڭ ئىنىسىنى ئۇكام دېيىشى كېرەك.

ئىككى ئۆينىڭ تىرىكچىلىكى ئاپامنىڭ زىممىسىدە ئىدى. سىڭلىم سىكىلەك قويۇپ ئويناپ يۈرگەن كىچىك بالا بولغىنىغا قارىماي، سادىغالىق كېتەي، ئاپامغا ياردەملىشەتتى. ئاشۇنداق مۇشكۈل كۈنلەردە

www.uyghurkitap.com

ئۇنىڭ چىدام بىلەن ئىشلىگەن ئىشلىرىنى مەن مەڭگۈ ئۇنتۇمايمەن. ئىككى ئۆيىنىڭ قوزا-ئوغلاقلىرىنى ۋە موزايلىرىنى سىگىلىم باقاتتى، ئۇ يەنە تىزەك تېرەتتى، تەمەچ تېرەتتى. ئۆيدە ئوچاققا قالايدىغان ئوتۇن ۋە تىزەك ئۈزۈلمەيتتى. ئۇ، مېنىڭ ئاشۇ قاڭشالىق سىگىلىم ئاكىلىرىمدىن خەت-خەۋەر ئالالمىغان ئاپام ئوغۇللىرىنى سېغىنىپ قالمىسۇن دەپ هامان ئۇنى زېرىكتۈرمەسلىككە تىرىشاتتى.

بىزنىڭ ئۆم-ئىتتىپاق ئۆتتۈشىمىز، كىيىم-كېچەك، يىمەك-ئىچ-مەكتىن غەمسىز ئۆتتۈشىمىز پۈتۈنلەي ئاپامنىڭ تۆھپىسى ئىدى. ئاپام ئىككى ئۆيىنىڭ تولۇق هوقۇقلۇق خوجايىنى، ئۇرۇق-ئەۋلادى-مىزنىڭ ئىشلىرىنى داۋاملاشتۇرغۇچى ئىدى. ئۇ ياش ۋاقتىدىلا بىز-نىڭ كۆچمەن قەبىلىمىزنىڭ بوسۇغىسىدىن ئاتلاپ كىرىپ، چوڭلار-نىڭ تەربىيىسىنى ئېلىپ ۋە ئۇلارغا هۆرمەت-ئىززەت بىلدۈرۈپ، ئىككى ئۆيىنىڭ ئىشلىرىنى خالىس باشقۇرۇپ، ئايىلىدا ئاق كۆڭۈل، كۆپنى بىلىدىغان ئايال دېگەن هۆرمەتكە سازاۋەر بولغان ئىدى. دادامغا كەلسەم، راستىنى ئېيتقاندا، ئايىلىدىكىلەرنىڭ هېچقايسىسى ئۇنى ئۆيىنىڭ خوجايىنى هېساپلىمايتتى. "ۋاي، ئۇستامدىن — بىزدە هۈنەرۋەنلەرنى هۆرمەتلەپ ئۇستام دەپ ئاتايتتى — سورىمايلا قوي، ئۇ پەقەت پالتا قاتارلىق ئەسۋاپلىرىنىلا بىلىدۇ. ئۇنىڭ خوتۇنىلا ئۆيىنىڭ خوجايىنى، خوتۇنىدىن سورىساڭ چاتاق يوق..." دەيتتى كىشىلەر بىرەر ئىش توغرىلىق كەلگەنلەرگە.

شۇنى دەپ ئۆتۈش كېرەككى، مەن ياش بولغىنىمغا قارىماي، دائىم ئۆيىنىڭ ئىش-كۈشلىرىگە ئارىلىشاتتىم، چۈنكى ئاكىلىرىم ئۇرۇشقا كەتكەن. كىشىلەر مېنى ئىككى ئۆيىنىڭ يىگىتى، مۇهاپىزەت-چىسى ۋە باققۇچىسى دېيىشەتتى، بۇ گەپلەر تولا چاغلاردا چاخچاق

قىلىپ ئېيتىلسىمۇ، بەزىدە راستتىن شۇنداق دېيىلەتتى. مەن ئەنە شۇ سەۋەپلىك مەغرۇرلىناتتىم، بىر خىل جاۋاپكارلىق دائىم كۆڭلۈمدە بولاتتى. بۇنىڭدىن باشقا، ئاپام مېنىڭ بۇنداق ئۆز ئالدىمغا جاسارەت بىلەن ئىشلىشىمنى ماقۇل كۆرەتتى. ئۇ مېنىڭ دادامدەك ئەتىدىن ـ كەچكىچە ئۇن ـ تىنسىز ياغاچ رەندىلەشتىن، ياغاچ ھەردەشتىن باشقىنى بىلمەيدىغان ئادەم بولۇپ قالماي، ئىگىلىك ئىشلىرىغا قولى ئەپلىك، ئىشتا چاققان ئادەم بولۇپ يېتىلىشىمنى ئارزۇ قىلاتتى.

مەن ھارۋامنى ھويلىنىڭ يېنىغا، سايىغا ھەيدەپ كەلسەم، بىزنىڭ دۆيجاڭ ئورازمات قولتۇق تايىغىنى بۇرۇنقىدەكلا ئىگەرگە باغلىۋېلىپ، ھويلىنىڭ ئوتتۇرىسىدا ئاتلىق تۇرۇپ، ئاپام بىلەن نىمىدۇر بىر ئىش توغرىسىدا تالاش ـ تارتىش قىلىپ تۇرۇپتىكەن. يېقىنراق كەلگىنىمدە، ئاپامنىڭ ئۇنى ئاگلاندى:

— بارمايدۇ! يۈرىگىڭ ئەجەپ يوغىناپ كېتىپتىغۇ، ئايال خەقنىڭ ھارۋا ھەيدىگىنىنى نەدە كۆرگەن؟ قوي، ئايلىناي، كېلىنىمنى تېچراق كۈن كەچۈرگىلى قويغىن! بۇرۇنقى ئىشنى قىلغۇەرسۇن! ئۇنىڭسىزمۇ يالغۇزلۇقنىڭ ئازاۋىنى تارتىپ، ئىككى ئۆينىڭ ئىشلىرىنى بىر تەرەپ قىلالماي جېنىم چىقاي دېدى. قىزىممۇ چوڭ بولۇپ قېلىۋاتىدۇ،... بىر ھەپتىدىن بېرى تۈگمەنىڭ تېشىنى ئارتىپ قويغاندەك بېلىمنى تۈز قىلالماي كېتىۋاتىمەن، قارىغىنا، قوناقلار سارغىيىپ كەتتى، تېخى ئۇنى سوغىرىش كېرەك!

ئۇ بارغانسېرى خاپا بولۇۋاتاتتى ۋە ھە دەپ ياغلىغىنىڭ بىر ئۇچىنى قايرىپ ياقىسىنىڭ ئىچىگە قىستۇرۇپ تۇراتتى. ئۇ خاپا بولغان ۋاقىتلىرىدا تولىسى ئاشۇنداق قىلاتتى.

— سىز تازا قىزىق گەپ قىلىسىز ـ دە! ـ دېدى ئورازمات ئات

ئۇستىدە سەل قىڭغىيىپ، ئۇمتىسزلەنگەن هالدا. — مېنىڭ پۇتۇم ساق بولغان بولسا، قولتۇق تاياقتا چۇشۇپ قالمىغان بولسام سىزنىڭ ئالدىڭىزغا يالۋۇرۇپ كېلەمتىم؟ ئەڭ ياخشىسى، بۇرۇنقىدەكلا، ئۆزەم قىلاتتىم. قاپ-تاغارلارنى هارۋىغا ئىرغىتىپ-ئىرغىتىپ تاشلاپ، "تىرت-چۇ" دەپ هەيدەپ كېتىۋېرەتتىم!... مەن بىلىمەن، بۇ ئايال-لار قىلىدىغان ئىش ئەمەس، بىراق ئىلاج يوق، ئەرلەرنى نەدىن تاپاي؟... مۇشۇنداق بولغاچقا كېلىنلەرنى هارۋا هەيدەشكە سالماقچىمەنغۇ. سىز كېلىنىڭىزنى هارۋا هەيدەشكە بېرىشكە ئۇنىمىسىڭىز پىلاننى ئورۇنلىغىلى بولمايدۇ. يۇقۇرىدىن بىزگە جەڭچىلەرگە ئاشلىق كېرەك، دەۋاتىدۇ. پىلاننى ئورۇنلىماي بولامدۇ؟ ئۇنداق بولسا مۇۋاپىق كەلمەس.

نېرى ياقتىن ئۇزۇن قامچىنى سۆرەپ كېلىۋاتقىنىمنى كۆرگەندە، دويجاڭ ئاللىقانداق ئامال تاپقاندەك، خوشال بولۇپ كەتتى:

كېلىنىڭىزگە بىرەرسى چېقىلىپ قويارمىكىن دەپ ئەنسىرسىڭىز، مانا — قېينىسىنى تۇرمامدۇ! — دىدى ئۇ مېنى كۆرسىتىپ. — بۇ ئىنىم يەڭگىسىگە بىراۋنى يېقىن يولاتقۇزمايدۇ. ماقۇل دەۋېتىڭ، سېيىت دىگەن ئەزىمەت ئۆزى، بىزنىڭ جېنىمىزنى ئامان ساقلاپ قېلىۋاتقان مانا مۇشۇ باللارغۇ هازىر، سادىغىسى كېتەيلەر...

ئاپام مېنى كۆرۈپلا، دويجاڭنىڭ سۆزىنى بۆلۈپ يىلىندى:

— ۋاييەي، قاراماۋۇ تەنتەكنى... چېچىڭ بىر غېرىچ ئۆسۈپتۇ. دادىسى بولغان ئادەمنىڭ باللىنىڭ چېچىنى ئېلىپ قويۇشقىمۇ چولىسى تەگمەيدۇ... دادا بولۇپ قېپتۇ تېخى...

— ئۇنداق بولسا، بۈگۈن چېچىنى ئالدۇرۇپ، دادىسى بىلەن ئۇبدان پاراڭلىشۋالسۇن، — دەپ ئورازمات ئاپامنىڭ گېپىگە جور

بولدى. — سىپىت ئىنىم، بۈگۈن ئۆيدە قونۇپ، ئاتلىرىڭنى دەم ئالغۇزغىن. ئەتە جەمئەگە ھارۋا بېرىمىز، يەڭگەڭگە ئۆزەڭ مەسئۇل بولغىن، بىللە ھارۋا ھەيدەڭلەر. بايىنچە، ئەنسىرىمەيلا قويۇڭ سىپىت تۇرغاندا. ئاندىن قالسا، دانىيارنى قوشۇپ بېرەي: ئۆزىڭىز بىلىسىز، ئۇ دېگەن ئادەمگە زىيىنى تەگمەيدىغان بىچارە... ئۆزەڭلەرچە ئۈچ ھارۋا بىر گۇرۇپپا بولۇپ، ئىستانسىغا قاتناۋېرىسىلەر، باشقىلارنى بۇلارنىڭ قېشىغا قوشمايلا قوياي... ھە، سىپىت، سەن قانداق دەيسەن؟ جەمئە ھارۋا ھەيدىيسەن دىسەم، ئاپاڭ كۆنمەي تۇرىدۇ، ئۆزەڭ ئېيتقىنا...

بىر تەرەپتىن، دۇيجاڭنىڭ مېنى ماختاپ كۆككە كۆتىرىۋاتقىنىغا، يەنە بىر تەرەپتىن، ماڭا چوڭ كىشىلەردەكلا مەسلىھەت سېلىۋاتقىنىغا خوشال بولسام، بىر تەرەپتىن يەڭگەم يېنىمدا ھارۋا ھەيدەپ يۈرسە نىمە دېگەن ياخشى بولاتتى، دېگەن بالىلارچە ئوي بىلەن ئاپامغا:

— ھەيدەۋەرسۇن، ئۇنى قاشقىر يەپ كېتەمتى! — دېدىم-دە چوڭ ھارۋىكەشلەردەك چىرت قىلىپ تۈكۈرۈپ قامچامنى سۆرەپ، يەلكەمنى لىڭشىتىپ قويدۇم.

— ھە، قالتىسقۇسەن! — دېدى ئاپام ھەيران بولغان ھالدا، لېكىن دەرھال خاپا بولۇپ مېنى ئەيىپلەپ كەتتى. — مەن ساڭا كۆرسىتىمەن قاشقىرنى، سەن ھەممىنى بىلىپ بوپسەن-دە!

— ھە، بىلمەي ئۇ، ئىككى ئۆينىڭ يىگىتى تۇرسا ئۇ، — دېدى ئورازمات. ئۇ ئاپامنى كاجلىق قىلىپ تۇرۇۋالارمىكىن دەپ ئەنسىرەپ قاراپ تۇراتتى. ئاڭغىچە ئاپام ئۇلۇغ كىچىك تىنىپ، يۇمشىغان ئاۋازى بىلەن مۇنداق دېدى:

— ۋاي خۇدايىم، مۇشۇ تىرناقتەك بالىمىزنىڭ ئۆمرىنى

بېرەرسەن... بالىغۇ تېخى ئۇ، شۇنداق بولغىنىغا قارىماي كېچە-كۈندۈز باش چۆكۈرۈپ ئىشلىگىنى ئىشلىگەن،...ئەر بولۇپ يېتىشكەن يىگىتلىرىمىز نەلەردە، مانا بىز ئۆينىڭ تۈۋرۈكىدىن ئايرىلغاندەك بولۇپ قالدۇقمۇ...

مەن نېرىغا كەتكەچكە، ئاپامنىڭ يەنە نېمىلەرنى دېگەنلىكىنى ئۇقمىدىم. تامنىڭ بۇرجىكىگە قامچا بىلەن ئۇرۇپ، چاڭ-توزاڭ چىقىرىۋېتىپ، كىچىككىنە قوللىرى بىلەن شاپىلدىتىپ تېزەك يېيىپ، ماڭا خوشال هالدا كۈلۈمسىرىگەن سىڭلىمغا ئانچىۋالا نەزەر سالماي، لەمپىدە تۇرغان چۆيۈن ئۆرىق بىلەن ئاستا قولۇمنى يۇيۇپ قولتۇغۇمغا قىسىپ ئېرىتتىم-دە، ئۆيگە كىرىپلا هە دېگەندە چوڭ بىر ئاپقۇر قېتىقنى ئىچىۋەتتىم، ئىككىنچى بىر ئاپقۇر قېتىقنى دەرىزە تۆۋىگە ئېپبېرىپ، نان تۇگۈرۈپ يېدىم. هويلىدا ئاپام بىلەن ئۇرازمات يەنىلا سۆزلىشىپ تۇرۇپتۇ. بىراق بۇ قېتىم ئۇلار ئادەتتىكىدەك مۇڭدىشىپ تۇرغاندەك بىلىنمىدى. ئۇلار ئاكىلىرىم توغرىسىدا گەپلىشىۋاتقاندەك قىلاتتى، ئاپام پات-پات يېڭى بىلەن كۆزلىرىنى سۈرتۈپ، ئېغىر-ئېغىر هالدا بېشىنى ئىگىپ، تەسەللى بېرىۋاتقان ئۇرازماتقا جاۋاپ بېرىۋاتقاندەك قىلسا، بىر تەرەپتىن كۆزىنى يىراقلارغا تىكىپ، دەل-دەرەخ، چاتقاللىقلارنىڭ نېرىسىدا، ئۇزاق بىر يەرلەردە تۇرغان ئوغۇللىرىنى كۆرگەندەك قىلاتتى. ئەھۋالدىن قارىغاندا، ھەسرەت ئاپامنى يېنىكلەتكەندەك، ئۇرازماتنىڭ پىكرىگە ماقۇل دېگۈزگەندەك قىلاتتى. ئۇرازمات مەقسىدىگە يەتكەچكە بۆلەكچىلا خوشال بولۇپ، ئېتىغا بىر قامچا سالدى، ئات بولسا يېنىككىنە يورغىلاپ هويلىدىن چىقىپ كەتتى.

ئەمدى بۇ ئىشنىڭ ئاخىرىنىڭ نېمە بولىدىغانلىقى ئاپامغىمۇ،

ماڭمۇ قاراڭغۇ ئىدى.

جەملەنىڭ ئىككى ئاتنى باشقۇرۇپ، هارۋا هەيدەپ كېتىشىگە مەن هېچقانداق گۇماندا بولمىدىم، ئۇنىڭ ئۆزى كىچىكىدىنلا يىلقا ئىچىدە ئۆسكەن بولۇپ، باقايىر دىگەن ئايىلدىكى بىر يىلقىچىنىڭ قىزى ئىدى. بىزنىڭ سادىقمۇ يىلقىچى بولۇپ يۈرۈپ، يايلاۋدا بولغان بىر قېتىملىق قىز قوۋاردا① جەملەگە يېتىشەلمەي قېلىپ، شۇنىڭدىن كېيىن نومۇسىغا ئېلىپ ئۇنى ئېپقېچىپ كېپتۇ دەپ ئاڭلىغانتىم. ئۇنداق ئەمەس، ئىككىسى بىر-بىرىنى ياخشى كۆرۈشۈپ توي قىلىشقان، دىگەن گەپلەرمۇ بار. نىمە بولسا بولسۇن، ئۇلار ئۇچ-تۆت ئايچە بىللە بولالىدى. ئۇنىڭدىن كېيىن ئۇرۇش باشلىنىپ، سادىق ئاكام ئەسكەرلىككە كەتتى.

بىلمىدىم، بەلكىم، ياش ۋاقتىدىنلا دادىسى بىلەن بىللە ئويـقىردا يىلقا هەيدىشىپ، ئات چاپتۇرۇپ، قىزغىمۇ، ئوغۇلغىمۇ تەئەللۇق ئىشلارنى قىلغاچقىمىكىن، ئەيتاۋۇر، جەملەدە ئەرلەردە بولىدىغان غەيرەت، چۇسلۇق هەتتا ئالدىراڭغۇلۇق بار ئىدى. هەر بىر ئىشقا كىرىشكىنىدە ئەركەكلەردەك ئىشلەيتتى، باشقا كېلىنلەردەك ۋاي بېشىم، ۋاي بېلىم دەپ تۇرۇۋالمايتتى. ئۇنىڭدىن باشقا خولۇم-خوشنىلار بىلەنمۇ ئىناق ئۆتەتتى. لېكىن بىراۋ ئۇنى بوزەك ئەتمەكچى بولسا، تىللاشقانلار بىلەن تىللىشاتتى، تېخى بىرنەچچە قېتىم خەقنىڭ چېچىنىمۇ يۇلغان ئىدى. يېقىن خوشنىلاردىن تېخى: "بۇ

① قىز قوۋار — قىرغىزلارمۇ قازاقلارغا ئوخشاش قىزقوۋار ئويۇنىنى ئوينىشىدۇ. — ت.

قانداق كېلىن ئۆزى، بوسۇغا ئاتلىغىلى بىرنەچچە كۈن بولماي تۇرۇپ، ئاغزىنىڭ يامانلىغىنى، چوڭ-كىچىكنى بىلمىسە، ئەر-ئايال دىمىسە، بۇ قانداق بولغىنى!“ دەپ ئەرز-شىكايەت قىلسۇ كەلگەنلەرگە ئاپام: ”مۇشۇنداق بولغىنى ياخشى، — دەيتتى، — كېلىنىمىز مۇشۇنداق ئوچۇق-يورۇق، ئوچۇق-يورۇق ئادەم كۆرۈنۈشتە مۇلايىم بولۇپ، تۈيدۈرماي چىشلىۋالىدىغانلاردىن ياخشى. كېلىنىڭىز مۇلايىم-يۇۋاش بولۇپ كۆرۈنۈشكە ئۇستا، بىراق بۇنداق مۇلايىم كېلىنلەر تېشى سىلىق، ئىچى سېسىق توخۇمغا ئوخشايدۇ.“

دادام بىلەن كىچىك ئاپام جەمىلەگە ھەرگىز باشقا قېيىنئاتا-قېيىنئانىلاردەك قاتتىق قول ئەمەس ئىدى، ۋاقىراپ-جاقىراپ يۇرمەيتتى. ئۇنى بەك ياخشى كۆرەتتى. ”خۇدايىم ئۆزىگە ئىنساپ بەرسۇن، تۈز يۇرۇپ نىيىتىنى بۇزمىسىلا بولدىغۇ“ دەيتتى.

مەن ئۇلارنى چۈشىنەتتىم. ئۇلار تۆت ئوغلىنى ھەربىر سەپكە ئۆزىتىپ قويغاندىن كېيىن ئىككى ئۆي ئوتتۇرىسىدىكى بىردىن-بىر كېلىن بولغان جەمىلەنى ئۆزلىرى ئۈچۈن ئەڭ زور تەسەللى ھېساپلاپ، ئۇنىڭغا بەكمۇ كۆيۈنەتتى. لېكىن مەن ئاپامنى چۈشەنمەيتتىم. ئۇ كۆرگەنلا بىراۋنى ئاسانلا ياخشى كۆرۈپ كەتمەيتتى. باشقىلارغا قاتتىق تەلەپ قوياتتى. ئۆي تۇتۇشتا ئۆزىنىڭ قائىدىسى بار ئىدى، ئۇنى ئۆزگەرتكىلى ئۇنىمايتتى، ھەر يىلى ئەتىياز كىرىشكە دادام ياش چېغىدا ياسىغان ئالتە قاناتلىق بوز ئۆيىنى قوراغا تىكىپ، ئارچا بىلەن ئىسلاپ ياخشى تۇتاتتى. بىزگە جەزمەن ئەمگەك سۆيۈڭلار، چوڭلارنى ھۆرمەتلەڭلار دەپ نەسىھەت قىلاتتى. ئۆيدىكى ھەممىمىزدىن شەرتسىز بوي سۇنۇشنى تەلەپ قىلاتتى.

جەمىلە بىزنىڭ ئۆيگە كەلگەندىن كېيىن كېلىنلەردە بولۇشقا تېگىشلىك قىياپەتتە بولمىدى. راست، جەمىلە چوڭلارنى ھۆرمەتلەيتتى، ئۇلارنىڭ گېپىنى ئاڭلايتتى، لېكىن ھېچقاچان باشقا كېلىنلەردەك بېشىنى تۆۋەن سېلىپ، بېلىنى ئېگىپ، ئىزا تارتىپ يۈرمەيتتى. نىمىنى ئويلىغان بولسا توپ-توغرىسىنىلا ئېيتاتتى، ئۆزىنىڭ قارىشىنى ئېيتىشتىنمۇ قورقمايتتى. ئاپام دائىم ئۇنى قوللايتتى، ئۇنىڭ پىكرىگە ماقۇل بولاتتى، لېكىن كېسىش يەنىلا ئاپامنىڭ ئىلكىدە بولاتتى. مېنىڭچە، ئاپام ئۇنىڭ مىجەزىنىڭ تۈزلۈكى، ئادىللىقى تەرەپتىن ئۆزىگە يېقىن، ئۆزىگە تەڭ كۆرۈپ، كېلىچەكتە ئۇنى ئىككى ئۆينىڭ ئابرۇيلۇق باشقۇرغۇچىسى، پۈتۈن ئائىلىنىڭ بەرىكىسىنى ساقلىغان ئۆزىدەك پۇختا ۋارىسلاردىن قىلىپ قالدۇرۇپ كەتمەكچى بولسا كېرەك.

— ئاللاغا شۈكۈر، بالام، — ئاپام دائىم جەمىلەگە تەربىيە بېرەتتى، — ھىلىمۇ سەن تېگى پۇختا، قۇتلۇق ئائىلىگە چۈشتۈڭ. بۇ سېنىڭ بەختىڭ. بىر نەچچە بالا چوڭ قىلىپ، توق ئۆتسەكلا بولدى. بىز چال-كەمپىرلەر تاپقان-تەرگىنىمىزنى ئۆزىمىز بىلەن ئېلىپ كەتمەيمىز. بىراق ئابرۇيىمىزنى ساقلاپ، ياخشى نىيەتلىك ئادەم بولساق، بەختىمىز ئۇزاققا داۋام قىلىدۇ. بۇ گەپنى ئېسىڭدە تۇت، دائىم ئۆزەڭنى تەكشۈرۈپ تۇرغىن!...

بىراق ئانىلارنى سەل چۆچۈتكەن بىر نەرسە بار ئىدى: جەمىلە بالىلاردەك تولىمۇ شوخ-خۇشخۇي ئىدى. بەزىدە ھېچنىمىدىن ھېچنىمە يوق كۈلۈپ كېتەتتى، كۈلگەندىمۇ قاقاقلاپ كۈلۈپ كېتەتتى. ھەر قېتىم ئىشتىن قايتقىنىدا خۇددى شاش قىزلاردەك ئېرىقتىن تاقلاپ ئۆتۈپ، يۈگۈرۈپ ھويلىغا كىرىپ كېلەتتى، بەزىدە ھېچبىر

سەۋەپسىزلا بىر دەم ئۇ مومايىنى، بىر دەم بۇ مومايىنى سۆيۈپ كېتەتتى.

جەمىلە ناخشا ئېيتىپ يۈرۈشكە ئامراق ئىدى، ھامان ئالىلقانداق ئاھاڭدا ناخشىلارنى ئېيتىپ يۈرەتتى، چال-كەمپىرلەر ئالدىدىمۇ ئۆزىنى قاچۇرمايتتى. بۇ ھال ئايىلدىكى كېلىنلەرنىڭ يۈرۈش-تۇرۇش ئادىتىگە، تەبىئى ھالدا ماس كەلمەيتتى، لېكىن ئىككى كەمپىر: جەمىلە ئاستا-ئاستا تۈزۈلۈپ قالىدۇ، شۇدە، ياش ۋاقتىدا ھەممەيلەن شۇنداق بولىدۇ-دە، ــ دەپ ئۆزلىرىگە تەسەللى بېرىشەتتى. مېنىڭچە بولسا، دۇنيادا ھېچكىم جەمىلەگە تەڭ كېلەلمەيتتى. بىز بىللە بولغان ۋاقىتلىرىمىزدا بەكمۇ يايراپ كېتەتتۇق، ھېچ نەرسىدىن تەپ تارتماستىن قاقاقلاپ كۈلۈشەتتۇق، ھويلىدا بىر بىرىمىزنى قوغلىشىپ ئوينايتتۇق.

جەمىلە ناھايىتى چىرايلىق ئىدى. بويى كېلىشكەن، تولغان ئىدى. ئىككى ئۆرۈمگە پاتمايدىغان، ئۇزۇن ئۆسكەن قىلىن چېچىنى قىسىپ تۇرۇپ، بىر ئاق ياغلىق بىلەن ماڭلىيىغا قىيپاش قىلىپ تېڭىۋالىدىغان بولسا، ئۇنىڭ قۇياش تەپتىدىن قىزارغان، پارقىراپ تۇرغان چىرايىنى ئاجايىپ گۈزەل قىلىۋېتەتتى. جەمىلە كۈلگەندە، ئۇنىڭ قارا قوڭۇرراق كۆزىدە ياشلىق ئوتى يالقۇنلاپ كېتەتتى، ئۇ بىردىنلا ئايىل ناخشىلىرىنى چاڭ كەلتۈرۈپ ئېيتىپ كېتەتتى.

ئايىلدىكى يىگىتلەر، بولۇپمۇ فورونتتىن قايتىپ كەلگەنلەردىن جەمىلەگە قىزىقىپ چاخچاق قىلىپ يۈرگەنلەرنى مەن بىرقانچە قېتىم كۆرگەن ئىدىم. ئويۇن-چاخچاقنى ياخشى كۆرىدىغان يەڭگەم ئۇلار بىلەن ئوينىشىپ، چاخچاقلىشىپ يۈرەتتى، بىراق قولى ئېتىكلەرنى يېنىغا ھەرگىز يولاتمايتتى. شۇنداق بولسىمۇ مەن تولىمۇ ئىچى تارلىق قىلاتتىم، قىزغىناتتىم، ئۇنىڭ چىشىغا تېگىۋاتقان "بۈزۈۋقلار"غا ئۆزەمنى

تونۇتۇپ قوياي دېگەندەك: "ھېزى بولۇڭلار، مانا مەن، قېيىنئىنىسى مەشەدە تۇرۇپتىمەن! ئۇنى ھېچقانداق ئادىمى يوقىتەك بوزەك ئېتىدۋەرمەڭلا!" دەپ، ئۇلارنىڭ سۆزىنى بۆلۈپ تاشلاپ ھۆرپىيەتتىم، بۇ ئىشىم نەتىجە بەرمىسە، كۆزۈمنى ئالايتىپ، شالىمىنى چاچرىتاتتىم. يىگىتلەر بولسا پاراققىدا كۈلۈپ كېتىشەتتى:

— ۋوي، قاراڭلار! مانىڭ ئەلپازىغا! ئەلپازىدىن قارىغاندا ئۇ بۇنىڭ يەڭگىسى ئوخشىمامدۇ، قىزىق، تېخى بىلمەپتۇق بۇنى!

بۇنداق چاغلاردا مەن ئۆزەمنى سالماق تۇتۇشقا تىرىشاتتىم، لېكىن قىزىرىپ-تاتىرىپ ئۆلەي دېگىنىمنى ئاز دەپ كۆزۈمگىمۇ ياشلار يىغىلىپ قالغان بولاتتى. مېنى چۈشەنگەن يەڭگەم بولسا خۇشاللىق كۈلكىسىنى تەستە توختىتىپ:

— سىلەرزە يەڭگە دېگەننى يولدىن تېپىۋالىدۇ دەمسىلەر؟ — دەيتتى يىگىتلەرگە قىيپاش قاراپ. — سىلەر يەڭگەڭلەرنى يولدىن تېپىۋالغان بولساڭلار، مەن ئۇنداقلاردىن ئەمەسمەن! نېرى كېتىڭلار، قېيىنئىنىم كۆزۈڭلەرگە كۆرسىتىدۇ بىكار، يۇر كەتتۇق، قېيىنئىنىم!

مەن ئۇنىڭ كۈلكىسىدىن ھەم خاپىلىق، ھەم خۇشاللىق سېزەتتىم. شۇ چاغدا ئېھتىمال: "سەن بىر بالا-دە، بالا! مۇبادا مېنىڭدە يامان ئوي بولىدىغان بولسا، كىممۇ مېنى توسۇۋالالايتتى؟ ھەممىڭلار مېنى نازارەت قىلىمەن دېسەڭلەرمۇ نازارەت قىلىپ كېتەلمەيسىلەر!" دەپ ئويلايدىغاندۇر. بۇنداق چاغلاردا مەن ئۇن-تىن چىقارماي شۈك تۇراتتىم. ئۇمۇ ئامراقلىقىدىن مېنى باغرىغا بېسىپ، پېشانەمگە سۆيۈپ كېتەتتى. راستىنى ئېيتقاندا، جەملەگە ئامراقلىقىمدىن ئۇنى باشقىلاردىن قىزغىناتتىم، ئۇنى ھۆرمەتلەيتتىم؛ چۈنكى ئۇ مېنىڭ يەڭگەم، مەن ئۇنىڭ گۈزەللىكى، شوخ-ئەركىن مىجەزى بىلەن

www.uyghurkitap.com

پەخىرلىنەتتىم. ئۇ مېنىڭ سىردىشىم ئىدى، بىزنىڭ ئوتتۇرىمىزدا بىر بىرىمىزدىن يوشۇرىدىغان سىر يوق ئىدى.

ئۇ كەملەردە ئائىلىدا ئەر كىشىلەر ئاز ئىدى، شۇنداق بولغاچقا بەزى يىگىتلەر ”مەنلا بار“ دەپ ئويلاپ، ئاياللارنى تولىمۇ كەمسىتەتتى. ”ئۇلار بىلەن شالتاي-پالتاي دەپ ئولتۇرۇشنىڭ هاجىتى يوق، مۇنداقلا بىر شەرەت قىلىپ قويساقلا، قايسىسى بولمىسۇن، ئالدىمىزغا يۈگۈرۈپ كېلىدۇ“ دېيىشەتتى بەزىلىرى.

بىر قېتىم، ئوت ئورۇش ۋاقتىدا، ئوسمان دىگەن بىزنىڭ بىر شىرەم تۇققىنىمىز جەملەگە غىلجىڭلىغىلى تۇردى. ئۇ ئۆزىچە هەر-قانداق خوتۇن مەن ”كەھ“ دىسەم كېلىپ قولۇمغا قونماي قويمايدۇ، دەپ ئويلىغان بولسا كېرەك. جەملە بولسا قەتئى تۇردە ئۇنى سىلكىپ تاشلىدى-دە، دۆۋلەكلىك ئوتنىڭ سايىسىدىن تۇرۇپ كەتتى:

ــ تۇرغىنا نېرى! ــ دىدى. ئاندىن تەتۇر قاراپ، خاپا بولۇپ سۆزلەپ كەتتى. ــ تەلەتىڭ ئادەم، تەبىئىتىڭ هايۋان!

ئوت دۆۋىسىنىڭ تۈۋىدە ئۇخلىغىلى ياتقان ئوسمان كەمسىتكەن هالدا كالپۇكىنى يالاپ قويدى:

ــ مۇشۇك گۆشكە بويى يەتمىگەندىن كېيىن ئۇنى سېسىق دەيدۇ... نىمە ئانچە هال ساڭا، ئۆمۈر بويى قىسىر ئۆتەرسەن تېخى، ئۆزىچە كۆزىگە ئىلمايدا ئادەمنى.

جەملە شارتتىدا بۇرۇلۇپ قاردى:

ــ ئېهتىمال، ئۆمرۈم بويى مۇشۇنداق ئۆتەرمەن! بۇ خۇدانىڭ بېشىمىزغا سالغىنى! پىشانىمىزگە پۈتۈلگىنى شۇنداق ئىكەن. سەن، ئەخمەق، بۇنىڭغا خوشال بولۇپ هىجىيىۋال. مەن مىڭ يىل تەنها ئۆتسەممۇ ساڭا ئوخشاش ئەخمەقلەرگە قاراپ تۈكۈرۈشنىمۇ ئۆزەمگە

راۋا كۆرمەيمەن. بىشكنى يەيدىغان، ئەگەر ئۇرۇش بولۇپ قالمىغان بولسا، سەندەك بىرنىملەر بىلەن سۆزلىشىشكە نۆۋەتمۇ تەگمەيتتى!

— شۇنى دەيمەن ـ دە. ئۇرۇشنىڭ كاساپىتىدىن قامچىغا تويماي يۈرىسەنغۇ! — دىدى ئوسمان كۆرەڭلىگەن هالدا هىجىيىپ. — مىنىڭ خوتۇنۇم بولۇپ قالغان بولساڭ، ئاستىمىدا يىتىپ جان ئاكا دەپ يالۋۇرغان بولاتتىڭ...

كالپۇكلىرى دىرىلدەپ كەتكەن جەمىلە ئوسمانغا بارلىق كۈچى بىلەن ئىتتىرىپ، يەنە نىمىدۇر بىرنىملەرنى دىمەكچى بولدىيۇ، لىكىن "بۇنىڭغا گەپ قىلىپ ئىغىز ئۇپرىتىپ نىمە كىپتۇ" دەپ ئويلىدىمىكىن، "تۇفىي!" دەپ يىرگىنگەن هالدا بىر تۇكۇردى ـ دە، يەردە ياتقان ئارىنى ئىلىپ، ئۇنچىقماي بىر چەتكە كەتتى. مەن بىرى تەرەپتە هارۋىنىڭ ئۈستىدە ئوت چۇشۇرۇۋاتاتتىم، ئۇ مىنى كۆرۈپلا ئۆزىنى بىر چەتكە ئالدى. شۇ چاغدىكى روهى ـ هالىنى جەمىلە چۈشەندى. سۆز ئۇنىڭغا ئەمەس، ماڭا تەككەندەك، مەن ئۇنىڭ ئۈچۈن ئىزا تارتىپ، نومۇسۇم كىلىپ: "ئۇنداقلارغا نىمىشقا ئارىلىشىسەن، ئۇلار بىلەن نىمە ئۈچۈن سۆزلىشىسەن؟" دىگۈدەك بولۇپ، يەڭگەمگە ئىچىم ئاغرىپ، ئىچ ـ ئىچىمدىن جىلە بولۇپ كەتتىم.

جەمىلە شۇ كۈنى كەچكىچە قاپىغىنى تۈرۈپ، سولىشىپ، كۈلمەي، ئۈنچىقماي يۈردى. مەن شادىلىق هارۋىنى هەيدەپ ئۇنىڭ يىنىغا كەلگىنىمدە، ئۇ مىنى سۆزلەتكۈزمەسلىك ئۈچۈن ئەتەي ئىشقا بېرىلىپ، ئىچىنى كۆيدۈرۈپ تۇرغان ئوي ـ پىكرىنى بىلدۈرمەسلىك ئۈچۈن قولىدىكى ئارىنى ئوت ـ چۆپ دۆۋىسىگە زەرپ بىلەن سانچىپ لىككىدە كۆتىرىۋالاتتى ـ دە، ئارىغا سانچىلغان ئوتنىڭ دالدىسىدا تۇرۇپ ئۇنى هارۋامغا سىلكىپ تاشلايتتى ۋە دەرهال بۇرۇلۇپ بىرىپ

www.uyghurkitap.com

ئىككىنچى بىر دۆۋىگە ئارا سانچىيتتى. ھاۋام تېزلا تولدى. مەن ئۇزاپ نېرىراق بېرىپ ئارقامغا بۇرۇلۇپ قارىدىم، ئۇ ئارىغا يولنىڭ بىر ـ ئىككى مىنۇتچە تۇردى، نىمىندۇر خىيال قىلىپ، ئاندىن كېيىن يەنە ئىتتىك ـ ئىتتىك ئىشقا كىرىشىپ كەتتى.

بىز ئاخىرقى بىر قېتىم ھارۋىغا ئوت بېسىپ بولغان ۋاقىتتا، جەملە خۇددى دۇنيادىكى ھەممە ئىشنى ئېسىدىن چىقىرىپ قويغاندەك، ئولتۇرۇۋاتقان كۆنگە ئۇزاققىچە قاراپ تۇرۇپ قالدى. دەريانىڭ ئۇ قېتىدا، قازاق يايلىغىنىڭ ئۇ چېتىدا، ئوت يېقىلغان تونۇرنىڭ ئاغزىدەك، قۇياشنىڭ ھارغىن قىزىل نۇرى ئاسماندىكى بۇلۇتلارنى قىزىل ـ سۇر تۇسكە بوياپ، بىلىنەر ـ بىلىنمەس ھالدا پەسلەپ كېتىۋاتاتتى، ئوتلاقنىڭ پەس ـ چوڭقۇر يەرلىرىگە سايە چۈشۈشكە باشلىدى. جەملە ئالقىنىنى پېشانىسىگە سايىۋەن قىلىپ، شۇ تەرەپتە قانداقتۇر بىر ئاجايىپ دۇنيا ئېچىلىپ كېلىۋاتقاندەك، مۆكۈلۈنىپ، كۆلۈمسىرەپ قاراپ تۇراتتى. باياتىن تۇرۇلگەن چىرايى ئېچىلىپ، يۈزىگە كۆلكە يۈگۈرگەن ئىدى. بۇ چاغدا جەملە مېنىڭ ئېيتىلمىغان، بىراق يۈرىكىمنى پۇچىلاپ، تىلىمنىڭ ئۇچىدا تۇرغان: «ئۇنداقلارغا نىمىشقا ئارىلىشىسەن، ئۇلار بىلەن نىمە ئۈچۈن سۆزلىشىسەن؟» دېگەن سوئالىمغا جاۋاپ بەرگەندەك تەلەپپۇز بىلەن سۆزلىدى:

ــ سەن بايىقى ئىشنى خىيالىڭغا كەلتۈرمەيلا قوي، كىچىك بالا، ــ دەپ قويدى، ــ مۇشۇ ئوسمانغا ئوخشىغانلارمۇ ئادەممۇ؟...

جەملە سەل توختاپ، ئاستا ـ ئاستا ئولتۇرۇپ كېتىۋاتقان كۆنگە قاراپ بىر نەپەس ئالدى ـ دە، چوڭقۇر ھىسسىيات بىلەن سۆزىنى داۋاملاشتۇردى:

ــ ئوسماندەك ئادەملەر كىشىنىڭ قەلبىنى قانداقمۇ چۈشەنسۇن؟...

خۇدايىم بىلىدۇ، ئۇنداق ئەرلەر دۇنيادا يوقتۇر...

مەن ئۇنداق-مۇنداق قىلىپ ھارۋىنى بۇرىغىچە ئارىلىقتا جەملە نېرى تەرەپتە ئىشلەۋاتقان ئاياللارنىڭ يېنىغا يۈگۈرۈپ بېرىپ، ئۇلار بىلەن قىزغىن چاخچاقلىشىپ يۈرۈپتۇ. كۆڭلىنىڭ تولۇق پاتقانلىقىنى كۆرۈپ كۆڭلى ئېچىلدىمۇ، ياكى ئىشنى ئۇيلىغىنىدەك پۈتتۈرگەنلىكىگە مەمنۇن بولدىمۇ، بىلمىدىم، ئوت-چۆپ بېسىلغان ھارۋىنىڭ ئۈستىدە ئولتۇرۇپ جەملەگە نەزەر سالسام، ئۇ بېشىدىن ئاق ياغلىقنى ئېلىپ، غۇلىچىنى كەڭ كېرىپ، ئوتى ئورۇلۇپ بولغان ئوتلاقتا بىر دوستىنى قوغلاپ يۈرۈپتۇ. ئۇنىڭ ئەگلى شامالدا ئاستا يەلپۈللەيتتى. مېنىڭ كۆڭلۈممۇ ئېچىلدى:

— راست-تە، ئوسمانىنىڭ گېپىمۇ گەپمۇ؟

— چۇ، ئاتلىرىم، تېز مېڭىش!—دەپ، ھارۋامنى تېزرەك ھەيدەشكە باشلىدىم.

دۈيجاڭ ئورازمات ئېيتقاندەك، ھېلىقى كۈنى مەن چېچىمنى ئالدۇرۇپ كېتەي دەپ، ئاتام قايتقىچە، سادىق ئاكامنىڭ خېتىگە جاۋاپ يازدىم. ئۇ چاغدا بىزدە مۇنداق بىر ئادەت بار ئىدى: ئاكىلىرىم خەت يازسا دادامنىڭ نامىغا يازاتتى، پوچتىچى ئۇنى ئاپامنىڭ قولىغا تاپشۇراتتى، خەتنى ئوقۇپ بېرىش ۋە جاۋاپ خەت يېزىش مېنىڭ ۋەزىپەم ئىدى. خەتنى ئوقۇماي تۇرۇپلا، سادىقنىڭ خەتتە نىملەرنى يازغانلىقىنى بىلەتتىم. ئۇنىڭ يازغان خەتلىرىنىڭ ھەممىسى قوشكېزەك قوزىلاردەك بىر بىرىگە ئوخشايتتى. سادىق ئاكام خەت يازغاندا، ھە دېگەندىلا خەتنى "سالام خەت" دەپ باشلاپ، ئاندىن كېيىن: "گۈللەنگەن تالاس رايونىنىڭ سالقىن ھاۋاسىدىن ئەركىن

نەپەس ئېلىپ ياشاۋاتقان، جاندىن ئارتۇق كۆرىدىغان دادام جۇلچۇ بايغا" دەپ باشلاپ ئاندىن ئاپامنىڭ ۋە كىچىك ئاپامنىڭ نامىنى ئاتاپ، شۇ تەرىقىدە ھەممىمىزنى بىر-بىرلەپ ئۆز رېتى بويىچە ئاتاپ، يېقىن تۇغقانلىرىمىزنىڭ ئامانلىغىنى سوراپ، ئەڭ ئاخىرىدا "يەنە ئايالىم جەملە ئامان-ئېسەن تۇرامدۇ" دەپ، جەملەدىن ھال-ئەھۋال سوراپ ئۆتەتتى.

ئاتا-ئانا، ئۇرۇق-تۇغقانلار ھايات چېغىدا ئايالىنىڭ نامىنى بىرىنچى بولۇپ ئاتاپ، خەتنى ئۇنىڭ نامىغا يېزىش سادىقلىق ئەمەس، مەن ئەر، دەپ يۈرىدىغانلارنىڭ ھەممىسىگىمۇ مۇۋاپىق ئەمەستەك كۆرۈنەتتى. بىراق بىز مۇشۇنداق ئادەتكە كۆپتىن-كۆپ رازىمىز، ئائىل جامائەتچىلىكىنىڭ چۈشىنىشىچە، بۇنىڭ ئۆزى يوللۇق ئىش. بۇ چاغدا بۇ ئىشلار توغرىسىدا باشقىچە ئويلاشقا ۋاقتىمىزمۇ يوق ئىدى. ھەر قېتىم خەتنىڭ كېلىشى بىز ئۇزاقتىن-ئۇزاق كۈتكەن ۋە ھەممىمىز ئۈچۈن خۇشاللىق ئىش ئىكەنلىكى ئېنىق ئىدى.

ئاپام خەتنى بىر ئەمەس، ئىككى-ئۈچ قېتىم ئوقۇتۇۋالغاندىن كېيىن، قاتتىق تەسىرلەنگەن ھالدا، يېرىلغان قولىغا ئېلىپ، ھازىرلا ئۈچۈپ كېتىدىغان قۇشنى سىقىمدىغاندەك ئاۋايلاپ سىقىملاپ، ئۈچ بۇرجەكلەپ پۈكلەيتتى. ئاندىن "ئاھ بالىلىرىم، تۇماردەك بولغان خېتىڭلاردىن ئايلىناي!" دەپ قويۇپ، كۆزىگە ئىسسىق ياش ئالاتتى. "ئاتا-ئانا، ئۇرۇق-تۇغقانلار قانداق دەپ سوراپسىلە. بىزنى قويۇپ، ئۆزەڭلەر ئامان بولساڭلار بولغىنى، بىز نىمدۇق... ئۆيدە تۇرۇۋاتىمىز-دە... مەن ئامان-ئېسەن تۇرۇۋاتىمەن. بىر ئېغىز سۆز يېزىپ قويساڭلار، شۇمۇ بىزگە چوڭ غەنىمەت..."

ئاپام ئاندىن كېيىن بىر ھازاغىچە تۇمارغا قاتتىق تەلمۈرۈپ-

تىكىلىپ قاراپ تۇراتتى ـ دە، ساندۇقتىكى خەت ساقلايدىغان تۇلۇمغا سېلىپ قوياتتى.

ئەگەردە مۇشۇنداق چاغلاردا جەمىلەمۇ ئۆيدە بولۇپ قالسا، خەتنى ئۇنىڭغا بېرەتتى. ھەر قېتىم جەمىلە بۇ تۇمارنى قولىغا ئالغان ۋاقىتىدا ئۇنىڭ قاتتىق ھاياجانلىنىدىغانلىقىنى سېزەتتىم. ئۇ ئىچىدە ئوقۇيتتى، باشتىن ـ ئاياق تەقەززالىق ئىچىدە كۆز يۈگۈرۈتۈپ چىقاتتى ۋە خەت تۇگەي دىگەنسېرى يەلكىسى تىترەپ، ئېگىلگەن قېشى يېيىلىپ، چىرايى سولىشىشقا باشلايتتى. ئوقۇپ بولغاندىن كېيىن جەمىلە ئۇن-چىقماستىن، خەتنى ۋاقىتلىق قەرزگە ئالغاندەك، قايتىدىن ئاپامغا بېرەتتى. خەت ساقلىنىدىغان تۇلۇمنى ساندۇققا سېلىۋېتىپ، كېلىنىنىڭ بوزارغان چىرايىنى بايقىغان ئاپام ئۇنى غەيرەتلەندۈرمەكچى بولۇپ، جىملەپ قوياتتى.

ـ خەۋەر كەلگىنىگە خوشال بولماي، كۆڭلۈڭنى يېرىم قىلغىنىڭ نىمىسى، بالام. يالغۇز سېنىڭ ئېرىڭلا ھەربى سەپتە ئەمەسقۇ. ئەل تارتقان ئازاپنى ئەل بىلەن بىللە تارت...خۇدا قوشقان يارىڭنى كىم سېغىنمىسۇن، سېغىنساڭمۇ ئىچىڭدە بولسۇن، ئىچىڭدە ساقلا...

جەمىلە ئۇنچىقمايتتى. ئۇنچىقمىغىنىنى بىلەن مۇشۇ توغرىدا سەل خاپا بولغاندەك قاراپ، "سىز چۈشەنمەيلا گەپ قىلىۋېرىدىكەنسىز!" دىگەندەك بولاتتى.

سادىق ئاكامنىڭ بۇ قېتىمقى خېتىمۇ ساراتوۋ شەھرىدىن كېپتۇ. ئۇ ئاشۇ يەردىكى گوسپىتالدا ئىكەن. خۇدا بۇيرۇسا كۈزنىڭ ئوتتۇر-لىرىدا ئۆيگە قايتارمەن، دەپتۇ. بۇرۇنمۇ مۇشۇنداق خەۋەر كەلگەچكە، پات ئارىدا كۆرۈشىدىغان بولدۇق دەپ ناھايىتى خوشال بولۇپ يۈرگەن ئىدۇق.

دادام ئىشتىن كەلگەندە، چىچىمنى تېز ئالدىرۇۋالدىم ـ دە، ئۆيدە قونماي. ئاتلارنى بىدىلىككە قويۇپ بېرىپ، ئادەتتىكىدەك خامانغا بېرىپ تۈنىدىم. رەئىس مالنى بىدىلىككە قويۇپ بېرىشكە رۇخسەت قىلمايتتى، بىراق مەن ئاتلىرىم ئوبدانىراق تويسۇن دەپ، كۆزدىن نېرىراق، يىراقراق يەردىكى ئويمانلىق يەردىكى بىدىلىككە كېچىسى چۈشەپ قوياتتىم. ھېچكىم ئۇنى بىلمەيتتى. بۇ قېتىم ھارۋىنى خامانغا توختىتىپ، ئاتلارنى چۈشەپ قويۇپ قارىسام، كىمدۇر بىرسى ئاتتىن تۆتنى بىدىلىككە قويۇپ بېرىپتۇ. ئاچچىغىم كېلىپ، بۇ ئاتلارنى نېرىراق بىر يەرگە ھەيدىۋېتەي دېدىم. بىراق ئىككى ئاتنىڭ بايىلا دۈيجاڭ ئېيتقان دانىيارنىڭ ئېتى ئىكەنلىكىنى تونۇپ، ئەتىدىن باشلاپ ھەممىمىز بىر گۇرۇپپا بولۇپ، ئىستانسىغا بىرلىكتە ئاشلىق توشۇيدىغانلىقىمىزنى ئويلىدىم ـ دە، بولدىلا دېدىم. خاماندىكى سامان دۆۋىسىدە ياتاي دەپ كەلسەم، دانىيارمۇ شۇ يەردە ئىكەن. ھارۋا چاقلىرىنى كەچلىك يورۇقتا ھىللا مايلاپ بولۇپ، بۇرمىلىرىنى چىڭىتىۋاتقان ئىكەن.

— دانىكە، سايدىكى ئاتلار سىنىڭكىمۇ؟ — دېدىم. ئۇ بولسا بۇرۇلۇپ مۇنداقلا قاراپ قويدى:

— ئىككىسى مېنىڭكى.

— قالغان ئىككىسىچۇ؟

— ھە، جەمىلە دەمدۇ...شۇ كېلىنچەكنىڭكى. ئۇ سېنىڭ يەڭگەڭ بولامدۇ؟

ھەئە.

— بۇگۈن كېچىچە بېقىپ بېرىسەن دەپ، دۈيجاڭ تاشلاپ كەتتى. "ئو ـ ھو، بايا ئاتلارنى ھەيدىۋەتمىگىنىم ياخشى بولغان ئىكەن" دەپ

قويدۇم مەن ئىچىمدە.

تۈن نىسپىدا، يۇقۇرىدىن سوققان شامال توختاپ، خامان تىنچىدى. مەن ياتقان سامانغا دانىيارمۇ كېلىپ ياتتى. بىراق، بىرئازدىن كېيىن ئۇ تۇرۇپ كېتىپ، سۇ ئېقىپ تۇرغان چوڭ ساي بويىدىكى تىك ياردا تۇرۇپ قالدى. ئۇ شۇ يەردە ئىككى قولىنى ئارقىسىغا ئېلىپ، بېشىنى بىر ياققا سەل قىشايتىپ، كۆز ئۈزمەي قاراپ تۇردى. ئارقىسىدىن قارىسىڭىز، دانىيارنىڭ خۇددى پالتا بىلەن قىر چېقىرىپ يونىغاندەك ئىگىز قىياپىتى ئاينىڭ كۆكۈم يۇمشاق يورۇغىدا ئېنىق كۆرۈنۈپ تۇراتتى. ئۇ گويا دەريانىڭ دولقۇنلىغان ئاۋازىنى تازا كۆڭۈل قويۇپ ئاڭلاۋاتقاندەك قىلاتتى — كېچىسى دەريا دولقۇنى بارغانسېرى ئۇچۇق ئاڭلىناتتى. ئېھتىمال ئۇ مەن ئاڭلىيالمايدىغان بەزى كىچىك ئاۋاز ۋە ۋاراڭ-چۇرۇڭلارغا قۇلاق سېلىۋاتقان بولسا كېرەك. «ئادەتتى بويىچە سۇ بويىغا بېرىپ ياتاي دېگەن ئىكەنغۇ!» دەپ كۈلۈپ قويدۇم مەن.

دانىيار بىزنىڭ ئايىلغا يېقىندىلا پەيدا بولدى. ئوت چېپىش يېڭى باشلانغاندا، فورونتتىن بىر يارىدار ئەسكەر قايتىپ كەلدى دېگەن خەۋەرنى ئايلىدىن يۇقۇرۇپ كەلگەن بالا ئېيتقان ئىدى. بىراق ئۇ ئەسكەرنىڭ كىم ئىكەنلىكىنى بالىنىڭ ئۆزى بىلمەيدىكەن. ئايىلدا بەلگىلىك: بىرەر ئەسكەر قايتىپ كېپتۇ دېسە، قېرى-ياش ھەممىسى ئۇپۇر-توپۇر بولۇشۇپ كېلىپ، كەلگۈچى بىلەن كۆرۈشەتتى، ئۆز تۇققانلىرىنى كۆرگەن-كۆرمىگەنلىكىنى سورايتتى، فورونت خەۋەرلىرىنى ئاڭلايتتى. قىسقىسى ناھايىتى خوشال بولۇپ كېتىشەتتى. بۇ قېتىم بولسا تەسەۋۋۇر قىلغۇسىز چۇقان كۆتىرىلدى. ھەممەيلەن ئۆز كۆڭلىدە پەرەز قىلىشاتتى: ئاكام يېنىپ كەلدىمىكىن؟ كىم بىلىدۇ،

www.uyghurkitap.com

بىرەر تۇققىنىمىزمۇ؟ ئەنە شۇ تەرىزدە، ئوت چېچىۋاتقانلار ئايلىغا قاراپ چېپىشتى.

ئەسلىدە، بابا بىزنىڭ ئايلىلىق دانىيار ئىكەن. كىشىلەرنىڭ ئېيتىشلىرىغا قارىغاندا، ئۇ كىچىك ۋاقتىدا يېتىم قېلىپ، ئۈچ-تۆت يىل تىلەمچىلىك قىلىپ يۈرۈپ، ئاخىرى چاقماقتىكى قازاق يايلىغىغا بېرىپ تۇرۇپ قالغان ئىكەن. ئۇنىڭ ئانا جەمەتى قازاق ئىمىش. ئۇنىڭ ئىز-دېرىكىنى قىلىدىغان ئۇرۇق-تۇققانلىرى بولمىغاچقا، خەقلەر ئۇنى ئۇنتۇپمۇ كەتكەن ئىكەن. ئايلىدىن كەتكەندىن كېيىنكى تۇرمۇشى توغرىسىدا دانىيارمۇ مۇنداقلا جاۋاپ بېرىپ قويىدىكەن. بىراق، ھازىر ئويلاپ قارىسام، ئۇنىڭ كۆرمىگەن كۈنى، تارتمىغان ئازاۋى قالمىغان بولسا كېرەك.

ھېچنىمىسى يوق كىچىككىنە يېتىم بالىنى تۇرمۇش بىر يەردىن ئىككىنچى بىر يەرگە ھەيدەپ، سۈرۈپ، تالاي يەرلەرنى قىدىرغۇزغان. دانىيار خېلى زامانلارغىچە چاقماقنىڭ شورتاڭلىغىدا قوي باققان، چوڭ بولغاندا چۆلدە قانال قازغان، دۆلەت ئىگىلىكىدىكى يېڭى پاختىچىلىق مەيدانىدا ئىشلەپ، ئاخىرى تاشكەنتنىڭ يېنىدىكى ئانگىرېن خېڭىدا ئىشلەپ، شۇ يەردە ئەسكەرلىككە كەتكەن.

نېمە بولسىمۇ كىشىلەر ئۇنىڭ قايتىپ كەلگەنلىكىنى توغرا تاپتى:

"ھە، بىچارە، تۇز-نەسىۋىسى بار ئىكەن، ئاخىرى ئۆز يۇرتىنى ئىزدەپ كەلگەنلىكىگە قاراڭلارچۇ! شۇنچە يىل سىرتتا يۈرۈپ ئۆز تىلىمىزنى ئۇنتۇماپتۇ، ئازراق قازاق چېلىش سۆزلىسىمۇ" دېيىشىپ، بىر بىرىگە ئۇنىڭدىن مەمنۇن ئىكەنلىكىنى بىلدۈرۈشەتتى.

— تۇلپار ئايلىنىپ-ئايلىنىپ ئۆز ئۇيۇرىنى تاپىدۇ. تۇغۇلغان يەر، ئەل-يۇرتتىن ئايرىلىش دېگەن ئوڭايمۇ. كەلگەنلىكىنىڭ ئەرۋاھ-

لارغا ياقىدۇ. ماۋۇ گېرمانلارنى يېڭىپ، تېچلىقنى يەتسەك، سەنمۇ ئەل قاتارى بىر موربدىن تۇتۇن چىقىرىپ، بالا ـ چاقىلىق بولارسەن! ـــ دېيىشكەن چاللار دانىيارنىڭ يەتتە ئەۋلادىغىچە سۈرۈشتۈرۈپ، ئۇنىڭ قايسى قەبىلىدىن ئىكەنلىكىنى، ئايلىدىكى ئانچە ـ مۇنچە تۇققانلىرىدىن كىم بار ئىكەنلىكىنى تېپىپ بەردى. خەقلەر ئۇنى "يېڭى قوشۇلغان دانىيار" دەيدىغان بولدى.

ئارىدىن كۆپ ئۆتمەي، بىر كۈنى شىنېلىنى مۈرىسىگە ئارتىپ، سول پۇتىنى سىلكىپ باسىدىغان ئۇزۇن بويلۇق، بوينى سەل ئېگىشكەن بىراۋنى دۆيجاك ئورازمات ئەگەشتۈرۈپ كەلدى. خۇددى چۇقچۇلداق ـ تەك يورغا بايتالنى مىنىپ كېلىۋاتقان پاكار ئورازماتنىڭ يېنىدا، ئۇزۇن بويلۇق ئەسكەر سالمىغىنى ئوڭ پۇتىغا چۈشۈرۈپ، ئېگىشكەن ھالدا ئۇنچىقماستىن قېلىشماي كېلىۋاتاتتى. باللار ئۇلارغا قاراپ كۈلۈشۈپ كەتتى.

دانىيارنىڭ يارىدار بولغان پۇتى سەللىمازا ساقىيىپ كەتمىگەن ئىدى، تىزىنى ئېگەلمەيتتى، شۇ سەۋەپتىن ئوت چېپىشقا يارىماي، ئۇمۇ بىز بىلەن بىللە ئوت ئورۇش ماشىنىسىدا ئىشلىدى. راستىنى ئېيتقاندا، بىز ئۇنى ئانچە ياقتۇرۇپ كەتمىدۇق. چۈنكى دانىيار كىشىلەر بىلەن كۆپ سۆزلەشمەيتتى. سۆزلەشسىمۇ شۇ ۋاقىتتا ئۆزىگىلا مەلۇم بولغان باشقا ئوي ـ خىياللاردا بولىدىغانلىقى ئۈچۈن، كىشىگە تىكىلىپ قاراپ تۇرسىمۇ كۆڭلى باشقا ياقتا ئىكەنلىكى سېزىلىپ تۇراتتى. ئۇنى بايقىغان كىشىلەر: "ۋاي بىچارە، سوقۇشتا بەك گاڭگىراپ ئېسىنى يوقىتىپ قويغان بولسا كېرەك، تېخى ئېسىگە كېلەلمەيۋاتقان ئوخشايدۇ!" دېيىشەتتى.

بىراق دانىيارنىڭ مۇشۇنداق مىجەزى ۋە ھەركىتى ئۇنىڭ تېز

ئىشلىشىگە، چاپسان يۈرۈش-تۇرۇشىغا زادىلا كاشىلا قىلمايتتى، سىرتىدىن قاراپ تۇرسىڭىز ئۇنى ئۇچۇق، چېچەن بىرنىمىكەنغۇ دەپ ئويلاپ قالىسىز. ئېھتىمال، يېتىملىكىنىڭ دەردىنى كۆپ تارتقاچقا، تۇرمۇش ئۇنى كۆپ ئىشلەشكە، بىراق كۆپ سۆزلىمەي، سىرىنى ئىچىگە يۇتۇپ ساقلاشقا ئۆگەتكەنمىكىن؟ بەلكىم شۇنداقتۇر.

دانيارنىڭ جاۋغىيىنى چوڭقۇر قورۇق باسقان بولۇپ، كالپۇكى ھامان ھەم تۇراتتى، كۆزى بىر قېلىپتا سالماق تۇراتتى، پەقەت ئەگىم، روھلۇق قېشىلا ئۇنىڭ ياداڭغۇ، ھامان ھارغىن كۆرۈنىدىغان يۈزىگە ئازراق روھ بېرىپ تۇراتتى. ئۇ بەزىدە ناھايىتى زەڭ قويۇپ بىرنىمىنى ئاڭلاۋاتقاندەك، باشقىلار ئاڭلىيالمايدىغان بىر خىل ئاۋازنى ئاڭلاۋاتقاندەك قىلاتتى، بۇنداق چاغلاردا ئۇنىڭ قاشلىرى ئويناپ، كۆزلىرىدىن چۈشىنىپ بولمايدىغان بىر خىل خۇشاللىق ئوتى يالقۇنلاپ تۇرغاندەك بىلىنەتتى. ئاندىن كېيىن ئۇ نىمدۇر بىرنىمە ئۈچۈن ئۇزاققىچە كۈلۈمسىرەپ، ئۆزىنىڭ ئىنتايىن خۇشال ئىكەنلىكىنى بىلدۈرەتتى. بۇلارغا قاراپ بىز ھەيران بولاتتۇق. بۇلا ئەمەس، ئۇنىڭ باشقا قىزىقچىلىقلىرىمۇ بار ئىدى. كەچقۇرۇنلۇغى بىز ئاتلىرىمىزنى چىقىرىپ، ھامان كەپىنىڭ يېنىغا يىغىلىپ، تاماق قاچان تەييار بولاركىن دەپ كۈتۈشەتتۇق. دانيار بولسا يېنىمىزدىكى قورول ئۈستىگە چىقىپ، قاراڭغۇ چۈشكىنچە شۇ يەردە ئولتۇراتتى. "نىمە بار ئۇ يەردە، كۆزەتچىلىك قىلامدۇ نىمە؟" دەپ كۈلۈشەتتۇق بىز.

بىر كۈنى قىزىقىپ، مەنمۇ دانيارنىڭ قېشىغا — قورولغا چىقىپ ئولتۇردۇم. بۇ يەردە ئالاھىدە ھېچنىمە يوق ئىدى. تۆت ئەترا پتىكى تاغ باغىرىدىكى قىزغۇچقا مايىل ئوتلاق چەكسىز ئۇزاققا سوزۇلغان ئىدى. قاپ-قاراڭغۇ، ئازراق تۇمان كۆتىرىلگەن زىمىن گويا جىمجىتلىق

ئۈچىدە ئېرىپ كېتىۋاتقاندەك قىلاتتى.

دانىيار ھەتتا مېنىڭ ئۆزىنىڭ يېنىغا كەلگەنلىكىمگە دىققەت قىلىپمۇ قويمىدى. ئۇ سىگار تىزىسىنى قۇچاقلاپ، ئۆزىچە خىيالغا پېتىپ، يالتىراپ تۇرغان كۆزىنى يىراقلارغا تىكىپ ئولتۇراتتى. شۇ سەۋەپتىن ماڭا يەنە بىر قېتىم ئۇ ئاللىقانداق ماڭا ئاڭلانمايدىغان بىرنىمىلەرنى تىڭشاپ، شۇنىڭغا جان-دىلى بىلەن بېرىلىپ، قۇلاق سېلىپ ئولتۇر-غاندەك تۇيۇلدى. بەزىدە ئۇ بېشىنى قىڭغايتىپ، قېشىنى سۈزۈپ، كۆزىنى چۆچەكتەك ئېچىپ جىمجىت قۇلاق سالاتتى. ئۇنى نىمىدۇر بىرنىمە قىينايتتى، كۆكرىكىنى ئېچىپ، مېنى ئەمەس — ئۇ مېنى بايقىمىدى — غايەت زور، چەكسىز ۋە ماڭا كۆرۈنمەيدىغان بىر نەرسىنى قۇچاقلىماقچى بولغاندەك قىلاتتى. بىر دەمدىن كېيىن قارىغىنىمدا ئۇنى تونىيالماي قالدىم: بايىقى ھالەت يوق، خۇددى خېلى چارچىغان، روھى چۈشكەن ھالەتتە، دەم ئېلىپ ئولتۇرغاندەك بىلىندى.

بىزنىڭ كولخوزنىڭ چۆپ چېپىش ئورنى كۈركۈرەۋ ۋادىسىدىكى سايدا ئىدى. كۈركۈرەۋ دەرياسى بىزگە يېقىنلا بىر يەردە بىر قىساڭ-دىن گۈكىرەپ چىقىپ، يۈگەنسىز ئاتتەك دەھشەتلىك چېپىپ كېلىپ تۈزلەڭگە قاراپ ئاقاتتى. ئوت ئورۇش ۋاقتى دەل تاشقىن بولىدىغان ۋاقىتلار ئىدى. تاشتىن-تاشقا ئۇرۇلۇپ، قۇملارنى ئويىنىتىپ، ساپ-سېرىق كۆۋۈكلىنىپ ئاقىدىغان سۇنىڭ كەچتە ئۆلغىيىپ، كېچىچە يەر تەۋرەۋاتقاندەك شارقىرىغىنىدىن بەزىدە چۆچۈپ ئويغىنىپ كېتەتتىم. قايىنغى ئېلىنغان سۈتتەك تىنىق ھاۋادا سوغاق شامال ئوينايت-تى، كەڭ زىمىن قاتتىق ئۇيقۇغا پاتقان، كۆزىنى پارقىرىتىپ تۇرغان يۇلتۇزلار بولسا كەپىمىزگە مارىلاپ قارايدۇ، پەقەت ھۇۋۇلىغان دەريا

www.uyghurkitap.com

سۈيىلا ھەيۋە قىلىپ كېلىۋاتقان يولۋاستەك، بىزگە قاراپ ئېتىلىپ كېلىۋاتقاندەك بىلىنىدۇ. گەرچە بىز ياتقان يەر دەريانىڭ لېۋىدە بولمىسىمۇ، لېكىن كېچىدە دەريا سۈيى ئىنتايىن يېقىندەك تۇيۇلاتتى. كۆپ چاغلاردا: ئۇشتۇمتۇت سۇ بېسىپ كەتسىچۇ؟ سۇ كېلىپ كەپىمىزنى ئۆرۈۋېتىپ ئېلىپ كەتسىچۇ؟ دېگەن قورقۇنچ كۆز ئالدىمغا كېلىۋالاتتى. مېنىڭ ھەمراھلىرىم ئويغاتقىلى بولمايدىغان ئوت ئورۇغۇچىلاردەك تاتلىق ئۇيقۇغا كەتكەن، مەن بولسام ئۇخلىيالماي تالاغا چىقاتتىم.

كۆركۆرەۋ دەرياسىدا كېچە ھەم چىرايلىق، ھەم قورقۇنچلۇق بولاتتى. ئوتلاقنىڭ ئۇ يەر-بۇ يېرىدە چۇشەپ قويغان ئاتلار قارا-قۇرا بولۇپ كۆرۈنەتتى. ئاتلار شەبنەم چۈشكەن ئوتقا تويۇپ، ئۆگدەپ تۇرۇشاتتى، ياكى بەزىدە پۇشقۇرۇپ قويۇشاتتى. ئەنە شۇنىڭ يېنىدا، كۆركۆرەۋ دەرياسىنىڭ سۈيى سۇنىڭ ئىچىدە قالغان كۆپ زەرىبە يېگەن تال-سۆگەتلەرنى بېسىپ، دەريا لېۋىگە ئۇرۇلۇپ، تاشلارنى دومىلىتىپ تۇراتتى. تىنىمسىز دەريا ئېقىنى قاراڭغۇ كېچىدە ھۆۋلاپ، يەر ئاستىدىن چىققاندەك قورقۇنچلۇق شارقىرايتتى. ئۇنى ئاڭلىغان ئادەمنىڭ تېنى شۈركىنەتتى.

شۇنداق كېچىلىرى مەن دانىيارنى ئەسلەپ كېتەتتىم. ئۇ ئادەتتە دەرياغا يېقىنلا يەردىكى ئوت دۆۋىسىدە ئۇخلايتتى. ئۇ قورقمامدىغاندۇ؟ دەريانىڭ شارقىرىغان، گۈكىرىگەن ئاۋازى ئۇنىڭ قۇلىقىنى پاك قىلىپ قويمامدىغاندۇ؟ ئۇ ئۇخلىيالامدىغاندۇ؟ نېمىشقا يالغۇز بىر ئۆزىلا دەريا بويىدا ياتىدىغاندۇ؟ بۇ يەردە يېتىپ نېمە لەززەت ئالار؟ تازا قىزىق بىرنېمىكەن ئۇ، ئادەمدىن نېرى...دەپ ئويلاپ كېتەتتىم. ھازىر نەدىدۇ، دەپ قارايتتىم، تىڭشايتتىم، ئەمما ھېچكىمنى كۆرمەيتە-

تتم. دەريانىڭ ئىككى قاسنىغى ئىككى تەرەپكە چۈشكەن تاغدەك يىراق-يىراقلارغا كېتەتتى، كېچە قاراڭغۇسىدا تاغ دۈمبىسى يىراقتىن كۆرۈنەتتى. يۇقۇرى تەرىپىدە بولسا سان-ساناقسىز يۇلتۇزلار ئۇن-تىنسىز پارقىراپ-يالتىرىپ تۇراتتى.

ئايىلىنا كەلگىنىگە خېلى كۈنلەر بولغان بولسىمۇ، دانىيار ھېچكىمگە قوشۇلماي، ھەر دائىم يالغۇز يۈرەتتى، تېخى ئۆزىگە بىرەر يارۇ-يولداش تاپمىدى. بىرەر كىشى بىلەن دوستلىشىش، دۈشمەنلىشىش ئۇنىڭغا ياتتەك، بىرەر كىشى توغرىلىق يا ياخشى گېپىنى قىلىش، يا يامان گېپىنى قىلىش ئۇنىڭغا ماس ئەمەستەك ئىدى. ئۆزى ئۈچۈنمۇ، ئۆزگىلەر ئۈچۈنمۇ ئوتتۇرىغا چىقىپ گەپ قىلالايدىغان يىگىتلەرلا ئايىلدا كۆزگە تاشلىناتتى، ئۇلارنىڭ قولىدىن ياخشىلىقمۇ، يامانلىقمۇ كېلەتتى، يىغىنلاردا ئوتتۇرىغا چىقىپ سۆز سۆزلەپ، توي-تۆكۈن، نەزىر-چىراقلاردا ئىش باشقۇرۇپ يۈرىدىغان، ئەل باشلىقلىرىدىن كەم تۇرمايدىغان ئەنە شۇنداق يىگىتلەر قىز ۋە كېلىنچەكلەرنىڭ كۆزىگە چۈشەتتى.

ئەمدى دانىيارغا ئوخشاش، ئەگەر بىر كىشى ھەممە ئىشنىڭ سىرتىدا بولسا، ئايىلنىڭ ئىشلىرىغا ئارىلاشمىسا، بەزىلەر بۇنداق بىرەر ئادەمنىڭ بارلىغىنى ھېس قىلمايدۇ، بەزىلەر بولسا: "ئەمدى بىر جان ساقلاپ يۈرگەن بىچارە بايقۇشقۇ" دەپ قويۇشىدۇ، خالاس. بۇنداق ئادەملەر، ئادەت بويىچە، شاڭخو ئۈچۈن نىشان، يا ئىچ ئاغرىتىدىغان نىشان بولۇپ قالاتتى. بىزگە ئوخشىغان باللار ئۆزلىرىدىن چوڭراق يىگىتلەردەك قىلىپ كۆرسىتىشكە ئامراق كېلىمىز، شۇڭا يۈزىدىن-يۈزىگە بولمىسىمۇ، يوق يەرلەردە دانىيارنى زاڭلىق قىلىپ ئوينايمىز. ھەتتا ھەربى كۆينىگىنى سىزغا چىلاپ يۇيۇشلىرىنىمۇ

شاڭخو قىلىمىز: ھەربى سەپتىن كېيىپ كەلگەن كۆپىنكى شۇ بىرلا بولغانلىقتىن، ئۇنى يۇيۇپ چالا قۇرۇتۇپلا كىيىۋالاتتى.

بىراق بىر قىزنىق يېرى شۇكى، دانىيار مۆمىن-يۇۋاش بولسىمۇ، بىز ئۇنى ھۆرمەتلەپ-ئىززەتلەپ يېقىنچىلىق قىلىپ كەتمەيتتۇق. بۇ ئۇنىڭ بىزدىن چوڭ بولغانلىغىدىنمۇ ئەمەس، — ئويلاپ باقىڭلارچۇ، بىز ئۇنىڭدىن ئۈچ-تۆت ياش كىچىك بولساقمۇ، ئۇنىڭدىن تەپ تارتىپ كەتمەيتتۇق، "سەن"لەپ سۆزلىشىۋېرەتتۇق؛ قاپىغىنى تۈرۈپ ياكى ئاللىقانداق كىبىر بىلەن يۈرگەنلىگىدىنمۇ ئەمەس، — قاپىغىنى تۈرۈپ سۆرۈن چىراي يۈرسىمۇ ياكى ئاللىقانداق كىبىرلىك قىلىپ يۈرسىمۇ بەزىدە كىشىدە ھۆرمەت تۇيغۇسىنى ئويغىتىدۇغۇ، — ياق، بىر خىل چۈشەنمەك تەس بولغان نەرسە ئۇنىڭ جىمغۇر، خىيالچان تۇرقىغا يوشۇرۇنغانكى، كىمنى كۆرسەك ئاسانلا چىقىشىپ كېتىدىغان بىزدەك باللارنى ئۇنىڭدىن يىراقلاشتۇرۇپ تۇراتتى. ئۇنىڭ سەۋەبى مۇنداق بىر ئىش بولۇشىمۇ مۇمكىن دەپ ئويلايمەن. مەن ئۆزەم خەقنىڭ كۆرگەن-بىلگەنلىرىنى، ھەتتا قورونتتا بولۇشى مۇمكىن بولغان ئۇششاق-چۈششەك ئىشلارغىچە سوراپ بىلىۋېلىشقا قىزىققۇچى ھىرىسمەنلەردىن ئىدىم، مەندە سورايدىغان سوئاللار تۈگەپ قالمايتتى، شۇ سەۋەپتىن "سىيىت ھىرىس" دەپمۇ ئاتىلىپ قالغانتىم.

دانىيار كەلگەن دەسلەپكى كۈنلەردە ئۇنىڭدىن سوقۇشتا بولغان ۋەقەلەرنى بىر سوراپ كۆرەيچۇ دەپ كۈتۈپ يۈردۈم. بىر كۈنى ئىشتىن قايتقاندىن كېيىن تامغىمىزنى يەپ بولۇپ، گۈلخان يېقىپ ئەتراپىغا ئولىشىپ تېچقىنا ئولتۇردۇق-تە، دانىياردىن سوراپ قالدىم:

— دانىكە، سوقۇشتىن باشلاپ ھىكايە ئېيتىپ بەرسەڭچۇ؟

دانىيار ھە دېگەندە ئۈنچىقماي، ئاچچىغى كەلگەندەك جىم تۇرۇپ

قالدى. ئۇ ئۇزاققىچە گۈلخانغا قاراپ ئولتۇردى ـ دە، ئاندىن بېشىنى كۆتىرىپ بىزگە قارىدى.

ـــ سوقۇش دەمسەن؟ ـــ دېدى ئۇ نىمىگىدۇر ئاۋازىنى پەسەيتىپ تۇرۇپ. ـــ سوقۇش دىگىنىڭ قۇرۇپ كەتسۇن، سىلەر ئۇنى بىلمەيلا قويۇڭلار!

دانىيار شۇ گەپنى قىلدى ـ دە، بېرى تەرەپتە تۇرغان قالدى ـ قاتتى قورايلاردىن چوڭ بىر تۇتام ئېلىپ ئوتقا تاشلاپ، ئوتنى كوچىلاپ، تېز ـ تېز پۈلەپ تۇتاشتۇردى، ھېچقايسىمىزغا قارىماي، قولىنى ئوتقا قاخلاپ، يالقۇنلاپ كۆيگەن ئوتقا كۆزىنى قىسىپ قاراپ ئولتۇرۇپ ئۇنچىقمىدى.

ئۇنىڭ نىمە ئۈچۈن مۇشۇنداق قىلغانلىقىنى كىم بىلسۇن، بىراق ئۇنىڭ ئاشۇنداقلا ئېيتقان سۆزىدىن سوقۇش دىگەن چۆچەك قاتارى ئويناپ سۆزلەيدىغان نەرسە ئەمەس، بەلكى ئادەمنىڭ يۈرىكىگە چوڭقۇر پاتىدىغان، ئېيتىشقا ناھايىتى قىيىن نەرسە ئىكەنلىكى سېزىلدى. ئىزا تارتقىنىمدىن يەرگە قاراپ قالدىم. سوقۇش توغرىلىق ئىككىنچى دانىيارغا سوئال قويغىنىم يوق، بالىلاردىنمۇ ھېچكىم ئۇنىڭغا بۇ توغرىلىق چاخچاق قىلىپ باقمىدى.

بىراق، ئۇ مۇشۇنىڭ بىلەنمۇ ئۆزگە كىشىلەرنىڭ ھۆرمەت ـ ئىززىتىنى تارتالمىدى. خۇددى ئايلىدىكىلەرنىڭ دانىيارغا بولغان قىزىقىشى پاتلا غايىپ بولغىنىغا ئوخشاش، ھىلىقى گۇگۇم ۋاقتىدىكى ئىش تېزلا ئەستىن چىقىپ كەتتى. ئۇنىڭ مۇئامىلىدىكى سۇسلۇغى ۋە دائىم يالغۇز يۈرۈشى كىشىلەردە بىر خىل سوغاق مۇئامىلە قىلىدىغان ۋە بىچارە دەپ ئىچ ئاغرىتىدىغان ھالەتنى كەلتۈرۈپ چىقاردى.

ـــ ئۆي ـ ماكانسىز، ئەپلەپ ـ سەپلەپ جان ساقلاپ يۈرگەن بىر

بىچارە-غېرىپ، — دەيتتى كىشىلەر، — ھەممىسىنى كولخوزنىڭ بېقىۋاتقىنى، بولمىسا قەلەندەرچىلىك قىلىپ يۈرمەكتىن باشقا نىمە چارە،...ئۆزىغۇ خۇدايىمنىڭ مۆمىن بەندىسى.

كىشىلەر بارا-بارا دانىيارنىڭ مىجەزىگە كۆنۈپ، ئۆگىنىپ قالغانلىقتىن، ئۇ توغرىلىق گەپ قىلىشتىنمۇ قالدى. ئېھتىمال، ئىش شۇنداقتۇر: بىرەر كىشى ئاللىقانداق بىرنىمىلەر بىلەن ئۆزىنى كۆرسىتىپ تۇرمىسا، خەق ئۇنى ئاستا-ئاستا ئۇنتۇپ كېتىدىغان ئوخشايدۇ.

ئەتىسى كۈن چىقماي تۇرۇپ دانىيار ئىككىمىز ئاتلارنى خامانغا ئېلىپ كەلدۇق. ئاڭغىچە جەمىلە يەڭگەممۇ ئوت ئورۇپ يۈرگەن يېرىدىن كېلىپ بولغان، ئىكەن بىزنى كۆرۈپ، يىراقتىنلا توۋلىدى:

— ھوي، ئۆكام، مېنىڭ ئېتىمنى بۇ ياققا يېتىلەپ كەل! خامۇتى قېنى؟ — ئۇ خۇددى كونا ھارۋىكەشلەردەك، ھارۋا چاقىنى پۇتى بىلەن تېپىپ تەكشۈرۈۋاتاتتى.

دانىيار ئىككىمىز ئاتلارنى ئېلىپ كەلگەندە ئىككىمىزنىڭ تۇرقىمىز قىزىق تۇيۇلدىمۇ، جەمىلە چاخچاقنى باشلىدى. دەرۋەقە، دانىيارنىڭ ئىنچىكە ئۇزۇن پاچاقلىرى يالىڭاچ ھالدا پىلتىڭلاپ، قونجى كەڭ ۋە چوڭ بىرىزىنت ئۆتۈكى پۇتىدىن چۈشۈپ قالايلا دەپ قالغان بولسا، مېنىڭ تاپانلىرىم قاداق بولۇپ قېتىپ كەتكەن يالىڭاياق پۇتۇم ھە دەپ ئاتنى دىۋىتىپ تۇراتتى.

— بەللى، ئەجەپ كېلىشكەن ئۇزۇن-قىسقىلار-دە سىلەر! ئىزدەشمەي تېپىشقانلار! — جەمىلە كۈلۈپ بېشىنى كۆتەردى. ئۇ ۋاقىتنى قولدىن بەرمەي بىزگە بۇيرۇق چۈشۈرۈشكە باشلىدى، —

چاقان بولۇڭلار، ھاۋا سالقىن ۋاقىتدا مېڭىپ كېتەيلى!

جەملە ئاتلارنى تارتىپ، ئىشەنچلىك ھالدا ھارۋا ئالدىغا ئېلىپ كېلىپ ھارۋىغا قوشۇشقا باشلىدى. ئۇ ھارۋىنى ئۆزى قاتاتتى، پەقەت بىر قېتىملا مەن ئۇنىڭغا چۇلۇۋۇرنى قانداق ئۆتكۈزىدىغانلىقىنى كۆرسىتىپ بەرگىنىم بولمىسا، ھارۋىنى پۈتۈنلەي ئۇنىڭ ئۆزى قاتاتتى. ئۇ، دانىيار بۇ يەردە ئەمەستەك، ئۇنىڭغا دىققەت قىلىپمۇ قويمىدى.

جەملەنىڭ كەسكىنلىكى ۋە ئۆزىگە بولغان قاتتىق ئىشەنچى دانىيارنى ھەقىقەتەن ھەيران قالدۇردى. ئۇ ھۆرمەت بىلەن يىراقتىن جەملەگە سەپسېلىپ تۇراتتى، جەملەنى ياراتمىدى، لېكىن ئۆز ئىچىدە ئاپىرىن ئوقۇپ قاراپلا تۇردى. دانىيار ئۈن-تىنسىز ھالدا گىردىن قاپلارنى كۆتىرىپ ھارۋىغا بېسىشقا ئېلىپ ماڭغاندا، جەملە ئېتىلىپ كەلدى:

— نىمە گەپ بۇ؟ ھەركىم ئۆز كۈچىنى ئۆز ئالدىغا ئىشلىتەمدۇ؟ ياق، ئۇنداق قىلساق بولمايدۇ، ئېپكەل قولۇڭنى، قوللاشقانىنى خۇدا قوللايدۇ! ھەي، بالا، نىمە ھاڭۋېقىپ تۇرسەن، چىق ھارۋىغا، قاپلارنى جاي-جايىغا قوي!

جەملە بېرىپ دانىيارنىڭ قولنى تۇتۇپ، قاپلارنى قولمۇ-قول ھارۋىغا ئاتقان چېغىدا، بىچارە دانىيار ئىزا تارتىپ شەلپەردەك قىزىرىپ كەتتى. شۇنىڭدىن كېيىن ئۇلار قولىغا قول تۇتۇپ، قاپلارنى توشۇپ بېشى بىر يەرگە كېلىپ قالغان چاغلاردا، دانىيارنىڭ ئۆزىنى قويىدىغان يەر تاپالماي، تەمتىرەپ كالپۇكلىرىنى چىشلەپ، جەملەگە قارىماسلىققا قاتتىق تىرىشۋاتقانلىقىنى سېزەتتىم. جەملەنىڭ ھېچنىمە بىلەن كارى يوق ئىدى، ئۆزىنىڭ قولدىشى بارلىقىنى تۇيمىغاندەك، گىرچى ئايال بىلەن ھەدەپ چاخچاقلىشاتتى. ھارۋىلارغا

www.uyghurkitap.com

ئاشلىق قاپلىرى بېسىلىپ بولۇپ، ئاتنىڭ بوجىنى قولغا ئالغان چاغدىلا، بۇ ياققا قاراپ كۆزىنى قىسىپ قويۇپ دانىيارغا دېدى:

— ھەي، كىم ئىدى، دانىيار، شۇنداقمۇ؟ قارىساق سەن ئەر كىشى ئىكەنسەن، ئەمىسە يول باشلا!

دانىيار غىدىك-پىدىك قىلماستىن ھارۋىسىنى ھەيدىدى. "ۋاي شورۇڭ قۇرۇسۇن، ئىزا تارتقىنىنى بۇنىڭ!" دەپ ئويلىدىم مەن.

يول يىراق ئىدى. يىگىرمە چاقىرىمدەك دالىنى كېزىپ، تۆۋەندە ياتقان قارا تاغنىڭ جىلغىسىدىن ئۆتۈپ ئىستانسىغا بېرىش كېرەك ئىدى. بىر ياخشى يېرى خاماندىن چىقىپ ئىستانسىغا يەتكىچە يول پەسكەي ئىدى، ئاتلار ئۈچۈن بۇ كۆپ يەڭگىل ئىدى. بىزنىڭ ئايىل كۇركۇرەۋ ئىگىز تاغنىڭ باغرىغا جايلاشقان بولۇپ، جىلغىغا يەتكەنچە ئاشكارا كۆرۈنۈپ تۇراتتى. تۆمۈريول بولسا جىلغىنىڭ ئىتىكىدە ئىدى.

مانا مۇشۇ ھالدا، بىز كۈنىگە بىر بېرىپ-كېلىپ ئاشلىق توشۇپ يۈردۇق. ئايىلدىن ئەتىگىنى چىقىپ، ئىستانسىغا چۈش مەھەلدە يېتىپ باراتتۇق.

ھاۋا ناھايىتى ئىسسىق بولۇپ، ئىستانسىدا ئادەم ناھايىتى جىق ئىدى: پۈتۈن مەيدان ئاشلىق توشۇۋاتقان ھارۋا ۋە ئېشەك-كالىلار بىلەن تولغان. مالغا ئاشلىق ئارتىپ كەلگەنلەرنىڭ ھەممىسى باللار ۋە ئاياللار بولۇپ، چاڭ باسقان يۈزلىرى قاپ-قارا بولۇپ كەتكەن، يالىڭاياق پۇتلىرى يېرىلغان، كالپۇكلىرى ئىسسىقتا ۋە چاڭ-توپىدا يېرىلىپ قاناپ كەتكەن بولاتتى.

ئاشلىق پونكىتىنىڭ قوراسىدا ۋاڭ-چۇڭ كۆتىرىلگەن بولۇپ، دەرۋازا بېشىغا: "بارلىق ئاشلىق—فرونت ئۈچۈن" دېگەن شوئار

يېزىلغان. سول تەرەپتە، پاكار تامنىڭ سىرتىدا، پاراۋۇز ۋاگونلىرى بىرى-بىرى ھەركەتلىنىپ، ئىسسىق پار ۋە كۆمۈر قورۇملىرىنى پۇرقۇپ يۆرەتتى. پويىزلار قولاقنى يارغۇدەك گۈدۈك بىرىپ ئۆتۈپ تۇراتتى. چۆكىۈرۈپ قويۇلغان تۆگىلەر تۇرغۇسى كەلمەي، شۆلگەيلىرىنى چاچرىتىپ ئاچچىقلانغاندەك قىلىشاتتى.

ئۆگزىسى قاڭالتىر بىلەن قاپلانغان ئاشلىق پونكىتىنىڭ ئىچى بەك ئىسسىپ كەتكەن بولۇپ، تاغدەك دۆۋىلەنگەن ئاشلىق بىلەن تولغان ئىدى. قاپلارغا قاچىلانغان ئاشلىقنى يۈدۈپ، تاختايدىن ياسالغان شوتىلار ئارقىلىق ئاشلىق دۆۋىسىنىڭ ئۈستىگە ئۆپچىقىپ تىزىش كېرەك ئىدى. ئىسسىقتا بۇغدايىنىڭ چاڭ-توزاڭلىرى نەپەسنى بوغاتتى.

— ھەي بالا، كۆزۈڭگە قارا، ئۈستىگە ئۆپچىق! كۆرگۈلۈكىنى كۆرسەن بولمىسا! — دەپ، ئۇيقۇسىز كۆزلىرى قىزىرىپ كەتكەن پونكىت خادىمى تۆۋەندە قولىنى شىلتىيتتى.

نىمىگە تىللايدۇ ئۇ بىزنى؟ تىللىمىسمۇ قەيەرگە ئېپبېرىپ قەيەرگە قويۇشنى بىلمىمىز. بۇ ئاشلىقلارنى بىز يەلكىمىزدە كۆتىرىپ ئېتىزدىن ئېلىپ كەلدۇق، ئۇ يەردە ئايالار، چاللار، باللار بىر-بىرلەپ تېرىپ-ئۆستۆرۈپ، ئورۇپ تەييارلىغان، ئۇ يەردە، مۇشۇ تۇرقۇم، تازا قاتىلاڭ دىخانچىلىق مەۋسۈمىدە، كومبايىنچىلار ئەبجىغى چىقىقان. ئالىلىقاچان تاشلاش لازىم بولغان كومبايىنلارنىڭ يېنىدا جاپالىق كۈرەش قىلماقتا. ئۇ يەردە، ئايالار قىزىپ كەتكەن ئوغاقلىرىنى كېچە-كۈندۈز قولىدىن چۈشۈرمەي، ئېگىلگەن بېلىنى كۆتەرمەي ئوما ئورۇماقتا. ئۇ يەردە، يەرگە چۈشكەن ھەر بىر داننى ئانچە-مۇنچە ئىشقا ياراپ قالغان باللارنىڭ قوللىرى پەخەس بىلەن تېرىپ يىغماقتا. مۇشۇ كۈنلەردە بىزنىڭ بارلىق تاپقان-تەرگىنىمىز — فورونت ئۈچۈن،

www.uyghurkitap.com

غەلبە ئۈچۈن بەرگەن تەر بىلەن قىنىمىز.

ياش بالا بولغىنىمغا قارىماي، قىران يىگىتلەر ئاران كۆتىرىدىغان مۇشۇنداق قاپلارنى مۈرەمگە ئېلىپ، چىشىم بىلەن قوشۇپ چىشلەپ، يۇقۇرىغا ئۆرلەپ كېتىۋاتقىنىمدا، قوۋۇرغىلىرىم ئېگىلىپ، كۆزۈم قاراڭغۇلىشاتتى. ھەر قەدەم باسقىنىمدا تاختاي ئېگىلىپ غىچىرلايتتى. پونكىتنىڭ ئىچىدىكى چاڭ-توزاڭ ئۆپكەمنى قىساتتى، نەچچە قېتىم ھالىمدىن كېتىپ، قاپلار ئۈستۈمدىن سىيرىلىپ چۈشۈپ كېتىۋاتقاندەك بولغان ئىدىم، قاپنى تاشلىۋەتكىم، ئۆزەمنىمۇ قوشۇپ تاشلىۋەتكىم كېلەتتى. بىراق، ئارقامدا قاپ كۆتىرىپ كېلىۋاتقانلار بار. ئۇلارمۇ ماڭا ئوخشاش ياش بالا، يا بولمىسا مەنچىلىك بالىسى بار ئايال-لاردۇر. ئەگەر ئۇرۇش بولۇپ قالمىغان بولسا، بۇنداق ئېغىر يۈك-لەرنى كىممۇ بۇلارغا كۆتەرتەتتى؟ ياق، ئايالالار چېغىدا مېنىڭدەك ئىش قىلىۋاتقان تۇرسا، ئۇنى تاشلىۋېتىشكە مېنىڭ نىمە ھەققىم؟

قاراڭلار، كۆپچىلىكنىڭ ئالدىدا يەڭگەم جەملە كېتىپ بارىدۇ. ئىتىكىنى يۇقۇرىراق قىلىپ، چاچلىرىنى تۈگۈۋالغان جەملەنىڭ قاپ-قارا، چىرايلىق پۇتىنىڭ مۇسكۇللى تومپىيىپ چىققان، تارمۇشلىرى ئۈزۈلۈپ كېتەي دىگەن دەرىجىدە چىڭقايغان ئىدى، ئېغىر قاپنىڭ بېسىمىدا ئۇ خۇددى پۈرژىنىدەك ئېگىلەتتى، ئۇنىڭ يۇمران بەدىنىنى قانچىلىك كۈچ كۆتىرىپ تۇرىدىكىن. ئۇ بىرنەچچە قەدەم تاشلاپ بىر توختايتتى. گايى چاغلاردىلا مېنىڭ ھالسىراپ كېتىۋاتقانلىقىمنى سەزگەندەك، توختاپ قالاتتى-دە:

— غەيرەت قىل، ئۇكا، بىرنەچچە قەدەملا قالدى! — دەپ قوياتتى. بىراق ئۆزىنىڭمۇ ئۇنى ئاران-ئاران چىقاتتى.

بىز بۇغداينى تۆكۈۋېتىپ، ئارقىمىزغا قايتقان چاغدا، دانىيارغا

دۈچكەلدۇق. ئۇ سەل-پەل ئاقسىغان ھالدا، مەزمۇت ۋە تەكشى قەدەم تاشلاپ، ئادەتتىكىدەك ئۈن-تىنسىز ۋە يالغۇز كېلىۋاتاتتى. بىز ئۇنىڭدىن ياندىپ ئۆتۈپ كېتىۋاتقاندا، دانىيار ئىڭىشىپ كۆيىند-گىنىڭ ئېتەكلىرىنى تۈزەپ كېلىۋاتقان جەمىلەگە قىيا بېقىپ ئۆتتى. خۇددى بىرىنچى قېتىم كۆرۈۋاتقاندەك، ھەر قېتىم شۇنداق قىلاتتى. بىراق، جەمىلە ئۇنى خىيالىغىمۇ كەلتۈرۈپ باقمايتتى. بىز بىرلىكتە ئىشلىگەن ۋاقىتتىن باشلاپ ئۇ ئىككىسىنىڭ ئوتتۇرىسىدىكى مۇئامىلە ئەنە شۇنداق ئىدى.

راست، ھەممە ئىش ئادەتتىكىدەك: جەمىلە گايىدا ئانچىكىم تاماشا ئۈچۈن ئۇنىڭغا غالىپلارچە كۈلۈپ سۆزلەپ قويسا، گايىدا ئۇنىڭ بار ياكى يوقلۇغىنى ئۇنتۇغان ئادەمدەك، ھېچنىمە دېمەيتتى. بۇمۇ ئۇنىڭ كەيپىياتىغا باغلىق ئىدى. كۆڭلى خالىسا، يولدا كېلىۋېتىپ جەمىلە ماڭا: "ھەيدە ئاتلارنى، كەتتۇق!" دەپ توۋلاپ قوياتتى-دە، ئولتۇرغان يېرىدىلا ئۆرە تۇرۇپ، قامچىسىنى پۇلاڭلىتىپ، ھارۋىنى ئىتتىك ھەيدەپ كېتەتتى. مەنمۇ قالمايتتىم. كۆز يۇمۇپ-ئاچقىچە بولغان ئارىلىقتا، يول باشلاپ ئالدىدا كېتىۋاتقان دانىيارنى قوغلاپ يېتىپ ئۆتۈپ كېتەتتۇق. ھەممە چاڭ-توزاڭ دانىيارنى قاپلاپ ئالاتتى-دە، ئۇ ئارقىدا قالاتتى، بۇ بىر چاقچاق بولسىمۇ، لېكىن ھەممىلا ئادەم بۇنىڭغا چىداپ تۇرۇۋېرەلمەيتتى. شۇنداق بولسىمۇ دانىيار خاپا بولىدىغاندەك ئەمەس ئىدى. توپا-چاڭ كۆتىرىپ ئۇنىڭ يېنىدىن ئۆتۈپ كېتىۋاتساقمۇ، ئۇ ئەيىبلىك ئادەمدەك، قاقاقلاپ كۈلۈپ ئۆتۈپ كېتىۋاتقان جەمىلەگە قاراپ قالاتتى. قانداق قىلىۋاتىدىكىن دەپ ئارقامغا بۇرۇلۇپ قارايتتىم: قويۇق چاڭ-توپا ئىچىدىمۇ، دانىيار بۇنىڭغا رازى بولغاندەك،

www.uyghurkitap.com

جەملەدىن كۆزىنى ئۈزمەيتتى. ئۇنىڭ قاراشلىرىدىن ئاق كۆڭۈللۈك، ياش بالىلارنىڭ شوخلۇغىنى مەيلى دەپ كەچۈرگەندەك كەيپىيات بىلىنىپ تۇراتتى، ھەتتا مەن ئۇنىڭدىن بىر خىل قەيسەرلىك، چوڭقۇر سىغىنىش ھىس قىلاتتىم.

جەملەنىڭ مۇشۇنداق چاخچاقلىرى بولسۇن ياكى سوغاق مۇئامىلىسى بولسۇن، بىر قېتىممۇ دانىيارنىڭ ئاچچىغىنى كەلتۈرگەندەك ئەمەس ئىدى، ئۇ ھەممىسىگە چىدايتتى، بىر قېتىممۇ سۆز قايتۇرمايتتى. دەسلەپتە مېنىڭ دانىيارغا ئىچىم ئاغرىپ:

— يۈۋاش بىر ئادەمنى شۇنچىۋالا زاڭلىق قىلغىنىڭ نىمىسى، يەڭگە؟ — دىسەم، جەملە:

— ئوھوي، قويساڭا ئۇنى! — دەپ قولىنى شىلتىپ قوياتتى. — بىكار ئىش، مۇنداقلا چاخچاق قىلىپ قويغىنىم بولمىسا، بۇ بىچارىگە مېنىڭدە باشقا نىيەت يوق!...

بارا - بارا يەڭگەمنىڭ بۇنداق چاخچاقلىرىغا مەنمۇ كېلىپ قوشۇلدۇم. چۈنكى دانىيار جەملەگە بولۇپمۇ باشقىچە قادىلىپ قارايدىغان بولىدى. جەملە قاپ كۆتىرىپ ماڭغاندا، ئىش ئارىلىغىدا سەل توختىغاندا، كۆزىنىڭ قىرى بىلەن ئۇنىڭغا قاراپ تۇراتتى. دەرۋەقە، ۋاراڭ - چۇرۇڭ ۋە چۇقان كۆتىرىلگەن، قىستا - قىستاڭچىلىق ھۆكۈم سۈرگەن بۇ پونكىتتا، ئالدىراپ ئۇ ياق - بۇ ياققا ئۆتۈشۈپ تۇرغان، ئۇنلىرى پۈتكەن كىشلەر ئارىسىدا جەملە ئالاھىدە كۆزگە تاشلىناتتى، ئۇنىڭ ئەپچىل، ئىشەنچلىك، چەبدەس ھەركىتى ۋە مېڭىشلىرى كىشلەرنىڭ كۆزىگە چۈشمەي قالمايتتى.

راست، ئۇنىڭغا قارىماي مۈمكىن ئەمەس ئىدى. ھارۋىنىڭ قىسىرىغا تىك قويۇلغان، ئاغزى ئىزىملانغان قاپنى جەملە ئارقىسىغا توغرىلاپ،

قولنى ئارقىسىغا قىلىپ قاماللاپ تۇتقاندا، پۇت ۋە بەدىنى ئېگىلىپ، بوينى، كۆكرىكى كېرىلىپ، كۆندە كۆيگەن قارا كۆرەك چاچنىڭ ئۆرۈمى ئۈزۈراپ كەتكەندەك يەرگە تېگىپ قالاتتى. كىرپىكلىرىنىڭ ئارىسىدىن كۆزىنىڭ نۇرى يالت-يۇلت قىلىپ قالاتتى. مۇشۇنداق قاپ كۆتەرگەن جەملە بوسۇغىغا يەتكىچە دانىيار ئۇنى بايىقىدەك تېكىر-قىغان كۆزقاراش بىلەن سەزدۈرمەي قاراپ ئۈزۈتىپ قالاتتى. بىراق مەن ئۇنى بايقاپ يۈرەتتىم. باشتا ئۇنچىۋالا كۆڭلۈمگە ئېلىپ كەتمە-سەممۇ، كېيىنچەرەك دانىيارنىڭ ئاشۇنداق قىياپەتتە جەملەگە قىزد-قىپ قارىغانلىقى ماڭا ياقماق تۇگۇل نوموسۇمنى كەلتۈردى. ھېچكىمگە تەڭ قىلماي قىزغىنىپ يۈرگەن يەڭگەمنى دانىياردىگەنگە تەڭ قىلامتىم.

"قاراڭ بۇنى، ئەقەللىسى دانىيارمۇ يەڭگەمدىن كۆزىنى ئۈزەلمەي-ۋاتقان يەردە، باشقىلار ئابايىلا كۆيىدۇ-دە! ۋاي تۇۋا!" دەپ ئاچچىقلىنىپ، قىينىلىپ يۈردۈم. دانىيارنى مۆمىن بەندە دەپ ئاياش ئۇ ياقتا تۇرسۇن، يامان كۆرۈشكە باشلىدىم. مۇشۇنداق قىزغىنىش ئارقىسىدا، مەن يەنە يەڭگەمگە قوشۇلۇپ ئۇنى شاڭخو قىلىدىغان، خەق ئۇنى شاڭخو قىلسا ئىچىمدە خوشال بولىدىغان بولدۇم.

بىراق، بىزنىڭ بىر قېتىملىق چاخچىقىمىزنىڭ ئاخىرى ئۇياتلىق بولۇپ چىقتى.

ئاشلىق توشۇيدىغان قاپلارنىڭ ئىچىدە قوي يۇڭىدا توقۇلغان، يەتتە پۇت① ئاش سىغىدىغان بىر چوڭ چىپار قاپ بار ئىدى. ئۇنى ھەر دائىم يەڭگەم ئىككىمىز ساڭغا يەتكۈزۈپ باراتتۇق ۋە بىرلىكتە تۆكەتتۇق، چۈنكى ئۇنىڭغا بىر كىشىنىڭ كۈچى يەتمەيتتى. بىر كۈنى

---

① بىر پۇت 16.3 كىلوگىرامغا تەڭ كېلىدۇ. — تەرجىماندىن.

www.uyghurkitap.com

خاماندا ھارۋىلارغا بۇغداي بېسىۋېتىپ، يەڭگەم ئىككىمىز بايىقى چىپار قاپنى دانىيارنىڭ ھارۋىسىغا تاشلاپ، ئۈستىگە باشقا قاپلارنى بېسىپ قويدۇق. راستىنى ئېيتقاندا، قانداق قىلاركىن، دەپ چاخچاق قىلدۇق.

شۇنداق قىلىپ، كۈن چىقىش بىلەن تەڭ خاماندىن قوزغالدۇق. جەملە ئىككىمىز يولدا، رۇسلارنىڭ بىر قىشلىقىدا، بىراۋنىڭ بېغىغا كىرىپ ئالما ئوغرىلاپ چىقتۇق-تە، يول بويى كۈلۈپ، ئوينىپ ماڭدۇق. جەملە ئالمىنى دانىيارغا ئاتتى. ئاندىن كېيىن بىز ئاۋالقىدەكلا ئاتلىرىمىزنى قامچىلاپ، چاڭ-توزاڭ پۇرقىرىتىپ ئالدىغا ئۆتۈپ كەتتۇق. دانىيار بىزگە جىلغىدىن چىقىش ۋاقتىدىلا ئاران يېتىشتى. تۆمۈريول توسالغان ئىكەن، بىز شۇ يەردە كۈتۈپ تۇرغان ئىدۇق. بۇ يەردىن ئىستانسىغا بىللە كەلدۇق. مانا مۇشۇ ئارىدا بايىقى يەتتە پۇت ئاشلىق سىغىدىغان قاپ ئېسىمىزدىن چىقىپ قېپتۇ، باشقا نىيىتىمىزمۇ يوق ئىدى، بۇغدايلارنى توشۇپ بولاي دەپ قالغان ئىدۇق. بىر ۋاقىتتا جەملە بىقىنىمدىن تۇرتۇپ قالدى-دە، دانىيارغا قاراپ كۆزىنى قىسىپ، كۈلۈپ قويدى. دانىيار ھارۋىنىڭ ئۈستىدە تۇرغان ئىكەن. "بۇنى قانداق قىلسام بولاركىن" دېگەندەك، بايىقى قاپنىڭ ئۇ يەر-بۇ يېرىگە قاراپ، جەملىنىڭ كۈلكىسىنى باسالماي قېلىۋاتقانلىقىنى بايقاپ، قىزىرىپ كەتتى. ئۇ بىزنىڭ سىناپ باقماقچى بولغانلىقىمىزنى بىلگەن ئوخشايدۇ.

— ھەي، ئىشتان بېغىڭنى چىڭىتىۋال، يېرىم يولدا ئىشتىنىڭ چۈشۈپ كەتمىسۇن يەنە! — دېدى جەملە.

دانىيار بىزگە يامان كۆزى بىلەن يالت قىلىپ بىر قارىدى-دە، قاپنى نېرى-بېرى يۇلقۇپ، ھارۋىنىڭ قىرىغا تۇرغۇزۇۋېلىپ، بىر

قولى بىلەن يۆلەپ تۇرۇپ يەرگە سەكرەپ چۈشتى. بىز "ئاپلا" دەپ بولغىچە قاپنى كۆتەرگەن دانىيار ئىگىشكەن ھالدا ساڭنى كۆزلەپ مېڭىپ كەتتى. ھە دېگەندە بىز قانداق قىلارىكىن دەپ، بايقىمىغان بولۇپ، ھېچبىر ئىش بولمىغاندەك تۇرىۋەردۇق. باشقىلارمۇ دانىيارغا كۆڭۈل بۆلمىدى، ھەممەيلەن قاپ كۆتىرىپ يۈرۈيدۇغۇ، كىم بىلەن كىمنىڭ ئىشى. بىراق دانىيار ساڭغا يېقىنلاپ كەلگەندە، جەمىلە ئارقىسىدىن قوغلاپ باردى:

—ساقمۇسەن ئۆزەڭ، تاشلا مۇشۇ يەرگە، چاخچاقنى بىلمەمسەن؟

— نېرى تۇر! —دەپ دانىيار ئۇنى سىلكىۋەتتى ۋە تاختاي شوتىغا ئاياق باستى.

—قارىساڭوي، ئۆلەرمەننى، كۆتىرىپ كېتىۋاتىدۇ! —دىدى جەمىلە، خۇددى ئۆزىنىڭ خاتا قىلمىغانلىقىنى ئىسپاتلىماقچى بولغان ئادەمدەك.

جەمىلە يەنىلا ئاستا كۈلۈپ تۇراتتى، بىراق ئۇنىڭ كۈلكىسى بارغانسېرى قاملاشماي، زورغا كۈلۈۋاتقاندەك ئاڭلىناتتى.

دانىيارنىڭ يارىدار پۇتىغا كۈچ كېلىپ، ئاقساشقا باشلىغاندا، بىز ئۇنى قانداق ئازاپقا سالغانلىقىمىزنى ئەمدى چۈشەندۇق. دانىيارنىڭ پۇتىنىڭ يارىدارلىقىنى نىمە ئۈچۈن ئويلاپ باقمىغاندىمىز؟ ھەي، مېنىڭ بالىلىقىمغۇ! بۇ تەنتەكلىكىمنى ئۆمۈرۋايەت كەچۈرمەسمەن — بۇنى ئويلاپ چىقارغان مەنغۇ!

—قايت ئارقاڭغا! — دەۋەتتى جەمىلە كۈلكە ئارىلاش ئازاپلانغان ھالدا. بىراق، ئارقىغا قايتىشنىڭمۇ ۋاقتى ئۆتكەن ئىدى، دانىيارنىڭ ئارقىسىدىن قاپ كۆتەرگەنلەر ئۈزۈلمەي كېلىۋاتاتتى.

شۇنىڭدىن كېيىن نىمە بولغىنى ئېسىمدە يوق. مېنىڭ كۆرگىنىم پەقەتلا دانىيار. كۆز ئالدىمغا كەلگىنى باداڭدەك چوڭ چىپار قاپ.

دانىيار ئۇنىڭ ئاستىدا پۈكلىنىپ، ئىگىلىپ، چىشىنى چىشلەپ كېتىپ بارماقتا. يارىدار بولغان پۇتىنى سۆرەپ شىلتىپ، ئۇنىڭغا ئۇنچىۋالا كۈچ كەلتۈرمىگىنى بىلەن، ھەر قېتىم يىقىلغاندىن قەدەم باسقىنىدا، ئۇنىڭغا قانچىلىك ئازاپ بولۇۋاتقانلىقىنى كۆرۈشكە بولاتتى. ئۇ بىر دەم دەم ئالغاندەك بولاتتىيۇ، يەنە ئالغا چامدايتتى. چىپار قاپ ئۇنى بىر ئۇ ياققا، بىر بۇ ياققا لىڭشىتاتتى. يۈگۈرىلىغانسېرى شۇنچە بەك ئىغاڭلىغاندەك بولاتتى. شۇ چاغدا يەنىگەم ئىككىمىز ھەم قورقتۇق، ھەم قاتتىق خىجالەت بولدۇق، خىجالەتچىلىكتە ئاغزىم قۇرۇپ كەتتى. پۈتۈن ئەزايى بەدىنىمگە ئېغىرلىق چۈشۈۋاتقاندەك، ئۇنىڭ يارىدار بولغان پۇتىغا چۈشكەن چىداپ بولغۇسىز ئاغرىق ماڭا چۈشكەندەك بولۇپ كەتتى. ئەنە، ئۇ يەنە دەلدەڭشىپ كەتتى، تۈرۈۋېلىپ، بېشىنى ئىچىگە تىقتى، مېنىڭمۇ بېشىم ئايلىنىپ، پۈتۈن يەر-جاھان پىرقىراۋاتقاندەك بولۇپ كەتتى، بىر چاغدا ھوشۇمدىن كەتكەندەك، ھېچنىمىنى بىلمەي قالدىم.

ئۇشتۇمتۇت كىمدۇر بىرى بېلىگىمدىن خۇددى ئوشتۇۋېتىدىغاندەك قاماپ تۇتتى. مۇنداق قارىسام جەمىلە ئىكەن. ئۇنىڭ رەڭگى-رويى يۇغان لاتىدەك بوزىرىپ، كالپۇكلىرى كۆلكىدىن ھەيرانلىقتا ئورۇن بەرگەن ۋە ئاغزى ئېچىلىپ قالغان. ئۇ كۆزىنى دانىياردىن ئالماي تەلمۈرۈپ قېپتۇ. بىزنىڭ يېنىمىزغا پونكىت خادىملىرىمۇ، باشقىلارمۇ يۈگۈرۈشۈپ كېپتۇ. ئۇلارمۇ نىمە بولغانلىقىنى ياخشى چۈشەنمەي، دانىيارغا قارىشاتتى.

دانىيار كېتىۋېتىپ، سىرىلىپ تۆۋەنلىگەن قاپنى ئوڭلاي دەپ يۇقۇرىغاراق سىلكىگىنىدە، بەرداشلىق بېرەلمەي سەنتۈرۈلۈپ كەتتى. جەمىلە ئىككى ئالقىنى بىلەن كۆزىنى ئەتتى-دە:

www.uyghurkitap.com

— تاشلا! قاپنى تاشلا! — دەپ ۋاقىردى.
لېكىن دانىيار نىمىشقىدۇر قاپنى تاشلىمايتتى. ئۇ قاپنى تاختاي شوتىنىڭ يان تەرىپىگە ئۆرۈۋەتسىلا بولاتتى، ئۇنداق قىلسا ئارقىدىكىلەرگىمۇ ھېچبىر دەخلىسى بولمايتتى، بىراق، دانىيار ئۇنداق قىلمىدى. جەمىلەنىڭ ئاۋازىنى ئاڭلىغاندا، بېشىنى بۇراپ بىر قاردى-دە، ئىلگىرىلەپ قەدەم تاشلىدى. ئازراق مېڭىپ، يەنە سەنتۈرۈلۈپ ئىغاڭلاشقا باشلىدى.
— تاشلا، تاشلا دەيمەن ئىتنىڭ بالىسى! — دېدى پونكىت خادىمى.
— تاشلا! - دېيىشتى كۆپچىلىك.
دانىيار بۇ قېتىممۇ ئۆزىنىڭ ئىرادىسىدىن قايتماي، ئۇ ياق-بۇ ياققا ئىغاڭلىغان ھالدا ئالغا چامدىدى.
— ۋوي، ئۇ بەربىر تاشلىمايدۇ! — دېدى قاراپ تۇرغانلاردىن بىرى ئۇنىڭغا كۆزى يېتىپ تۇرغان ئادەمدەك قولىنى سىلكىپ. يالغۇز شۇلا ئەمەس، يېنىمىزدا تۇرغانلارمۇ، قاپ كۆتىرىپ دانىيارنىڭ ئارقىسىدىن پونكىت خادىمى بىلەن بىللە چىقىپ كېتىۋاتقانلارمۇ، بۇ ئىشنىڭ تېگىدە بىر سىر بارلىقىغا چۈشەنگەندەك، دانىيارنىڭ قاپ بىلەن بىللە ئۆڭتۈرۈلۈپ چۈشۈشكە رازىكى، ھەرگىز قاپنى تاشلىمايدىغانلىقىغا كۆزى يەتكەندەك، بىر دەقىقە جىمجىت بولۇپ قالدى.
سىرتتا، ۋاگونلارنىڭ قوزغالغانلىقى، پاراۋۇزلارنىڭ پۇشقۇرۇپ گۈدۈك بەرگەنلىكى ئوچۇق ئاڭلىنىپ تۇراتتى.
دانىيار دۆڭگە يۆك سۆرگەن ئاتتەك، كۈچەپ قەدەم تاشلىماقتا. ئۇ ئۆزىنى تەڭشىۋالالماي يىقىلىپ كېتەي دەپ قالغان ۋاقتىدا، توختىۋالاتتى-دە، كۈچ يىغىپ، يېڭىۋاشتىن ئالغا ئىنتىلەتتى. دانىيارنىڭ ئارقىسىدىن كېلىۋاتقانلار ئۇنىڭ رايىغا بېقىپ، ئۇ توختىغاندا

توختاپ، ئۇ ماڭغاندا ماڭاتتى. دانىيارنىڭ ئارقىسىدىن ماڭغاچقا، ئۇلارمۇ ماغدۇرسىزلىنىپ، قارا تەرگە چۆمگەن ئىدى. بىراق، بىر ئادەممۇ ئۇنى ئەيىپلىگىنى ۋە تىللىغىنى يوق. مۇشۇنداق قىستاڭ يولدا بىرىگە بىرى قارىشىپ كېلىۋاتقاندەك، قاپ كۆتەرگەنلەر ئۈنسىز ـ تىنسىز ھەركەتتە ئىدى. مۇبادا بىرەيلەن ئالمادىس ماغدۇرسىزلىنىپ يىقىلىپ كېتىدىغان بولسا، باشقىلارمۇ ئۇنىڭ ئارقىسىدىن يىقىلىپ كېتىدىغاندەك قىلاتتى. ئۇلارنىڭ ئاشۇنداق ئۈنسىز ھەركىتىدە قانداقتۇر ئېغىر سالماق، بىر ئېغىزدىن چىقىۋاتقان تىنىق بار ئىدى. دانىيارنىڭ ئارقىسىدىن دەممۇ ـ دەم كېتىۋاتقان ئايالنىڭ پۇتى تېلىپ، يىقىلىشقا ئاز قالغاندەك كۆرۈنىسمۇ، لېكىن ئۇ ئايال ئۆزىگە ئەمەس، دانىيارغا خۇدادىن مەدەت تىلەپ، ئەرۋاھلارغا سىغىنىۋاتقاندەك، ئۇنىڭغا ئىچ ئاغرىتىپ قارايتتى.

مانا ئەمدى بىرنەچچە چامدام قالدى. دانىيار يەنە ئازراقلا ماڭسا، شوتىنىڭ تۆز يېرىگە كېلەتتى. شۇ ئەسنادا، ھالىدىن كەتكەن دانىيار ياردار بولغان پۇتىنى ئاياپ بېسىشقا كۆچى يەتمەي، بېسىپ تۇرغان قاپنى قويۇۋەتمىسە بولمايدىغان ھالغا يەتتى.

— يۈگۈر! ئارقىسىدىن يۆلىشىپ بەر! — دېدى ماڭا جەمىلە. ئۆزى بولسا دانىيارغا يۆلىشىپ بېرىۋاتقان ئادەمدەك تەمتىرىگەن ھالدا ئىككى قولىنى يايدى.

مەن قويۇپ قويغان تاختايلاردا قاپ كۆتىرىپ كېتىۋاتقان ئادەملەر ئارىسىدىن ۋە قاپلار ئارىسىدىن ئۆتۈپ دانىيارنىڭ يېنىغا كەلدىم. دۈمبىسىگە بۇغداي قاچىلانغان چوڭ قاپنى ئېلىپ، ئېڭىشىپ كېتىۋاتقان دانىيار قولتۇغىنىڭ ئاستىدىن ماڭا بىر قارىۋالدى، ئۇنىڭ يۈزىدىن تەر چىپىلداپ ئېقىپ تۇراتتى، ماڭلىيىدىكى تومۇرلار يېرىلىپ

كەتكۈدەك كۆپكەن، قىزارغان كۆزىگە قەھرى-غەزەپ تولغان ئىدى. دانىيارغا ياردەملىشەي دەپ ئۇمتۇلۇۋىدىم، ئۇ:

ــ تۇر نېرى! ــ دىدى ۋە زەردە بىلەن قاراپ، قاپىنى يەنە بىر سىلكىپ ئۆرەرەك قىلىپ، جىنىنى ئاغزىدا چىشلىگەنىدەك ئاخىرقى كۈچى بىلەن ئالغا ئاتلاندى.

دانىيار ئېغىر-ئېغىر نەپەس ئېلىپ، ئاقساپ ئىغاڭلىغان ھالدا تۆۋەنگە قاراپ ماڭغان ۋاقتىدا، ئۇنىڭ ئىككى قولى خۇددى قوغۇن پىلىكىدەك ئىككى ياندا ساڭگىلاپ تۇراتتى. ھېچكىم بىر ئېغىزمۇ گەپ قىلماي ئۇنىڭغا يول بېرىشتى، پەقەت تەكشۈرگۈچىلا ئۆزىنى تۇتۇۋالالماي ۋاقىراپ كەتتى:

ــ قانداق بالا سەن، ساراڭ بولدۇڭمۇ؟ مەن شۇنچىلىك قىلىدىغانغا ھايۋان ئەمەسقۇ، تۆۋەنرەك بىر يەرگە تۆكەي دىسەڭ ئۇنىماي قوياتتىمۇ؟ نىمە دەپ شۇنچىۋالا چوڭ قاپنى كۆتىرىسەن؟ كىم سېنى مۇشۇنداق قاپنى كۆتەر دەپتۇ؟

ــ ئىشىڭ بولمىسۇن، ئۆزەم بىلىمەن! ــ دىدى دانىيار مۇنداقلا ۋە ئاندىن كېيىن چىرت قىلىپ تۈكۈرۈپ قويۇپ، ھارۋىسىنى كۆزلەپ مېڭىپ كەتتى. جەملە بولسا ئۇنىڭ ئارقىسىدىن شىۋىرلاپ قالدى:

ــ ھوي چاخچاقنى بىلمىگەن ئەخمەق!

ئۇ شۇنداق دىگىنى بىلەن بېشىنى كۆتىرىشكە جۈرئەت قىلالمىدى. دانىيار ئۇنى ئۇقتىمۇ، ئۇقمىدىمۇ بىلمەيمەن. بىراق ئۇ ئارقىسىغا بۇرۇلۇپلا بىزگە ھەرنىمە دىسە، يەنگەم ئىككىمىز ئۇنىڭ چىرايىغا تىكىلىپ قاريالمىغان بولاتتۇق.

ئايلغا قايتىپ كېتىۋېتىپ يول بويى بىرىمىزمۇ گەپ قىلمىدۇق. دانىيار ئۇچۇن بۇنىسى ئادەتتىكى بىر ئىش. ئۇ ئاڭسىز بولسىمۇ

سۆزگە كۆپ ئارىلاشمايدۇ، شۇنداق بولسىمۇ بۈگۈنكىسى بىزگە قاتتىق تېگىپ كەتتى: يا ئۇنىڭ بىراقلا بىزگە چىراي ئاچماي تەرىتى تۇرۇپ تۇرغىنىمۇ، بولمىسا ئاق كۆڭۈللۈك قىلىپ، ھىلىلا سادىر بولغان ئىشلارنى ئاللىقاچان ئۇنتۇپ كەتتىمۇ، كىم بىلسۇن ئۇنى؟ بىزنىڭ ئۈنچىقمىغىنىمىزغۇ چۈشىنىشلىك: بىر تەرەپتىن، ئۇيالغانلىغىمىزدىن يەرگە قاراپ قالدۇق، يەنە بىر تەرەپتىن، ئانچىكىم قىلىپ قويغان بىر چاخچاقنى دانىيارنىڭ چىنغا ئېلىپ، تولىمۇ ئەستايىدىل مۇئامىلە قىلغانلىقىنى يامان كۆرۈپ قالدۇق.

ئەتىسى ئەتىگەندە خاماندا ھارۋىلارغا بۇغداي بېسىۋاتقان چاغدا، جەملە بايىقى چىپار قاپنى ئالدى-دە، دەسسەپ تۇرۇپ، تىكىشلىرىنى ئىككى قوللاپ سۆكۈپ تاشلىدى. پارچە-پارچە بولۇپ كەتكەن قاپنى گىرچىنىڭ ئالدىغا تاشلىدى:

— مە، ئال ماۋۇ قاپنى! دۈيجاڭغا ئېيتىپ قوي، ئىككىنچى بۇنداق قاپنى بەرگۈچى بولمىسۇن!

— ھوي، سەن ئۆزەڭ ساقمۇسەن، بۇ نىمە قىلغىنىڭ؟

— ھېچنىمە ئەمەس!...

ئەتىسى كۈن بويى دانىياردا ھېچقانداق خاپىلىق ئالامىتى كۆرۈنمىدى، ئۇ كىشىلەرگە سىلىق مۇئامىلە قىلاتتى، بىراق تولا گەپ قىلمايتتى، پەقەت ئادەتتىكىدىن بەكرەك ئاقسايتتى، بولۇپمۇ تاغار كۆتەرگەن چاغلاردا بەكراق ئاقسايتتى، بۇ ئۇنىڭ پۇتىدىكى جاراھەتنىڭ تۈنۈگۈن بەكمۇ قاتتىق ئاغرىغانلىقىنىڭ ئالامىتى ئىدى. بۇ ھال ئۆزىمىز قىلىپ قويغان گۇناھنى دائىم ئېسىمىزگە سېلىپ تۇردى. ئۇ كۈلۈپ قويغان بولسا، ياكى ئانچە-مۇنچە چاخچاق

قىلىپ قويغان بولسا، بىز يېڭىكلىشىپ قالغان ۋە شۇ مۇناسىۋەت بىلەن ئارىمىزدىكى چۈشىنىشمەسلىكمۇ تۈگەپ كەتكەن بولاتتىغۇ.

ھاكاۋۇر جەملە مۇمكىن قەدەر بىرەر ئىش بولمىغاندەك قىياپەتكە كىرىۋېلىپ، يەنىلا قاقاقلاپ كۈلۈپلا يۈرەتتى، ئەمما كۆڭ بويى ئۇنىڭ بىئارام بولۇپ يۈرگەنلىكىنى بايقىدىم.

بىز ئىستانسىدىن پەقەت قاش قارايغان چاغدىلا قايتتۇق. دانىيار ئالدىدا ماڭدى. پاھ، شۇ كۈنكى كېچىلىك مەنزىرە ئاجايىپ گۈزەل ئىدى. ئاۋغۇست كېچىلىرىنى كىم بىلمەيتتى دەيسىز، ئاۋغۇست كېچىسىدىكى يىراق-يېقىن يۇلتۇزلار ئاجايىپ نۇرلىنىپ، پارقىراپ تۇراتتى! ھەر بىر يۇلتۇز بىزگە كۆز قىسىپ قارايتتى. چەت-چېتىدىن چىچەك چىقىرىپ، ئەتراپقا سوغاق نۇر چاچاتتى، قاپ-قاراڭغۇ ئاسماندىن نىمىگىدۇر ھەيران بولغاندەك كەڭ زېمىنغا جىمىرلاپ قارىشاتتى.

بىز ئەنە شۇنداق كېچىدە ئايلىغا قاراپ كېتىۋاتىمىز، ئۇزاق-ئۇزاقتىكى يۇلتۇزلارغا قارىشىمىز. ئاتلىرىمىز رازىمەنلىك بىلەن بىر خىل تېزلىكتە قاتىراپ ماڭماقتا، شېغىللار ھارۋا چاقى ۋە ئات تۇياقلىرى ئاستىدا شىرىلدىماقتا. سالقىن شامال كەڭ دالىدا ئېچىلىپ كەتكەن شىۋاق ۋە ئەمەنلەرنىڭ، ئېگىزدا شامالاپ ياتقان سامانىنىڭ بىلىنەر-بىلىنمەس پۇرىقىنى ئۇچۇرۇپ ئېپكېلەتتى، بۇ پۇراقلار، قارامايىنىڭ ۋە چىليا-قامۇتلارنىڭ ئارىلاشما ھىدى ئادەمنى گاراڭ ۋە مەس قىلغاندەك بولاتتى.

يولنىڭ بىر تەرىپىدە، ياۋا گىيا قاپلاپ كەتكەن سوغاق قورام تاش قىڭغىر كۆلەڭگە چۈشۈرۈپ ئارقىمىزدا قالاتتى، يەنە بىر تەرىپىدە، ناھايىتى يىراق تۆۋەن تەرەپتە، كۆركىرەۋ دەرياسى توختىماي شاۋقۇن-سۈرەن كۆتىرىپ ئاقماقتا. ئارقىمىزدا قالغان تۆمۈريولدا

پويىزلار قۇلاقنى يارغۇدەك تاراقلاپ ئاۋاز چىقىرىپ تۆمۈر كۆۋرۈكتىن ئۆتۈپ، ئاستا-ئاستا يىراق-يىراقلارغا كېتەتتى، چاقنىڭ رېلىسقا تەككەن ئاۋازى ئۇزاققىچە ئاڭلىنىپ تۇراتتى.

مۇشۇنداق تۈندە يول يۈرگەن قانداق ياخشى! قاراڭغۇدا قاتىراپ كېتىۋاتقان ئاتلارنىڭ دۈمبىسىگە قاراپ ئولتۇرسىڭىز، شۇ كېچىدىكى تاۋۇشلارغا قۇلاق سېلىپ، شۇ كېچىدىكى ھاۋادىن نەپەس ئالسىڭىز نىمە دىگەن پەيزى!

جەملە مېنىڭ ئالدىمدا كېتىۋاتاتتى. ئۇ ئاتىنىڭ تىزگىنلىرىنى قويۇۋېتىپ، ئىككى تەرىپىگە كۆز سالغان ھالدا ئاستاغىنا ئاللىنىمىلەرگىدۇ ناخشا ئېيتماقچى بولدى. بىزنىڭ ئۈنچىقماي كېلىۋاتقانلىقىمىزنىڭ ئۇنىڭغا ئېغىر تۇيۇلغانلىقى ماڭا مەلۇم ئىدى. راستىنى ئېيتقاندا، مۇشۇنداق تۈندە ئۈنچىقماي قويۇشقا بولامدۇ؟ ئادەم دىگەننىڭ تىلى بار، ئۇنىڭ جېنى بولسىلا، ئۇ تەبىئەتنىڭ مۇشۇنداق كۆرۈنۈشىگە جاۋاپ بەرمەيتتىمۇ؟

جەملە جىم تۇرالمىدى، ئاخىرى ئاۋازىنى كۆتىرىپ ناخشا باشلىۋەتتى. مېنىڭچە بۇنىڭغىمۇ بىر نەرسە سەۋەپ بولدىغۇ دەيمەن: جەملە مۇشۇ يول بىلەن دانيارنىڭ دىلىنى داۋالاپ، خاپىلىقىنى چىقارماق بولسا كېرەك. گايىدا ئادەملەر بىرىنىڭ گۇناسىنى بىرى كەچۈرۈشكە تەييار تۇرۇشىدۇ، شۇنداق بولسىمۇ دەسلەپكى تۇرتكە كېرەكقۇ، جەملەنىڭ ئويىغا شۇ كەلدىمۇ، ئىش قىلىپ ئۇ ئىخلاس بىلەن، چىن كۆڭلىدىن چىقىرىپ ياڭرىتىپ ناخشا باشلىۋەتتى.

"يەلپۈللەيدۇ شايى ياغلىق" ياكى "يېنىمدا تۇرساڭ جېنىم يارىم" دىگەنگە ئوخشاش ناخشىلار جەملەدە جىق ئىدى، يەنە كېلىپ جەملە ناخشىنى ناھايىتى يېقىملىق ئېيتاتتى، ئۇنىڭ ناخشىسىنى ئاڭلاشمۇ

خوشاللىق بېغىشلايدىغان ئىش ئىدى. لېكىن ئۇ ئۇشتۇمتۇت ناخشىسىنى توختاتتى ـ دە، دانىيارغا قاراپ تۇۋلىدى:

ــ ھەي، دانىيار، ناخشا ئېيتىپ قويساڭ بولمامدۇ؟ يىگىتمۇ سەن ياكى ئۆلۈكمۇ؟

دانىيار ھارۋىسىنى توختىتىپ قويۇپ بۇ ياققا قارىدى ـ دە، ئوڭايسىزلانغاندەك بولۇپ:

ــ ناخشاڭنى ئېيتىۋەر جەمىلە، قۇلىقىم سېنىڭدە! ــ دەپ قويدى.

ــ باشقا خەقنىڭ قۇلىقى يوقمىكەن؟ ناخشا ئېيتىشنى خالىمىساڭ ئېيتماۋەرگىن! ــ دېدى جەمىلە تەئەددى قىلىپ. ئاندىن كېيىن "سەن ناخشا ئېيتمىساڭ مەن ئېيتىمەن" دېگەندەك قىلىپ ئۆزى ناخشا ئېيتىشنى داۋاملاشتۇردى.

ئۇنىڭ نېمە ئۈچۈن دانىيارنى ناخشا ئېيتىشقا ئۈندىگەنلىكىنى كىم بىلىدۇ. يا مۇشۇنىڭ بىلەن ئۇنى تىلغا كىرگۈزمەك بولدىمۇ؟ مېنىڭچە شۇنداق بولدىمىكىن، چۈنكى بىرئاز ئۆتكەندىن كېيىن، جەمىلە دانىيارنى يەنە ناخشا ئېيتىشقا ئۈندىدى:

ــ ھەي، دانىيار، زادى سەن بىراۋ بىلەن مۇھەببەتمۇ باغلىغانمۇ؟ ــ بۇ سۆزنى دەپ جەمىلەنىڭ ئۆزى نېمە ئۈچۈندۇر كۈلۈپ كەتتى.

دانىيار جاۋاپ بەرمىدى، جەمىلەمۇ ئۈنچىقماي قالدى. بىرئاز ۋاقىت جىرا ئىچى تىنچىپ قالدى. ھارۋىنىڭ چاقلىرىلا ئايلىنىپ، ئاتلار بېشىنى سىلكىپ پۇشقۇراتتى.

"ناخشىغا ئۇستا ئادەمنى تېپىپسەن زادى!" دەپ كۈلۈپ قويدۇم مەن ئىچىمدە.

www.uyghurkitap.com

يولنى كېسىپ ئۆتكەن ۋە شارقىراپ ئېقىپ تۇرغان سۇغا كەلگەن-دە، ئاتلار ئاق قاشتېشىدەك نەم تاش-شېغىللارنى تاراقلىتىپ دەسسەپ قەدىمىنى ئاستىلاتتى. بىر سايدىن ئۆتكەندە دانىيار ئاتلارنى "چۇ" دەپ ھەيدىدى-دە، كۈتمىگەن يەردىن تىترەك ئاۋازىنى بولۇشىغا قويۇپ بېرىپ ناخشا باشلىۋەتتى:

ھوي، ئالاتاۋ، ئالا-تاۋ
ئاتا-بوۋام ئۆسكەن يەر!

ئۇ ھارۋا سىلكىنگەندە قوشۇلۇپ سىلكىنىپ، تىترىگەن ئاۋاز بىلەن ناخشا ئېيتاتتى. بىراق بۇ يىگىت ئىنزا تارتىپ كەتكەنگە ئوخشايتتى، ئۇنىڭ ئۈنى بوغۇلۇپ چىقماي قالدى-دە، كېيىنكى ئىككى مىسراسىنى كۆكرىكىنى ھاۋاغا تولدۇرۇپ، ئىنگىز كۆتىرىپ ئېيتتى:

ھوي، ئالاتاۋ، ئالا-تاۋ،
ئاق بۇلۇتلار ئۈزگەن يەر!

نىمە بولغانلىغىنى بىلمەيمەن، بۇ يەرگە كەلگەندىمۇ يەنە ئاۋازى ئۈزۈلۈپ، ناخشىسىنى توختاتتى. ھەي، ئۇياتچان كىشى دېگىنىڭ قۇرۇسۇن، ئۇنىڭدىن كۆرە ناخشا ئېيتمايلا قويسا بولمىدىمۇ! خۇدا بىلىدۇ، ئۇنىڭ يۈزى ۋىلىلداپ كۆيۈپ كېتىۋاتقاندۇ. مەنمۇ ئوڭايسىزلىنىشقا باشلىدىم. بىراق ئۇنىڭ ئاۋازىنى ياخشى دېيىشكە بولاتتى، راستىنى ئېيتقاندا، مەن بۇ ناخشىنى دانىيارنىڭ ئېيتىۋاتقانلىغىغا ئىشىنەلمەي قالدىم.

— قارىغىنا! — دەپ سالدىم مەن هاڭ-تاڭ قېلىپ. جەملە بولسا ھەيرانلىقتا ۋاقىراپ كەتتى:

— ۋاي ھەيرانمەن، باشتا نىمىشقا ئېيتمىدىڭ؟ ناخشاڭنى ئېيت، ئېيتىۋەر!

دانىيار ئۈنچىقماي مېڭىۋەردى. ئالدى تەرەپتىن جىلغىنىڭ چىقىش ئاغزى ئاقىرىپ، تۆزلەڭلىككە چىقىپ قالغانلىقىمىز بىلىندى، يۈزىمىزگە شامال كېلىپ تەگدى. بايىقى ناخشىسىنى يەنە باشلىسا-كەن دەپ تاقەتسىزلىنىشكە باشلىدىم. بىرئاز ۋاقىت ئۆتۈپ، ناخشىسىنى يەنە باشلىغاندا، مەن چىن كۆڭلۈمدىن سۆيۈنۈپ كەتتىم. دانىيار ھە دېگەندە سەل بوغۇلۇپ، جۈرئەتسىزلىك بىلەن ناخشا ئېيتقاندەك قىلدى، لېكىن بارا-بارا ئۇنىڭ ئاۋازى كۆچكە تولۇپ، پۈتۈن جىلغىنى بىر ئالدى، ناھايىتى يىراقلاردىكى ھاڭلاردىن ئەكس سادا قايتاتتى.

بۇ ناخشىنىڭ شۇنچە يالقۇنلۇق، ئوت كەبى كۆچكە تولغانلىقى مېنى ھەممىدىن بەك ھەيران قالدۇردى. بۇنىڭ ئۆزىنىڭ نىمە ئىكەنلىكىنى، ئۇنى نىمە دەپ ئاتىشىمنى بىلمەي قالدىم: ناخشىچىنىڭ بوغۇزىدىن چىققان نەرسە ئاۋازمۇ ياكى بولمىسا يۈرەكنىڭ ئۆزىدىن ئۇرغۇپ چىققان باشقا بىر نەرسىمۇ؟ ئادەمنىڭ شۇنىڭغا ئوخشاشلا ھىس-تۇيغۇسىنى قوزغاپ، يۈرەك سىرىنى ئاشكارىلاشقا ئېلىپ كەلگەن نەرسىنىڭ ئۆزى نىمە؟

قولۇمدىن كەلسە، دانىيارنىڭ ناخشىسىنى دورىيالىسام، ئازراقىنا بولسىمۇ دورىيالىسام نىمە دېگەن ياخشى بولاتتى-ھە! ئۇنىڭ ئېيتقان ناخشىسىدا ئۇقۇلىدىغان سۆز بولمىسىمۇ، لېكىن ئۇ ئادەملەرنىڭ قەلبىنى يورۇتۇپ بېرەلەيتتى. مەن شۇ كەمگىچە بۇنداق ناخشىنى

ئاڭلىماپتىكەنمەن: ئۇ قىرغىز ئاھاڭغىمۇ، قازاق ئاھاڭغىمۇ ئوخشى-مايتتى، بىراق ئۇنىڭدا قىرغىز ئاھاڭىمۇ، قازاق ئاھاڭىمۇ بار ئىدى. دانىيارنىڭ ناخشىسى قېرىنداش ئىككى مىللەتنىڭ ئەڭ يېقىملىق، ئەڭ چىرايلىق ئاھاڭىنى يۇغۇرۇۋەتكەن ھەممە ئۇلاردىن بىر بىرىگە تازا ماس كەلگەن، تولىمۇ قاملاشقان بىر ئاھاڭنى ھاسىل قىلغان ئىدى. تاغ ناخشىسى بىلەن يايلاق ناخشىسى بىرلەشتۈرۈلگەن، ئېيتىلىشى قىرغىز تاغلىرىغا ئوخشاش ئىگىز، قازاق يايلىقىغا ئوخشاش تۈز ئىدى.

— قالتىسقۇ! — دەۋەتتىم مەن. — دانىيار مۇشۇنداق ئىكەن-دە، قاراڭلا بۇنى، بۇنداق بولۇشى كىمنىڭ خىيالىغا كەلسۇن؟

بىز جىلغىدىن چىقىپ يايلاقتا بىزگە تونۇش بولغان يۇمشاق توپىلىق يولدا كېتىۋاتىمىز، دانىيارنىڭ ناخشىسى كۆكرەك قېپىنى يېرىپ، يېگى كۈچ بىلەن ئارقا-ئارقىدىن ئەركىن-ئازادە ئېيتىل-ماقتا، ئۆمرۈمدە ئاڭلاپ باقمىغان ئاھاڭلار بىرىنىڭ ئارقىدىن بىرى ئېتىلىپ چىقماقتا. دانىيارنىڭ بۈگۈن نىمە بولغانلىقىنى چۈشىنەلمەي قالدىم. دەل بۈگۈن، دەل مۇشۇ سائەتتە ئاي-كۈنى يەتكەندەك، ئىچىگە يىغىلىپ قالغان بارلىق سىرىنى، بايلىقىنى ئاشكارا قىلىۋاتقاندەك، دانىيار ئىچىدىكىنى تۆكۈۋەتتى. مانا ئەمدىلا مەن دانىيارنىڭ نىمە ئۈچۈن خەققە كۆڭۈلسىزلىك تۇيۇلۇپ كەلگەنلىكىنى، نىمە ئۈچۈن كەچقۇرۇنلۇغى قاراۋۇلخانىغا چىقىۋېلىپ، ئۆزى يالغۇز خىيالغا پېتىپ ئولتۇرغانلىقىنى، نىمە ئۈچۈن كەلكۈن ۋاقىتلىرىدا دەريا بويىغا بېرىپ تۈنەپ يۈرگەنلىكىنى، نىمە ئۈچۈن بىلىنەر-بىلىنمەس ئاۋاز-لارنى تىڭشاۋاتقاندەك، قاش-كۆزىنى ئوينىتىپ خوشاللىقتا چۆم-گەندەك بولۇپ كەتكەنلىكىنىڭ بىر تەرىپىنى مانا ئەمدىلا چۈشەنگەن-

دەك بولدۇم. بۇ ئادەم يۈرىكىگە چوڭ مۇھەببەت قاچىلىغان ئادەم،
ئۇنىڭ مۇھەببەت قويغىنى يالغۇز ئاللىقانىداق بىر ئادەملا ئەمەس،
بۇ باشقىچە بىر خىل، ئۇلۇغ مۇھەببەت — تۇرمۇشقا بولغان، كەڭ
زېمىنغا بولغان مۇھەببەت. راست، ئۇ بۇنداق مۇھەببەتنى قەلبىدە
ساقلاپ ئۆچۈرمىگەن، ئۆز ناخشىلىرىغا سىڭدۈرگەن ۋە ئەنە شۇنىڭ
ئۈچۈن ياشاپ كېلىۋاتقان ئادەم ئىكەن. ئەگەر ئۇنىداق بولمىغاي
باشقىچە بولسا، ئەگەر يۈرىكى مۇز بولسا، تاۋۇشى ھەرقانچە
ياخشى بولسىمۇ بۇنچىلىك ناخشا ئېيتالمىغان بولاتتى. دانىيارنىڭ
ئاۋازى شۇ تاپتا، كېچىدە، شارقىراپ ئېقىۋاتقان دەريانىڭ ئۈستىدە
يېيىلىپ، كۆزنى ئۇيقۇ بېسىپ ئۇيقۇغا كېتىۋاتقان كەڭ دالىنىڭ
بۆشۈكىنى ئاللىقانداق تەۋرەتكەندەك، يىراق-يىراقلارغا يۇمشاق
سوزۇلۇپ، ئاستا-ئاستا ئۆچمەكتە، يېڭىدىن كۆتىرىلىپ، قاتتىق
ئۇيقۇغا كەتكەن يايلاقنى يېڭىۋاشتىن ئويغىتاتتى. ئويغانغان زېمىن
ئۆزى يارىتىپ، ئۆزى تەربىيىلىگەن ناخشىچىنىڭ كۈيىگە قۇلاق
سالاتتى. ئېرىق بويىلاپ ئۆسكەن، ئوغاق كۈتۈپ ياتقان زىرا-
ئەتلەر ئاي يورۇغىدا غۇۋا كۆلەڭگە چۈشۈرۈپ، ئۈستى-ئۈستىلەپ
شىلدىرلايدۇ. ئەسكى تۈگمەن يېنىدىكى ئاسمان-پەلەك تېرەكلەرنىڭ
ياپراقلىرى ئاللىقانداق شۇۋىرلىشاتتى. دەريانىڭ ئۇ قېتىدا ئۇ يەر-بۇ
يەرگە جايلاشقان خامانلاردا كىشلەر گۈلخان يېقىپ، ئەتىكى غىزا-
سىنى پىشۇرماقتا. كىمدۇر بىرى ئاللىقانداق ئىش بىلەن ئالدىرىغان
ھالدا دەريا بويىدىكى يولنى بويلاپ، قىشلاقنى كۆزلەپ چېپىپ
كېتىۋاتىدۇ. ئالدىدا قىشلاقنىڭ باغ ۋە دەرەخلىرى يېنىدا پەيدا
بولۇپ، بىر دەمدىن كېيىن ئۇنىڭ يېنىدا غايىپ بولاتتى. ئۇ يەر-
دىن كەلگەن شامال ئوبدان پىشقان ئالمىنىڭ ھىدىنى، باش تۇتقان

كۆممە قوناق سۈتىنىڭ ھىدىنى ۋە تېخى قۇرۇمىغان تېزەك ھىدىنى دىماققا ئۇراتتى.

دانىيار يەنىلا ئۆزىنى ئۇنتۇغان ھالدا ناخشا ئېيتماقتا. ئادەمنى مەس قىلغۇدەك ئاۋغۇست كېچىسى ئۇنىڭ ناخشىسىغا قۇلاق سېلىپ، مەھلىيا بولغاندەك جىملىققا چۆمگەن. ئاتلارمۇ بۇ گۈزەل مەنزىرىنى بۇزۇۋېتىمەسلىك ئۈچۈن قەدىمىنى تەكشى باسقاندەك قىلاتتى.

ئەنە شۇ تەرىزدە، ئادەمنىڭ بەدىنىنى تەۋرىتىپ ياڭرىتىپ ناخشا ئېيتىپ كېلىۋاتقان دانىيار ناخشىسىنىڭ يۇقىرى ئەۋجىدە شىپپىدا توختاپ قالدى-دە، ئاتلارغا تارس-تۇرس قامچا ئۇرۇپ ھەيدەپ كەتتى. مەن جەمىلە چوقۇم دانىياردىن قالماي ئاتلىرىنى قامچىلاپ يېتىشىپ ماڭىدۇ، دەپ ئويلاپ، تىزگىنلىرىنى يىغىپ، ئۇلارنىڭ ئارقىدىن قالماي ماڭماقچى بولدۇم، بىراق جەمىلە قوزغىلىپمۇ قويمىدى. بېشىنى بىر ياققا قىيسايتقان قىلىپىدا چوڭقۇر خىيالغا پېتىپ، ھاۋاغا تارقاپ تېخى ئۆچمىگەن ناخشىنىڭ قالغان ئاۋازىغا تېخىمۇ دىققەت بىلەن قۇلاق سېلىۋاتقاندەك مىدىر قىلماستىن ئولتۇرىۋەردى.

دانىيار شۇ پېتى توختىماي، بىرئازدىن كېيىن كۆرۈنمەي قالدى. بىز بولساق ئايىلغا يەتكىچە بىر ئېغىزمۇ گەپ قىلىشمىدۇق. نېمە دېيەتتۇق، كۆڭۈلدىكى ئىشنى ھەرقانداق ۋاقىتتا سۆز بىلەن تازا جايىدا ئىپادىلەپ بەرگىلى بولمايدۇغۇ...

شۇ كۈندىن تارتىپ بىزنىڭ تۇرمۇشىمىزغا بىر تۈرلۈك يېڭى نەرسە كىلىپ قوشۇلغاندەك بولدى. مەن دائىم قانداقتۇر بىر خىل گۈزەل نەرسىنى كۆڭلۈمگە پۈكۈپ يۈردۈم. ئەتىسىدىن باشلاپ خاماندىن يولغا چىقىپ، ئىستانسىغا كېلىپ، ئىشنى تۈگىتىپ قايتىش ئۈچۈن يولغا چىققىچە، جىلغىغا پاتراق يېتىپ بېرىشقا، كەچكى سالقىن بىلەن

ئورالغان دانىيارنىڭ ناخشىسىنى ئاڭلاشقا ئىنتىزار بولۇپ كېتەتتىم.

ئۇنىڭ ئۈنى، ئۇنىڭ ئاۋازى قۇلىغىمغا سىڭىپ، نەگىلا دەسسەم، نەدىلا تۇرسام ئارقامدىن قالماي ئەگىشىپ كېلىۋاتقاندەك بىلىنەتتى. ھەر كۈنى ئەتىگەندە مەن دانىيارنىڭ ناخشىلىرىنى غىڭشىپ ئېيتىپ، شەبنەم چۈشكەن بىدىلىك ئارقىلىق سايغا چۈشەپ قويغان ئاتلارغا قاراپ يالىڭاياق، يالاڭۋاش ماڭغان ۋاقتىمدا، قۇياش ئۇنى چۈشىنىپ تۇرغاندەك كۈلۈمسىرەپ تاغدىن كۆتىرىلىپ چىقىپ كېلەتتى. بوغداي سورۇۋاتقان بوۋايلارنىڭ گۈرجەكلىرىدىكى ئالتۇن يامغۇردەك چۈشكەن دانلارنىڭ يۇمشاق ئاۋازىدىمۇ، كۆكتە ئايلىنىپ يۈرگەن جان-جانىۋارلارنىڭ ئۇرغان، يايغان قاناتلىرىدىمۇ — ئىش قىلىپ مەن ئاڭلىغان ۋە كۆرگەن نەرسىلەرنىڭ ھەممىسىدە دانىيارنىڭ ئېيتقان ناخشىسىنى ئاڭلىغاندەك بولاتتىم.

كەچقۇرۇنلۇغى، جىلغا ئىچىدە ھارۋا ھەيدەپ كېتىۋاتقىنىمىزدا، مەن باشقا بىر دۇنياغا كۆچۈپ كەتكەندەك بولۇپ قالاتتىم. دانىيارنىڭ ناخشىسىغا قۇلاق سېلىپ، قەلبىم دولقۇنلىنىپ كېتەتتى-دە، كۆزۈمنى يۇماتتىم. ئەنە شۇ چاغدا ئانا سۈتى بىلەن قېنىمغا سىڭىپ، كىچىكىمدىن تونۇش بولغان كۆرۈنۈشلەر كۆز ئالدىمدىن ئۆتەتتى: بەزىدە ئۆيىمىزنىڭ ئۈستىدىن، قاقىرلار ئۇچۇپ ئۆتىدىغان ئىگىزلىكتە باھار سەيلىسىگە چۈشكەن ئاق-بوز بۇلۇتلار يۇمشاقىنا ئۈزۈشۈپ ئۆتەتتى، بەزىدە يەرلەرنى لەرزىگە كەلتۈرۈپ، كىشنىشىپ ئۆتكەن يىلقىلار توپ-توپى بىلەن يايلاۋغا قاراپ يول ئېلىپ ئۆتەتتى، قوتازنىڭ موزايلىرى تېخى قىرقىم چۈشمىگەن يۈڭلىرىنى لەپپەڭشىتىپ، كۆزلىرىدىن قاپ-قارا، قولغا كۆنمىگەن شاشلىق نۇرىنى يالتىرىتىپ، ھاكاۋۇرلۇق-تەنتەكلىك بىلەن ئۈركۈپ-مۆڭكۈپ

www.uyghurkitap.com

ئانىلىرىنى قوغلاپ كېتىشەتتى، بەزىدە جىلغىدا ئوتلاۋاتقان قوي- ئۆشكىلەر تارىلىپ تېچ شارائىتتىكى ئەسكەرلەرنىڭ تارقاق لىنىيىسىنى ھاسىل قىلاتتى، بەزىدە ئىگىزدىن چۈشكەن شارقىراتمىنىڭ بۇرغۇنى كۆننىڭ نۇرىدا كۆزنى قاماشتۇراتتى، بەزىدە دەريانىڭ ئۇ قېتىدىكى كەڭ ئوتلاق چايقىلىپ، چىغلارنىڭ ئارىسىغا چۆكۈپ كېتىۋاتقان كۆن مىتىلداپ، ئۇپۇقتا يالغۇز ئاتلىق بىر كىشى ئولتۇرۇپ كېتىۋاتقان قۇياشنى قوغلاپ كېتىۋاتقاندەك ۋە ھازىرلا قاماللاپ تۇتۇۋالىدىغاندەك ئۇزاقلاپ بارماقتا، ئىگىز ئۆسكەن ئوت-چۆپلەر ئىچىدە كۆزدىن غايىپ بولماقتا.

دەريانىڭ ئۇ قېتىدا قازاق يايلىغى پايانسىز كەڭ يېيىلغان. ئۇ بىزنىڭ تاغلىرىمىزنى ئىككى تەرەپكە كېرىپ تاشلاپ، چىغ بىلەن شىۋاقتا ئورۇلۇپ، كۆز يەتكۈسىز دېڭىزدەك چايقىلىپ تۇراتتى. كىم بىلىدۇ، سەندە ياتقان كۆچىنى! بىراق، سىرتىڭدىن قارىغاندا، ھېچبىر جان يوقتەك بوزىرىپ ياتقىنىڭ ياتقان.

بىراق، ئاشۇ ئەستىن چىققۇسىز يازدا ئۇرۇش باشلىنىپ، دۈش- مەنلەر ئۆلكىمىزگە قول سالغاندا، تۈش-تۈشتىن دالىدا ئوتلار يالقۇنجاپ، تۈش-تۈشقا ئاتلىق خەۋەرچىلەر ئەۋەتىلگەن، نۆكەرلى- رىمىز مىنسۇن دەپ ھەيدەلگەن قاناتلىق تۇلپارلار ئىسسىق چاڭ- توزاڭ چىقىرىپ، دۈپۈر-دۈپۈر بىلەن يەر-زېمىننى زىلزىلىگە كەلتۈرگەن. ھېلمۇ ئېسىمدە، دەريانىڭ ئۇ قېتىدىن كەلگەن ئاتلىق قازاق خەۋەرچى چارۋىچىلارنىڭكىدەك ياڭراق ئاۋازى بىلەن:

— ئاتلان قىرغىز قېرىنداشلار، تېز ئاتلان! دۈشمەن بېسىپ كەلدى! — دەپ، ئېتىغا قامچا سېلىپ، ساراتان قويۇنى ئىچىدە چېپىپ

گەتكەن ئىدى.

شۇ چاغدا كەڭ دالىلىرىم، دەريالىرىم، تاغلىرىم سىلكىنىپ، ئۆز ئىلىنى ئاتقا مىنگۈزدى. يىگىتلەر ئات يۈگىنىنى تارتىپ، بىردەك ئالدىنقى سەپكە ئاتلانغاندا، يەر دولقۇنلىنىپ، داقا-دۇمباقلار ياڭرىدى. سەپنىڭ ئالدىدا سانجاق-سانجاق قىزىل توغ لەپىلدەيتتى؛ ئارقىدا، ئات تۇيىقىدىن كۆتىرىلگەن چاڭ-توزاڭنىڭ كەينىدە، مېھرىۋان ئانىلارنىڭ، سۆيۈملۈك خوتۇنلارنىڭ يىغىسى ئاڭلىناتتى: "سىلەرنى كەڭ دالا قوللايدۇ! خاسىيەتلىك ئانا يەر قوللايدۇ! باتۇر ىمىز ماناس① قوللايدۇ!"

ئاھ ئىلىمگە شۇنچىۋالا كۈچ-غەيرەت بەرگەن خاسىيىتىڭدىن ئايلىناي كەڭ دالىلىرىم، تاغلىرىم!...

دانىيارنىڭ ناخشىسىدا كەڭ دالىنىڭ مۇشۇنداق گۈزەللىكى ۋە داۋالغۇپ تۇرغان تەبىئەت مېنىڭ كۆز ئالدىمدا تولۇق زاھىر بولدى. "ياپىرەي، بۇلارنىڭ ھەممىسىنى قەيەردىن ۋە قانداق ئۆگەندىكىن؟" دەپ ھەيران بولۇپ قىزىقاتتىم. مەن چۈشەندىمكى، ئانا يۇرتىنى يىل بويى ۋە پۈتۈن قەلبىدىن قاتتىق سېغىنغان، ئانا يۇرتنى سېغىنىشنىڭ قانداق بولىدىغانلىقىنى بىلگەن كىشىلا ئۆز يېرىنى مانا مۇشۇنداق قىزغىن سۆيىدۇ. ئۇ ناخشا ئېيتقان ۋاقىتدا، ئۇنىڭ — بىر كىچىك بالىنىڭ پۈتۈن يايلاقتا قالدۇرۇپ كەتكەن ئىزىنىمۇ كۆرگەندەك بولدۇم. ئېھتىمال ئاشۇ چاغلاردا ئۇنىڭ يۈرىكىدە ئۆزىنىڭ ئانا يۇرتىنى ناخشىغا قېتىپ ئېيتىدىغان جىق ناخشىلار ھاسىل بولغانمىكىن؟ ۋە ياكى قوماچ قورۇغاندەك ئېتىلىپ تۇرغان توپ-زەمبىرەك ئوقلىرى

① ماناس — قىرغىز خەلق داستانى «ماناس»تىكى قەھرىمان.

ئۇچىدە جەڭگىۋار سەپەردە كېتىۋاتقان چاغلاردا پەيدا بولغانمىكىن؟

دانىيارنىڭ ناخشىسىنى ئاڭلىغىنىمدا، ئۇنى چۈشىنىپ تۇرۇپ، ئۇنىڭ ئاستىدىكى بوز تۇپراقلىق كەڭ دالىنى، ئادەم بالىسىنى شۇنچىۋالا سۆيۈندۈرگىنى ئۈچۈن، يېتىۋېلىپ مېھرىۋان ئانىسىنى قۇچاقلىغاندەك قاتتىق قۇچاقلىغىم كېلەتتى. شۇ چاغدا بىر خىل يېڭى نەرسىنىڭ قەلبىمدە ئويغانغانلىقىنى تۇنجى قېتىم ھېس قىلدىم، ئۇ چاغدا ئۇنىڭ قانداق نىمە ئىكەنلىكىنى ئېيتىپ بېرەلمەيتتىم، لېكىن ئۇ بېسىۋالغىلى بولمايدىغان نەرسە ئىدى، بىر خىل تەلەپ ئىدى — ئۇنى ئىپادىلەشنى تەلەپ قىلاتتى، ھەئە، ئىپادىلەشنى تەلەپ قىلاتتى، دۇنيانى ئۆزەملا كۆرۈشنى، ھېس قىلىشنى تەلەپ قىلىپ قالماي، ئۆزەمنىڭ كۆزىتىشىم، پىكرىم ۋە ھېسسىياتىمنى باشقىلارغا يەتكۈزۈشمەنى، يۇرتىمىزنىڭ گۈزەللىكىنى كىشىلەرگە بايان قىلىپ بېرىشنى، بايان قىلغاندىمۇ دانىيار بايان قىلغاندەك تەسىرلىك بايان قىلىپ بېرىشنى تەلەپ قىلاتتى. ھەيران قالغۇدەك بۇنداق ھاياجانلىنىشتىن ھەم بەك قورقتۇم، ھەم بەك خوشال بولدۇم، يۈرىكىمنىڭ سوقۇشى توختاپ قالغىلى تاس قالدى. لېكىن ئۇ چاغدا مەن تېخى تۇرمۇشنى بوياقلار، سۈرەتلەر ئارقىلىق كۆرسىتىشكە قولۇمغا قەلەم ئېلىش كېرەكلىكىنى بىلمەيتتىم.

مەن كىچىكىمدە رەسىم سىزىشقا ئامراق ئىدىم. ئوقۇش كىتاپلىرىدىكى سۈرەتلەرگە قاراپ ئولتۇرۇپ ئوخشىتىپ سىزىپ چىقسام، باللار: "ھوي، خۇددى ئۆزىدەك بوپتۇ، قاراڭلار!" دېيىشىپ كېتەتتى. مۇئەللىملىرىمۇ مەكتەپنىڭ تام گېزىتىنى ماڭا تاپشۇراتتى ۋە مېنىڭ سىزغان رەسىملىرىمنى ماختايتتى. بىراق، كېيىن رەسىم سىزىشنى ئەستىن چىقىرىشقا توغرا كەلدى. ئۇرۇش باشلىنىپ، ئاكى-

لىرىم ئۇرۇشقا كەتكەندە، مەن ئوقۇشنى تاشلاپ، ئۆز قۇرداشلىرىم قاتارىدا كولخوزدا ئىشلەپ كەتتىم، ئۇ چاغلاردا رەسىم دىگەن كىمنىڭ ئىسىگە كەلسۇن. مەن بوياقلارنى ۋە قەلەمنى ئەستىن چىقاردىم، يەنە كېلىپ كەلگۇسدە، كۈنلەرنىڭ بىرىدە ئۇلارنى ئىسىمگە ئېلىپ قېلىشىم مۇمكىنلىگىنى ئويلاپمۇ باقماپتىمەن. ئەمدىلىكتە دانيارنىڭ ناخشىسى خىيالىمنى دولقۇنلىتىپ، تۇرمۇشنىڭ كۆركەم-لىگىنى ھىس قىلدۇردى. يول ماڭسام ئوكۇمىدا ئەمەس، چۇشۇمدە ماڭغاندەك، تاتلىق خىيالغا بېرىلىپ دۇنياغا نەزەر سالاتتىم. كۆزۈمگە ھەيرانلىق تولاتتى، گويا ھەممىنى تۇنجى قېتىم كۆرۈۋاتقاندەك بولاتتىم.

ئەمدى جەمىلەنىڭ ئۆزگىرىپ كەتكىنىنى دىمەمسىز! بايىقى چاقچاقچى، قىزىقچى كېلىن يوقالغاندەك، نىمە ئۇچۇندۇر يۇۋاشلىشىپ كەتكەن ئىدى، ئۆتكۈر كۆزلىرى ئىچىدىن مۇڭلانغان، باھار ئاپتۇۋىدەك مېھرىۋان، نازۇك نۇر يالقۇنلاپ تۇراتتى. يولدا كېتىپ بارغىنىمىزدا، جەمىلەنىڭ يۈزىدىن دائىم بىر خىل ئوي-خىيال كەتمەي، كالپۇكلىرىغا ئولاشقان كۈلكىنىڭ سايىسى ئادىشىپ كېتەتتى، پەقەت ئۆزىگىلا مەلۇم بولغان قانداقتۇر ياخشى بىر نەرسىگە قاراپ ئىچى ئىسسىغاندەك، شۇنىڭغا خوشاللانغاندەك تۇيۇلاتتى. گايىدا بولسا، بۇنىڭ ئەكسىچە، نىمىدىندۇر قورققاندەك، قاپنى ھارۋىدىن يەلكىسىگە سىلكىپ ئېلىپ، شۇ پېتى ئورنىدىن قوزغالماي تۇرۇپ قالاتتى. ئۆركەشلەپ ئاققان سۇ تۇيۇقسىز ئالدىدىن چىقىپ قالغاندەك، شۇ ئۇلۇغ سۇنى كېچىپ ئۆتەيمۇ ياكى ئۆتمەيمۇ دىگەندەك، ئالغا چامداشتىن قورقۇپ تۇرۇپ قالاتتى. دانيارغا بولسا، نىمە ئۇچۇندۇر يېقىنلاشماي، كۆزىگە تىكىلىپ قاراشتىن قېچىپ، نېرى يۈرەتتى.

جەملە ئۇنىڭغا بۇرۇنقىدەك نەزەر سالمىغاندەك بولۇپ يۇرۇشكە ھەرقانچە تىرىشسىمۇ، ئاخىر بىر قېتىم خاماندا ئۈچى پۇشقاندەك، دانىيارغا ئاچچىقلانغاندەك گەپ قىلدى:

— ئاۋۇ ئۇستۇڭدىكى كۆينەكنى يەشسەڭ بولار! ئېپكېلە، يۇيۇپ بېرەي!

ئاندىن كېيىن جەملە كۆينەكنى دەريادا يۇيۇپ، سىقىپ يېيىپ قويۇپ، ئۆزى ئۇنىڭ يېنىدا ئولتۇرۇپ ئۇزاققىچە قولى بىلەن سىلاپ-تەكشىلەپ قاتلىشىپ قالغان يەرلىرىنى تۈزلىدى. بەزىدە كۆينەكنىڭ سوزۇلۇپ كەتكەن مۇرىلىرىنى كۆنگە قاخلاپ، مۇڭلانغان ھالدا تىكىلىپ، نىمىگىدۇر كايىغاندەك بېشىنى چايقايتتى.

شۇ كېيىنكى كۈنلەردە جەملە پەقەت بىرلا قېتىم تازا خۇشال يايراپ كۈلدى ۋە كۆزلىرىمۇ بۇرۇنقىدەك نۇرلىنىپ كەتتى. ئۇ كۈنى چوكان-جۇۋانلار، قىزلار ۋە ئالدىنقى سەپتىن قايتقان جەڭچىلەر بىدە دۆۋىلىرى ئارقىسىدىن كۈلكە-چاخچاقلار بىلەن چىقىپ كېلىپ خامانغا قاراپ يول ئالغان ئىدى. ئۇلارنىڭ ئىچىدىكى ئەسكەرلىكتىن بوشىنىپ كەلگەن يىگىتلەر:

— ھەي ئاياللار، بۇغداي نېنىنى ئۆزەڭلەرلا يەمسىلەر، بىزگە بېرىدىغىنىڭلار قايسى، بولمىسا سىلەرنى پىرقىرىتىپ سۇغا تاشلايمىز! — دېيىشىپ، ئارىلىرىنى تەگلىشىپ، چاخچاق بىلەن ھەيۋە قىلىشتى.

— ئاراڭلاردىن كىم قورقاتتى! — دېدى جەملە جاراڭلىق ئاۋاز بىلەن جاۋاپ ئورنىدا. — مانا بۇ كېلىن-قىزلارغا بېرىدىغان سوغىلىرىمىز بار، سىلەر ئۆز يولۇڭلارغا مېڭىڭلار!

يىگىتلەر بانا تاپالماي تۇرسا كېرەك، بايىقىدىن بەتتەر ھەيۋە

www.uyghurkitap.com

قىلىشتى:

— ئۇنداق بولسا قىز - كېلىنلەر بىلەن قوشۇپ ھەممىڭلارنى سۇغا تاشلايمىز!

شۇ ھامان بىر بىرىنى قاماپ تۇتۇشۇپ كەتكەن ياشلار چۇقان - سۈرەن بىلەن بىرىنى بىرى كىيىمى بىلەن، ئۆتۈكى بىلەن سۇغا سۆرەپ مېڭىشتى. شۇ ئويۇن - چاخچاق ئىچىدە جەمىلە ھەممىسىدىن بەكرەك چۇقان كۆتىرىپ:

— تارت، تۇت، سۆرە! — دەپ يىگىتلەر بىلەن يەكمۇ - يەك ئېلىشىپ، ھىچكىمگە بوي بەرمەي تۇراتتى.

لېكىن، قىزنىڭ، يىگىتلەر پەقەت جەمىلەنىلا كۆرۈپ تۇرغاندەك، ھەممىسى جەمىلەگە يېپىشتى، جەمىلەنى قۇچاقلاپ قىسىشقا ھەركەتلىنەتتى. بىر ۋاقىتتا ئۇلاردىن ئۇچەيلەن بىرلىشىپ جەمىلەنى يەرگە يىقىتتى - دە، تۇش - تۇشتىن قاماپ، سۇغا ئېلىپ مېڭىشتى:

— سۆيۈپ قوي ئەمدى، بولمىسا سۇغا تاشلايمىز! سۆيۈپ قوي! — دېيىشىپ، جەمىلەنى قىرغاقتىن ساڭگىلىتىشتى.

— ھە باللار! ئايلاندۇرايلى!

قاقاقلاپ كۈلگەن جەمىلە خۇددى بېلىقتەك توختىماي تولغىنىپ، قىز - كېلىنلەرنى ياردەمگە چاقىرىپ چۇقان سالاتتى، بىراق قىز - كېلىنلەر قىقاس كۆتىرىپ، چىقىرىشىپ، سۇدا ئېقىپ كېتىۋاتقان ياغلىقلىرىنى سۈزۈش بىلەن ھەلەك ئىدى.

يىگىتلەر جەمىلەنى ئايلاندۇرۇپ - دەڭسەپ تۇرۇپ سۇغا ئىرغىتقاندا، بىردىنلا يېرىلغاندەك بولۇپ كۆتىرىلگەن كۈلكىگە سۇمۇ "پاق" قىلىپ قوشۇلۇپ، كۆمۈشتەك چاچراندىلىرىنى تەرەپ - تەرەپكە

چاچراتتى. تېخىچە كۈلكىسىنى باسمىغان جەملە سۇدا كۈلگەن پېتى ئورنىدىن تۇردى. بۇ چاغدا ئۇ تېخىمۇ گۈزەل بولۇپ كۆرۈنىدى. چىت كۆينىكى بەدەنلىرىگە چىپپىدە چاپلىشىپ، تولغان-يېتىشكەن يوتىسى، ساغرىسى ۋە كۆتىرىلگەن ئەمچەكلىرى مانا مەن دەپلا چىقىپ تۇراتتى، جەملەنىڭ بۇلار بىلەن كارى يوق، ئۇ يەنىلا كۈلەتتى، ئىتتىك-ئىتتىك ماڭاتتى، يۈز-كۆزىدىن، ئۈستى-بېشىدىن شۇرۇلداپ ئېقىۋاتقان سۇنىمۇ بايقىمايتتى.

— بىزنى سۆيۈپ قوي! ھە، سۆي! — دەيتتى ئۇنى قورشىۋالغان يىگىتلەر.

جەملە ئۇلارنى سۆيۈپمۇ قويدى، بىراق يىگىتلەر يەنە ئۇنى پىلتىڭلىتىپ سۇغا تاشلاشتى. جەملەگە بۇ يېقىپ قالدىمۇ، يېڭىۋاشتىن ئورنىدىن تۇرۇپلا، يەنە مەيدىسىنى تۇتقان پېتى كۈلكىسىنى داۋاملاشتۇردى. ياشلارنىڭ بۇ ئويۇنىغا خاماندا كۈلمىگەن بىرمۇ ئادەم قالمىدى. بۇغداي سورۇۋاتقان بوۋايلار گۈرجەكلىرىنى تاشلاپ، بىللە قوشۇلۇپ كۈلەتتى، كۆز ياشلىرىنى سۈرتەتتى، مىستەك يۈز-كۆزىنى قاپلىغان قورۇقلىرىمۇ خوشال-خوراملىق ھەم بىر دەقىقە ئەسلىگە كەلگەن ياشلىق نۇرىنى جەۋلان قىلاتتى. "ھە، تۇت، ئىتتىگىدىن بۇراپ تارت!" دېيىشىپ، خۇددى ئوغلاق تارتىشقان ۋاقىتلىرىدىكىدەك خوشال قىقاس سالاتتى. مەنمۇ قىزىققان ھالدا ئايىماي كۈلۈپتىمەن. بۇ قېتىم يەڭگەمنى قىزغىنىپ خەقتىن قوغداشنىمۇ ئۇنتۇپ قېپتىمەن. شۇنچە ئادەمنىڭ ئىچىدە كۈلمىگەن، ئۇنچىقمىغان پەقەت دانىيارلا بولدى. ئۇنى كۆرۈپ قېلىپ جىمىلا بولۇپ قالدىم. خامانىنىڭ چېتىدە دانىيارنىڭ ئۆزى يالغۇز تۇرغان ئىكەن. ئۇ خۇددى ئالغا قاراپ ئېتىلىپ، يۈگۈرگەن پېتى بېرىپ جەملەنى

يىگىتلەرنىڭ قولىدىن يۇلۇپ ئالىدىغاندەك ئەلپازدا تۇراتتى. ئۇنىڭ جەملەدىن كۆزى ئۈزۈلمەيتتى، ھەم ئۆزى قول تەككۈزۈشتىن تارتىناتتى، ھەم ئۆزىنىڭ پەرىشتىسىدەك كۆرگەن جەملەنى خەقنىڭ قۇچاقلاپ، مىجىقلاپ ئوينىغانلىقى جىنىغا تەككەندەك بولاتتى. يىگىتلەر جەملەگە تۇش-تۇشتىن ئېسىلىپ، يۈزلىرى ئوپتۇرغاندا، دانىيارنىڭ چىرايى تۇتۇلۇپ، يىراقىراق كېتىشكە تەمشىلىپ تۇراتتى، بىراق يىراقراق كېتەلمەي، ئورنىدا قېتىپ قالغاندەك تۇرۇپ قالدى. بىر ۋاقىتتا جەملە ئۇنىڭ قاراپ تۇرغانلىقىنى بايقاپ قالدى بولغاي، كەيىپى بۇزۇلغاندەك شۈمشىيىپ قالدى. ئويۇنغا قىزىقىپ كەتكەن يىگىتلەر ئۇنىڭغا يەنە ئېسىلىۋىدى، جەملە:

— بەس، ئويۇن دېگەن شۇنچىلىك بولسا بولار! — دەپ ئۇلارنى سىلكىۋەتتى.

— ۋىيەي، ساڭا نىمە بولدى؟ — كىمدۇر بىرى ئويناپ يەنە ئېسىلىشقا تەمشەلگەندە، جەملە ئۇنىڭ مەيدىسىدىن ئىتتىرىۋەتتى:

— نىمە قىلاتتىڭ؟ ماڭ نېرى! — جەملە بېشىنى كۆتىرىپ، ئۆزىنى تۈزەشتۈرۈپ، دانىيار تەرەپكە يالت قىلىپ قارىۋالدى-دە، چاتقاللىقتا كۆينىگىنى سىققىلى يۈگۈردى.

دانىيار بىلەن جەملەنىڭ مۇشۇنداق مۇناسىۋىتىنىڭ ئاخىرىنىڭ نىمە بولۇپ چىقىدىغانلىقىنى بىلمەيمەن. راستىنى ئېيتقاندا، بۇ توغرىدا ئويلاشتىنىمۇ قورقاتتىم، شۇڭا مۇمكىن قەدەر بۇ ھەقتە ئويلىماسلىققا تىرىشاتتىم. بىراق، جەملەنىڭ دانىياردىن قېچىپ، يول بويى چەتنەپ يۈرگىنى نىمە ئۈچۈندۇر كۆڭلۈمنى خىرەلەشتۈرۈپ، مېنى خاپا قىلاتتى. بۇنىڭدىن كۆرە ئاۋالقىدەكلا گايىدا كۈلۈپ، گايىدا چاخچاق قىلىپ قويۇپ، ئوچۇق-ئاشكارا، ئەركىن-

www.uyghurkitap.com

ئازادە يۈرسە بولمامدۇ، دەپ ئويلايتتىم. لېكىن شۇنىڭ بىلەن بىر ۋاقىتتا، ھەر قېتىم كەچلىكى ئايلىغا قايتقىنىمىزدا، يول بويى دانىيارنىڭ ناخشىلىرىنى ئاڭلاپ كېتىۋېتىپ، بۇ ئىككىسى ئۈچۈن يۈرەككە تولغان خوشاللىغىم قايناپ تاشاتتى.

جىلغىدا كېتىۋاتقىنىمىزدا جەملە ھارۋىدا ئولتۇراتتى، تۈزلەڭلىككە چىققاندا، ھارۋىدىن چۈشۈپ پىيادە ماڭاتتى. مەنمۇ پىيادە ماڭاتتىم، يولدا مېڭىپ كېتىۋېتىپ ناخشا ئاڭلاش تېخىمۇ راھەت ئىدى. ھە دېگەندە جەملە ئىككىمىز ئۆز ھارۋىلىرىمىزنىڭ يېنىدا ماڭاتتۇق، لېكىن بىر بېسىپ-ئىككى بېسىپ، دانىيارغا بارغانسېرى يېقىنلىشىپ قالغانلىغىمىزنىمۇ ئۇقماي قالاتتۇق. قانداقتۇر كۆزگە كۆرۈنمەيدىغان كۈچ ئادەمنى دانىيارغا قاراپ يېتىلەپ ماڭغاندەك، ئىختىيارسىز تۈردە يېقىنراق بېرىپ، مۇشۇ ناخشا ئېيتىپ كېتىۋاتقان ھېلىقى جىمغۇر، ئادەمگە يېقىنلاشمايدىغان دانىيارنىڭ ئۆزىمۇ، ئەمەسمۇ، شۇ بولسا، دەل مۇشۇ پەيتتە ئۇنىڭ يۈزى قانداقتۇر، ئاۋازى قانداق ئاۋازدۇر، دەپ كۆرگۈڭ كېلەتتى.

كۆڭلى تارتىپ، ئۇنىڭغا سىلجىغان جەملە ھەر دائىم ئاشۇ ھالدا ئۇنىڭغا يېقىنلاپ باراتتى-دە، ئۆزىمۇ سەزمىگەن ھالدا دانىيارغا ئاستاغىنا قولىنى سوزاتتى. بىراق جاراڭلىتىپ ناخشا ئېيتىپ كېتىۋاتقان دانىيار ئۇنى بايقىمايتتى. ئۇنىڭ ئوي-خىيالى ئاسماندا ئەركىن پەرۋاز قىلىۋاتقاندەك، قاياققىدۇر ئۇزاق بىر يەرگە كۆز تىكىپ، يەلكىسىنى ئالقىنى بىلەن تىرەپ، ناخشىسىنىڭ دولقۇنىنى ئەۋج ئالدۇراتتى. جەملەنىڭ بايا سوزۇلغان قولى ئىتتىك يىغىۋېلىنىپ، ھارۋىنىڭ قىرىغا بېرىپ تەككەندىلا، جەملە چۆچۈپ، قولىنى تارتىۋېلىپ، ئورنىدىن قىمىر قىلماي تۇرۇپ قالاتتى. يولىنىڭ ئوتتۇ-

رىسىدا ھەيرانلىقتا تۇرۇپ قالغان جەملە، دەل شۇ چاغدا روھسىز-لىنىپ، مۇڭلىنىپ، ئاندىن تەلپۈنگەن، يالقۇنلىغان كۆزقارىشى بىلەن بىر ھازاغىچە دانىيارنىڭ كەينىدىن قاراپ قالاتتى-دە، يىگىۋاشتىن ئالغا چامدايتتى.

بەزىدە مەن، جەملە ئىككىمىزلا چۈشىنىپ بولمايدىغان بىر خىل ھىسسىيات ئىچىدە تىنچىيالماي قىلىۋاتىمىزغۇ، دەپ ئويلايتتىم. ئېھتىمال، ئۇ سىزىم ھەر ئىككىمىزدىلا بىلىنمەي يوشۇرۇن ھالەتتە تۇرىدىغاندۇر، ھەرنىمە بولسا ۋاقتى-قەرەلى يېتىپ ئاشكارىلىنىدىغان ۋاقتى يەتتى.

ئىش ۋاقىتلىرىدا، ئىش ھەلەكچىلىكىدە جەملە ئانچە سىر بەرمەيت-تى. گايى چاغلاردا ئاللىقانداق بىر ئىش بىلەن خاماندا قېلىپ قالغان چاغلاردا، جەملە ئۆزىگە ئورۇن تاپالماي ھەلەك بولاتتى. بوشچىلىقتا نىمە قىلارىنى بىلمىگەنىدەك، نېرى بېسىپ، بېرى بېسىپ، بۇغداي سورۇۋاتقانلارنىڭ يېنىغا بېرىپ، ئۇلارغا ياردەملەشمەكچى بولۇپ، ئىككى-ئۈچ كۈرەك بۇغداينى سورۇيتتى-دە، شۇ ھامان تەمترەپ، كۈرەكنى چەتكە تاشلاپ مېڭىپ كېتەتتى. سامان دۆۋىسىنىڭ سايىسىدا ئولتۇرغاندەك قىلسىمۇ، بىراق ئۇ يەردىمۇ ئىچى پۇشۇپ چىدىماي قالاتتى:

— مەيەگە كەلگىنە، كىچىك بالا! — دەپ، يالغۇز ئولتۇرغىنىدىن قورقاندەك ھەر دائىم مېنى يېنىغا چاقىرىۋالاتتى.

شۇنداق قىلغان ۋاقىتلىرىدا يەڭگەم ماڭا ئىچىدىكى قانداقتۇر سىرىنى ئېچىپ، خاپىلىقىنى ئېيتىدىغۇ دەپ كۈتەتتىم. بىراق، ئۇ ھېچنىمە دىمەيتتى، پەقەت ئەركىلىتىپ، بېشىمنى ئۆزىنىڭ تىزىغا قويۇپ، ئۇزاققا كەتكەن كۆزقاراش بىلەن مېنىڭدىن كۆپ

يىراقتا تىكىلىپ، تىكەندەك دىلىڭ-دىلىڭ تۇرغان چېچىمنى قولى بىلەن تاراپ، تىترىگەن ئىسسىق ئالقىنى بىلەن يۈزۈمنى ئاۋايلاپ سىلايتتى. شۇنداق چاغلاردا يەڭگەمنىڭ قايغۇ بىلەن ئەنسىزلىككە تولغان يۈزىگە قاراپ، نېمە ئۈچۈندۇر ئۇنىڭ ۋۇجۇدىدىن ئۆزەمنىڭ روھىنى كۆرەتتىم. چۈنكى ئۇنىڭمۇ كۆكرىكىنى قانداقتۇر بىر نەرسە مۇجۇۋاتقاندەك، قانداقتۇر يېڭى تىلەكلەر ئۇنىڭ قەلبىگە يىغىلىپ كەتكەندەك، ئاستا-ئاستا پىشىپ يېتىلىپ، باش كۆتىرىپ چىقىشنى تەلەپ قىلىۋاتقاندەك تۇيۇلاتتى. مېنىڭ ھېس قىلىشىمچە، جەمىلە ئۆزىنىڭ ئىشقى-مۇھەببەت ئوتىدا كۆيۈپ يۈرگەنلىكىنى ئۆز ئۆزىگە بەكمۇ ئېتىراپ قىلغۇسى كېلەتتى، ئەينى زاماندا زادىلا ئېتىراپ قىلغۇسى كەلمەيتتى، خۇددى مېنىڭمۇ بىر تۇرۇپ يەڭگەم دانىيارنى ياخشى كۆرۈپ قالسىكەن، دەپ، بىر تۇرۇپ ياخشى كۆرۈپ قالمىسىدى، دەپ تىلەپ يۈرگىنىمگە ئوخشاش. چۈنكى قانچە ئېيتقان بىلەنمۇ جەمىلە بىزنىڭ ئۆينىڭ كېلىنى، مېنىڭ بىر تۇققان ئاكامنىڭ ئايالىدە. ئۇنى قانداقمۇ بۆلەك بىرسىگە لايىق كۆرەي. بىراق، شۇنى بىلىپ تۇرۇپ، نېمە ئۈچۈندۇر مەن بۇنداق ئوي-خىياللارنى ئۆزەمگە يېقىن يولاتماي نېرى قىلىشقا تىرىشاتتىم. مەن ئۈچۈن بېشىمنى جەمىلەنىڭ تىزىغا قويۇپ، ئۇنىڭ باللارنىڭكىدەك ئېچىلىپ تۇرغان ئىسسىق لېۋىگە قاراپ، كۆزلىرىگە يىغىلغان تىنىق ياشنىڭ مۆلدۈرلەپ تۇرغىنىنى كۆرۈش دۇنيادا ئەڭ ئىسىل راھەت ئىدى. بۇنىڭدىن باشقا ماڭا ھېچ نەرسىنىڭ لازىمى يوقتەك تۇيۇلاتتى. جەمىلەنىڭ شۇ ھالەتتىكى چىرايلىقلىقىچۇ، ھا-ھاي! ئۇنىڭ سۈزۈك-چىرايلىق يۈزىدە چاقناپ تۇرغان نۇر، قىزغىنلىق ئادەمنى نېمە دېگەن مەدىلىيا قىلىدۇ-ھە! ئۇ چاغدا مەن ئاشۇلارنىلا كۆرەتتىم، ئەمما ھەممىسىنى

چۈشەنمىسەم كېرەك. ئەمدىلىكتە، نەچچە كۈنلەر ئۆتكەندىن كېيىن، ئاشۇ چاغدىكىلەرنى ئەسلەپ، كۆپ تەرەپتىن ئۆزەمگە سوئال قويدۇم: ئېھتىمال، مۇھەببەت دىگەن سەنئەتكارلار ۋە شائىرلارنىڭ ئىلھام دىگىنىدەك بىر خىل تۇيغۇمۇ نىمە؟ ھاياتنىڭ دەل مۇشۇ يالقۇنلۇق مەزگىلىدە ئادەمگە مۇھەببەت تۇيغۇسى ئۇلىشىپ، يېڭى تىلەك ۋە تۇرمۇشنىڭ يېڭى ئىقبالىغا ئەگىشىپ، ئالغا ئىنتىلدۇرەمدۇ نىمە؟ ئېھتىمال، ئاشىقلىقنىڭ خاسىيىتى دەل مۇشۇنىڭدىدۇر؟ ئۇنداق دىيىشىم، مەن ئەنە شۇ تەرىقىدە جەمىلەنىڭ يۈزىگە قاراپ، گاييبىر ئۇچۇردا ئۆزەممۇ ئۇنىڭ دولقۇنلانغانلىقىغا بېرىلگەنىدەك، قانداقتۇر چۈشىنىكسىز خوشاللىق بىلەن خاۋاتىرلىنىش ئىچىدە ئايلىنىڭ سىرتىدىكى كەڭ دالىغا يۈگۈرۈپ بېرىپ، يۈرىكىمنى ئۇيناتقان بۇ چۈشەنىكسىز خوشاللىق بىلەن خاۋاتىرلىنىشنىڭ نىمە ئىكەنلىكىنى، ئۇنىڭ داۋاسى نىمە ئىكەنلىكىنى پايانسىز دالا ۋە چەكسىز كۆكتىن ۋاقىراپ تۇرۇپ سورىغىم كېلەتتى.

بۇنىڭ جاۋاۋىنى مەن كىمدىندۇر بىراۋدىن كۈتكەنىدەك يۈردۈم، بىراق بىر كۈنى بۇنىڭغا جاۋاپ تېپىلغانىدەك بولدى.

شۇ كۈنى بىز ئادەتتىكىدەك ئىستانسىدىن چىقىپ، ئايىلغا قايتىپ كېتىۋاتاتتۇق. ئاسماندا يۇلتۇزلار پارقىراپ، كېچە بولۇپ كەتكەندىن دېرەك بېرەتتى، دالا ئۇيقۇغا قۇچاق ئاچقان ئىدى، پەقەت دانىيارنىڭ ناخشىسىلا تۈن جىمجىتلىغىنى بۇزۇپ جاراڭلىماقتا ۋە يۇمشاق قاراڭغۇلۇقتا يىراق-يىراقلارغا سىڭىپ بارماقتا. جەمىلە ئىككىمىز ئۇنىڭ كەينىدىن كېتىۋاتىمىز.

بۇ قېتىم نىمە ئۈچۈندۇر دانىيارنىڭ ئاۋازى باشقىچە بىر خىل نازۇك ھىسسيات بىلەن يالغۇزلۇقنىڭ ئارمانىغا تولۇپ، ئادەمنىڭ

كۆڭلىنى مۇڭغا تولدۇراتتى. كۆزۈمگە ئىسسىق ياش يىغىلىپ، ئۇنىڭغا چەكسىز ھېسداشلىق قىلىش ۋە ئاياش تۇيغۇسى مېنى چىرمىۋالدى!

جەملە بۇ قېتىم قولىنى دانىيارغا سۇنۇپ، يېقىنلاپ باردى-دە، شۇ پېتىچە ھارۋىنى تۇتۇپ، بېشىنى سىلىپ، ئۇنىڭغا ئەگىشىپ كېلىۋەردى. بىرئاز ۋاقىت ئۆتكەندىن كېيىن دانىيارنىڭ ئاۋازى ئاستا-ئاستا پەسىيىپ، قايتىدىن يۇقۇرىلاپ، كېچىلىك دالاغا يېيىلىۋاشتىن يالقۇنلۇق لېۋىنى تەككۈزگەندە، جەملە بېشىنى كۆتەردى-دە، ئىلدام-ئىلدام مېڭىپ بىر ئىرغىپلا ھارۋىغا چىقتى. دانىيارنىڭ يېنىغا ئولتۇرۇپ، بۇ ھەركىتىدىن قورققاندەك قولى بىلەن كۆكرىكىنى قىسقان ھالدا، ئولتۇرغان يېرىدە قېتىپلا قالدى. ئەمدى نېمە بولار دېگەندەك ئوي-خىيال بىلەن، يولنىڭ چېتى بىلەن ئىلدام-ئىلدام مېڭىپ كېتىۋېتىپ، ئۇلاردىن زادىلا كۆزۈمنى ئۈزمىدىم. دانىيار جەملەنىڭ ئۆز يېنىغا كېلىپ ئولتۇرغانلىقىنى بىلمىگەندەك قىلاتتى، ئۇنىڭغا قاراپمۇ قويمىدى، ناخشىسىنى داۋاملاشتۇرۇۋەردى. بىرئازدىن كېيىن جەملەنىڭ قوللىرى ئېچىلىپ، دانىيارغا بوي سىلىپ يولىنىپ قالدى-دە، بېشىنى ئاستاغىنا ئۇنىڭ ئىڭىگىگە يولىدى. شۇ چاغدا، قىزىق كېتىۋاتقان يورغا ئات يورغىسىدىن يېڭىلىپ يەنە دەرھال ئۆگىلىۋالغاندەك، دانىيارنىڭ ئاۋازىمۇ مۇدىرەپ كەتكەندەك ئۈزۈلدى-دە، دەرھال يېڭىۋاشتىن ياڭراپ كەتتى. بۇ ئاۋاز باشقىلارغا ئوخشىمىغان ئاشىقلىقنىڭ، مۇھەببەتنىڭ يېڭى ئاۋازى بولدى! تۈن ئىككى ياقنى سۈرۈلۈپ، دەرياغا يورۇق تۆكۈلۈپ، كەڭ دالىنىڭ گۈللەنگەن چىرايى ئېچىلغاندەك، مۇشۇ كەڭ دالىنىڭ ئوتتۇرىسىدا مەن بىر بىرىگە كۆڭلى چۈشكەن ئىككى ياشنى كۆردۈم. ئۇلار ماڭا نەزەر سالمىسىمۇ، مەن ئۇلاردىن كۆزۈمنى ئالماي، ئۇلارنىڭ

دۇنيادىكى جىمىكى نەرسىنى ئۇنتۇغان ھالدا، ناخشا رىتىمىغا ئەگىشىپ بىرلىكتە تەۋرىنىپ كېتىۋاتقانلىقىغا قاراپ كېتىۋاتىمەن. مەن ئۇلارغا قاراپ، جەمىلە بىلەن دانىيارنى تونۇماي قالدىم. بۇلار، مەن باشتا كۆرمىگەن قانداقتۇر يېڭى، مىسلىسىز بەختلىك كىشىلەر ئىدى. قاراڭلارچۇ، ئۇنىڭ بىرى كۆزى قاراڭغۇدا ئۇتتەك يېنىپ تۇرغان، ئالدى ئوچۇق ۋە يېرتىلغان ھەربى كۆينەك كىيگەن دانىيار! قاراڭلارچۇ، ئۇنىڭ بىرى دانىيارغا ئەركىلەپ، ئۇنچىقماي بېشىنى سىلىپ ئولتۇرغان يەڭگەم جەمىلە! چەكسىز بەختتىكە يەتكەندەك، جەمىلەنىڭ كىرپىكلىرىدە ياش مۆلدۈرلەپ، قاراڭغۇدا يالت-يۇلت قىلىدۇ. ھەقىقى بەخت دىگەن مۇشۇمۇ، ئەمەسمۇ؟ — قاراڭلارا، دانىيار يۈرىكىغا بولغان پۈتكۈل ئۇلۇغ مۇھەببىتىنى — قەلبىدە مۇزىكا ھاسىل قىلغان ئاشۇنداق مۇھەببىتىنى ئازراقمۇ قالدۇرماي جەمىلەگە بېرىپ، جەمىلەگە بېغىشلىدى. بۇ بەخت بولماي نىمە؟

چۈشىنىكسىز بولغان ۋە ھامان دانىيارنىڭ ناخشىسىغا ئەگىشىپ پەيدا بولىدىغان ھاياجانغا يەنە بىر قېتىم چۆكتۈم. بىردىنلا، نىمە قىلىشىم كېرەكلىكى ماڭا روشەن بولۇپ قالدى. مەن ئۇلارنىڭ رەسىمىنى سىزىپ چىقماقچى بولدۇم.

بىراق، شۇ زاماتلا ئۆزەمنىڭ بۇ خىيالىدىن چۆچۈدۈم. "بۇ ئىش مېنىڭ قولۇمدىن كېلەرمۇ؟" دەپ ئويلىدىم ۋە ئۆز ئىچىمدە بۇنى بىلىپ تۇرسامۇ، خىيالىمنى توختىتالمىدىم. "مەن بۇلارنىڭ رەسىمىنى سىزىپ چىقىمەن، دەل ھازىرقى تۇرقىغا ئوخشىتىمەن. ئۇلار مەن سىزغان رەسىمدىمۇ دەل ھازىرقىدەك بەختلىك بولسۇن!" دەپ يولۇمنى داۋاملاشتۇردۇم. مۇشۇنداق خىياللارغا بېرىلىپ، ئەتراپىمغا قارىسام، كۆزۈمگە ئاۋغۇست ئاخشىمىدىكى ۋاللىدىغان

يۇلتۇزلار، گۈلگە پۈركەنگەن پايانسىز دالا كۆرۈنىدى. مەنمۇ ئۆزەمنى بەختلىك سېزىپ، بايىقىدەك تىلىگىمگە ھازىرلا يېتىدىغاندەك ئىشەنچ بىلەن كەلمەكتىمەن. لېكىن، ئۇ چاغدا بالا ئىكەنمەن، كېلىچەكتە بۇ مەقسەتكە يېتىش ئۈچۈن قانچىلىك قىيىنچىلىقلارنى تارتىپ، قانچىلىك ھەرەج تارتىدىغانلىقىمنى بىلمىگەن ئىكەنمەن. ئۇ چاغدىكى مەقسىدىم: دانيارنىڭ ئاۋازىنى بولۇشىغا قويۇپ بېرىپ ناخشا ئېيتقانلىقىنى مەن بوياقلار بىلەن سىزىپ، ئاشۇنداق تاغ، ئاشۇنداق ئاسمان، بۇلۇت، يەر-سۇنى دانيار كۈيلەۋاتقاندەك كۆرسىتىپ بېرىش ئىدى. بۇ ئىشقا چوڭ ماھارەت كېرەك ئىكەنلىكىنى بىلمەي تۇرۇپ مەن ئېيتى "بوياقلارنى قەيەردىن تاپارمەن؟ مەكتەپتىن سورىسامىمكىن، ھەي، بەرمەس، ئۆزلىرىگە كېرەك ئەمەسمۇ!" دەپ كېتىپتىمەن، گويا پۈتۈن مەسىلە مۇشۇنىڭدىكىدەك، پاھ، بالىلىقىم-دە!

مەن مۇشۇ تەرىقىدە كېلىۋاتقىنىمدا، دانيارنىڭ ناخشىسى چورتلا ئۈزۈلۈپ قالدى. مەن مۇشۇنداقلا قارىسام، جەمىلە دانيارنى قاتتىق قۇچاقلاپ، ئۇنى يۈرىكىگە بېسىپ قىسىۋالغان ئىكەن. بىراق شۇ ئارىدا چۆچۈگەندەك قولىنى بوشاتتى-دە، ھارۋىدىن سەكرەپ چۈشتى. دانيار ھودۇققىنىدىن تىزگىنلەرنى تارتىپ، ئاتلارنى توختاتتى. جەمىلە تەتۈر قارىغان پېتى يولدا سەنتۈرۈلۈپ تۇردى-دە، بىر ۋاقىتتا بېشىنى شارتتىدا قايرىپ، ئېتىلىپ چىقىۋاتقان يېشىنى تەسلىكتە تۇتۇۋالغاندەك ھالەتتە ئاچچىقلانغان تەرىزدە گەپ قىلىپ كەتتى:

— نېمىگە قارايسەن؟ نېمەڭ بار مېنىڭدە؟ — دېدى ۋە سەل تۇرۇۋالغاندىن كېيىن: — قارىما ماڭا، ھەيدە ھارۋاڭنى، ماڭ! — دېدى-دە،

ئارقىدا قالغان ھارۋىسىنى كۆزلەپ مېڭىپ كەتتى. مەن ھاڭ-تاڭ بولۇپ، ئۇنىڭغا قاراپ قالغان ئىكەنمەن، يەڭگەم ماڭىمۇ خاپا بولۇپ كەتتى:

— ھە، ساڭا نېمە بولدى؟ چىق ھارۋاڭغا ھاڭۋېقىپ تۇرماي! بىر قېلىپتىن چىققان ھاڭۋاقتىلار، خۇدانىڭ ئازاۋىغىلا قالغان ئىكەنمەن-غۇ سىلەر بىلەن!

"ۋاي تووۋا، بۇ نېمىسىكىنا، جىن تەگدىمۇ نېمە بۇنىڭغا؟" دەپ مېڭىپ كېلىۋاتىمەن مەن يول قاتارىدا. جەمىلەگە ئاسان ئەمەس ئىدى، ئۇنىڭ قانۇنىي ئېرى بار، تېخى ھايات، ساراتوۋدىكى گوسپىتاللارنىڭ بىرىدە ياتسا، يېقىندا قايتىپ كېلىمەن دىسە، ئۇنىڭغا ئوڭايمۇ! بىراق مەن بۇ تەرەپلىرىنى ئويلىماق تۈگۈل، ئەكسىچە جەمىلەگە ئاچچىغىم كېلىپ، ئۇنى يامانلاپ كېلىۋاتىمەن. مۇبادا دانىيارنىڭ ئىككىنچى ناخشا ئېيتماسلىقىنى بىلگىنىمدە، ئۇنىڭ ئاۋازىنى ئەمدى ھېچقاچان ئاڭلىيالمايدىغانلىقىمنى بىلگىنىمدە، جەمىلەگە تېخىمۇ بەك ئاچچىغىم كەلگەن بولاتتى.

ھازىر بولسا پۈتكۈل بويۇم شالاق-شالاق بولۇپ كەتكەندەك، كۆڭلۈم نېمىگىدۇر رەنجىپ، تېزرەك خامانغا يېتىپ بارسام، سامان دۆۋىسىگە ئۆزەمنى تاشلاپ ياتسام دەپ كېلىۋاتىمەن. ھارۋىمۇ ئادەمنى قىيناپ، داقىلاڭ-دوقىلاڭ سەكرەيتتى، چۇلۋۇر قولۇمدىن چىقىپ كېتىۋاتقاندەك، يول بۈگۈن ئوڭغۇل-دوڭغۇل بولۇپ كەتكەندەك تۇيۇلاتتى. خامانغا بارغاندا ئەپلەپ تۇرۇپ ئاتلارنىڭ چىلىيا-قامۇتلىرىنى ئېلىپ، ئۇنى ھارۋىنىڭ ئاستىغا سۆرەپ كېلىشكە ھالىم يەتتى. ئۇنىڭدىن كېيىن سامان دۆۋىسىنىڭ يېنىغا بېرىپ يىقىلغانلىقىمنى بىلىمەن. دانىيار شۇ كۈنى ئاتلارنى ئوتلاققا ئۆزى

ئېپپىرىپ چۈشەپتۇ.

ئەتىسى ئويغانغىنىمدا، تاڭ ئاتـقان ۋە ھاۋا ناھايىـتى چىرايلىق ئېچىلغان ئىكەن، شۇ كۈنكى تاڭ قانداق تازا بولسا، مېنىڭمۇ كۆڭلۈم شۇنداق ئېچىلىپ، قەلبىم خوشالـلىقـقا تولۇپ، ئاللىـقانـداق بىر يالخشىلىقنىڭ يېتىپ كېلىشىنى كۈتكەندەك تۇيۇلدى. ھە دېگەندە نىمىگە بۇنچىلىك خوشال ئىكەنلىكىمنى بىلمەي، ئۈنىڭدىن كېيىن تۈنۈگۈن-كىلەرنى ئەسلەپ، دانىيار بىلەن جەمىلەنىڭ رەسـىمـىنى سىزماقچى بولغانلىقىمنى ئەسلەپ، تېخىمۇ خوشال يايراپ كەتتىم. "ئۇخشتالار-مەنمۇ" دېگەن گۇمان خۇددى كۆلەڭگىدەك پۈتۈن بويۇمنى چىرمىدى. ئاندىن كېيىن كۆزۈمنى يۇمۇپ ئەسلىدىم-دە، تۈنۈگۈنكى كۆرۈنۈش ئوپ-ئوچۇق، ھازىرلا سىزىپ چىققانـدەك كۆز ئالدىمغا كەلدى.

ئورنۇمدىن تۇرۇپلا دەريا بويىغا يۈگۈرۈپ بېرىپ، يۈز-كۆزۈمنى يۇدۇم-دە، سايدا چۈشەكلىك تۇرغان ئاتـلارنى كۆزلەپ ئېتىلـدىم. ئەتىگەنلىك شەبنەمدە مۇزدەك سوغاق بولۇپ كەتكەن يىدە پاچاقلىرىمغا تېگىپ، يېرىلغان تاپانلىرىمـنى ئېچىشتۇرۇۋەتـتى. بىراق بۇلار مەن ئۈچۈن ھېچ گەپ ئەمەس، ئۇيۇقتىن مارىـلاپ چىـقىپ كېلىـۋاتقان كۈننى توسۇۋالغۇچىدەك خوشاللىق كەيپىياتى ئىچىدە، ئەتراپىمدى-كىلەرگە كۆز سېلىپ، قىيغىتىپ كېتىۋاتىمەن. ئېرىق بويىدا ئۆسكەن ئاپتاپپەرەسلەر كۈن چىققانىىرى بېشـىنى كۈنگە قارىـتىپ يىراقتىن تۆكۈلۈپ كېلىۋاتقان كۈنـنى كۆزلەپ سوزۇپ، بويىـنى ئۇتكىلىماقتا. ئاقۋاش بۇيىلار ئۇنى دائىرە قىلىپ قىسـماقـقا ئالـغان، بىراق ياش ئاپتاپپەرەس ئۇ بۇيىلارغا بوي بەرمەي، كۈننىڭ شولىسـىغا بۇيىدىن بۇزۇنراق ئىنتىلىپ، سېرىق گۈللۈك بېشىنى قاڭقايتىپ، كۈن نۇرىنى تويۇپ-تويۇپ شۈمۈيدۇ. ئەنە، ھارۋىلار سۇدىن ئۆتىدىغان ئۆتكەل،

هـارۋا چاقـىنىڭ ئىـزى بىلەن سۇ بوٌلوٌنوٌپ يەنە چاقتىن قالـغان ئېرىقچىلارغا تولغان. شۇ سۇ كەلگەن يەرنى بويـلاپ يالپۇز يېيىلغان بولۇپ، ئۇنىڭ سالقىن ھىدى دىماقـقا ئۇرۇلـدۇ. ئاھ، ئايلىناي، تۇغۇلـغان يېرىم! مەن يوٌگوٌروٌپ كېتىۋاتىمەن، بېشىمدا قالغاچلارمۇ ماڭا قوشۇلۇپ، بەيگـىگە چۇشـكەندەك شىپىلداپ ئۇچۇشماقتا. "ئاھ، رەسىمچى بولسام، مۇشۇ ئەتىگەنلىك كوٌننى، ئالا-بۇلىماچ تاغلارنى، ئەتـىگەنـلىك شەبنەمگە تويـغان يېشىل بىدىنى، ئېرىق بويىدىكى سېـرىق گوٌلـلەرنى، ئاپتاپپەرەسلەرنى سىزىپ چىقسام، قانداق بولار ئىدى-ھە!"

بىراق، خامانغا قايتىپ كەلگىنىمدە، مېنىڭ بۇ ئالتۇن خىياللىرىم، ئوتتا سۇ قۇيغاندەك، ئوٌچـۇپ، سوۋۇدى. چوٌنكى، جەملە توٌنوٌگوٌن كېچە ئۇخلىمىغان بولـسا كېرەك، قاپـىغى ئىششىپ، روھى چۇشۇپ جوٌدەپلا كەتكەن ئىدى. ئۇ ماڭا قاراپ كوٌلوٌپـمۇ قويمىـدى، گەپمۇ قىلمىدى. لېكىن دوٌيجاڭ ئورازمات كەلگەندە بولسا، جەملە ئۇنىڭ ئالدىغا بېرىپ سالاممۇ قىلماستىن گەپ قىلدى:

— ھارۋىڭىزنى ئېلىڭ! مېنى قەيەرگە ئەۋەتسىڭىز مەيلى، بىراق ئىستانسىغا ئاشلىق توشۇمايمەن!

— ھە، ساڭا نىمە بولدى، جامالـتاي، كوٌكوٌيـوٌن چاقتىـمۇ؟ — دىدى ئورازمات ئۇنى ئەركىلەتكەندەك كوٌلوٌمسىرەپ ھەيرانلىقتا.

— كوٌكوٌيوٌنىڭ مەندە ھەققى يوق! بارمايمەن دىدىممۇ، بولدى، دىگىنىم دىگەن!

ئورازماتنىڭ چىرايىدىكى كوٌلكە غايىپ بولدى.

— ئېيتساڭمۇ، ئېيتمىساڭمۇ شۇ: ئىستانسىغا ئاشلىق توشۇشقا ھارۋا ھەيدەيسەن، باشقا گەپ يوق! — دىدى قولتۇق تايىغىنى غىچىلدىتىپ

www.uyghurkitap.com

يەرگە ئۇرۇپ ئۇ، — ئەگەر بىراۋ چېقىلغان بولسا ئىيت ھازىر، قولتۇق تايىغىمنى بېشىغا سالاي ئۇنىڭ، خوش، ئۇنداق ئەمەس ئۆسكەن — ئىشىڭغا ماڭ! ئاشلىق مېنىڭ ئەمەس، ھەربىلەرنىڭ ئاشلىغى، سېنىڭ ئېرىڭمۇ شۇ ياقتا! — دۈيجاڭ تۇرغان يېرىدىن شارتتىدا بۇرۇلۇپ، قولتۇق تايىغىنى چوڭ-چوڭ ئېلىپ، چەتكە قاراپ كەتتى.

جەملە جاۋاپ بېرەلمەي، قولىدىكى قامچىنى قامالىلاپ، گۇنا قىلغاندەك قىزىرىپ تۇرۇپ قالدى. بېرىسىدا تۇرغان دانىيارنى كۆرگەندە، يېنىككىنە نەپەس ئېلىۋالدى. دانىيار ئاتلارنى ھارۋىغا قوشۇۋاتاتتى. بايىقى گەپلەرنى ئۇققىنى بىلەن سىر بەرمەي تۇراتتى. قانداقتۇر باشقا تەرەپكە قاراپ، چىلىيا-خامۇتلارنى ئۇ ياق-بۇ ياققا تارتىپ باغلاۋاتاتتى. جەملە بىر ھازاغىچە خامانىنىڭ ئوتتۇرىسىدا يالغۇز تۇردى-دە، ئاندىن كېيىن نېمە بولسا بولار، دىگەنىدەك قولىنى شىلتىپ، ھارۋىسىغا قاراپ مېڭىپ كەتتى.

شۇ كۈنى بىز ئايلىغا ئادەتتىكىدىن بۇرۇنراق قايتتۇق. چۈنكى كېتىۋاتقىنىمىزدىمۇ، قايتىۋاتقىنىمىزدىمۇ دانىيار ئاتلارنى توختاتماي قوغلاپ ماڭدى. جەملەمۇ قاپىغى سېلىنغان ھالدا كۆڭۈلسىز ماڭدى. مەن بولسام قاغجىراپ قالغان دالىنى كۆرۈپ، ئۆزەمگە ئىشەنمەي ماڭدىم: تۈنۈگۈن پايانسىز دالا ئۇنداق ئەمەستى. گويا چۆچەكلەردە ئاڭلىغاندەك، تۈنۈگۈنكى گۈللەنگەن دالا بۈگۈن يوق ئىدى. شۇنداق بولسىمۇ بەختلىك كۆرۈنۈش خىيالىمدىن كەتمەي، كۆز ئالدىمغا كېلىپ تۇرۇۋالدى. تۇرمۇشىنىڭ ئەڭ يارقىن، كۆركەم بىر قىسمىنى ئوتتۇۋالغاندەك بولدۇم-دە، بۇ كۆرۈنۈشلەر ئېسىمدىن كەتمەي، پۈتۈن دىققىتىمنى ئۆزىگە تارتىپلا ئالدى. شۇنداق قىلىپ، خاماندىكى ھېلىقى ئايال گىرچىنىڭ بىر ۋاراق ئاق قېلىن قەغىزىنى

ئوغرىلىقچە ئېلىۋېلىپ، ئويلىغان تىلىكىمگە يەتمىگۈنچە جېنىم تىنمىدى. سامان دۆۋىسىنىڭ ئارقىسىغا يوشۇرۇنۇپ، ئاپپاق قەغەزنى بوغداي سورۇغان ياغاچ گۈرجەكنىڭ ئۈستىگە قويغىنىمدا، يۈرىكىم قىنىدىن چىقىپ كېتىدىغاندەك دۈكۈلدەپ ئاغزىمغا تىقىلدى. دادام مېنى بىرىنچى قېتىم ئاتقا مىنگۈزگەندىكىنى دوراپ: "بىسمىللا!" دىدىم ـ دە، قەلەمنى قەغەزگە تەككۈزدۈم. ھە دىگەندە دانىيارنىڭ قىياپەتلىرى ئۇنىڭ ئۆزىگە ئوخشىغىلى تۇرغاندا، كۆڭلۈم قانات چىقىرىپ ئۇچتى، ئۆزەمنىڭ نىمە قىلىۋاتقىنىمنى ئۇنتۇدۇم. مەن كۆرگەن ئاشۇ ئاۋغۇست ئاخشىمى، چەكسىز ئۇزۇنىغا سوزۇلغان كەڭ دالا قەغەز يۈزىگە كۆچۈپ كەلگەندەك، دانىيارنىڭ جاراڭلىق ناخشىسى قۇلىغىمغا كىرىۋاتقاندەك تۇيۇلدى. كۆز ئالدىمغا كۆينىكىنىڭ ياقىسىنى ئېچىۋەتكەن دانىيار بىلەن ئۇنىڭغا يېقىن كېلىپ ئولتۇرغان جەمىلە كەلدى. بۇ مەن تۇنجى قېتىم ئۆز ئالدىمغا سىزغان رەسىم ئىدى: ئەنە ھارۋىنىڭ قىرى، ئەنە يېنىچە ئولتۇرغان دانىيار بىلەن جەمىلە، تىزگىنلەر ھارۋا ئالدىدا بوش تۇرماقتا، ئاتىنىڭ دۈمبىسى قاراڭغۇدا مىدىرلاپ تۇرۇپتۇ، ئۇنىڭ نېرىسى كېچىلىك دالا، يىراقتىكى يۇلتۇزلار. بۇلارنىڭ ھەممىسىنى شۇنچە بېرىلىپ سىزىپتىمەنكى، بىر ۋاقىتتا ئۈستۈمدە بىراۋنىڭ خاپا بولۇپ سۆزلەپ كەتكەنلىكىنى ئاڭلاپ ئېسىمگە كەلدىم. قارىسام جەمىلە ئىكەن.

ــ ساڭا نىمە بولدى، گاس بولۇپ قالدىڭمۇ نىمە؟

بايا ئۇ مېنى ئىزدەپ يۈرۈپتىكەن، ھودۇققىنىمدىن سىزغان رەسىمنى يوشۇرۇشقىمۇ ئۈلگۈرەلمەي قالدىم.

ــ بوغدايلارنى ئالىقاچان قاچىلاپ قويۇپ، بىر ئاش پىشىمدىن بۇياغى سېنى تۇۋلىدۇق، يا سەن ھە، دەپ قويمىدىڭ... قولۇڭدىكى

نىمە ئۇ؟ ــ دەپ جەملە رەسىمنى مېنىڭدىن تارتىۋالـدى.

ــ ھـوي، شورۇڭ قۇرغۇر!... ــ دېـدى ـ دە، رەڭگى ـ روپى ئۆچۈپ، قەغەزگە تەلمۈرۈپ قاراپلا قالدى. ۋاھ، شۇ چاغدا مېنىڭ ئۇيالـغىنىمنى دىسەڭلەرچۇ! ئۆلىسەممۇ يەرگە كىرىپ كەتـكۈدەك بولۇپ كەتتىم. جەملە رەسىمگە قاراپ تۇردى ـ دە، بىر ھازادىن كېيىن چانىغى ياش بىلەن تولغان كۆزىـنى يۇقۇرى كۆتىـرىپ پەس ئاۋاز بىلەن:

ــ ماڭا بەرگىنە بۇنى، ئۇكا! ــ دېـدى. ــ مەن خـاتىرە قىلىپ ساقلاپ قوياي.

ئاندىن ئۇ قەغەزنى ئىككى پۈكلەپ، قويىنىغا سېلىۋالدى.

بىز يولغا چىقىپ، ئايىلـدىن خېلى ئۇزاپ كەتـكىچە مەن ئۆز قىلىپىمغا تولۇق كېلەلمەي قالدىم. قەلبىمـنى قاتـتىق چۇلغىۋالـغان كۆرۈنۈشنى ھەقىقەتەن ئۆزىگە ئازراق بولسـمۇ ئوخـشتىپ سىزىپ چىققىنىم ئېنىقمۇ ياكى بۇ بىر چۈشـمۇ، دەپ گۇمانلىـنىپ يۈردۈم. شۇنداق بولسىمۇ ئىچىمدە ۋاللىق ماختىنىش تۇيغۇسىنى كۆپتۈرۈپ، ھەتتا ئادەتتىن تاشقىرى خىيالـلار بېشىمـنى ئايلانـدۇرۇپ، يېقىندا مەن بوياق تاپسام، ئۇلۇپ ياتقان كۆرۈنۈشلەرنى سىزىپ، مەكتەپكە قويۇپ قويىمەن، دەپ خـيال سۈردۈم. ئەمدى قارىـسام، بۇنـداق خىياللار شۇنداق باللىق چاغلاردىلا بولۇشى مۇمكىن ئىكەن. ئۇنىڭ بىلەن مېنىڭ كارىم يوق، قانچىلىك تېزلىكتە كېتىۋاتقانلىغىـمىزنىمۇ ئېسىمگە ئېلىپ قويمىدىم. ئالدىمـىدا ھارۋا ھەيـدەپ كېتىۋاتـقان دانىياردىـن قالماي دەپ ئاتلارنى تېزلىتىپ ھەيـدەپ كېلىۋاتىمەن.

جەملە دانـىيارنىڭ ئارقىسىدىنـلا كېلىۋاتاتـتى. يول بويـى ئۇ ئىككى ياققا قاراپ، بەزىدە قانداقـتۇر گۇناكار ئادەمـدەك مەيـۈس

جىلمىسىپ قوياتتى. بۇ ھالىنى كۆرۈپ مەنمۇ جىلمىياتتىم. "رەسىم سىزىپ، يەڭگەمنىڭ ئاۋۇ كۆنكى ئاچچىغىنى چىقىرىپ، كۆڭلىنى ئېچىپتىمەن. يەڭگەم ئەمدى دانىيارنى ناخشا ئېيت دىسە، ئۇ، سۆزسىز، ناخشا ئېيتىدۇ.... دىمەك، بۈگۈن دانىيارنىڭ ئاۋازىنى ئاڭلاپ، كۆڭلۈم ئېچىلىپ كېتىدىغان بولدى. بۈگۈن دانىيار ناخشا ئېيتسىكەن، ئەلۋەتتە، ئېيتىدۇ! ناخشا ئېيتسىكەن!" دەپ ئويلايتتىم بۇ چاغدا مەن.

بۇ دۆرەم ئىستانسىغا ئادەتتىكىدىن كۆپ بالدۇر كەلدۇق، لېكىن ئاتلىرىمىز چىلىق-چىلىق قارا تەرگە چۆمگەن ئىدى. تارازا بوش ئىكەن، ھارۋىدىن چۇشۇش بىلەنلا دانىيار ئاشلىقلارنى توشۇشقا باشلىدى. ئۇ قانداقتۇر ئالاقزادە بولغاندەك ئىدى، ئەيتاۋۇر ئۇنىڭغا مايلا ئۇ يان-بۇ يان ماڭاتتى. پويىزلار نېرى-بېرى ئۆتكەندە دانىيار توختاپ قېلىپ، ئارقىدىن ئۇزاققىچە ئۇزىتىپ قاراپ، ئاللىقانداق ئويلارغا پاتاتتى. جەمىلەمۇ ئۇ قارىغان تەرەپكە قاراپ تىنچىپ كېتىپ، دانىيارنىڭ خىيالىدا نىمىلەر بارلىغىنى بىلگۈسى كەلگەندەك قىلىپ تۇراتتى. بىر ۋاقىتتا جەمىلە ھارۋىنىڭ يېنىغا بېرىپ، دانىيارنى يېنىغا چاقىردى:

— ماۋۇ يەرگە كەلگىنە دانىيار. قاشقا ئاتنىڭ تاقىسى شالاقشىپ قېپتۇ، يۇلۇپ تاشلىغىنا، مەن تۇتۇپ بېرەي!

دانىيار ئاتنىڭ تۇيىغىنى ئىككى تىزىنىڭ ئوتتۇرىسىغا قىسىپ، تاقىنى يۇلۇپ ئېلىپ ئۆرە بولغىنىدا، جەمىلە ئۇنىڭغا قاراپ ئاستاغىنا دىدى:

— نىمە قىلغىنىڭ، سەن ھېچنىمىنى چۇشەنمەمسەن؟... يا مەندىن باشقا قىز-كېلىنچەكلەر تۇگەپ كېتىپتۇمۇ؟

www.uyghurkitap.com

دانيارگەپمۇ قىلماستىن كۆزىنى ئېلىپ قاچتى.

— ماڭا شۇنچە يېنىك دەپ ئويلامسەن؟ — دىدى جەملە تولاۋغ كىچىك تىنىپ.

دانيارنىڭ قېشى بىر-ئىككى قېتىم لىكىلدىدى-دە، جەملەنى مۇڭلانغان قىياپەتتە ئەركىلىتىپ قاراپ، بىر نەرسە ئېيتقاندەك بولدى، بىراق مەن ئۇقماي قالدىم، چۈنكى ئاتقا ئېغىزدۇرۇق سېلىپ قاماپ تۇراتتىم، ئات شۇ چاغدا بېشىنى سىلكىپ قالدى. دانيار بولسا بىر نەرسىگە مەمنۇن بولغاندەك، قولىدىكى تاقىنى سىلاپ، نېرى چەتكە كېتىپ قالدى. مەن ئۇنىڭغا قاراپ بىر نەرسىنى چۈشەنمىسگەندەك بولدۇم: جەملە ئېيتقان سۆزلەرنىڭ ئۇنىڭغا نىمىسى يېقىپ قالدى؟ مەسىلەن، بىراۋغا: "ماڭا شۇنچە يېنىك دەپ ئويلامسەن؟" دىسە، ئۇنىڭ نىمىسى ياخشى؟

قاپلارنى توشۇپ بولۇپ كەينىمىزگە قايتايلى دەپ تۇرغىنىمىزدا، يېنىدا شىگىلىسى بار، پۇرلاشقان كونا شىنېل كىيگەن بىر ئورۇق ياردار سولدات قوراغا كىرىپ كەلدى. شۇنىڭدىن بىر ئازلا ئىلگىرى ئىستانسىغا بىر پويىز كېلىپ توختىغان ئىدى. ھېلىقى سولدات ئىككى تەرىپكە سەپسېلىپ، خوشال كۈلۈمسىرەپ تۇردى-دە، بىر ۋاقىتتا:

— كۈركۈرەۋدىن كىم بار؟ — دەپ تووۇلدى.

"بۇ كىم بولغىيدى؟" دەپ ئويلاپ، ئاندىن كېيىن:

— مانا مەن كۈركۈرەۋدىن! — دىدىم.

— سەن كىمنىڭ بالىسسەن، ئىنىم؟ — دەپ ماڭا قاراپ كېلە-ۋاتقاندا، جەملەنى كۆرۈپ قېلىپ، ھەيران بولۇپ كۈلۈپ تۇرۇپ قالدى.

— سەن كېرىممۇ؟ — دىدى خوشال بولۇپ كەتكەن جەملە

ھەيران بولۇپ.

— ئۇھۇ، جەملە، قىرىندىشىم! — سولدات جەملەنىڭ ئالدىغا ئېتىلىپ كېلىپ، ئۇنىڭ ئالقىنىنى ئىككى قوللاپ قىستى.

بايا ئۇ جەملە بىلەن بىر ئايىلدىن ئىكەن.

— ماۋۇ ئىشنى قاراڭلار، بۇ يەرگە خۇددى ئالدىدىن بىلگەندەك ئايلىنىپ كېلىپ قالغىنىمنى! — دىدى ئۇ ھاياجانلانغان ھالدا. — سادىقنىڭ يېنىدىن چىققىنىمغا ئۇزۇن بولمىدى، بىز گوسپىتالدا بىللە ياتتۇق، خۇدا بۇيرۇسا ئۇمۇ بىر-ئىككى ئايدا كېلىپ قالار. بۇ ياققا مېڭىشىمدا: يولدىشىڭغا خەت ياز، ئۆز قولۇم بىلەن قولىغا تاپشۇراي دەپ خەت يازدۇرۇۋالغانتىم... ئەجەپ ياخشى بوپتىكەن، مانا ئامانىتىڭ، بوينۇمدىكى قەرزدىن قۇتۇلاي! — دەپ، سولدات ئۈچ بۇرجەكلىك خەتنى جەملەگە ئۇزاتتى.

قولىدىن يۇلۇپ ئالغاندەكلا، جەملە خەتنى ئۆزىگە تارتىۋالدى-دە، خوشاللىغىدىنمۇ ياكى ئۇيالغىنىدىنمۇ ھە دىگەندە قىپ-قىزىل بولۇپ قىزىرىپ، ئاندىن كېيىن تاتىرىپ، تۇرۇپ قالدى. ھەي، يۈرەك دىگەن قۇرۇسۇن، دەل مۇشۇ چاغدا جەملە ئاستاغىنا كۆزىنىڭ قىرى بىلەن دانىيار تەرەپكە قارىدى. دانىيار ئۇمىدى ئۈزۈلگەن، قايغۇرغان ھالدا جەملەگە ئارمان بىلەن قاراپ، ھارۋىنىڭ يېنىدا ئۆزى يالغۇز تۇراتتى. ھىلىقى خاماندىكىدەك يا كۆپچىلىكنىڭ ئىچىگە كىرىپ ئارىلىشالماي، يا چەتكە چىقىپ كەتمەي، پۈتنى كەرگەن پېتى جەملەگە قاراپ تۇرۇپتۇ. ئاڭغىچە تۇش-تۇشتىن يۈگۈرۈشۈپ كەلگەن كىشىلەر سولداتنى چۆرىدىۋېلىپ، بەزىلىرى تۇققان، بەزىلىرى ئايىلداش چىقىپ، ئۇچرىشىپ، سورىشىپ كېتىشتى. جەملە ئايىلدىشىغا رەھمەت ئېيتىشقىمۇ ئۈلگۈ-

www.uyghurkitap.com

رەلمەي تۇرغان پەيتتە، دانىيارنىڭ هارۋىسى تاقىراڭ-تۇقۇرۇڭ قىلىپ جەمىلەنىڭ يېنىدىن ئۆتتى-دە، چاڭ توزىتقان پېتى يولغا چۈشتى.

— ۋوي، بۇنىڭغا جىن تەگدىمۇ، ساقمۇ؟ — دەپ چۇقان كۆتىرىپ قېلىشتى خەقلەر ئۇنىڭ ئارقىدىن.

سولداتنى كىشىلەر بىر چەتكە ئىپچىقىپ كەتكەن ئوخشايدۇ، يەڭگەم ئىككىمىز هويلىنىڭ ئوتتۇرىسىدا قېلىپ، يىراقتا كۆتىرىلگەن چاڭغا قاراپ قالدۇق. بىرئازدىن كېيىن هارۋا كۆرۈنمەي قالدى.

— يۈر يەڭگە، ئۆيگە كىرەيلى، — دېدىم مەن.

— كىرتۇر، مەن ئۆزەم بارىمەن! — دېدى جەمىلە ئازاپلانغان هالدا.

ئەنە شۇنداق قىلىپ، بىز بىرىنچى قېتىم بىر بىرىمىزدىن بۆلۈنۈپ، هارۋىمىزنى ئۆزىمىز هەيدەپ يولغا چىقتۇق. هاۋا تازا دىمىق بولۇپ، يەردىن كۆتىرىلگەن ئىسسىق قۇرۇپ كەتكەن كالپۇكلىرىمىنى قىزدۇرۇپ تۇراتتى. كۈن بويى قىزىپ تۇرغان هاۋا يەرلەرنى يېرىپ، زىمىننى قوقاستەك قىلىۋەتكەن، يەرنىڭ ئۈستىنى شورغا پۈركىگەن ئىدى. ئىسسىق ئاستا-ئاستا قايتماقتا. ئوخشاش شۇ ئاق تۇماندا، غەرپ تەرەپتە، يۇمشاق قۇياش ئۇپۇقتا لۆمشۈپ پېتىۋاتاتتى. پايانسىز ئاسماننىڭ قەھرىدە، قىزىل قاتتىق يەل-يېغىن بۇلۇتلىرى تويلانماقتا. قۇرۇق ئىسسىق شامال بەزىدە ئاتلارنىڭ بېشىغا ئاق شور پۈركۈپ، ئاتلارنىڭ قۇيرۇق-يايلىلىرىنى پۇلاڭلىتىپ ئۆتۈپ كېتەتتى-دە، شۋاقلارنىڭ بېشىنى تەۋرىتەتتى.

"يامغۇر ياغاي دەمدۇ نىمە؟" دەپ ئويلىدىم مەن.

بۇ چاغدا يالغۇزلۇق هېس قىلىپ، ئالاقزادە بولغاندەك

بولـدۇم ـ دە، ھـامان ئاسـتا مېڭىشـقا ئۇرۇنـغان ئاتـلارغا قامـچا سېلىشقا باشلىدىم. مەنلا ئەمەس، ئۇزۇن پۈتـلۈق بوز دوغداقـلارمۇ ئالاقزادە بولۇپ، چىغلارنى ئارىلاپ يۈگۈرۈشەتتى. شامال قارايـغان ياۋا ئوت ـــ قىرىقىز ئوتىنى دومىلـتىپ، ئۇزاق ـ ئۇزاقـلاردىـن يول ئۈستىگە ھەيدەپ كەلمەكتە. بىز تەرەپـتە قىرىقىز دېـگەن بۇنـداق ئوت بولمايدۇ، ئەمۋالدىن قارىغاندا بۇ قازاقسـتان چۆلىدىن كېلىپ قالغان قىرىقىز بولسا كېرەك. ئەتراپىمـدا ھېچبىر ئادەمـزات يوق: دانىيارمۇ كۆرۈنمەيدۇ، ئارقـىمىزدا قالـغان جەمـىلەمۇ يوق. پەقەت ھىرىپ ـ چارچىغان ئوتلاقلا تۇراتتى.

خامانغا قاش قارايغان پەيتتە يېتىپ كەلـدىم. خـامان تىپ ـ تىچ ئۇيقۇدا، ئازراقمۇ شامال يوق. دانىيارنى چاقىرسام، ئۇنىڭ ئورنىغا قاراۋۇل جاۋاپ بەردى:

ـــ دەريا بويىغا كەتتى. بەك دىمىق بولۇپ كەتتى، ھەممەيـلەن ئۆيلىرىگە كېتىشتى. شامال بولمىسا، خامانـدا قىلىـدىغان نىمە ئىش بولاتتى!

ئاتلارنى بىدىلىككە چۇشەپ قويۇپ قايتىپ كېلىۋاتقىنىمدا دەريا بويىغا بارغۇم كەلدى ـــ يار بويىدا دانىيارنىڭ دائىم ئولتۇرىدىـغان يېرىنى مەن بىلەتتىم.

دانىيار، ئادىتىچە، تىك يار لېۋىدە ئولتۇرۇپتۇ. ئۇ سىڭا تىزىنى قۇچاقلاپ، بېشىنى سېـلىپ، يارنىڭ ئاستـىدا گۈرۈلـدىـگەن دەريا شاۋقۇنـىنى تىـڭشاپ ئولتۇراتتى. ئۇنىڭ بىچارە بولۇپ ئولتۇرۇشى يۈرىـگىمنى مۇجۇۋەتـتى. يېنىغا بارغۇم كېلىپ، دانـىيارنى باغرىمغا باسقۇم، ئۇنىڭغا ئۆزەم بىلىدىغان ئەڭ ياخشى سۆزلەرنى ئېيتىپ، خاپىچىلىقىغا ئورتاقلاشقىم كەلدى. بىراق مەن ئۇنىڭغا نىمە دىيەلەيـ

مەن، قانداق قىلىپ ئۇنىڭ كۆڭلىنى ئالالايمەن؟ بىر مازاغىچە قاراپ تۇرغاندىن كېيىن خامانغا قايتىپ كەلدىم. شۇنىڭدىن كېيىنمۇ ئۇزاقىچە ئۇخلىيالماي، ساماندا ياتقان يېرىمدە ئاسماندا ئۈزۈپ يۈرگەن بۇلۇتلارغا قاراپ: "ئادەمنىڭ تۇرمۇشى نېمە ئۈچۈن شۇنچىۋالا مۇرەككەپ، چۈشىنىكسىز بولىدۇ؟" دەپ ئويلاپ كەتتىم.

جەمىلەدىن تېخىچە خەۋەر يوق. "ئۇ نىمانچە كېچىكتى، نەدە يۈرىدىغاندۇ؟" دەپ، ھارۋىنىڭ تاراقلىغان ئاۋازىنى ئاڭلاشقا زار بولۇپ، قۇلىقىمنى دىڭ تۇتۇپ ياتتىم. يا ئۇخلىغاندەك ئۇخلاپ كېتەلمەي، يا تۇرۇپ كەتمەي، ھارغانلىقىمدىن بوشىشىپ قىينالدىم. تاغ تەرەپتىكى ئاسماندا قويۇق قارا بۇلۇت ئارىسىدىن ئاۋازسىز چاقماق يالقۇنى يالت-يۇلت قىلىپ ئۇچقۇندايتتى.

دانىيار دەريا بويىدىن قايتىپ كەلگەندە مەن تېخى ئۇخلىيالماي ياتقان ئىدىم. ئۇ نېمە قىلىشنى بىلمەي، يول تەرەپكە قايتا-قايتا قاراپ، خاماندا مېڭىپ يۈردى-دە، بىر كەمدىن كېيىن يېنىمغا كېلىپ، سامانغا ئۆزىنى تاشلىدى. "ھەي، ئەمدى بىر ياققا كېتىدۇ، ئائىلدا قالمايدۇ! — دەپ ئويلىدىم مەن. — بىراق، بىچارە قەيەرگە بارىدۇ؟... ماكانى يوق بىر مۇساپىر كىمگىمۇ كېرەك بولار؟ ھەي، يامان بولدى، قانداق قىلار،ئەمدى؟" ئەنە شۇنداق خىياللار بىلەن كۆزۈم ئۇيقۇغا كېتىۋاتقاندا، خامانغا ئاستا كېلىۋاتقان ھارۋىنىڭ تاقىراق-تۇقۇرۇغى ئاڭلىنىپ قالدى. "جەمىلە كەلگەن ئوخشايدۇ" دەپ مۆلچەرلىدىم ئۇيقۇ ئارىلاش.

قانچىلىك ئۇخلىغىنىمنى بىلمەيمەن، بىر ۋاقىتتا، دەل قۇلىقىمنىڭ تۈۋىدە، سامانىنى شىرىقلىتىپ بىرەيلەن كېلىۋاتقاندەك بولدى. قانات يەلپۈپ ئۆتكەندەك، قانداقتۇر بىر ھۆل نەرسە يۈزۈمنى سىلاپ

ئۆتتى. كۆزۈمنى ئاچسام جەمىلە ئىكەن. سۇغا چۆمۈلۈپ كەلگەندەك كۆرۈنەتتى، كۆيىنىكىنى سالقىنلىتىش ئۈچۈن سۇغا چىلاپ، سىقىپ كىيىپتۇ، ئۆزىمۇ بىر تۈرلۈك يېقىملىق سالقىننى ئەگەشتۈرۈپ كېپتۇ. جەمىلە توختاپ، تۆت ئەتراپىغا سەپسېلىپ قاراپ قويىدى-دە، دانىيارنىڭ باش تەرىپىگە ئولتۇردى.

— دانىيار، مانا مەن ئۆزەم كەلدىم! — دېدى ئۇ ئاستا شىۋىرلاپ.

ئەتراپ جىمجىت، ئۈنسىز چاقماق يىراقتا ۋال-ۋۇل كۆرۈنۈپلا كۆزدىن غايىپ بولدى.

— ساڭا ئېغىرمۇ؟ قاتتىق ئېغىر كېلىۋاتامدۇ، ھە؟...

پۈتۈن ئەتراپ يەنە جىمجىت، پەقەت دەريا بويىدا ياردىن ئۆسۈپ ئۆرۈلگەن بىر پارچىسىنىڭ چولتوك قىلىپ سۇغا چۈشكەن ئاۋازىلا ئاڭلاندى.

— بىراق، بۇنىڭغا مەن ئەيىپلىكمۇ؟... سەنمۇ ئەيىپلىك ئەمەس...

تاغ ئۈستىدىن قاتتىق گۈلدۈرماما ئاۋازى كەلدى. چۆچۈپ كەتكەن جەمىلە يالت قىلىپ بۇرۇلۇپ قارىغىنىدا، چاقماق نۇرى ئۇنىڭ يۈزىنى يوپ-يورۇق قىلىپ كۆرسەتتى. شۇ زامات جەمىلە دانىيارنى قۇچاقلاپ يېقىنلاپ كەلگەندە، دانىيار ئۇنى قۇچاقلاپ ئۆزىگە تارتىپ قىستى.

يايلاق تەرەپتىن ۋىژىلداپ كەلگەن شامال سامان ۋە مەڭگەنلەرنى تۈرۈپ-ئۇچۇرۇپ خامان چېتىدە قىڭغىيىپ تۇرغان بوز ئۆيگە ئېپ-بېرىپ ئۇردى، سامان ۋە مەڭگەنلەر يەنە چوڭ يولغا چىقىپ قۇيۇندەك پىرقىرغىلى تۇردى. چاقماقلار بۇلۇتنىڭ ئارىسىدا كۆكۈش يالقۇن چىقىرىپ، قارىغاي سۇنغاندەك قاراسلىغان ئاۋاز بىلەن دەھشەت

www.uyghurkitap.com

سالاتتى. ھەم قورقۇنچلۇق، ھەم خوشاللىق ئىدى — ئەڭ ئاخىرقى بىر قېتىملىق يازنىڭ قارا يامغۇرى يېقىنلاپ كەلمەكتە ئىدى. جەمىلە شۇئىرلايتتى:

— راستىن ماڭا گۇمان بىلەن قارىدىڭمۇ، مەن سېنى قانداقمۇ ئۇنىڭغا تەڭ قىلاي!... ئۇمۇ مېنى ھېچقاچان سۆيگەن ئەمەس. سالام يوللىسىمۇ خەتنىڭ ئاخىرىغا — بىر بۇرجىكىگىلا ئىسمىمنى يېزىپ قويىدۇ. ماڭا ئۇنىڭ چۈشتىن كېيىنكى مۇھەببىتى كېرەك ئەمەس، مەيلى، كىم نېمە دېسە دېسۇن، مەن سېنىڭكىمەن! يالغۇزۇم، يارىم، مەن ھېچكىمنىڭ سېنى تارتىپ كېتىشىگە يول قويمايمەن!... مەن سېنى بۈگۈن ئەمەس، تۈنۈگۈن ئەمەس، سىرتىڭدىن بىلگەندەك، بالا بولۇپ ئەقلىمگە كەلگەندىن بېرى سۆيىمەن... مانا ئەمدى سەنمۇ مېنى ئىزدەپ كەلدىڭ!...

يېشىل، ئالا، كۆكۈش چاقماقلار ئەگىم-ئەگىم سۇنۇپ، يارنىڭ ئاستىغا — سۇغا چۈشۈپ كېتەتتى. ئۇ يەر-بۇ يەردە تاراسلاپ، سامانلىنى يانتۇ چېكىپ، يامغۇرنىڭ دەسلەپكى تامچىلىرى چۈشۈشكە باشلىدى.

— جەمىلەم، جېنىم، قالقىنىم، قىزىل گۈلۈم، جامالتاي! — دەپ، دانىيار قىرغىز بىلەن قازاقلاردا بولىدىغان ئەڭ نازۇك ئىسىملارنى سۆيگۈنىگە بېغىشلاۋاتاتتى. — مەنمۇ سېنى ئاللىقاچان سۆيگەن ئىدىم، ئاكوپلاردا يېتىپ سېنى ئويلىغان ئىدىم! قارىسام مېنىڭ سۆيگۈنۈم تۇغۇلغان يېرىمدە تۇرماسمۇ! قارىسام، ئۇ سەن ئىكەنسەن، جەمىلەم، قىزىل گۈلۈم!

— بۇركۇتۇم! چاڭقىغان بۇركۇتۇم! بۇ ياققا قارىغىنا، يۈزۈڭنى كۆرسەتكىنە، مانا ئەمدى يۈرىكىم قانسۇن!

يامغۇر كۆچىيىپ كەتتى. شامال ئۇچۇرغان بوز تۆۋىنىڭ ئاغامچا ـ كىگىزلىرى قانات قاققاندەك لەپپەڭشىپ كېتەتتى. يانتۇ قويۇلۇپ تۇرغان يامغۇر يەرنى سىيغىنغاندەك ئۈستى ـ ئۈستىگە ئۆپەتتى، ئاسمانىنىڭ قاپتىلىدىن كۆچ بىلەن ئېتىلاتتى، ھاۋا گۈلدۈرلەپ پۈتۈن ئالەمنى لەرزىگە كەلتۈرمەكتە. تاغ ئۈستىنى خۇددى ئەتىيازدىكى قىزغالداقنىڭ ئوتتەك يالقۇنلىغان چېقىلغان چاقماقنىڭ يالقۇنى قاپلىغان ئىدى. شامال جىرادا كۆچلۈك ئۇشقۇرتاتتى.

يامغۇر كۆچىيىۋەردى، مەن بولسام سامانغا كۆمۈلۈپ، دەل قولتۇقنىڭ ئاستىدا گۈپۈلدىگەن يۈرەكنى سېزىپ ياتىمەن. شۇ چاغدا مېنىڭدىن بەختلىك، مېنىڭدىن تەلەيلىك ھېچكىم بولمىغان بولسا كېرەك. ئۇزاقتىن بېرى كېسەل بولۇپ ئورۇن تۇتۇپ يېتىپ، مانا بۈگۈن ئىشىك ئالدىغا چىققاندا، ئاسماندا پارقىرىغان كۈننى كۆرگەندەك، يەر ئۈستىدە ياشاشنىڭ ئۆزى قانچىلىك راھەت ئىكەنلىكىنى بىلگەندەك بولدۇم. يامغۇرمۇ، چېقىلغان چاقماقنىڭ يورۇغىمۇ سامانىنىڭ ئاستىدا ياتقان يېرىمگە يەتتى، بىراق مەن ئۈچۈن بۇنىڭدىن ياخشى ھېچقانداق نەرسە يوق، كۆزۈم ئىلىنىپ كېتىۋېتىپ كۆلۈمسىرەپ ياتتىم؛ قولىغىمغا كىرگىنى نىمىكىن: جەملە بىلەن دانىيارنىڭ شىۋىرلاشقىنىمۇ، ياكى پەسلەپ كېلىۋاتقان يامغۇرنىڭ سامانغا شارتىلداپ تەككىنىمۇ؟ "مانا ئەمدى يامغۇر كۆپىيىدۇ، كۆز كېلىپ قالدى!" دەپ ياتتىم مەن ئۆزەمچە. راستىلا كۆزنىڭ خەۋەرچىسىدەك، ھاۋادا شىۋاقنىڭ ۋە يامغۇردا قېلىپ چىرىگەن سامانىنىڭ نەمخۇش ھىدى دىماققا ئۇرۇلدۇ.

خوش، ئەمدى كۆزدە تەقدىرىمىزنىڭ قانداق بولىدىغانلىقىنى، نىمە ئۈچۈندۇر، مەن پۈتۈنلەي خىيالىمغا كەلتۈرمىدىم.

مۇشۇ كۆزدە، ئىككى يىل ئوقۇش توختاتقاندىن كېيىن، مەن يېڭەۋاشتىن مەكتەپكە كىرىپ ئوقۇشنى داۋاملاشتۇردۇم. دەرستىن كېيىنكى بوش ۋاقىتلاردا، كۆپ ھاللاردا، بايىقى دەريا بويىدىكى يار لېۋىگە بېرىپ تۇردۇم. خامان ئۇ چاغدا كۈن بويى ئادەمسىز چۆلدەرەپ تۇراتتى. بۇ يەردە مەن مەكتەپتىن ئالغان بوياقلار بىلەن، ئۆزەمنىڭ بىرىنچى ئاددى سىزمىلىرىمنى سىزدىم. ئۇ چاغدا سىزغان رەسىملىرىم ئانچە ياخشى چىقمىغان، چۈنكى شۇ چاغدىلا ماڭا ئانچە يارىمىغان ئىدى. "بوياقلىرىم ياخشى ئەمەس، — دەپ ئويلايتتىم مەن، — جىلىك بوياق بولسا ئىدى، خەپ!" مەن شۇنداق دېگىنىم بىلەن، ئاشۇ جىلىك بوياقنىڭ ئۆزى قانداق بولىدىغانلىقىنى بىلمەيتتىم. پەقەت خېلىلا كېيىن، رەسساملار ئىشلەتكەن سىقما بوياقلارنى بىرىنچى قېتىم كۆرۈشكە مۇۋەپپەق بولدۇم.

بوياقلارغۇ بوياق بولسۇن، بىراق مۇئەللىملەرنىڭ ئېيتقانلىرى توغرىدەك قىلىدۇ: رەسىم سىزىدىغان رەسسام بولۇش ئۈچۈن رەسساملىقنى ئۆگىنىش، ئۇنىڭدىن ساۋاتلىق بولۇش كېرەك. بىراق، ئوقۇش توغرىسىدا بۇرۇن ھەتتا خىيالمۇ قىلىپ باقماپتىكەنمەن.

ئوقۇش دېگەن نەدە: ئاكىلىرىم شۇ كەتكەنچە دېرەكسىز بولۇپ تۇرسا، ئاپام مېنىڭدەك بىردىن-بىر ئوغلىنى، ئىككى ئائىلىنىڭ چەۋەندازى ۋە باققۇچىسىنى قانداق قىلىپ بولمىسۇن ئوقۇشقا ئەۋەتمەيتتى. مەن بۇ ھەقتە ھەتتا ئېغىز ئاچالمايتتىم. لېكىن بۇ يىلقى كۈز، خۇددى ئادەمگە چاخچاق قىلىۋاتقاندەك، ئالامەت چىرايلىق ئىدى، سىزنى رەسىم سىزىشقا ئۈندەيتتى.

كۆركۆرەۋ دەرياسىنىڭ سۈيى تارتىلىپ، كۆپ-كۆك بولۇپ

تىنغان. سۇنىڭ ئاستىغا يوشۇرۇنغان بايىقى قازانىدەك ـ قازانىدەك تاشلار ئەمدى سىرتىقا چىقىپ قالىغان، ئۇلارنىڭ ئۇستىنى ياپ ـ يېشىل، ساپ ـ سېرىق دۇخاۋا رەڭلىك مۇخلار قاپلىغان. ئەتىگەنلىك ئۇشۇكتە سۆگەتىنىڭ يالىڭاچ چىۋىقلىرى نازۇك قىزىرىپ، ياۋا تېرەكلەر كۆنىدىن ـ كۈنىگە سارغىيىپ بېرىۋاتىقان يوپۇرماقلىرىنى تاشلىغۇسى كەلمەي تىك تۇراتتى.

چارۋا بىلەن يايلاۋدا يۈرگەن يىلقىچىلارنىڭ ئىس ـ تۈتەككە پىشىپ قالغان ئۆيلىرى يېگىۋاشتىن چوڭ سايىنىڭ جەينەكسىمان ئەگىمگە تىكىلىپ قارىيىپ تۇراتتى، ئوچاقلىرىنىڭ مورىلىرىدىن چىققان ئاق ـ بوز تۈتۈنلەر ئاللىقاياقلارغا ئۇچۇپ ئەگىپ تۇراتتى، ئەتراپتا يىلقىلار ئوتلىماقتا، ئۆز ئالدىغا تاراپ كەتكەن تىمەن بايتاللار بولسا كۆزنىڭ سالقىندا بولۇشچە كىشنەپ ئۆز توپىنى ئىزدىمەكتە. پەقەت بىرلا بايتال تاكى ئەتىيازغىچە بايتاللار توپى ئىچىدە قالغان بولۇپ، سۆزسىز، ئۇنىڭغىمۇ يېنىك چۈشمىگەن بولسا كېرەك. تاغدىن قايتقان ماللار توپ ـ توپ بولۇشۇپ ئىگىزدا مېڭىپ يۈرمەكتە. قۇرۇپ سارغايغان يايلاقتا تەرەپ ـ تەرەپكە ئىز چۈشۈپ يول پەيدا بولغان.

كۆز مۇشۇ پېتىلا تۇرۇپ قالغىنى يوق. ئۇزاق ئۆتمەي قارا بوران چىقىپ، ئالەم ـ مالەم بولۇشقا باشلىدى، ئاسماننىڭ ئەلپازى بۇزۇلۇپ، قار ئارىلاش يامغۇر باشلاندى. بىر كۈنى ئاستاغىنا ئايلىنىپ كېلىش مەقسىدىدە دەريا بويىغا كەلدىم — مەن سايدا ئوتقاشتەك قىزارغان تاغ ئامۇتىغا مەھلىيا بولۇپ تۇرۇپ قالدىم ـ دە، كىچىككە يېقىنىراق بىر سۆگەتلىك ئىچىدە ئولتۇردۇم، نامازشام ۋاقتى ئىدى. ئۇشتۇمـ تۇت دەرياني كېچىپ كېلىۋاتقان ئىككى ئادەمگە كۆزۈم چۈشتى.

بۇنىڭ دانىيار بىلەن جەملە ئىكەنلىگىنى دەرھال تونۇدۇم. مېنىڭ كۆزۈم ئۇلارنىڭ جىددى، ئالاقزادە بولغان چىرايىدىن زادىلا نېرى بولالمايتتى. دانىيار ئادەتتىچە شىكلىسىنى يۇدۇپ ئىتتىك-ئىتتىك ماڭماقتا، تۆگمىسى ئېتىلمىگەن شىنىلىنىڭ ئىككى پېشى قونجى پۇر-لىشىپ كەتكەن بىر بىزنىت ئۆتۈكنىنىڭ قونجىغا ئۇرۇلۇپ-ئۇرۇلۇپ تۇراتتى. جەملە بولسا، ئاپپاق يۇيۇلغان يۇڭ ياغلىغىنى ئارتىپ، ئۈستىگە بازارلىق قىزىل-ئالا گۈللۈك كۆينىكى بىلەن مەخمەل چاپىنىنى كىيىۋاپتۇ. بىر قولىغا بوپىسىنى ئالغان، ئىككىنچى قولى بىلەن دانىيارنىڭ ئاسما سومكىسىنىڭ تاسمىسىنى تۇتۇپ كېلىۋاتاتتى. ئىككىسى گايى-گايىدا بىر نەرسە توغرىلىق سۆزلىشىپ قويۇشاتتى. ئۇلارنىڭ بىزنىڭ ئايىلنى تاشلاپ، بىر ياقىغا كېتىۋاتقانلىغىنى چۈشەنگىنىمدە، يۈرىگىم شۇر-ر قىلىپ قالدى-دە، خۇددى ئۈزۈلۈپ چۈشكەندەك بولۇپ كەتتى.

ئۇلار ئاق تاشلىۋەتكەن ئېتىزدىكى قوراي، چىغ ۋە تىكەنلەر بىلەن قاپلانغان چىغىر يول بىلەن كېتىپ باراتتى، مەن دىلسىغۇل بولۇپ، ئۇلارنىڭ ئارقىسىدىن قارىغان پېتىم نىمە قىلارىمنى بىلمەي تۇرۇپ قالدىم. تۇۋلاي دىسەم، تىلىم تاڭلىيىمغا چاپلىشىپ قالغاندەك تۇيۇلدى.

تاغنى قۇچاقلاپ ئۈزۈۋاتقان بۇلۇتلارغا كۈننىڭ قىيپاش نۇرى ئاخىرقى قېتىم بىر تېگىپ، يەرگە كۆكۈم چۈشتى ۋە تېزلا قاراڭغۇ-لۇق باشلاندى. دانىيار بىلەن جەملە ئارقىسىغا قارىماستىن پويىز ئىستانسىسىغا قاراپ تېز-تېز قەدەم تاشلىماقتا. ئۇلارنىڭ قارىسى ئاستا-ئاستا ئۇزاقلىشىپ بېرىپ، بىرئازدىن كېيىن چىغنىڭ ئارىسىدا كۆرۈنمەي قالدى.

مەن ئەنە شۇ چاغدىلا ئېسىمگە كەلدىم.

ـــ جەملە ـ ە ـ ە ـ ە! ـــ دەپ كۈچۈمنىڭ بېرىچە ۋاقىرىدىم.

"جەملە ـ ە ـ ە ـ ە!" دىگەن ئەكس سادا بۇ يەردىمۇ، ئۇ يەردىمۇ ئاڭلىناتتى.

ـــ جەملە ـ ە ـ ە! ـــ دىدىم مەن يەنە بىر قېتىم ئاچچىق ۋاقىراپ ۋە ئاندىن كېيىن ئولتۇرغان ئورنۇمدىن چاچراپ تۇردۇم ـ دە، ھېچنىمىگە قارىماستىن يۈگۈردۈم. سۇنى سۇ دىمەي، ئۆتۈك ۋە كىيىملىرىم بىلەنلا ئالچاڭلاپ يۈگۈرگىنىمدە، مۇزدەك سۇنىڭ چاچراندىلىرى يۈز ـ كۆزۈمگە، پۈتكۈل ئۈستى ـ بېشىمغا چاچراپ چىلىق ـ چىلىق ھۆل قىلىۋەتتى. ئۇنىڭغىمۇ قارىماي يەنە كۈچەپ يۈگۈردۈم. بىر ۋاقىتتا بىر نەرسىگە پۈتلىشىپ كېتىپ، گۈپ قىلىپلا دۈم چۈشتۈم. شۇ ياتقىنىمچە بېشىمنىمۇ كۆتەرمەي، يۈزۈمنى پاتقاقتا يېقىپ، ئۆكسۈپ ـ ئۆكسۈپ يىغلىۋەتتىم. ئاستىمدىكى نەم ئوت يىغلىپ قالغان يەر قولۇمنى، يۈزۈمنى مۇزلىتىپ، تۇن قاراڭ-غۇسى يەلكەمدىن خۇددى يوغان تاشتەك بېسىپ تۇرغاندا، ئۆپكەم قىسىلىپ، چىغلار مېنىڭ قايغۇمغا بولۇشۇپ، يان ـ يېنىمدىن مۈڭلىنىپ يىغلىغاندەك بولدى. بايا جەملەنى قىچقارغان ئۈنۈم يەنىلا جىملىققا چۆمگەن كەڭ دالىنىڭ ئۈستىدە ياڭراپ، قۇلىغىمدىن كەتمەيتتى.

"جەملە، جەملە!" دەپ، كىچىك باللاردەك ئۆكسۈپ يىغلىدىم.

مەن ئۆزەم ھەممىدىن ياخشى كۆرىدىغان قىممەتلىك كىشىلىرىم بىلەن خوشلىشىپ ياتتىم. ئەنە شۇ چاغدىلا، يەر قۇچاقلاپ يىغلاپ ياتقان ۋاقتىمدىلا، ئۇشتۇمتۇت، جەملەگە مۇھەببەت قويۇپ قالغان-لىغىمنى چۈشەندىم. ھەئە، بەلكىم بۇ باللىق ۋاقتىمدىكى مېنىڭ ئەڭ پاك، تۇنجى مۇھەببىتىم بولۇپ قالغاندۇر!

www.uyghurkitap.com

كۆز يېشىم بىلەن ھۆللەنگەن يېڭىمگە بېشىمنى قويۇپ، يۈزۈمنى يېقىپ، يەنىلا ئۈزاقىچە يىغلاپ ياتتىم. قارىسام، مەن شۇ چاغدا يالغۇز جەمىلەلەر بىلەنلا خوشلاشماي، ئۆزەمنىڭ باللىق چاغلىرىم بىلەنمۇ خوشلىشىپ ياتقان ئىكەنمەن.

قاراڭغۇدا تىمسقىلاپ ئۆيگە كەلگەن چېغىمدا، بىزنىڭ قورادا چاڭ-توزاڭ كۆتىرىلىپ، كىمدۇر بىراۋلار ئات توقۇپ، پايپىتەك بولۇپ يۈرگەن-ئىكەن. ئوسمان بولسا ئادىتىچە مەس ھالەتتە ئېتىنى يۇلقۇشلاپ ۋاقىراپ تۇرۇپتۇ:

— ھەي، مەن ئېيتىپ يۈردۈمغۇ! مانا ئەمدى، پۈتۈن ئولجا باي ئۈرۈغىغا شەرمەندىچىلىك بولمىدىمۇ؟ بولۇڭلار، ئاتلىنىڭلار، يېتىشۋالغان يەردىلا بۇ تەمترەپ يۈرگەن چالا قازاقنى جايلىۋەتمىسەم ئېتىم ئۆچسۇن، مەيلى ئون يىل كېسىلىپ كەتسەممۇ كۆرۈنگەنىلا بىراۋغا ئولجاباي قىزلىرىدىن بىرەرىنى تارتقۇزۇپ قويۇپ تۇرالماي-مەن! ئاتلان يىگىتلەر، كەتتۇق! قەيەرگە كېتىدۇ دەيسەن، ئىستان-سىدا قوغلاپ يېتىشىمىز!

قوغلىغۇچىلار قايسى ياقىقا ئات قوياركىن دىگىنىمدە يۈرىكىم شۈر-ر قىلىپ مۈزلاپ كەتتى. نىمە قىلارىمنى بىلمەي، ئايىلىنىڭ سىرتىغىچە ئاتلىقلارنىڭ ئارقىسىدىن يۈگۈرۈپ، ئۇلارنىڭ كىچىك ئىستانسىنى كۆزلەپ ئەمەس، ۋوگزالغا بارىدىغان چوڭ يولغا چۈشكەن-لىگىنى كۆردۈم، ئەنە شۇ چاغدىلا تىنچلاندىم. ئاندىن كېيىن ئۆيگە كەلدىم-دە، يىغلىغىنىمنى ھىچكىمگە كۆرسەتمەي، ئاتامنىڭ جۇۋىسىغا ئورۇنۇۋېلىپ، چۈمكىنىپ ياتتىم.

شۇنىڭدىن كېيىن ئايىلدا نۇرغۇن سۆز-چۆچەك، مىش-مىش

گەپلەر بولدى. ئاياللارنىڭ ھەممىسى دىگۇدەك جەملەنى يامانلىشىپ كەتتى:

— ئەخمەق-تە! بولمىسا كىمۇ ئۆز بەختىگە ئولتۇرۇپ، تەمترەپ يۈرگەن بىر مۇساپىرغا ئەگىشىپ كىتىدۇ!

— شۇنى دىسەڭچۇ! نىمىسگە قىزىققاندۇ ئۇنىڭ دەيمەن-دە! ئەسكى شىنېلى بىلەن جۇلغى چىققان ئۆتۈكىدىن باشقا ھىچنىمىسى يوق-تە ئۇنىڭ!...

— يا قورۇ-قورو مىلى بولمىسا! — دەپ يەنە بىرەيلەن گەپ قىستۇراتتى. — ئۆيى يوق، جايى يوق تىنەپ يۈرگەن بىرنىمە-دە! مەيلى، ئۆز ئۆۋالى ئۆزىگە، تىخى قىلغان قىلغىنىغا ئۆكۈنۈپ بارمىغىنى چىشلەر... كۆرىمىز، شۇ چاغدىلا چىرايلىقمەن دەپ يۈرگىنىگە تويار!

— توۋا، سادىقتىن ئارتۇق ئەرنى نەدىنمۇ تاپاتتى دىسەڭلارچۇ، ئايىلىنىڭ نوچى يىگىتى ئەمەسمۇ، تىرىكچىلىككىمۇ پۇختا ئىدى...

— ئۇنى دىمە، قىينىئانىسچۇ؟ مۇشۇنداق پەيغەمبەردەك قىينىئانىنى ئەمدى نەدىنمۇ تاپسۇن! ئۆزىنىڭ شورى، مەيلى!

مۇمكىن، يالغۇز مەنلا ئۆزەمنىڭ بۇرۇنقى يەڭگەمنى يامانلىماي، ئەكسىچە ئۇنىڭ قىلغىنىنى توغرا دەپ بىلگەندۇرمەن. دانىيارنىڭ ئەسكى شىنېلى بىلەن جۇلغى چىقىپ كەتكەن ئۆتۈكى بۇ ياقتا تۇرسۇن، پەقەت ئۇنىڭ كىم ئىكەنلىكىنى، ئۇنىڭ ئىچكى دۇنياسىنىڭ قانچىلىك زور ئىكەنلىكىنى مەن بىلمىسەم كىم بىلەتتى. جەملە دانىيارغا ئەگىشىپ كىتىپ تەلەيسىز بولۇپ قالىدىغان بولدى دىگەن گەپلەرگە مەن ھىچبىر ئىشەنمەيمەن، ئەكسىچە تەلىيىنى ئەمدى تاپتى دەپ ئىشەندىم. پەقەتلا ئاپامغا ئىچىم ئاغرىپ كەتتى.

جەمىلەنىڭ كىتىشى بىلەن تەڭ ئاپامنىڭ غەيرىتى كىتىپ قالغاندەك، ئۆزىدىن ئۆزى قايغۇرۇپ، مۈكچىيىپ قالاتتى. ئاپام جۇدەپ كەتتى، بىچارە، مېنىڭ هازىرقى چۈشەنچەمچە، تۇرمۇش ئىقىمىنىڭ بەزىدە ئەنە شۇ تەرىقىدە ئۇلىنى كۆمپاي-كۆم قىلىپ، شۇ زېمىندا يېڭى ئىستىقبالغا يۈز ئاچىدىغانلىقىنى ئاپامنىڭ ئېتىراپ قىلغۇسى كەلمەيدىغاندەك تۇرىدۇ. مىسال ئالايلى، چۈك، كۆچلۈك تىرەكنى بوران يىلتىزى بىلەنلا قومۇرۇپ كەتسە، ئۇ ئىككىنچى ئۆرە بولالمايدۇ... ئاپام ئەنە شۇ هالدا: بۇرۇنقى هالىدىن قالغىنى هەر بىر هەركىتىدە بىلىنىپ تۇراتتى. بۇرۇن هېچكىمگە يىڭنىگە يىپ ئۆتكۈزۈپ بەر دىمەيتتى، ئۇنداق قىلىشنى نومۇس ئېلىپ يامان كۆرەتتى. ئەمدى بولسا، بىر كۈنى مەكتەپتىن كەلسەم، ئاپام يىڭنىنىڭ كۆزىنى تاپالماي، يورۇققا تەلمۈرۈپ يىغلاپ ئولتۇرۇپتۇ.

— مە، يىپ ئۆتكۈزۈپ بەرگىنە! — دىدى ئۇ يىپ-يىڭنىنى تىترەپ تۇرغان قولى بىلەن ماڭا سۇنۇپ. — ئاھ، شورلۇق كېلىنىمهەي، هېچ گەپتىن هېچ گەپ يوق نەگىمۇ كەتكەندۇرسەن، هەيران مەن جەمىلە... ئۆزەڭنى ئۆزەڭ ئۆلتۈردۈڭ... چاندىڭ بىزدىن، كەتتىڭ ئەمدى... نىمىشقا كەتكەندۇرسەن؟ بىزنىڭ ئۆيدە ساڭا نىمە كەم بولغاندۇ! هەي شور پىشانە جەمىلە...

ئاپامنىڭ مۇشۇنداق دەپ ئولتۇرغانلىقىنى كۆرۈپ يۈرىگىم ئېچىشىپ كەتتى. "ياق، نەدىكىنى، ئۇ شور پىشانە ئەمەس!" دەپ توۋلىۋېتىشكە تاس قالدىم. ئاپامنى قۇچاقلىۋېلىپ، دانىيارنىڭ قانداق ئادەم ئىكەنلىكىنى، ئۆزەمنىڭ ئۇنى قانداق ياخشى كۆرىدىغانلىقىمنى دەپ بىرىپ، ئۇنى سىلىپ يىغلىۋەتكىم كېلىپ كەتتى. بىراق، بۇ توغرىلىق مەن قايسى يۈزۈم بىلەن گەپ قىلىمەن:

ئۇنداق قىلسام ئاپامنى ئۆمۈرۋايەت باش كۆتىرەلمەيدىغان قىلىۋېتە-مەنغۇ. شۇنداق قىلساممۇ، مېنىڭ بۇ گۇناسىز "گۇنايىم" بىلىنمەي قالغىنى يوق.

ئاردىن كۆپ ئۆتمەي سادىق قايتىپ كەلدى. راستىنى ئېيتقاندا، سىرتىدىن بىلىندۇرمىگىنى بىلەن ئۇ خېلىلا نومۇس قىلىپ، زەردىسى قايناپ يۈردى. راست، ئوسمانلار بىلەن ئىچكۈلۈك ئۈستىدە ئولتۇرغاندا تازا چوڭ گەپ قىلاتتى:

— قۇرۇپ كەتسۇن، كەتسە كەتمەمدۇ! يولدا ئاخىر بىر يەردە ئاچتىن ئۆلىدۇ-دە! هازىر خوتۇندىن تولا نىمە يوق، بىر چەتتىن چېكىپ تۇرۇپ... ئالتۇن باشلىق خوتۇندىن پاقا باشلىق ئەر ئارتۇق...

— ئۇنداق دىگىنىڭغۇ توغرا، — دەپ جاۋاپ بېرەتتى ئوسمان، — بىراق مەشەدە قولۇمغا چۈشۈرەلمىدىم-دە، خەپ، ئاۋۇنى قىيما-چىيما قىلىپ، ماۋۇنى چېچىدىن ئاتنىڭ قۇيرۇغىغا باغلاپ سۆرىتەتتىم-دە! جەنۇپ تەرەپكە كېۋەز تېرىغىلى كەتتى، يا بولمىسا قازاقلار تەرەپكە كەتتى، سەرسان بولۇپ يۈرۈشى بىرىنچى قېتىم ئەمەسقۇ، ئاخىر! ئەمدى بىر هەيران قالغان يېرىم بۇ ئىشنى هېچكىم بىلمىگەن، هېچكىم سەزمىگەن، قانداقلارچە ئۇنداق بولۇپ كەتكىنىنى سەزمەيلا قالدۇق... هىلىقى تۇۋۇلەپ كەتكەن قانجىقنىڭ هارامزا-دىلىگىنى دىگىنە، زادىلا چاندۇرماپتۇ دىگىنە، بولمىسغۇ ئۇنى...

بۇنداق سۆزلەرنى ئاڭلىغاندا قېتىم قايناپ، مۇشتۇمۇم تۈگۈلۈپ كېتەتتى. كۈچۈم يەتسە، مۇشۇ ئوسماننىڭ يۈزىگە تۈكۈرۈپ تۇرۇپ: "هىلىقى ئوت ئۇرۇش ۋاقتىدا ئەدىۋىڭنى بېرىپ قويغىنىنى ئېسىڭدىن چىقارماي يۈرۈپتىكەنسەن-دە، هەقىقى هارامزادە، هەقىقى يۈزسىز

دىگەن مانا سەن!" دىگۈم كېلەتتى.

بىر كۈنى ئۆيدە ئولتۇرۇپ، مەكتەپنىڭ تام گېزىتى ئۈچۈن رەسىم سىزىۋاتاتتىم، ئاپامۇ مەشىنىڭ يېنىدا ئولتۇرۇپ مەشكە ئوت قالاۋاتاتتى، بىر ۋاقىتتا ئىشىك جالاقىدا ئېچىلىپ، ئۆيگە ساپ-سېرىق سارغىيىپ-تاتىرىپ سادىق ئاكام كىرىپ كەلدى. ئۇ مەن تەرەپنى كۆزلەپ يۈلقۇنۇپ قەدەم باسقاندا، ئۈستىگە يېپىنچاقلىۋالغان شىنېلى ئۇچۇپ چۈشتى.

— ماۋۇنى كىم سىزغان؟ — دەپ چوڭ بىر ۋاراق قەغەزنى كۆزۈمگە تەڭلىدى ئۇ.

قەغەزگە سىزىلغان رەسىمنى كۆرۈپ ئەرۋايىم ئۇچتى: بايا بۇ مەن سىزغان ھىلىقى رەسىم ئىكەن. دانىيار بىلەن جەملە مۇشۇ ئىش ۋەجىدىن ماڭا باشقىچە كۆزقاراشتا بولغاندەك تىكىلىپ تۇراتتى.

— مەن سىزغان ئىدىم! — دىدىم مەن.

— بۇ كىم؟

— دانىيار.

— قارا يۈز ئىكەنسەن سەن! — تىترەپ تۇرغان سادىق ئاكام رەسىمنى پارچە-پارچە قىلىپ يىرتتى-دە، يەرگە تاشلاپ، ئىشىكنى قاتتىق يېپىپ سىرتقا چىقىپ كەتتى.

ئۆيىنىڭ ئىچىنى ئۇزاققا سوزۇلغان سۈرلۈك جىملىق قاپلىدى.

سەن بىلەمتىڭ؟ — دەپ سورىدى بىر ھازادىن كېيىن ئاپام.

— ھەئە، بىلەتتىم.

ئاپام مەشكە يۆلىنىپ، ماڭا ناھايىتى خىجالەت بولغاندەك بىر خىل نەزەر بىلەن تەلمۈرۈپ تىكىلگەندە، مەن نىمە بولسام شۇنى كۆرەرمەن دەپ:

— مەن ئۇلارنى يەنە سىزىمەن! — دېدىم.

ئاپام بېشىنى قايغۇلۇق چايقاپ، تۆۋەن چۈشۈردى.

مەن يەردە تىتىلىپ ياتقان قەغەز پارچىلىرىغا قاراپ، يۈرەك-باغرىمنى كۆيدۈرۈپ چۈچۈلىغاندەك ئىزا-ئاھانەتكە چىدىماي تۇردۇم: مېنى قارا يۈز دىسەڭ دەۋەرگىن. مەن كىمگە قارا يۈزلۈك قىپتىمەن؟ ئائىلىمىزگىمۇ؟ ئۇرۇق-جەمەتىمىزگىمۇ؟ بىراق مەن ھەقىقەتكە خىيانەت قىلغىنىم يوق، تۇرمۇش ھەقىقىتىگە خىيانەت قىلغىنىم يوق، ئاشۇ ئىككىسىنىڭ توغرا قىلغانلىقىدىن ئىبارەت ھەقىقەتكە خىيانەت قىلغىنىم يوق! مېنىڭ مۇشۇ ئاق نىيەتلىكىمنى ھېچكىم بىلگەن ئەمەس، ئۇنى باشقىلارغا ئېيتىشقىمۇ بولماس، چۈنكى باشقىلار تۈگۈل جېنىمدەك كۆرىدىغان ئۆز ئاناممۇ بۇنىڭ مەنىسىنى چۈشەنمەس، بەلكىم.

يەردە ياتقان رەسىم پارچىلىرى، خۇددى قايىنامدا پىرقىراۋاتقاندەك، مىدىرلاشقا باشلىدى. دانىيار بىلەن جەمىلەنىڭ رەسىمدە ماڭا قاراپ تۇرغان سىياقى كاللامغا چىڭ ئورناپ كەتكەن ئىكەن، ھەتتا كۆز ئالدىمغا بايىقى ئاۋغۇست كېچىسىدىكى گۈللەنگەن دالا كېلىپ، دانىيارنىڭ يالقۇنلۇق ناخشا ئاۋازى قۇلىقىمغا ئاڭلانغاندەك بولدى. دانىيار بىلەن جەمىلەنىڭ شۇ چاغدىكى ھالىتىنى ئەسلەپ، مۇلايىمغىنا كۈلۈمسىرەپ ئولتۇردۇم. ئۇلارنىڭ ئايىلدىن كەتكەن چاغدىكى ھالىتىنى ئەسلىگەندە ۋۇجۇدۇمغا غەيرەت تولۇپ، مەنمۇ شۇلارغا ئوخشاش، ئۆز بەختىم ئۈچۈن قىيىن يولغا ئاتلىنىشقا قەتئىي بەل باغلىدىم.

— مەن ئوقۇشقا كېتىمەن! — دېدىم مەن ئاپامغا. — رەسسام بولغۇم بار، رەسساملار مەكتىۋىگە بارىمەن، ئاتامغىمۇ مۇشۇنى ئېيتىپ

قوي...

بۇ سۆزنى ئېيتقىنىمدا، ئاپام ئۇرۇشتا قازا تاپقان ئاكىلىرىنى ئەسلەپ، ئۇنى سېغىنىپ يىغلاپ كېتىدىغۇ دىگەن ئوي بىلەن، ئۆزەمنى شۇنىڭغىمۇ چىدىغۇدەك غەيرەتلەندۇردۇم. بىراق، بەختىمگە يارىشا، ئاپام بۇ دۆرەم كۆزىدىن بىر تامچىمۇ ياش چىقارمىدى. پەقەتلا غەمگە پاتقان ھالدا پەس ئاۋاز بىلەن:

— مەيلىڭ، بارساڭ ئۆزەڭ بىل... تۆمۈر قانات بولۇپ يېتىشكەندىن كېيىن ھەرقايسىڭلار ئۆزەڭلەرچە قانات قېقىپ ماڭمىدىڭلارمۇ... بىز نەدىن بىلەيلى، بەلكىم سىلەرنىڭكى توغرىدۇر، بەلكىم ئۇزاق-ئۇزاقلارغا ئۇچۇپ كېتەرسىلەر... ھازىرقى زامان مۇشۇنداق بولىدۇغۇ... ئوقۇشقا بارساڭ، ئۆزەڭ بىل... بەلكىم شۇ ياقتا بارغاندا، رەسىم سىزىشىنىڭ بىر كەسىپ ئەمەسلىكىنى بىلەرسەن. ئۆيۈڭنى، ئاتا-ئاناڭنى ئۇنتۇما، دەيدىغانلىرىم مۇشۇ...

شۇ كۈندىن تارتىپ، كىچىك ئۆي ئۆز ئالدىغا ئۆتۈپ، بىزدىن بۆلۈنۈپ كەتتى. مەن بولسام ئارىدىن كۆپ ئۆتمەيلا ئوقۇشقا ماڭدىم.

بولۇپ ئۆتكەن پۈتۈن ۋەقە مانا مۇشۇ.

رەسساملار مەكتىپىنى پۈتتۈرگەندىن كېيىن ئاكادېمىيىگە بىلىم ئاشۇرۇش ئۈچۈن يەنە ئوقۇشقا ئەۋەتىلدىم. ئاكادېمىيىگە ئۆزەمنىڭ ئوقۇش پۈتتۈرۈش يۈزىسىدىن سىزىپ چىققان ئەسىرىمنى — ئۇزاقتىن بېرى نىيەت قىلىپ، دىلىمغا پۈكۈپ يۈرگەن ئاشۇ رەسىمنى سۇندۇم.

ئەلۋەتتە، سىلەر بۇ رەسىمدە دانىيار بىلەن جەمىلەنىڭ سىزىلغانلىقىنى دەرھاللا سەزگەندۇرسىلەر. ھەئە، ئەنە، كەڭ كۆز دالاسى ۋە

ئۇنىڭدا تۇگىمىلەنمىگەن شىنىل كىيىگەن، شىنىلى يەلپۈنۈپ تۇرغان، ئۇدۇل ئالدىغا كېتىۋاتقان دانىيار بىلەن ئۇنىڭ يېنىدا سومكىنىڭ تاسمىسىنى تۇتۇپ، خوشال-خورام كېتىۋاتقان جەمىلە...

ئۇلارنىڭ يۈنۈلۈشى دانىيار ناخشىغا قوشۇپ ئېيتقان ئۇچ-قىرى يوق، پايانسىز زېمىن...

مەن ئۆزەم سىزغان بۇ رەسىمنى ھەممە جەھەتتىن ناھايىتى ياخشى سىزىلغان دەپ ئېيتالمايمەن، چېۋەرلىك بارا-بارا ئەمگەك بىلەن بارلىققا كېلىدۇ ئەمەسمۇ... شۇنداق بولسىمۇ بۇ رەسىم مەن ئۈچۈن دۇنيادا ئەڭ قىممەتلىك نەرسە، چۈنكى مەن يۈرىكىمنىڭ ئىسسىق، ئەڭ دەسلەپكى يالقۇنىنى مۇشۇ رەسىمگە بەرگەنىمەن.

بۇ چاغدا مەن خېلى تەجرىبىلىك بولۇپ قالغان بولسامۇ، بەزىدە سىزغانلىرىم كۆڭۈلدىكىدەك چىقماي قالاتتى، ئۆز كۈچۈمگە ئىشەنمەي، ئۆزەمگە گۇمان بىلەنمۇ قارايتتىم. ئاشۇنداق چاغلاردا مېنىڭ يۈرىكىمنىڭ داۋاسى — رەسىمدىكى دانىيار بىلەن جەمىلە بولاتتى، ئۇلار كۆزۈمگە شۇنچە ئىسسىق كۆرۈنۈپ، مېنى ئۆزىگە تارتىپ تۇرغاندەك تۇيۇلاتتى. رەسىمدىكى دانىيار بىلەن جەمىلەدىن ئۇزاقچە كۆز ئۈزمەي، ئۇلار بىلەن پىكىرلىشىپ، سۆزلىشىپ كېتەتتىم:

"قەيەردىسىلەر ھازىر، قايسى يول بىلەن كېتىپ بېرىۋاتىسىلەر؟ بىزنىڭ يېرىمىزدە مۇنداق كەڭ دالا، مۇنداق يوللار كۆپ: قازاقىستاندىن تارتىپ، ئالتاي بىلەن سىبىرگىچە كەتكەن كەڭ زېمىندا يول ئۇچۇق! كۆپلىگەن باتۇر ئەزىمەتلەر بۇ يەرلەردە يېڭى تۇرمۇش قۇرۇش يولىدا ئەمگەك قىلماقتا. سىلەرمۇ شۇ تەرەپلەرگە كەتتىڭلارمىكىن! ئۇنداق بولسا، يول بولسۇن!... جەمىلە! مېنىڭ

ئالتۇن جەملەم، سەن كەتكەندە ئىككىلەنمەستىن، بېشىڭنى تىك تۇتۇپ، كەڭ دالا بىلەن كەتكەن ئىدىڭ... ھازىرمۇ شۇنداقسەن؟ ھازىرمۇ بۇغداي باسقان چاغدىكىدەك ھارمامسەن؟ ھە، ھارغان كۈنلىرىڭمۇ بولغاندۇ؟ يا ئۆز كۈچۈڭگە ئىشەنمەي، گۇمانلىنىپ قالغان كۈنلىرىڭمۇ بولدىمۇ؟ ئەگەر شۇنداق بولسا، ھالسىزلىققا تەن بەرمە، دانىيارنى مەھكەم تۇتۇپ يۆلىنىۋال! ئۇ ھالدا قانداق يىراق يول بولسىمۇ يىقىلمايسەن! شۇنداق چاغلاردا دانىيار ئاشۇ چاغدىكىدەك مۇھەببەت، كەڭ زېمىن، نۇرلۇق دۇنىيا، پارلاق تۇزمۇش توغرىسىدىكى يالقۇنلۇق ناخشىلىرىنى ياڭراق ئاۋازى بىلەن ئېيتىپ بەرسۇن! شۇنداق چاغلاردا كۆز ئالدىڭدا كەڭ دالا ئۇسۇل ئويناپ، رەڭگا ـ رەڭ تۇسكە كىرسۇن! ھىلقى ئاۋغۇست كېچىسىدىكى چاقماق يورۇقىنى پۈتۈن جاھان تۆكۈپ بەرسۇن! قورقما، جەملە، ئالغا ماڭ، ھەرگىز ئۆكۈنمە، ئەمدى سەن ئاسانغا توختىمىغان بەختىڭگە ئېرىشتىڭ!»

ئۇلارغا قاراپ، ئۇلار بىلەن سىردىشاتتىم. ئەنە، دانىيار ئاۋازىنى قويۇپ بېرىپ ناخشىغا چۈشتى، دېمەك، جەملە ئىككىسى مېنى يولغا چاقىرماقتا. ھەئە، مەن يولغا چىقىشىم كېرەك! ھەئە، چايقىلىپ تۇرغان كەڭ دالا ئارىلاپ كەتكەن يول بىلەن مەن ئۆز يېزامغا بارىمەن! تۇغۇلغان ـ ئۆسكەن يېرىمدە يېڭى تېما تاپىمەن.

مەن سىزغان رەسىمنىڭ ھەر بىر سىزىقىدىن دانىيارنىڭ ئاۋازى ياڭرىسۇن! مەن سىزغان بوياقنىڭ ھەر بىر سىزىقىدا جەملەنىڭ يۈرەك ئوتى لاۋۇلدىسۇن!

1958 ـ يىل.

سەرۋى قامەتلىك دىلبىرىم

مۇقەددىمە

مۇخبىر بولغانلىغىمدىن پات-پات تىيانشان تەرەپلەرگە بىرىپ تۇراتتىم. بىر يىلى ئەتىيازدا، ئوبلاستنىڭ مەركىزى بولغان نارىندىكى چېغىمدا، تەھرىر بۆلۈمىنىڭ تېز قايتىشىم توغرىسىدا ئەۋەتكەن ئۇقتۇرۇشىنى تاپشۇرۇۋالدىم. ئالدىراپ-تىنەپ ماشىنا بېكىتىگە كەلسەم، ئەتتەگەي، ئاپتوۋۇز بۇنىڭدىن بىرنەچچە مىنۇت ئىلگىرى مېڭىپ كەتكەن ئىكەن. نۆۋەتتىكى ئاپتوۋۇزنىڭ مېڭىشىغا بەش سائەتچە ۋاقىت بار ئىدى. ئامال قانچە، بىرەر ماشىنا ئۇچراپ قالارمىكىن دەپ شەھەر سىرتىدىكى تاش يولغا قاراپ ماڭدىم.

تاش يولدىكى جەينەككە جايلاشقان بېنزىن پونكىتىنىڭ يېنىدا بىر يۈك ماشىنىسى تۇراتتى. شوپۇر بېنزىن قاچىلاپ بولۇپ، باكىنىڭ ئاغزىنى ئېتىۋېتىپتىكەن. بۇنى كۆرۈپ خوشال بولۇپ كەتتىم. كابىنكا دەرىزىسىگە سوۋېت خەلقارا ماشىنىلىرىدا بولىدىغان "C" بەلگىسى يېپىشتۇرۇلغان ئىدى. دېمەك، بۇ ماشىنا جۇڭگودىن رىباچ خەلقارا ئاپتوموبىل مەيدانىغا كېتىۋاتقان ماشىنا ئىدى، ئۇ يەردىن فرۇنزىغا دائىم ماشىنا قاتناپ تۇراتتى.

— ھازىر ماڭامسىز؟ مېنى رىباچقىچە ماشىنىڭىزغا سېلىۋالسىڭىز! — دېدىم مەن شوپۇرغا يالۋۇرۇپ.

www.uyghurkitap.com

ئۇ بېشىنى بۇراپ ماڭا كۆز تاشلاپ قويدى-دە، گەۋدىسىنى رۇسلاپ، ئاندىن كېيىن مۇلايىملىق بىلەن ماڭا مۇنداق دېدى:

— بولمايدۇ قېرىندىشىم، سىزنى ئېلىپ كېتەلمەيمەن.

— سادىغاڭ كېتەي، فرۇنزىغا بارىدىغان بەك ئالدىراش ئىشىم بار ئىدى، ئۇنداق قىلماي مېنى ئالغاچ كەتسىڭىزا!

شوپۇر قاپىقى سېلىنغان هالدا، يېڭىۋاشتىن ماڭا يەنە بىر كۆز تاشلىدى.

— بىلمەن. لېكىن بۇرادەر، خاپا بولماڭ، مەن ھېچكىمنى ئېلىپ كېتەلمەيمەن.

مەن ھەيران بولدۇم. قىزىق ئىش، ماشىنا قۇپ-قۇرۇق تۇرىدۇ، بىرەر ئادەمنى ئېلىۋالسا، بۇنىڭ نىمىسى يامان ئىكەنا؟

— مەن مۇخبىرمەن، ئىشىم تولىمۇ ئالدىراش ئىدى. قانچە پۇل ئالسىڭىز مەن تۆلەيمەن...

— گەپ پۇلدا ئەمەس، بۇرادەر! — شوپۇر بىردىنلا كېپىمنىڭ قاپ بېلىگە تېپىش بىلەن بىللە خاپا بولغان ئەلپازدا ماشىنىنىڭ چاقىنى تېپىپ قويدى. — ئادەتتىكى چاغ بولسا، پۇل بەرمىسىڭىزمۇ سىزنى ئېلىپ كېتىۋېرەتتىم. لېكىن هازىر... سىزنى ئېلىپ كېتەلمەيمەن. خاپا بولماڭ. كىچىككىنە تۇرۇپ تۇرسىڭىز، بىزنىڭ ماشىنىلىرىمىز يېتىپ كېلىدۇ، ئۇلارنىڭ قاندىقىغا چۈشسىڭىزمۇ بولىۋېرىدۇ، لېكىن مەن سىزنى...

يول ئۈستىدە باشقا بىراۋنى سېلىۋالسا كېرەك دەپ ئويلىدىم-دە:

— ماشىنىڭ ئۈستىدە ئولتۇرسام بولامدۇ؟ — دېدىم.

— ئوخشاش،... ئەپۇ قىلىڭ، بۇرادەر.

شوپۇر سائىتىگە قارىدى ـ دە، ئالدىراشقا باشلىدى.

بۇ هال ماڭا غەلىتە بىلىندى، دولامىنى كۆتىرىپ قويۇپ، چۆشەنمىگەندەك قىلىپ بېنزىن قاچىلاپ بەرگۈچى ئايالغا قارىدىم. بۇ ئوتتۇرا ياشلىق بىر رۇس ئايال بولۇپ، بىزگە سەپسالىغان هالدا دەرىزىدىن بېشىنى چىقىرىپ كېپىمىزنى تىڭشاپ تۇردى ۋە بېشىنى چايقاپ:

ــ بولدى، ئۇنى تېچ قويۇڭ! ــ دېدى. غەلىتە ئىش!

شوپۇر كابىنىكىغا چىقىپ، تۇتاشتۇرۇلمىغان بىر تال تاماكىنى كالپۇكىغا قىستۇرۇپ، موتورنى هەركەتلەندۈردى. ئۇ تېخى ئوتتۇز ياشلار چامىسىدىكى سەل دومچەك، ئىگىز بوي بىر ياش ئىدى. ئۇنىڭ رول تۇتقان يوغان قولى ۋە يېرىم يۇمۇلغان هارغىن كۆزى مەندە ئۇنتۇلغۇسىز تەسرات قالدۇردى. ئۇ ماشىنىنى ئوت ئالدۇرۇش-تىن ئىلگىرى ئالقىنى بىلەن يۈزىنى سىپاپ، ئېغىر خورسىنغان هالدا غەلىتە ۋە خاۋاتىرلانغان پېتى تاققا كىرىپ كېتىدىغان ئالدىدىكى يولغا قاراپ قويدى.

ماشىنا يۈرۈپ كەتتى.

بېنزىن قاچىلاپ بەرگۈچى ئايال كىچىككىنە ئۆيىدىن چىقىپ كەلدى. ئەلپازىدىن ئۇ ماڭا تەسەللى بەرمەكچىدەك قىلاتتى.

كۆڭلىڭىزنى يېرىم قىلماڭ، هايال قىلماي مېڭىپ كېتىسىز.

مەن جاۋاپ بەرمىدىم.

ــ ئۇ يىگىتنىڭ كۆڭلى يېرىم، قىلساق گەپ جىق... ئۇ بۇرۇن بىزنىڭ مۇشۇ يەردىكى گاراژدا تۇرغان...

بۇ ئايالنىڭ پارىڭى تۈگىمەيلا بىر "پوبىدا" كېلىپ قالدى.

بىز خېلى ئۇزاق يول مېڭىپ ــ دولون ئېغىزىغا يېقىن كەلگەن

چاغدا — ئاندىن ھېلىقى يۈك ماشىنىسىغا يېتىشىۋالدۇق. ئاپتوموبىل ئۈچقاندەك غۇيۇلداپ كېتىپ باراتتى، ماشىنىنى مۇنداق تېز ھەيدەشتەك ھەتتا تيانشان تاغلىرى ئىچىدە ماڭىدىغان ئەڭ تەجرىبىلىك شوپۇرلارغىمۇ رۇخسەت قىلىنمايتتى. ئۇ بولسا ئايلانمىدىمۇ ماشىنىسىنى ئاستىلاتماي، ئېگىز ھاڭ ئارىلىقلىرىدا غۇيۇلداپ بىر ئۆرلەپ، تاش يولدىكى چوڭقۇرلۇقتا چۈشۈپ كەتكەندەك بىر پەسىيىپ، يەنە يېڭىۋاشتىن ئالدىمىزدا پەيدا بولاتتى. ماشىنىدىكى بىرىزىنت لەپپەڭشىپ، ماشىنىنىڭ ئىككى بېقىنىنى كاچاتلاپ پاق-پۇق، پاق-پۇق ئاۋاز چىقىراتتى.

"پوبېدا" ئاخىر ئۈستۈنلۈكنى ئالدى: بىز يۈك ماشىنىسىنىڭ ئالدىغا ئۆتۈپ كەتتۇق. مەن ماشىنىنى ئۆلە-تىرىلىشكە باقماي بۇنداق تېز ھەيدەيدىغان قارام شوپۇرنى كۆرۈش ئۈچۈن ئارقامغا ئۆرۈلۈپ قارىماقچى بولدۇم. بۇ چاغدا مۆلدۈر يېغىۋاتاتتى، تاغ ئاغزىدا بۇنداق ئىش بولۇپلا تۇراتتى. مۆلدۈر يېغىۋاتقان بۇ شۇۋىرغاندا، ماشىنىنىڭ ئەينەك دەرىزىسى ئىچىدە، يۈزلىرى ئاقارغان، جىددىي تۈس ئالغان، كالپۇكىغا تاماكا قىستۇرۇلغان بىر قىياپەت غىل-پال قىلىپ كۆرۈنۈپ قالدى. ئۇ ماشىنا رولىنى ئىتتىك-ئىتتىك ئايلاندۇراتتى، ئىككى قولى رولدا چوڭ-چوڭ ئايلىناتتى. كابىنكىدىمۇ، ماشىنىنىڭ ئۈستىدىمۇ باشقا ھېچكىم كۆرۈنمەيتتى.

نارىندىن قايتىپ كېلىپ ئۇزاق ئۆتمەيلا قىرغىزىستاننىڭ جەنۇبىدىكى ئوش ئوبلاستىغا كوماندىروپكىغا چىقتىم. مۇخبىرلارنىڭ ۋاقتى، بۇرۇنقىدەكلا، ھامان زىچ بولاتتى. پويىز ماڭاي دەپ قالغان چاغدىلا ۋوگزالغا يېتىپ كەلدىم. مەن ئالمان-تالمان پويىزغا چىققانلىقىمدىن، يېنىمدا يۈزىنى دەرىزىگە قىلىپ ئولتۇرغان بىر

يولۇچىغا دەرھال دىققەت قىلماپتىمەن. پويىزنىڭ مېڭىشى تېزلەشكەندىن كېيىنمۇ ئۇ ئاۋالقىدەكلا ئولتۇراتتى.

رادىيودىن مۇزىكا ساداسى كەلدى: قومۇز بىلەن قىرغىزلارنىڭ ناھايىتى تونۇشلۇق بىر مۇزىكىسى ئورۇنلانماقتا. مەن بۇ مۇزىكىنى نامازشام ۋاقتىدا يايلاقتا كېتىۋاتقان چەۋەندازنىڭ ناخشىسى دەپلا ھېس قىلدىم. يول يىراق، يايلاق كەڭرى، بۇنداق شارائىتتا ئۆز ئىشلىرىنى ئويلىشىڭمۇ، پەس ئاۋازدا ناخشا ئېيتىشىڭمۇ مۇمكىن. كۆڭلۈڭگە نېمە كەلسە، شۇنى ئېيتىشىڭ مۇمكىن. يېنىڭدا ھېچكىمى يوق، پەقەت ئېتىڭنىڭ تۇيىغىنىڭ ئاۋازىنىلا ئاڭلاپ كېتىۋاتقان بىر كىشىنىڭ ئۇنداق چاغلاردا ئوي-خىيالى ئاز بولۇشى مۇمكىنمۇ؟ قومۇز تارلىرىدىن چىققان زىل سادا، گويا سۈپ-سۈزۈك سۇ تۈپ-تۈز ۋە سىلىق ئۆستەڭدە ئېقىۋاتقاندەك بولاتتى. ئۇنىڭدا ئاستا پېتىۋاتقان قۇياش، كەڭ زېمىن يۈزىنى سىپاپ ئۆتۈۋاتقان غۇر-غۇر شامال، كۆك شىۋاق ۋە سارغىيىشقا باشلىغان چىغنىڭ ساغۇچ يولنىڭ بويىدا يېنىكىنە ئىغاڭلىشى ۋە چېچەك توزاڭلىرىنى چېچىشى ئورۇنلانماقتا. ئوتلاق چەۋەندازنىڭ ناخشىسىغا قۇلاق سېلىۋاتقاندەك، يەنە كېلىپ ئۇنىڭغا جۆر بولۇپ ئېيتماقچى بولغاندەك ئىدى.

ئېھتىمال، چەۋەندازلار بۇ يەردىن ئۆتكەن بولغىيدى... ئېھتىمال، ھازىرقىدەك، كۈن ئولتۇراي دېگەن مەزگىلدە، ئۆتكۈر نۇر ئاجىزلىشىپ، پەيدىن-پەي ساغۇچ ھالغا كەلگەن بولغىيدى؛ ئېھتىمال، ھازىرقىدەك، يىراق تاغ چوققىلىرىدىكى ئاپپاق قارلار ئولتۇرۇپ كېتىۋاتقان كۈننىڭ ئاجىز نۇرىدا جىلۋىلىنىپ كۆركەم ھالغا كېلىپ، ئارقىدىنلا ھايت-ھۇيت دېگىچە نۇرىنى يوقاتقاندۇ...

گۈللۈكلەر، ئۈزۈمزارلىقلار، قوناقلىرى بوككىدە ئۆسكەن ياپ-

يېشىل قوناقلىق پويىز دەرىزىسىدىن تېز-تېز ئۆتۈپ ئارقىدا قالماقتا. يېڭى ئورۇۋېلىنغان بىدىنى تولدۇرۇپ باسقان بىر بىرىچكا تۆمۈريول ئۆتكىلىگە كەلدى ۋە يول توسىدىغان خادىنىڭ ئالدىدا توختىدى. ئاپتاپتا كۆيگەن، ئۆڭۈپ كەتكەن كونا مايكا كىيىپ، ئىشتىنىنىڭ پۇشقىقىنى ئىگىز تۇرۇۋالغان بالا هارۋىدا تىك تۇرۇپ، پويىزغا قاراپ كۈلۈمسىرەپ، پويىزدىكى مەلۇم بىر يولۇچىغا قول ئىشارىتى قىلماقتا.

رادىيودا بېرىلگەن ناخشا پويىزنىڭ ئىلگىرىلەۋاتقان ئاۋازىغا ئاجايىپ تەڭكەش بولۇپ كەتكەن ئىدى. پويىز چاقىنىڭ رېلىسقا ئۇرۇلغان ئاۋازى ئات تۇيىقىنىڭ ئورنىنى ئالغان ئىدى. يېنىمدىكى بۇ يولۇچى كىچىك ئۈستەلنىڭ يېنىدا، يۈزىنى ئالىقىنى بىلەن ئېتىپ ئولتۇرماقتا. ماڭا ئۇمۇ بۇ چەۋەندازغا جۆر بولۇپ ئاۋازسىز ناخشا ئېيتىۋاتقاندەك تۇيۇلدى. ئۇ، قانداقتۇر، كۆڭلى يېرىمدەك، ياكى خىيال سۈرۈپ ئولتۇرغاندەك بىلىنەتتى؛ ئۇنىڭ چىرايىدىن ئالاقىلانداق ئېچىنىش، بېسىش قىيىن غەم چىقىپ تۇراتتى. ئۇنىڭ كۆڭلى زادىلا جايىدا بولمىغاچقا، ماڭا دىققەتمۇ قىلىپ قويمىدى. مەن ئۇنىڭ چىرايىغا سەپسېلىشقا تىرىشتىم. بۇ كىشىنى نەدە كۆرگەندىمەن؟ ھەتتا ئۇنىڭ قارا، ئۇزۇن ۋە قاتتىق بارماقلىق قولىمۇ ماڭا شۇنچە تونۇشتەك بىلىندى.

ئۇشتۇمتۇت يادىمغا چۈشتى، مېنى ماشىنىسىغا سېلىۋېلىشقا كۆنمىگەن ھېلىقى شوپۇر شۇ. مەن بۇ ئىشنى ئاللىقاچان كۆڭلۈمدىن چىقىرىۋەتكەن ئىدىم. مەن قولۇمغا كىتاپتىن بىرنى ئالدىم. ئۆزەم توغرىلىق ئۇنىڭغا بىرنىمە دېيىشىم كېرەكمۇ، قانداق؟ ياكى ئۇ مېنى ئاللىقاچان ئۇنتۇپ كەتكەندۇ. شوپۇرلارنىڭ يول ئۈستىدە

ئۇشتۇمتۇت كۆرۈشۈپ قالدىغان ئادەملىرى ئاز بولدۇ دەمسىز!

شۇ تەرىقىدە بىز يەنە بىر هازا ماڭدۇق. هەركىم ئۆز ئىشىنى قىلماقتا. سىرتتا گۇگۇم چۈشۈشكە باشلىدى. مېنىڭ ھەمرىيىم تاماكا چەكمەكچى بولدى. ئۇ بىر تال تاماكا چىقىرىپ، سەرەڭگە يېقىشتىن ئاۋال قاتتىق بىر ئۇلۇغ-كىچىك تىنىدى-دە، بېشىنى كۆتىرىپ، ماڭا ئەجەپلەنگەندەك بىر قاراپ، شەلپەردەك قىزىرىپ كەتتى. ئۇ مېنى تونۇپ قالدى.

— ياخشىمۇسىز، بۇرادەر! — دېدى ئۇ خىجالەت بولغاندەك كۈلۈپ قويۇپ.

مەن ئۇنىڭغا قولۇمنى ئۇزاتتىم:

— سەپىرىڭىز يىراقمۇ؟

— هەئە،... ناهايىتى يىراق بىر يەرگە بارىمەن! — ئۇ تاماكا ئىسىنى ئاستا پۈركىدى، ئازراق جىملىقتىن كېيىن سۆزىنى داۋاملاشتۇردى. — پامىر ئىگىزلىكىگە بارىمەن.

— پامىرغا؟ ئۇنداقتىسىزە بىز ھەمرا ئىكەنمىز-دە. مەن ئۇش ئوبلاستىغا بارىمەن.... سىز ئاتپوسكىغا بارامسىز؟ ياكى خىزمىتىڭىز يۆتكەلدىمۇ؟

— هەئە، شۇنداق دېيىشكە بولىدۇ... تاماكا چېكەمسىز؟

بىز بىرلىكتە تاماكا چېكىپ يەنە جىم بولۇپ قېلىشتۇق. ئۇزايە-دىن دەيدىغانغا گەپ يوقتەك قىلاتتى. مېنىڭ ھەمرىيىم يەنە خىيالغا چۆكۈپ كەتتى. ئۇ پويىزنىڭ ئىلگىرىلىشىگە ئەگىشىپ، ئىككى يېنىغا تەۋرەنگەن هالدا بېشىنى سېلىپ ئولتۇراتتى. مەن ئۇنى ئالدىنقى قېتىم كۆرگەن ۋاقتىمدىكىدىن كۆپ ئۆزگىرىپ كەتكەندەك ھېس قىلدىم. جۇدەپ، يۈزى سوزۇقچاق بولۇپ قالغاندەك ئىدى،

www.uyghurkitap.com

پىشانىسىدا ئۈچ يول روشەن قورۇق كۆرۈنۈپ تۇراتتى. تۇرۇلگەن قاپىغىدىن بىر خىل سوغاق چىقىپ تۇراتتى. ھەمرىيىم ماڭا قاراپ ئۇشتۇمتۇت سوغاققىنا بىر كۈلدى ۋە سورىدى:

— بۇرادەر، ئالدىنقى قېتىم مېنىڭدىن خاپا بولۇپ قالدىڭىزغۇ دەيمەن؟

— قاچان؟ ھېچبىر ئېسىمدە يوقا؟ — مەن باشقىلارنىڭ مېنىڭ ئالدىمدا خىجالەت بولۇشىنى ياقتۇرمايتتىم. لېكىن ئۇنىڭ ئاشۇنداق بىر خىل ئۆكۈنۈش ھالىتىدە قاراپ تۇرغانلىقىدىن ئىقرار قىلىشقا مەجبۇر بولدۇم. — ھە... شۇنداق بىر ئىش بولۇپ ئۆتكەنتى... ئەرزىمەس ئىش. مەن ھەتتا ئۇنتۇپ كېتىپتىمەن. يول ئۈستىدە ھەر قىسما ئىشلار بولۇپ تۇرىدۇ-دە. بۇ ئىش تېخىچە يادىڭىزدا بار ئىكەن؟

— باشقا ۋاقىتلاردا بولسىغۇ ئۇنى ئۇنتۇپ كېتىشىممۇ مۇمكىن ئىدى، ھالبۇكى ئۇ كۈنى...

— ئۇ كۈنى نېمە بولغانتى؟ چاتاق چىققانمىدى؟

— نېمە دېسەم بولار، چاتاققۇ چىقمىدى، باشقا بىر ئىش يۈز بەرگەن ئىدى... — ئۇ مۇۋاپىقراق بىر سۆز بىلەن ئىپادىلىمەكچى بولدىيۇ، لېكىن كېيىنچە كۈلدى، كۈلگەندىمۇ زورىغا كۈلدى. — ئەگەر ھازىر بولىدىغان بولسا، نەگە بېرىشنى خالىسىڭىز شۇ يەرگىچە ئېپىپ قوياتتىم، ئەمما ھازىر مەنمۇ پويىزدىكى بىر يولۇچى بولۇپ ئولتۇرۇپتىمەن...

— ھېچقىسى يوق، ئاتمۇ ئۆزىنىڭ ئىزىنى كۆرمىسەك قېتىملاپ باسىدۇ، كەلگۈسىدە يەنە كۆرۈشۈپ قالساقمۇ ئەجەب ئەمەس.

— ئەلۋەتتە، ئەگەر يەنە سىزنى ئۇچرىتىپ قالسام، مەن

ئۆزەملا سىزنى ماشىنىغا سېلىۋالاتتىم، — دېدى ئۇ بېشىنى ھەركەتلەندۈرۈپ.
— ئەمىسە گېپىمىز گەپ ھە؟ — مەن ئۇنىڭغا چاخچاق قىلدىم.
— بۇرادەر، مەن دىگىنىمنى قىلماي قويمايمەن! — دېدى ئۇ خېلى خوشاللىنىپ.
— بىراق، ئاۋۇ كۈنى نېمىشقا مېنى ماشىنىڭىزغا سېلىۋالمىدىڭىز؟
— نېمىشقا؟ — قايتۇرۇپ سورىدى ئۇ ھەمدە چىرايىنى دەرھال غەم باستى. ئۇن-تىن چىقارماستىن، كۆزىنى يۇمۇپ، ئىگىشكەن ھالدا تاماكىسىنى قاتتىق بىر شورىدى. مەن ئۇنىڭغا بۇ سوئالنى قويماسلىقىم كېرەك ئىكەن، دەپ ئويلاپ قالدىم ۋە بۇ سەۋەنلىكىمنى قانداق تۈزىتىشىمنى بىلمەي قالدىم. ئۇ تاماكىسىنى ئۆچۈرۈپ، تاماكا قالدۇقىنى كۈلدانغا تاشلىدى-دە، ئاران دېگەندە ئاغزىدىن بىر ئېغىز گەپ چىقاردى:
— مەن سىزنى ئېلىپ يۈرەلمەيتتىم،...ئوغلۇمنى ئېلىپ ماڭماقچى بولۇپ...ئۇ چاغدا ئۇ مېنى كۈتۈپ تۇراتتى...
— ئوغلۇم؟ — مەن ھەيران بولۇپ قالدىم.
— ۋەقە مۇنداق ئىدى...سىزگە مەلۇم...نېمە دەپ چۈشەندۈرسەم بولاركىن...، — ئۇ يەنە تاماكا تۇتاشتۇردى، ئۆزىنىڭ ھاياجىنىنى بېسىپ، بىردىنلا كەسكىن، جىددى ھالدا ماڭا قاراپ قويۇپ ئۆز كەچۈرمىشلىرىنى سۆزلەشكە باشلىدى.
ئەنە شۇ تەرىقىدە، مەن بۇ شوپۇرنىڭ ھېكايىسىنى ئاڭلاشقا مۇۋەپپەق بولدۇم.
ۋاقىت ناھايىتى كەچ ئىدى، ئۇش ئوبلاستقا يېتىپ بارغىچە پويىز ئىككى سوتكىچە ماڭاتتى. مەن زادىلا ئالدىرىمايتتىم، سوئال

قويۇپ گېپىنى بۆلۈشنىڭمۇ ھاجىتى يوق ئىدى. بىرەر كىشى ھەممە كەچۈرمىشلىرىنى سۆزلەشكە كىرىشىپ، باشتىن كەچۈرگەن سەرگۈ-زەشتىلىرىنى يېڭىۋاشتىن كۆز ئالدىدىن ئۆتكۈزۈپ، ئۆتكەن ئىشلار ئۈستىدە پىكىر قىلىۋاتقىنىدا، بەزىدە گېپىنىڭ يىپىنى قىلىپ، قالغان يىپىنى دىمىگەن ۋاقتىدا، ئاشۇنداق قىلغان ياخشى. لېكىن، ئۇنىڭ بايانىنى بۇزۇۋەتمەسلىك ئۈچۈن ماڭا قانچىلىك چىدام كېرەك-ھە! چۈنكى، ئىشلارنىڭ كېلىشىپ كەتكەنلىكى، شۇنداقلا مېنىڭ تەرەپ-تەرەپكە چاپقىلاپ يۈرىدىغان مۇخبىرلىق كەسپىم تۈپەيلىدىن ئۇ توغرىلىق شۇنداقلا ئۇنىڭ تەقدىرىگە مۇناسىۋەتلىك كىشىلەرنىڭ ئىشلىرىدىن مېنىڭ بىرئاز خەۋىرىم بار ئىدى. ئۇنىڭ بايانىنى تولۇقلاپ تۈزۈشۈم، نۇرغۇن ئىشلارنى ئۇنىڭغا چۈشەندۈرۈپ بېرىشىم مۇمكىن ئىدى، لېكىن مەن ئۇنىڭ گېپى تۈگىگەندىن كېيىن شۇنداق قىلاي دىگەن يەرگە كەلدىم. ئۇ سۆزلەپ بولغاندىن كېيىن ئازراق ئويلىدىم. ئەمدى ئويلىسام، شۇ چاغدا توغرا قىلغان ئىكەنمەن. تۆۋەندىكىسى مۇشۇ پوۋېست قەھرىمانىنىڭ ئۆز بايانى.

شوپۇرنىڭ ھېكايىسى

...بۇلارنىڭ ھەممىۋاسى تولىمۇ ئۇشتۇمتۇت باشلانغان. ئەمدىلا ھەربى سەپتىن قايتقان ۋاقتىم ئىدى. مەن موتورلاشقان قىسىمدا خىزمەت قىلغانمەن. ئارمىيىگە مېڭىشتىن ئاۋال تولۇق ئوتتۇرا مەكتەپنى پۈتتۈرۈپ، شوپۇرلۇق قىلىۋاتاتتىم. ئۆزەم دارىلئىتامدا چوڭ بولغانمەن. دوستۇم ئەلىبېك جانتولىن مېنىڭدىن بىر يىل ئاۋال ھەربى سەپتىن قايتقان ئىدى. ئۇ رىباچ ئاپتوموبىل مەيدانىدا

ئىشلەيتتى. شۇ سەۋەپتىن مەن ئۇ يەرگە بارغان ئىدىم. ئەلبېك ئىككىمىز تىيانشانغا ياكى پامىر ئېگىزلىكىگە بىر بارساق دەپ خىيال قىلاتتۇق. ئۇ يەردە مېنى ياخشى كۈتتى. مەن ياتاقتا ياتتىم. ماڭا يېپ-يېڭى دېگۈدەك "زىل"دىن بىرنى بەردى، ئاپتوموبىلدا سىزىلىپ كەتكەن ئازراقمۇ يەر يوق ئىدى... ئېيتىش كېرەككى، مەن ئۆزەمنىڭ بۇ ماشىنامنى خۇددى مەن كۆڭۈل بەرگەن ئادەمنى ياخشى كۆرگەندەك ياخشى كۆرەتتىم. ئۇنى بەكمۇ ئاياتتىم. قالتىس ماشىنا ئىدى-دە ئۇ! موتورى چوڭ ئىدى. دۇرۇس، ماشىنىغا ھەر دائىم لىق يۈك بېسىلمايتتى. بىلىسىزغۇ، قانداق يول بۇ. تىيانشان تاش-يولى دۇنيادا ئەڭ ئېگىز بولغان تاغ يوللىرىدىن بىرى ئىدى، يەنە كېلىپ ساپلا جىلغا، بەل ۋە چوڭقۇرلۇق ئىدى. تاغدا سۇ كۆپ بولسىمۇ، لېكىن دائىم سۇ ئېلىپ يۈرەتتۇق. دىققەت قىلغان بولسىڭىز كېرەك، كوزۇپىنىڭ ئالدى تەرىپىگە بىر تاختاي مىخلاپ قويغانىمىز، ئۇنىڭغا بىر باك ئورۇنلاشتۇرۇلغان. چۈنكى ئەگرى-بۈگرى يوللاردا موتور چوغدەك قىزىپ كېتەتتى. شۇنداق بولۇشىغا قارىماي يۈكنى ئاز باساتتۇق. دەسلەپتە ئىمكانىيەتنىڭ بېرىچە جىقراق يۈك باسامكەن دەپ تازا باش قاتۇرغان ئىدىم. لېكىن بۇ ھالنى زادىلا ئۆزگەرتەلمىدىم. تاغلىق دېگەن تاغلىقتە!

ئىشىمدىن ناھايىتى رازى ئىدىم. بۇ يەرنىمۇ ياخشى كۆرەتتىم. ئاپتوموبىل مەيدانى ئىسسىق كۆلنىڭ يېنىغا جايلاشقان ئىدى. بەزى چاغلاردا چەتئەللىك سەيياھلار بۇ يەرگە ئېكسكۇرسىيىگە كېلىپ، نەچچە سائەتلەپ كۆل بويىدا تۇرۇپ كېتەتتى. شۇ سەۋەپتىن، ئۆز ئۆزەمدىن خوشال بولۇپ: "قاراڭلار! نېمە دېگەن گۈزەل-ھە بىزنىڭ ئىسسىق كۆل، دۇنيادا نەدىمۇ بۇنچىلىك گۈزەل يەرنى

تاپقىلى بولىدۇ!" دەپ ئويلاپ كېتەتتىم.

دەسلەپكى كۈنلەردە پەقەت بىرلا نەرسە ناھايىتى يەك ئىچىمنى پۇشۇراتتى. ئۇ دەل تازا قاتتىلاڭ پەسىل ـــ ئەتىياز ئىدى. كولخوزلار پارتىيە مەركىزىي كومىتېتىنىڭ سېنتەبىر ئومۇمى يىغىنىدىن كېيىن غەيرەت بىلەن ئىشلىمەكتە ئىدى. كىشىلەر تازا غەيرەت قىلىپ ئىشلەيتتىيۇ، ماشىنا كەم ئىدى. ئاپتوموبىل مەيدانىدىكى بىر قىسىم ماشىنىلار كولخوزلارغا ياردەمگە ئەۋەتىلدى. بولۇپمۇ يېڭى شوپۇرلار تاكى ھەر بىر كولخوزلارغىچە ياردەمگە ئەۋەتىلدى. ئەلۋەتتە، مەنمۇ شۇلارنىڭ بىرى ئىدىم. يوللار بىلەن ئەمدىلا تونۇ-شۇپ بولۇشۇمغا يېڭىۋاشتىن باشقا ياقىا يۆتكەپ كېتەتتى، بىر ئايلىدىن ئىككىنچى بىر ئايلىغا يوتكىلىپ كېتەتتىم. بۇ خىزمەتنىڭ مۇھىملىغى ۋە مۇشۇنداق قىلىش زۆرۈرلۈكىنىمۇ بىلەتتىم، لېكىن مەن بەرىبىر شوپۇر - دە، ماشىنامغا ئىچىم ئاغرىيتتى، ئىگىز - پەس يوللاردا ماشىنام ئەمەس، خۇددى ئۆزەم سىلكىنىپ كېتىۋاتقاندەك ھېس قىلاتتىم. بۇنداق ئەسكى يوللارنى مەن چۈشۈمدىمۇ كۆرمىگەنىمەن...

بىر قېتىم مەن بىر كولخوزغا ئېغىل سېلىشقا ئىشلىتىشكە تاش توشۇغىلى باردىم. بۇ ئايىل تاغ باغرىدا بولۇپ، بىر ئوتلاقتىن ئۆتۈشكە توغرا كېلەتتى. ھەممە ئىش جايىدا ئىدى، يوللار قۇرۇغان، ئايلىغا يېقىنلاپلا قالدىم. ئۇشتۇمتۇت، ماشىنام بىر ئۆستەڭنىڭ كېچىككە كىلىپ قالدى. بۇ كېچىك ئەتىيازدىن تارتىپلا پېتىقچىلىقتا كارامەت ۋەيران بولۇپ كەتكەن ئىكەن، ھەتتا تۆگە-لەرمۇ دەسسىسە پۇتىنى سۇغۇرۇۋالالمايدىغان دەرىجىگە يەتكەن ئىكەن، ھەقىقەتەن بۇنداق يولنى كۆرمەپتىكەنمەن. مەن ئۆتۈپ كېتىش ئۈچۈن ئۇ يان ئايلىنىپ، بۇ يان ئايلىنىپ ھېچ ئامال قىلالمە-

دىم. خۇددى ئامبۇر بىلەن مەھكەم قىسىۋالغاندەك، لاي چاقىنى مەھكەم تۇتۇۋالغان ئىدى. ئۇنىڭ ئۈستىگە ئاچچىغىمدا رولنىمۇ تولغاپ بۇزۇپ قويۇپتىمەن، تارتقۇچنىڭ قەيەرىدۇر بىر يېرى قىسلىپ قېپتۇ، ماشىنىنىڭ ئاستىغا چۈشۈپ ئوڭلىشىم كېرەك بولۇپ قالدى...

يەرگە چۈشۈپ ماشىنىنىڭ ئاستىغا كىردىم، ھەممە يېرىم غىچچىدە لاي ۋە تەر بولۇپ كەتتى، مەن ئاچچىغىمدا بۇ يولنى تىللاپ كەتتىم. بىر كىشىنىڭ ئاياق تاۋۇشى قۇلىقىمغا كىردى. ماشىنىنىڭ ئاستىدا ئۇنىڭ رېزىنكە ئۆتۈكىنىلا كۆرەلىدىم. رېزىنكە ئۆتۈك ماشىنىنىڭ ئالدىغا كېلىپ ئالدىمدا توختىدى. تازا ئوغام قايناپ تۇراتتى، ئىچىمدە: قانداق نېمە بۇ، نېمە دەپ تاماشا كۆرۈپ تۇرىدۇ، بۇ يەردە بىراۋ سېرىك ئويۇنى قويۇۋېتىپتىمۇ؟ دەپ ئويلىدىم مەن.

— نېرى تۇر، پۇتلاشماي! — ماشىنىنىڭ ئاستىدا يېتىپ تۇرۇپ توۋلىدىم. كۆزۈمنىڭ قۇيرۇقىدا قارىغىنىمدا، كۆزۈمگە تېزەك يۇقۇندىلىرى بىلەن بۇلغانغان كونىچە كۆينەكنىڭ ئېتىكى كۆرۈندى. روشەنكى، بۇ، ئايىلغىچە ماشىنىغا سېلىۋالسىكەن دەپ كۈتۈپ تۇرغان بىر موماي ئىدى.

— موما، يولۇڭغا كېتىۋەرگىن! — دېدىم مەن ئۇنىڭغا. — مەن بۇ يەردە خېلىغىچە ھايال بولۇپ قالىمەن، بەك ساقلاپ كېتىسەن...

— مەن موماي ئەمەس.

ئۇنىڭ كېيى بىرئاز خىجىل بولغاندەك ۋە چاخچاق بىلەن ئېيتىلغاندەك بىلىندى.

— ئەمىسە سەن قانداق ئادەم؟ — مەن ھەيران بولدۇم.

— مەن قىزمەن.

www.uyghurkitap.com

— قىز؟ — مەن كۆزۈمنىڭ قۇيرۇغىدا رېزىنكە ئۆتۈككە قاراپ قويۇپ، چىشىغا تېگىپ سورىدىم، — چىرايلىقمۇ؟

رېزىنكە ئۆتۈك مېنىڭ تەرەددۇتىدا ئىككى قەدەم چامدىدى. مەن ئىتتىك ماشىنا تېگىدىن چىقىپ قارىسام، دەرۋەقە، كېلىشكەن بىر قىز ئىكەن، قاپىقىنى تازا تۈرۈپ تۇرۇپتۇ، بېشىغا قىزىل ياغلىق سالغان، ئۇچىسىغا، دادىسىنىڭ بولسا كېرەك، كېلەڭسىز چاپان يېپىنچاقلىۋاپتۇ. ئۇ ئۈن-تىنسىز قاراپ تۇراتتى. مەن ھەتتا غىچچىدە پاتقاقتا ئولتۇرۇپ قالغانلىقىمنى سەزمەيلا قېپتىمەن.

— راست، چىرايلىق قىز ئىكەنسىز! — مەن كۈلدۈم. ئۇ ھەقىقەتەن بىر چىرايلىق قىز ئىدى. — پەقەت ئاشۇ ئۆتۈككىزلا...! — مەن چاخچاق قىلىپ ئورنۇمدىن تۇردۇم.

قىز بىردىنلا بۇرۇلدى-دە، قاراپمۇ قويماستىن ئىلدام-ئىلدام مېڭىپ كەتتى.

بۇ نىمە قىلغىنى؟ خاپا بولۇپ قالغانمىدۇ؟ مەن بىئارام بولۇشقا باشلىدىم. ئۇشتۇمتۇت نىمىنى ئويلىدىمكىن، يۈگۈرۈپ يېتىشۋالغىم كەلدى، لېكىن بۇرۇلدۇم-دە، نەرسە-كېرەكلىرىمنى ئىلدام-ئىلدام يىغىشتۇرۇپ، سەكرەپلا ماشىناغا چىقتىم، موتورنى ئىتتىك ئوت ئالدۇرۇپ، بىر ئالغا، بىر ئارقىغا ھەيدىگىلى تۇردۇم. مېنىڭدە قانداق قىلىپ بولمىسۇن ئۇنىڭغا يېتىشۋېلىش كېرەك دىگەن بىر ئوي بار ئىدى. موتور گۈكىرەپ، ماشىنا قاتتىق سىلكىنىپ، ئىككى تەرەپكە ئىغاڭلاشقا باشلىدى، لېكىن بىر چامدامۇ ئالغا باسالمىدى. ئۇ ئۇزاپ كېتىۋاتاتتى. مەن قۇرۇقتىن-قۇرۇق پىرقىراۋاتقان چاقا قاراپ ئۆزەممۇ ئۇقماي ۋاقىراپ كەتتىم:

— مېنى قويىۋەت، مېنى قويىۋەت، ئاڭلاۋاتامسەن؟

مەن پۈتۈن كۈچۈم بىلەن تەپكىنى باستىم، ماشىنا ئاستا-ئاستا ئۆملىمەكتە، ئۆملەپ تازا گۈكىرىمەكتە. نىمە كارامەت بولدىكىن، ماشىنا بىردىنلا پاتقاقتىن قۇتۇلۇپ چىقىپ كەتتى. مېنىڭ خوشال بولۇپ كەتكىنىمنى دىمەمدىغان! يولغا چىققاندىن كېيىن كىيىملىرىمنى سەل بوشىتىپ، يۈز-كۆزۈمدىكى لايىنى قولۇم بىلەن سۈرتۈۋېتىپ، چاچلىرىمنى تۈزىدىم. ماشىنا قىزغا يېتىشىۋالدى، مەن تورمۇز بەردىم. نەدىنمۇ ئۇكىنىۋالغانتىمكىن مۇشۇنداق بىر كۆرەڭلىكنى، ئورنۇمدا خۇددى ئۇڭدامغا ياتقاندەك بىر ھالدا تۇرۇپ ئىشىكنى ئېچىۋەتتىم.

— قېنى، مەرھەمەت قىلىپ ماشىنىغا چىقىڭ! — مەن قولۇمنى سوزۇپ ئۇنى ماشىنىغا چىقىشقا تەكلىپ قىلدىم.

قىز توختاپمۇ قويماستىن ئۆز يولىغا ئۇدۇل مېڭىۋەردى.

كۆرەڭلىكىمدىن ھېچنىمە قالمىدى. مەن يېڭىۋاشتىن ماشىنىنى ھەيدەپ ئۇنىڭغا يېتىشىۋالدىم، بۇ قېتىم ئۇنىڭدىن ئەپۇ سورىدىم:

— بولدى، خاپا بولماڭ! مەن پەقەت... قېنى، ماشىنىغا چىقىڭ!

لېكىن قىز زادىلا جاۋاپ بەرمىدى.

مەن ماشىنىنى ئۇنىڭ ئالدىغا ئۆتكۈزۈپ، يولنىڭ ئوتتۇرىسىدا ماشىنىنى توغرا قىلىپ توختاتتىم. ماشىنىدىن چۈشۈپ، ماشىنىنىڭ ئوڭ تەرىپىگە ئۆتۈپ ئىشىكنى ئېچىپ، قولۇمنىمۇ يىغىۋالماستىن ئۆزەم بىر چەتتە تۇردۇم. مەن ئۈن-تىن چىقارماستىن ئۇنىڭ ماشىنىغا چىقىشىنى كۈتۈپ تۇردۇم. ئۇ ئالدىمغا كېلىپ، ئېھتىياتچانلىق بىلەن ماڭا سەپسېلىپ قاراپ قويۇپ مېنى نىمىشقا ئالدىمنى توسىسەن، دىگەندەك تۇردى. مەن ھېچنىمە دىمەستىن ئۇنىڭ ماشىنىغا چىقىشىنى كۈتۈپ تۇردۇم. ئۇ يا ماڭا ئىچ ئاغرىتتى، يا باشقا

www.uyghurkitap.com

سەۋۋى بارمۇ، بېشىنى چايقاپ قويۇپ، زۇۋان سۈرمەستىن كابىنكىغا كىرىپ ئولتۇردى.

مەن ماشىنىنى ھەيدەپ كەتتىم.

ئۇنىڭ بىلەن قانداق گەپلىششنى بىلمەيتتىم. قىزلار بىلەن تونۇشۇش ۋە پاراڭ سېلىش مەن ئۈچۈن تۇنجى قېتىملىق ئىش بولمىسىمۇ، لېكىن بۇ دۆرەم سەل قورقتۇم. گەپىنى نەدىن باشلىغۇلۇق؟ مەن رولنى ئايلاندۇرۇپ، كۆزۈمنىڭ قۇيرۇغىدا ئۇنىڭغا ئاستا قارىدىم. ئۇنىڭ بوينىدا بۇدرە، يۇمشاق ۋە لېكىن قاپقارا چاچ يېيىلىپ ياتاتتى. چاپىنى مۇرىسىدىن چۈشۈپ كەتكەن بولۇپ، قولتۇغىغا قىسۋاپتۇ، ماڭا تېگىپ كېتىشتىن ئېھتىيات قىلغاندەك، مەندىن يىراق ئولتۇراتتى. كۆزىدىن ئەستايىدىللىق چىقىپ تۇراتتى، ئەمما ھەر تەرەپتىن ئېيتقاندا، بۇ، ئادەمنىڭ تولىمۇ ھەۋسىنى كەلتۈرىدىغان سىلىق قىز ئىدى. يۈزىگە چىققان خۇلقى ناھايىتى تەبىئى ئىدى، قاپىغىنى تۈرۈپ ئولتۇرغاندەك قىلغىنى بىلەن، بەرىبىر قاپىغىنى تۈرەلمىگەن ئىدى. ئاقۋەت ئۇ ماڭا ئېھتىياتچانلىق بىلەن كۆزىنىڭ قۇيرۇغىدا بىر قارىدى. بىزنىڭ كۆزىمىز ئۇچرىشىپ قالغاندا، ئۇ يۈزىنى تۇتۇۋالالماي كۈلۈۋەتتى. مەن بۇ پۇرسەتنى غەنىمەت بىلىپ گەپ قىلدىم.

— بايا سىز ماشىنىنىڭ يېنىدا تۇرۇپ نېمە قىلماقچى ئىدىڭىز؟

— سىزگە ياردەملىشەي دىگەنتىم؟ — قىز جاۋاپ بەردى.

— ياردەملىشەي دىگەنتىم؟ — مەن كۈلدۈم. — دەرۋەقە سىز ماڭا ياردەم بەردىڭىز! مۇبادا سىز بولمىغان بولسىڭىز، كىم بىلىدۇ، كېچىچە شۇ يەردە تۇراتتىممىكىن... سىز ئادەتتە كۆپىنچە مۇشۇ يول بىلەن ماڭامسىز؟

— ھەئە. مەن فىرمىدا ئىشلەيمەن.

— ناھايىتى ياخشى! — دېدىم مەن خوشال بولۇپ، لېكىن ئۆز كېپىمنى دەرھال تۈزەتتىم، — بۇ يول ناھايىتى ياخشى!

دەل مۇشۇ چاغدا، ماشىنىنىڭ چاقى بىر كاتاڭغا چۈشۈپ سىلكىنىپ كەتتى-دە، مۈرىلىرىمىز تېگىپ كەتتى. مەن "ۋاھ" دەپ سالدىم، يۈزۈم قىزىرىپ، نەگە قارىشىمنى بىلمەي قالدىم. ئۇ قاقاقلاپ كۈلۈپ كەتتى. مەنمۇ ئۆزەمنى تۇتۇۋالالماي قاقاقلاپ كۈلۈپ كەتتىم.

— مەن كولخوزغا ماشىنا ھەيدەپ كەلگىلى ئۈنىمىغان ئىدىم! — كۈلكە ئىچىدە مەن راست گېپىمنى ئېيتتىم، — ئەگەر يولدا بۇنداق ياخشى ياردەمچى بارلىقىنى بىلگەن بولسام، ھەرگىزمۇ شوپۇر بەلگىلىگۈچىلەرنى تىللىمايدىكەنمەن،...ھەي ئىلياس، ھەي ئىلياس! — مەن ئۆزەمنى ئەيىپلەپ تۇرۇپ، ئۇنىڭغا چۈشەندۈردۈم، — بۇ مېنىڭ ئىسمىم بولىدۇ.

— مېنىڭ ئىسمىم ئاسىل.

بىز ئايىلغا يېقىنلاشتۇق. يول خېلى تۈز ئىدى. دەرىزىدىن كىرگەن شامال ئۇنىڭ بېشىغا ئارتقان قىزىل ياغلىقىنى چۈشۈرۈۋېتىپ، چاچلىرىنى بۇزۇۋەتتى. بىز قايتا گەپ قىلىشمىدۇق، لېكىن مەن ناھايىتى خوشال بولدۇم. دائىم مۇنداق ئەھۋال بولىدۇ: سېنىڭ يېنىڭدىلا بىر ئادەم ئولتۇرۇپتۇ، ئۇنى سەن بىر سائەت ئىلگىرى تونۇمايتتىڭ، ئەمدىلىكتە بولسا، نىمە ئۈچۈندۇر، شۇنى ئويلاشىنلا خالايسەن، بۇ چاغدا كۆڭلۈڭنىڭ يېنىك ۋە خوشال ئىكەنلىكىنى ھس قىلىسەن...كىم بىلىدۇ، بۇ چاغدا ئاسىل نىملەرنى ئويلاۋاتىدىكىن، لېكىن ئۇنىڭ كۆزىدىن خوشاللىق نۇرى چاقناپ تۇراتتى.

مەن بىزنىڭ مۈشۈ پېتى تۇرۇپ قېلىشىمىزنى نەقەدەر خالايتتىم-ھە! ئۇزاققىچە مۈشۈنداق تۇرساق، مەڭگۈ ئايرىلمىساق... لېكىن ماشىنا مەھەللە كوچىسىغا كېلىپ قالدى. بىردىنلا، ئاسىل نېمىدۇر بىرنىمىنى قورققان ھالدا ئېسىگە ئالدى:

— ماشىنىنى توختىتىڭ، مەن چۈشۈپ قالاي!

مەن ماشىنىنى توختاتتىم.

— سىز مەشەدە تۇرامسىز؟

— ياق، — ئۇ نىمە ئۈچۈندۇر ھاياجانلانغاندەك ۋە ئەنسىرىگەندەك قىلاتتى، — ئەڭ ياخشىسى مەن مەشەدە ماشىنىدىن چۈشۈپ قالاي.

— نىمىشقا؟ مەن سىزنى ئۆيىڭىزگىلا ئېپىپىرىپ قوياي! — مەن ئۇنىڭ قارشىلىقىغا قارىماستىن ماشىنىنى ھەيدەپ يۈرۈپ كەتتىم.

— مەشەدە، — دىدى ئۇ يالۋۇرغان ھالدا ماڭا قاراپ تەلمۈرۈپ، — رەھمەت سىزگە!

— مەرھەمەت! — دىدىم مەن چاخچاق ئارىلاش ئەستايىدىل تۇردە، — مۇبادا ئەتىمۇ ماشىنام پاتقاقتا پېتىپ قالسا، سىز ياردەملەشكىلى كېلەمسىز؟

ئۇ تېخى جاۋاپ بەرگىلى ئۈلگۈرمەستىنلا يول بويىدىكى بىر ئىشىك ئېچىلدى-دە، ئەنسىرەپ تەئەججۈپلەنگەن ئوتتۇرا ياشلىق بىر ئايال چىقىپ كەلدى.

— ئاسىل! — دەپ ۋاقىرىدى ئۇ، — نەلەردە ئويناپ يۈرسەن، خۇدا ئۇرغۇر! ماڭە، تېزرەك كىيىملىرىڭنى يەڭگۈشلە، ئەلچىلەر كېپتۇ! — ئۇ ئاغزىنى قولى بىلەن توساپ پەس ئاۋازدا سۆزلەيتتى.

ئاسىل خىجالەت بولغان ھالدا مۈرىسىدىن چاپىنىنى ئالدى، ئاندىن كېيىن قولىدا تۇتقان پېتى ئىتائەتمەنلىك بىلەن ئاپىسىنىڭ

ئارقىسىدىن ئۆيىگە كىرىپ كەتتى. ئۇ بوسۇغىدىن ئۆتۈپ ئارقىغا قارىغان ئىدى، لېكىن ئىشىك تاراق قىلىپ يېپىلدى. پەقەت ئەنە شۇ چاغدىلا، كۆچىدىكى موما يېنىدا تەرلەپ سۇ بولۇپ كەتكەن بىر-نەچچە ئىگەرلىك ئاتنىڭ باغلاغلىق تۇرغىنىنى كۆردۈم، ئەلپازىدىن يىراق بىر يەردىن كەلگەندەك قىلاتتى. مەن كابىنكىدا، رولىنىڭ ئارقىسىدىن سەل كۆتىرىلىپ ھويلىنىڭ ئىچىگە سەپسالدىم. ھويلىدا، ئوچاق بېشىدا بىرنەچچە ئايال پايپېتەك بولۇپ يۈرۈشەتتى. چوڭ بىر ساماۋاردىن ئىس چىقىپ تۇراتتى. ئىككىيلەن لەمپە ئاستىدا قوي سويماقتا. دېمەك، كەلگەن ئەلچىلەر ھەممە قائىدە-يوسۇن بويىچە كۈتۈۋېلىنماقتا ئىدى. بېرىپ يۈكنى چۈشۈرۈشتىن باشقا، بۇ يەردە مەن قىلىدىغان ئىش قالمىغان ئىدى.

كەچتە مەن ئاپتوموبىل مەيدانىغا قايتىپ كەلدىم. ماشىنامنى يۇيۇپ-تازىلاپ، ماشىنا ئىسكىلاتىغا ئېپكىرىۋەتتىم. خېلى ھايال بولدۇم، ۋاقىتنى ئۆتكۈزۈش ئۈچۈن ئۇششاق-چۈششەك ئىشلار بىلەن ھەپىلىشىپ يۈردۈم. بۈگۈن يولۇقتۇرغان ئىشنىڭ مېنى نىمە ئۈچۈن بۇنچىلىك ئالاقزادە قىلىۋېتىۋاتقىنىنى بىلمەيتتىم. يول بويى ئۆزەمنى تىللاپ كەلدىم: "ھە، نىمە قىلماقچى بولۇۋاتىسەن؟ قاپاقۋاش! ئۇ زادى سېنىڭ نىمەڭ ئىدى؟ توي قىلماقچى بولغان لايىغىڭمۇ؟ ھەدەڭ ياكى سىڭلىڭمۇ؟ ئويلاپ باققىنا، تاسادىپى تونۇشۇپ قېلىپ، ئۆيىگە ئېپبېرىپ قويۇش بىلەنلا ئاشىق بولۇپ قالغاندەك خىيال قىلىپ كەتكىنىڭنى. ئېھتىمال ئۇ سېنى خىيالىغا كەلتۈرۈپمۇ قويمىغاندۇ. ئۇ نىمە قىلاتتى سېنى! ئۇنىڭ توي قىلىدىغان رەسمىي يىگىتى بار. سەن نىمىدىڭ؟ سەن يولدا ئۆتۈپ كېتىۋاتقان بىر شوپۇرغۇ. بۇنداقلار ساماندەك، سېنى كىم تونۇيتتى... يەنە كېلىپ ئۇنىڭدىن

www.uyghurkitap.com

ئۇمت كۆتۈشكە سىنىڭ نىمە ھەققىڭ بار؟ خەققە ئەلچى كىيتۇ، پات ئارىدا توي قىلىدۇ، بۇنىڭ سىنىڭ بىلەن نىمە مۇناسىۋىتى بار؟ بۇنداق خام خىياللىرىڭنى تاشلاپ ماشىناڭنى ھەيدەشنى بىل، ھەممە ئىش ئۆز جايىدا كىتىۋىرىدۇ!...“

لىكىن، يامىنى، ئۆزەمنى ھەرقانچە قايىل قىلىشقا ئۇرۇنۇپ باقسامۇ، بەربىر ئاسىلنى ئەستىن چىقىرالمايتتىم.

ماشىنىنىڭ ئۆپچۆرىسىدە قىلىدىغان ھىچبىر ئىش قالمىدى. ياتاققا بىرىپ ئويناپ كىلەيمىكى، ئۇ يەر ناھايىتى قىزىپ كىتىدۇ، مەدىنىي كۆڭۈل ئىچىش ئۆيىمۇ بار دەپ ئويلاپ باقسامۇ بارغۇم كەلمەيتتى. بىرلا ئۆزەم يالغۇز تۇرغۇم كەلگەنلىكتىن ماشىنىنىڭ چاق تاختىسىدا ئىككى قولۇمنى بىشىمغا ياستۇق قىلىپ قويۇپ ياتتىم. ماڭا يىقىنلا يەردە جانتاي ماشىنىسىنىڭ ئاستىدا ئىشلەۋاتاتتى. ئۇمۇ ئاپتوموبىل مەيدانىنىڭ شوپۇرى ئىدى. ئۇ ئۆرەكتىن بىشىنى چىقىرىپ ماڭا گەپ قىلدى:

— يىگىت، نىمە ئويلاۋاتىسەن؟

— پۇل! — دىدىم مەن ئۇنىڭغا تەنە قىلىپ.

مەن ئۇنىڭغا ئۆچ ئىدىم. ئۇ ئىنتايىن ئاچكۆز، قۇۋ، ھەسەتخور بىرنىمە ئىدى. ئۇ باشقىلاردەك ياتاقتا ياتماي، بىر ئايالنىڭ ھويلىسىدا تۇراتتى. ئۇ ھىلىقى ئايالنى ئالىمەن دەپتىكەن، نىمە بولسا بولسۇن، ئۇ ئايالنى ئالسا، ئۇ قورا-جايلىق بولۇپ قالاتتى.

مەن ئۆرۈلۈپ ياتتىم. ھويلىدىكى ماشىنا يۇيىدىغان يەرنىڭ يىنىدا ھەمرالرىمىز راسا قىزىق ئىشلەۋاتاتتى. كىمدۇ بىرى كابىنكىنىڭ ئۈستىگە چىقىۋىلىپ، ماشىنىلىرىنى يۇيۇشقا نۆۋەت كۈتۈپ تۇرغان شوپۇرلارغا شىلانكا بىلەن سۇ چاچقىلى تۇردى. مەيداندا كۆلكە

كۆتىرىلدى. شىلانكىدىن ئېتىلىپ چىققان سۇ كىمگە بېرىپ تەگسە، شۇ كىشى تۇرالماي قالاتتى. كىشىلەر ھىلىقى يىگىتنى ماشىنىنىڭ ئۈستىدىن تارتىپ چۈشۈرمەكچى بولاتتى، لېكىن ئۇ خۇددى ئاپتوماتتىن توختىماي ئوق ئېتىۋاتقاندەك، ئۇ ياق-بۇ ياققا سەكرەپ يۈرۈپ كىشىلەرگە سۇ چاچاتتى، كىشىلەرنىڭ شەپكىلىرىنى سۇ ئوقلىرى بىلەن ئۇچۇرۇۋېتەتتى. بىردىنلا سۇ يۇقۇرىغا قاراپ ئېتىلىپ، قۇياش نۇرىدا ھەسەن-ھۈسەن پەيدا قىلىپ ئەگىم بولۇپ چۈشۈشكە باشلىدى. سۇ چۈشۈۋاتقان يەرگە قارىسام، بايا ئۇ بىزنىڭ ئاپتوموبىل باشقۇرغۇچىمىز كاتېرىا تۇرغان يەر ئىكەن. كاتېرىا قاچمىدى. ئادەتتە ئۇ ئۆزىنىڭ ئىززىتىنى ساقلاشقا ئۇستا ئىدى، ھېچكىم ئۇنىڭغا يېقىنلىشالمايتتى. ئەمدىلىكتە ئۇ قورقۇپمۇ قويماستىن ۋە چىرايىنى ئۆزگەرتىپمۇ قويماستىن تىك تۇراتتى. ئۇ ھىلىقى يىگىتكە: ماڭا چېقىلىشقا جۈرئەت قىلالمىغىنىڭ يىگىت ئەمەس، دەپ تۇۋلايتتى. ئۇ بەتىنىكە كىيگەن پۇتىنى كېرىپ، ئىككى قولى بىلەن چوڭ چازىنى بېسىپ، كىچىك چازىنى چىشلەپ، كۆلگەندەك قىياپەتتە تۇراتتى. كۆمۈشتەك ئاپپاق سۇ چاچراندىلىرى ھە دەپ ئۇنىڭ بېشىغا چۈشمەكتە. يىگىتلەر قاقاقلىشىپ كۈلۈشۈپ، كابىنكىنىڭ ئۈستىدىكى ھىلىقى يىگىتنىڭ بولۇشىچە سۇ چېچىشىنى ئالقىشلىماقتا:

— كوزۇپنى يۇغاندەك ئۇنى تازا يۇغىن!

— ھە، يەنە!

— ھىزى بول كاتېرا!!

لېكىن ھىلىقى يىگىت كاتېرانى سۇ بىلەن جوپپا-جوپپاڭ قىلىۋېتىشكە جۈرئەت قىلالماي، پەقەت ئۇنىڭ تۆت ئەتراپىغىلا سۇ چاچرىتىش بىلەن كۇپايىلەنمەكتە ئىدى. ئەگەر مەن بولسام، چوقۇم

ئۇنى سۇدا جوپپا-جوپپاڭ قىلىشۋەتكەن بولاتتىم. كاتىۋا غىدىلىك-پىدىلىك قىلماي، پەقەت كۆلۈپلا تۇرغان بولاتتى. مەن ھامان ئۇنىڭ ماڭا باشقىچە، يۇمشاق مۇئامىلە قىلىدىغانلىقىنى ھەتتا بىرئاز، ئانا بىلەن قارايدىغانلىقىنى ھىس قىلاتتىم. بەزىدە ئۇنىڭ بېشىنى سىلاپ ئەركىلىتىپ قويسام ناھايىتى ئامراقلىقى تۇتۇپ كېتەتتى. مەن شۇنىڭغا ناھايىتى خوشال بولاتتىمكى، ئۇ ھامان مېنىڭ بىلەن جاڭجاللىشاتتى، مېنى تىللاپ كېتەتتى، لېكىن ناھايىتى تېزلا ماڭا تىز پۈكەتتى، ھەتتا مەن يىغلىشقان ۋاقىتلاردىمۇ شۇنداق قىلاتتى. بەزىدە، ياتاققا قايتىدىغان ۋاقتىمدا، يول ئۈستىدە ئۇنى كىنوخانىغىچە ئېپىرىپ قوياتتىم. مەن ماشىنا باشقۇرۇش بۆلۈمىگە ئۇنى ئىزدەپ كەلگىنىمدە ھامان بۆلۈمگە كىرەتتىم، باشقىلارنى بۆلۈمگە كىرگۈزمەي، پەقەت تۆشۈكنىڭ نېرىسىدىلا تۇرغۇزۇپ قوياتتى.

لېكىن ھازىر مېنىڭدە ئۇنىڭ بىلەن كۆرۈشسەم دەيدىغان خىيال يوق. ئۇيناشسا ئوينىشىۋەرمەمدۇ.

كاتىۋا ئاخىرقى بىر تال چازىسىنىمۇ قىستۇرۇپ قويدى.

— بولدى، بەس ئەمدى! — بۇيرۇق ئاھاڭىدا سۆزلىدى ئۇ.

— خوپ، يولداش باشقۇرغۇچى! — كابىنكىنىڭ ئۈستىگە چىقىۋالغان ھىلىقى يىگىت ئۇنىڭغا ھەربىچە سالام بەردى-دە، قاقاقلاپ كۈلۈۋاتقان يېرىدىن تارتىپ چۈشۈرۈلدى.

كاتىۋا بىزنىڭ ماشىنا ئىسكىلاتىمىزغا قاراپ كەلمەكتە. ئۇ كىمنىدۇر بىرسىنى ئىزدىگەندەك، جانتاينىڭ ماشىنىسىنىڭ يېنىدا تۇرۇپ قالدى. ماشىنا ئىسكىلاتىنىڭ ئىچى تور بىلەن ئايرىپ قويۇلغان بولغاچقا ئۇ مېنى دەرھال بايقىمىدى. جانتاي ئۆرەكتىن بېشىنى چىقىرىپ، سىلىق سۆزلىدى:

— ياخشموُسەن گۈزىلىم!
— خا، جانتاي...
جانتاي ئاچكۆزلۈك بىلەن ئۇنىڭ بىر جۈپ بەتىنكىسىدىن كۆزىنى ۈزمەيتتى. كاتىرا نارازى كەيپىياتتا مۇرىسىنى كۆتىرىپ قويدى.
— خوش، قارىغۇدەك نىمە بار ئىكەن؟ — ئۇ پۇتىنى كۆتىرىپ، ەتىنكىسىنىڭ ئۇچىنى ئۇنىڭ ئىڭىكىگە ئاستاغىنا تەككۈزۈپ قويدى.
ئەگەر باشقا ئادەم بولغان بولسا، خاپا بولغان بولاتتى، لېكىن جانتاي بۇنى ئازراقمۇ كۆڭلىگە ئالمىدى. ئۇ خۇددى سۆيۈۋالغاندەك خوشال بولۇپ يەنە شۇ ئۆرەككە چۆكتى.
كاتىرا مېنى كۆرۈپ قالدى.
— ياخشى دەم ئالدىڭمۇ، ئىلياس؟
— ماموُق توشەكتە ياتقاندەك بوپتىمەن!
ئۇ يۈزىنى تورغا تەككۈزۈپ ماڭا سەپسېلىپ قاراپ ئاستاغىنا دىدى:
— بۆلۈمگە بارغىن.
— ماقۇل.
كاتىرا يۈرۈپ كەتتى. مەن ماڭماق بولۇپ ئورنۇمدىن تۇردۇم. جانتاي يەنە ئۆرەكتىن بېشىنى چىقاردى:
— بۇ خوتۇن يامان ئەمەس-ھە، — ئۇ كۆزىنى چىمىلدىتىپ قويدى.
— ھەئە، يامان ئەمەس، بىراق ساڭا ھىچنىمىسى تەگمەيدۇ ئۇنىڭ! — مەن كەسكىن جاۋاپ بەردىم.
مەن تېخى ئۇنى ئاچچىقلاپ، ئۆرەكتىن چىقىپ مېنىڭ بىلەن ئۇرۇشارمىكىن دىگەن ئىدىم. مەن ئۇرۇشۇشنى ياخشى كۆرمىسەممۇ

هازىر ئۇنىڭ بىلەن بىر ئۇرۇشسام ھېچقىسى يوق ئىدى: ئىچىم تىت-تىت بولۇپ، نىمە قىلىشىمنى بىلمەي تۇراتتىم.

لېكىن جانتاي خاپا بولۇپمۇ قويمىدى.

— ھېچقىسى يوق! — دەپ غودۇڭشىدى ئۇ، — كۆرىمىزغۇ تېخى.. باشقۇرۇش بۆلۈمىدە بىرمۇ ئادەم يوق ئىدى. نىمە ئويۇن بۇ؟ كاتىپژا نەگە مۆكۈۋالدى؟ مەن ئارقامغا ئۆرۈلگەن ئىدىم، مەيدەم بىردىنلا كاتىپژاغا تېگىپ كەتتى. ئۇ ئىشىككە يۆلىنىپ تۇراتتى، بېشىنى ئارقىغا تاشلىغان، كىرپىگىنىڭ ئاستىدا كۆزىدىن نۇر چاقناپ تۇراتتى. ئالغان نەپىسىدىن يۈزۈم كۆيەتتى. مەن ئۆزەمنى تۇتۇۋالالماي، ئۇنىڭغا يېقىنلاپ كەلدىم، لېكىن دەرھال چېكىندىم. ھەيرانىمەن، دەل ئەنە شۇ ۋاقىتتا، ئاشۇنداق قىلىشنى ئاسلىغا خىيانەت قىلىش دەپ ھىس قىلدىم.

— مېنى نىمىگە چاقىردىڭ؟ — نارازى بولۇپ سورىدىم.

كاتىپژا ئۈن-تىنسىز ماڭا قاراپ تۇراتتى.

— نىمىگە؟... — ئاچچىقلانغان ھالدا تەكرارلىدىم مەن.

— سەن نىمە ئۈچۈن مۇنداق ۋاپاسىزلىق قىلىسەن؟ — ئاچچىقلانغان ھالدا جاۋاپ بەردى ئۇ، — بىرەر قىزغا كۆڭلۈڭ چۈشۈپ قالدىمۇ دەيمەن؟...

مەن شۇ ئارىلىقتا تەمتىرەپ قالدىم. ئۇ نىمە ئۈچۈن مېنى ئەيىپلەيدۇ؟ ئۇ نەدىن بىلىپ قالغاندۇ؟

دەل شۇ چاغدا كىچىك دەرىزە تاراق قىلىپ ئېچىلدى. جانتاي بېشىنى تىقىپ قارىدى. ئۇنىڭ يۈزىدە كۆرەڭلىك كۈلكىسى جىلۋىلەندى.

— يولداش باشقۇرغۇچى، ماۋۇنى ئېلىڭ! — ئۇ بېشىنى ئويناقشى-

www.uyghurkitap.com

تىپ قولىنى سۇنۇپ، كاتىپژاغا ئاللىقانداق بىر قەغەزنى بەردى.

كاتىپژا فەزەپلەنگەن هالدا ئۇنىڭغا قاراپ قويۇپ، يەنە ماڭا ئاچچىقلىنىشقا باشلىدى:

— سىنىڭ ماشىنا قەغىزىڭنى بىراۋ ئېلىشى كېرەكمىدى؟ يەنە سېنى ئالدىڭغا بېرىپ تەكلىپ قىلىش كېرەكمۇ؟

ئۇ مېنى ئىتتىرىۋېتىپ، ئىتتىك - ئىتتىك ئۇستەل ئالدىغا كەلدى.

— ئالە! — ئۇ ماڭا ماشىنا قەغىزىنى سۇندى.

قەغەزنى ئالدىم. يەنە ھېلىقى كولخوزغا بارىدىغان ماشىنا قەغىزى. يۈرىكىم قاتتىق قىلىپ كەتتى: ئۇ يەرگە بارسام، ئېنىقكى، يەنە ئاسىل بىلەن كۆرۈشۈپ قالىمەن...يەنە كېلىپ، ئومۇمەن، ئۇيەرگە نىمە ئۈچۈن باشقىلارنى ئەۋەتمەي، مېنىلا ئەۋەتىدۇ؟

ئاچچىغىم كەلدى.

— يەنە شۇ كولخوزغا بارامدىمەن؟ يەنە قىغ ۋە خىش توشۇمدىمەن؟ بارمايمەن! — مەن ماشىنا قەغىزىنى ئۇستەلگە تاشلىدىم، — بەس، پاتقاقلىق - كاتاڭلاردا ماڭغىنىم يېتەر، باشقىلارمۇ مېڭىپ باقسۇن!...

— ئۇنۇڭنى پەسەيىت! قەغەزگە بىر ھەپتىلىك دەپ يېزىلدى! لازىم بولسا، يەنە ئۇستىلەپ قوشۇشقا بولىدۇ، — دىدى ئۇ خاپا بولۇپ.

ئەمدى مەن ئېغىر - بېسىقلىق بىلەن گەپ قىلدىم:

— بارمايمەن!

ئاۋالقىدەكلا، كاتىپژا بىردىنلا بوشاپ قالدى.

— مەيلى، مەن رەھبەرلىككە ئېيتىپ كۆرەي.

ئۇ ئۇستەل ئۇستىدە ياتقان ماشىنا قەغىزىنى قولىغا ئالدى.

"بۈنداقتىزە بارمايدىغان بولدۇم، ئاسىلنى مەڭگۈ كۆرەلمەيدىغان بولدۇم" دەپ ئويلىدىم مەن. روھىم تېخىمۇ چۈشۈپ كەتتى. ماڭا

ئۇيغۇر كىتاب تور بېكىتى
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ يېڭى ئادرېسى

ناھايىتى ئايانكى، مۇشۇ سەۋەپتىن مەن مەڭگۈ تۈگۈنەتتىم. نىمە بولسا بولسۇن، يەنىلا باراي!...

— بوپتۇ، باراي! — ماشىنا قەغىزىنى ئىتتىك ئېلىۋالدىم.

جانتاي يەنە دەرىزىدىن بېشىنى تىقتى:

— موماڭغا مېنىڭدىن سالام ئېيتقىن!

مەن گەپمۇ قىلمىدىم. كاچىتىغا بىرنى سالاي دەپتىم!...مەن ئىشىكنى ئېچىپ چىقتىم - دە، ياتاققا كەتتىم.

ئەتىسى كۆزۈم يولدىن ئۈزۈلمىدى. ئۇ نەدىدۇ؟ ئۇنىڭ سەرۋىدەك قامىتى كۆزگە چېلىقارمۇ؟ ئاھ، قىزىل ياغلىقلىق دىلبىرىم! ئاھ، يايلاقتىكى سەرۋى! گەرچە ئۇ پۇتىغا رېزىنكە ئۆتۈك، ئۇچىسىغا دادىسىنىڭ چاپىنىنى كىيگەن بولسىمۇ — بۇنىڭ كارايىتى چاغلىق — مەن ئۆز كۆزۈم بىلەن كۆردۈمكى، ئۇ تازا كېلىشكەن قىز ئىدى!

ئاسىل مېنىڭ يۈرىكىمنى سەكپارە قىلدى، جېنىمنى ئەنسىزلىككە سالدى.

ماشىنامنى ھەيدەپ كېتىۋېتىپ ئىككى ياققا قارايتتىم. يوق، ئۇ ھېچنەدە كۆرۈنمەيتتى. ئايسۇلغا، ئۇنىڭ ئىشىگى ئالدىغا كەلگەندە ماشىنىغا سەل تورمۇز بەردىم. ئۆيىدىدۇ بەلكىم؟ ئەمما مەن ئۇنى نىمە دەپ قىچقىرىمەن؟ نىمە دەيمەن؟ ئېخ! ئۇنى يەنە بىر مەرتەم كۆرۈش پىشانەمگە پۈتۈلمىگەندۇ.

مەن يۈك چۈشۈرۈش ئۈچۈن ماشىنىنى ھەيدەپ كەتتىم. يۈك چۈشۈرۈۋېتىپ، قايتاشىمدا كۆرۈشۈپمۇ قالارمەن، دېگەن ئۈمىتتىمۇ بولدۇم. لېكىن، قايتاشىمدىمۇ ئۇنى ئۇچرىتالمىدىم. شۇ سەۋەپتىن، ئايلىنىپ چارۋىچىلىق فېرمىسىغا باردىم. ئۇلارنىڭ چارۋىچىلىق فېر-

مسى ئايلدىن ناھايىتى يىراق ئىدى. مەن بىر قىزدىن ئۇنىڭ قەيەردىلىگىنى سورىدىم. ئۇ قىز ئۇنىڭ بۇ يەردە يوقلۇغىنى، بۇگۈن ئىشقا كەلمىگەنلىكىنى ئېيتتى. "يولدا ئۇچرىشىپ قالماي دەپ ئەتەي ئىشقا كەلمىگەن بولۇشى مۇمكىن" دەپ ئويلاپ، كۆڭلۈم ناھايىتى يېرىم بولغان ھالدا سالپىيىپ ماشىنا مەيدانىغا قايتىپ كەلدىم.

ئەتىسى يەنە يولغا چىقتىم. يول بويى ئۇچرىتىپ قالارمەن، دىگەن خام خىيالدا بولمىدىم. ئەمىلىيەتتە، مەن ئۇنىڭ نىمىسى ئىدىم؟ نىمە ئۈچۈن باشقىلارغا ياتلىق قىلىشقا كېلىشىپ قويىغان بىر قىز ئۈچۈن شۇنچىلىك بىئارام بولىمەن؟ لېكىن، ھەممە ئىشنىڭ مۇشۇ ھالەتتە ئاخىرلىشىشىغىمۇ ئىشەنمەيتتىم، چۈنكى تاكى ھازىرغىچە ئايلىدىكى ياتلىق قىلىنىدىغان قىزلارنىڭ ھېچقايسىسىنىڭ ماقۇللۇغى ئېلىنمايتتى. بۇنداق ئىشلارنى كېيىنتىن مەن جىق ئۇققۇغان ئىدىم. لېكىن بۇنىڭ نىمە ئەھمىيىتى بار؟ ئەرگە بېرىلگەن قىز دىگەن يەرگە تۆكۈلگەن سۇ، ئۇنى قايتۇرۇۋېلىش مۇمكىن ئەمەس، تۇرمۇشتا تۇگەشتىمغۇ... — مېنىڭ كاللامدىكى خىياللار مانا مۇشۇ ئىدى...

بۇ مەزگىل رەڭگا-رەڭ گۈللەر تازا ئېچىلىپ كەتكەن ئەتىياز پەسلى ئىدى. تاغ باغرى ئېچىلىپ كەتكەن كۆركۆم بىلەن تولغان. بالىلىق چېغىمدىن تارتىپلا بۇنداق گۈللەرنى ياخشى كۆرەتتىم. مېنىڭ چوڭراق بىر گۈلدەستە تىزىپ ئۇنىڭغا تۇتقۇم كېلەتتى! ئۇنى ئۇچرىتىپ قالسام...

ئۇشتۇمتۇت، ئۆز كۆزۈمگە ئىشىنەلمەي كەتتىم: مەن ئاسىلنى كۆرۈپ قالدىم! ئۇ يول بويىدىكى بىر دۆڭلۈك تاش ئۈستىدە، ئۆتكەن قېتىم ماشىنامدىن چاتاق چىققان يەردە بىر كىمنى كۈتۈۋاتقاندەك ئولتۇراتتى. مەن ماشىنىنى ئۇنىڭ ئالدىغا ئېپكەلدىم. ئۇ چۆچۈپ

www.uyghurkitap.com

ئورنىدىن تۇردى ـ دە، نىمە قىلارىنى بىلمەي، بېشىدىكى ياغلىقنى ئېلىپ، غىجىملىغىلى تۇردى. بۇ قېتىم ئاسىل ئۇچىسىغا چىرايلىق كۆينەك، يولنىڭ ناھايىتى يىراقلىغىغا قارىماي، پۇتىغا ئىگىز ئۆكچىلىك خۇرۇم توفلى كىيگەن ئىدي. مەن ماشىنىنى تېزلا توختاتتىم، يۈرىگىم چىقىپ كېتىدىغاندەك قىلاتتى.

ـــ سالام، ئاسىل!

ـــ سالام! ـــ ئۇ پەس ئاۋازدا جاۋاپ بەردى.

مەن يۆلەپ ماشىنىغا چىقىراي دىگەن ئىدىم، لېكىن ئۇ بۇرۇلۇپ، يولنى بويلاپ ئاستا ماڭدى. ئۇ ماشىنىغا چىقىدىغاندەك ئەمەس. مەن ماشىنىنى ئوت ئالدۇرۇپ، ئىشىكنى ئوچۇق قويىغان پېتى ئۇنىڭ بىلەن قاتارلىشىپ ئاستا ماڭدىم. ئىككىلىمىز ئۈن ـ تىنسىز كېتىۋاتىمىز. نىمە دەيتتۇق؟ كېيىن ئۇ سورىدى:

ـــ تۈنۈگۈن فىرمىغا باردىڭىزمۇ؟

ـــ ھەئە، نىمە بولدى؟

ـــ ھىچنىمە. ئۇ يەرگە بارماڭ.

ـــ سىزنى كۆرەرمەنمىكىن دىگەن ئىدىم.

ئۇ گەپ قىلمىدى.

بۇ چاغدا مېنىڭ كاللامغا كەلگىنى ھىلىقى ئەلچىلەرنىڭ ئەلچىلىككە كېلىشى بولدى. بۇنىڭ نىمە ۋەقە ئىكەنلىكىنى بىلگۈم كېلەتتى. سوراي دىسەم، بىئەپ. قورقاتتىم، ئۇنىڭ جاۋابىدىن قورقاتتىم.

ئاسىل ماڭا قاراپ قويىدى.

ـــ بۇ راستمۇ؟

ئۇ بېشىنى لىڭشىتتى. ماشىنىنىڭ رولى قولۇمدا تىترەپ كەتتى.

ـــ توي قاچان؟ ـــ سورىدىم مەن.

.ــ پات ئاردا، ــ دېدى ئۇ بوش ئاۋازدا.

مەن ماشىنىنى كۆزۈم تىكىلـگەن تەرەپـكە ئۇشتۇمـتۇت ھەيدەپ كېتىپ قالغىلى تاس قالدىم. لېكىن، سۈرئەتنى تېزلەتـمەي، خوتنى تارتتىم. ماتوردىن قۇرۇق ئايلىنىۋاتقان گۈكىرىـگەن ئاۋاز كەلـدى. ئاسىل ئۆزىنى ئىتتىك چەتكە ئالدى. مەن ھەتـتا ئۇنىڭـدىن ئەپۇمۇ سورىمىدىم. مېنىڭدە ئۇنداق قىلغۇدەك كەيپىيات يوق ئىدى.

ــ بۇنداقچىزە، كۆرۈشەلمەيدىكەنمىز ـ دە؟

ــ بىلمەيمەن. ئەڭ ياخشىسى كۆرۈشمەيلى.

ــ لېـكىن مەن، مەن بەربىر ...خالامسىز ـ خالىمامسىز، بەربىر سىزنى ئىزدەپ كېلىمەن!

ھەر ئىككىمىز يەنە شۈك بولۇپ قېلىشتۇق. ئېھتىمال، ئىككىمىزنىڭ ئويلاۋاتقىـنى بىر ئىشـتۇ، لېـكىن بىزنىڭ ئوتتۇرىـمىزدا بىر پەردە بولۇپ، ئۇنىڭغا يېقىنلىششىمىزغا بولماي ۋاتاتتى، ئۇنىڭ ماشىنامغا چىقىپ ئولتۇرۇشىغىمۇ يول قويماي ۋاتاتتى.

ــ ئاسىل، ــ دېدىم مەن، ــ مېنىڭدىن ئۆزىڭىزنى قاچۇرماڭ، مەن سىزگە زادىلا كاشـىلا بولمايـمەن. مەن سـىزنى يىراقـتىن كۆرۈپ تۇراي، ماقۇلمۇ؟

ــ بىلمەيمەن، ئېھتىمال...

ــ ماشىنىغا چىقىڭ، ئاسىل.

ــ ياق، سىز كېتىۋېرىڭ، ئايلىغا ئاز قالدۇق.

شۇنىڭدىن كېيىن بىز يولدا يەنە بىرنەچـچە قېتىم ئۇچـراشتۇق. ھەر قېتىمقى ئۇچرىششىمىز تاسادىپىدەكلا ئىدى. ئوخشاشلا، ئۇ يول بويىدا ماڭاتتى، مەن ماشىنىدا ئاستا ماڭاتتىم. بۇ ماڭا قىيىن، ئەمما ھېچبىر ئىلاجىم يوق ئىدى.

www.uyghurkitap.com

مەن ئۇنىڭدىن كىم بىلەن توي قىلماقچى بولغانلىغىنى سوراي-مىدىم. بۇنداق ئىشلارنى سوراش ئەپسىز ئىدى، ئۇنىڭ ئۈستىگە سورىغىم كەلمىدى. لېكىن ئۇنىڭ گېپىدىن بىلدىمكى، ئاسىل ئۇ يىگىتنى بىلمەيدىكەن. ئۇ يىگىت ئۇنىڭ ئاپىسىنىڭ ئاللىقانداق بىر تۇققىنى بولۇپ، تاغدىكى يىراق بىر ئورمانچىلىق مەيدانىدا تۇرىدى-كەن. بۇ ئىككى ئائىلە ئۇزۇندىن بۇيان قۇدىلىشىپ كەلگەن ئىكەن. ئاسىلنىڭ ئاتا-ئانىسى ئۇنى ياقا يۇرتلۇقلارغا بېرىشنى ئويلاپمۇ باقمايدىكەن. ماڭا تېخىمۇ بەرمەيتتى. مەن نىمىدىم؟ مەن ئۇرۇق-تۇققانىمۇ ئەمەس، تونۇشىمۇ ئەمەس ياقا يۇرتلۇق شوپۇرمەن. مەن ئۆزەممۇ بۇ توغرىلىق گەپ ئاچالمايتتىم.

مۇشۇ كۈنلەردە ئاسىل ناھايىتى كەم سۆز بولۇپ قالغان ئىدى. ئۇنىڭ كۆڭلى غەش ئىدى. لېكىن مېنىڭ ئۇنىڭدىن قىلچە ئۈمىدىم يوق. ئۇنىڭ تەقدىرى بەلگىلىنىپ بولغان، كۆرۈشۈش پايدىسىز ئىدى. شۇنداق بولۇشىغا قارىماي، كىچىك بالىغا ئوخشاش، بۇ ئىش توغرىلىق گەپ قىلىشتىن ئۆزىمىزنى قاچۇرۇپ، ئادەتتىكىدەكلا كۆرۈ-شۈپ تۇردۇق، چۈنكى بىز كۆرۈشمەي تۇرالمايتتۇق. ھەر ئىككىلى-مىزلا بىر-بىرىمىزدىن ئايرىلساق ياشىيالمايدىغانلىغىمىزنى ھېس قىلاتتۇق.

ئەنە شۇ تەرىقىدە بەش كۈن ئۆتتى. بىر كۈنى ئەتىگىنى ماشىنا مەيدانىغا بېرىپ، ماشىنامنى ھەيدەپ ماڭاي دەۋاتقىنىمدا، ئۇشتۇم-تۇت باشقۇرۇش بۆلۈمىگە بېرىشىمنى ئېيتتى.

— خۇشال بولۇشۇڭ مۇمكىن، — دېدى كاتىپژا خۇشال ھالدا ئال-دىمغا كېلىپ، — ئەمدى سېنى شىنجاڭ يولىغا مېڭىشقا بەلگىلىدۇق!

مەن تۇرۇپ قالدىم. ئاخىرقى بىرنەچچە كۈنلۈك تۇرمۇشتىن مەن مەڭگۈ كولخوزغا قاتنايدىغان ماشىنىنى ھەيدەيمەنغۇ، دېگەن

ھىسسىياتقا كەلگەن ئىدىم. بىر قېتىم جۇڭگوغا بېرىپ كەلگەچە خېلى كۈن كېتەتتى، قاچان بىر ۋاقىت چىقىرىپ ئاسلىنى كۆرۈپ كېلىشىمنى كىم بىلسۇن؟ ئۇنىڭغا ئۇقتۇرۇش قىلىپمۇ قويماستىن مۇشۇنداق ئۇشتۇمتۇت يوقلىپ كەتسەم قانداق بولغىنى؟

— ئانچە خوشال بولمايدىغاندەك قىلىسەن، شۇنداقمۇ؟ — كاتېرا سورىدى.

— كولخوزغا كىم بارىدۇ؟ — ھاياجانلانغان ھالدا سورىدىم مەن. — ئۇ يەردىكى ئىشلار تېخى تۈگىمىدىمۇ.

كاتېرا ھەيران بولغان ھالدا مۈرىسىنى كۆتىرىپ قويدى:

— بۇرۇن ئۆزەڭ بېرىشنى خالىمىغانتىڭ.

— بۇرۇنقى ئىشلار كۆپ، — دېدىم مەن زەردە بىلەن.

مەن نىمە قىلارىمنى بىلمەي بىر ئورۇندۇققا بېرىپ ئولتۇردۇم.

جانتاي يۈگۈرۈپ كەلدى. بايا ئۇ مېنىڭ ئورنۇمغا بارىدىغان بوپتىكەن. مەن بىرئاز ھەيران بولۇپ قالدىم، ئىچىمدە: بۇ يولغا ماڭسا تاپىدىغان پۇل ئازراق بولغاچقا جانتاي كولخوزغا بېرىشنى رەت قىلارمىكىن، دەپ ئويلىغان ئىدىم. لېكىن ئۇ ماشىنا قەغىزىنى ئالدى ۋە بىر ئېغىز گەپمۇ قوشۇپ قويدى:

— كاتېرا، مېنى نەگە بۇيرۇساڭمۇ مەيلى، ھەتتا دۇنيانىڭ ئۇ چېتىگە بار دىسەڭمۇ بارىمەن! ئايلىدا قوزىلار تازا چوڭ بولۇپ كەتتى، ساڭا بىرنەچچىنى ئېپكېلىپ بەرسەم قانداق؟

ئاندىن كېيىن جانتاي ماڭا قاراپ قويدى ۋە:

— كەچۈرۈڭ، سىزگە كاشىلا بولدۇمغۇ دەيمەن! — دېدى.

— يوقال!... — دېدىم مەن بېشىمنىمۇ كۆتەرمەستىن ئاستاغىنا.

— ئىلياس، بۇ يەردە ئولتۇرۇپ نىمە قىلىسەن؟ — دېدى كاتېرا

مۇرەمنى ئىتتىرىپ قويۇپ

— مەن كولخوزغا بېرىشىم كېرەك، ئۇ يەرگە مەن باراي، كاتىپژا! — دەپ يالۋۇردۇم مەن كاتىپژاغا.

— كاللاڭ بارمۇ سىنىڭ؟ مەن سېنى ئۇ يەرگە ئەۋەتەلمەيمەن، ئىشلار ئورۇنلاشتۇرۇۋېتىلگەن! — دېدى ئۇ خاۋاتىرلانغان هالدا چىرايىمغا قاراپ، — سەن نېمىشقا ئاشۇ يەرگىلا بېرىشنى ئويلايسەن؟

مەن هېچقانداق جاۋاپ بەرمەستىن، جىممىدە باشقۇرۇش بۆلۈمىدىن چىقىپ، ماشىنا ئىسكىلاتىغا ماڭدىم. جانتاي مېنىڭ يېنىمدىن ئۆتۈپ كېتىۋېتىپ، ھەييارلىق بىلەن ماڭا بىر كۆز تاشلىدى-دە، پۈتلىشىپ كېتىشكە تاس قالغان هالدا ئۆز ماشىنىسىغا چىقتى.

مەن ئۇزاقتىچە تىنماسلاپ يۈردۈم-دە، ئىلاجىسىز ماشىنامنى يۈك باسىدىغان يەرگە ئېپباردىم. يۈك بېسىشنى كۈتۈپ تۇرغانلار كۆپ ئەمەس ئىدى.

يولداشلار مېنى تاماكا چېكىشكە تەكلىپ قىلدى، لېكىن مەن ماشىنامدىن چۈشۈپمۇ قويمىدىم. كۆزۈمنى يۇمۇۋېلىپ، ئاسىل يول بويىدا قۇرۇقتىن-قۇرۇق مېنى كۈتۈپ تۇرغان هالەتلەرنى ئويلاپ كەتتىم. بىر كۈن، ئىككى كۈن، ئۈچ كۈن، كۆزى تېشىلگۈدەك بولۇپ كۈتسە... ئۇنداقتا ئۇ مېنى نېمە دەپ قالار؟

ماشىنامغا يۈك بېسىش نۆۋىتى كېلەي دەپ قالدى. ئالدىمدىكى ماشىنىغا يۈك بېسىلىشقا باشلىدى. يەنە بىر مىنۇتتىن كېيىن مەنمۇ ماشىنامنى كىران ئاستىغا توختىتىشىم كېرەك. "كەچۈرۈڭ مېنى، ئاسىل!" دەپ ئويلىدىم مەن، "كەچۈرۈڭ مېنى، يايلاقتىكى سەرۋى!"

ئۇشتۇمتۇت كاللامغا بىر خىيال كەلدى: ئالدى بىلەن ئۇنىڭغا ئېيتىپ قويۇپ كەلسەم بولمامدىمۇ! لېكىن يولدىن ئۆز مەيلىمچە چەتلەپ،

بىرنەچچە سائەت كېچىكىپ قالسام، چوڭ چاتاق بولىدۇ. كېيىن مۇدىرغا بۇنىڭ سەۋەبىنى چۈشەندۈرۈپ قويسام، ئېھتىمال، چۈشەنەر. ياق، ئۇ مېنى ئەيىپلىشى، ماڭا ئاگاھلاندۇرۇش بېرىشى مۇمكىن... مەن بۇنداق قىلالمايمەن! ماڭاي!"

مەن موتورنى ھەركەتلەندۈردۈم. ماشىنىنى ئارقىغا قايتۇرماقچى بولغان ئىدىم، لېكىن ماشىنىلار قاتار تىزىلىپ كەتكەچكە، ئارقىغا قايتۇرۇش مۇمكىن بولمىدى. بۇ چاغدا يۈك بېسىلىپ بولغان ماشىنا يۈرۈپ كەتتى. ئەمدى مېنىڭ ماشىنامغا يۈك بېسىش كېرەك ئىدى.

— يېقىنراق ئېپكەل، ھەي، ئىلياس! — كىران شوپۇرى ۋاقىرىدى.

كىران بىلىگىنى مېنىڭ بېشىمدا ئوينىتقىلى تۇردى. ھەممە ئىش تۈگىدى! چەتئەلگە توشۇيدىغان مالنى ئېلىپ ھېچنەگە بارغىلى بولمايتتى. نىمىشقا بالدۇرراق تىكنۇەتمىدىم؟ يۈك بەرگۈچى تالونى ئېلىپ ئالدىمغا كەلدى. مەن ماشىنىنىڭ ئارقا دەرىزىسىدىن قارىدىم: كىران كۆتەرگەن يۈكنى ئۇ ياق-بۇ ياققا ئىغاڭلاتقان ھالدا مېنىڭ ماشىنامغا ئېلىپ كەلمەكتە. ئەنە، يۈك يەشىكلىرى بارغانسېرى يېقىنلاپ كەلمەكتە.

بۇ چاغدا مەن تووۋلىدىم:

— دىققەت!

ماشىنام يۈك قاچىلانغان يەشىكلەر ئاستىدىن ئۇشتۇمتۇت چىقىپ كەتتى. يۈك قاچىلاشقا تەرەددۇت قىلىنىۋاتقان چاغدا مەن ماشىنامنىڭ موتورىنى ئۆچۈرمىگەن ئىدىم. ئارقامدىن قىيا، چىيا، ۋاقىراش-تىللاشلار ئاڭلاندى...

مەن ماشىنامنى يۈكلەر، دۆۋىلەنگەن ياغاچ ۋە كۆمۈرلەرنىڭ

يېڭىدىن ئۆتكۈزۈپ يۈرۈپ كەتتىم. بۇ چاغدا مەن خۇددى رولغا مىخلاپ قويغاندەك ئىدىم. يەر ماشىنىنىڭ ئاستىدا پىرقىرىماقتا، ماشىنىمۇ، مەنمۇ ئوڭغا-سولغا قاتتىق سىلكىنمەكتىمەن. راست، بىز ئۇنداق قىلىشقا ئانچە ئۆگەنمەپتىكەنمىز...

ناھايىتى تېزلا جانتايغا يېتىشىۋالدىم. ئۇ ماشىنىسىنىڭ ئىچىدە ماڭا ئىككى كۆزىنى پارقىرىتىپ قاراپ ئولتۇراتتى: ئۇ مېنى تونۇپ قالدى. ئادەت بويىچە، ئۇ مېنىڭ ئالدىراشلىقىمنى كۆرگەندىن كېيىن ماڭا يول بېرىشى كېرەك ئىدى، لېكىن ئۇ ماڭا يول بەرمىدى، مېنى ئالدىغا ئۆتكۈزمىدى. مەن ماشىنىنى يولنىڭ چېتىگە چىقىرىپ، ئېتىز-لىق ئارقىلىق مېڭىپ ئالدىغا ئۆتۈپ كەتمەكچى بولدۇم. جانتاي يەنىلا ماڭا يول بەرمىدى، ئېتىزدىن يولغا چىقىۋېلىشىمغا ئۇنىمىدى. بىز ئەنە شۇ تەرىقىدە — ئۇ يولدا، مەن ئېتىزدا غۇيۇلداپ كېتىۋا-تىمىز. ھەر ئىككىمىزنىڭ كۆكسى ئېگىلىپ رولغا تېگىپ-تېگىپ تۇراتتى، خۇددى يىرتقۇچ ھايۋانلاردەك ئۆزئارا خىرىس قىلىپ، تىللىشىپ كېتىۋاتىمىز.

— سەن نەگە بارىسەن؟ نىمىش قىلىسەن؟ — دەپ توۋلايتتى ئۇ.

مەن مۇشتۇمنى تەڭلەپ قوياتتىم. مېنىڭ ماشىنام قۇرۇق بولغاچقا، ئاقىۋەت ئۇنىڭدىن ئۆتۈپ كەتتىم.

ئاسلىنى ئۇچرىتالمىدىم. ئايىلغا كەلگەن ۋاقتىمدا، خۇددى يۈگۈ-رۈپ كەلگەندەك، ھاسىرەپ كەتكەن ئىدىم، ئاران تەسلىكتە دېمىمنى ئالدىم. لېكىن، ئۇنىڭ ئىشىگى ئالدىدا ۋە كوچىدا ئادەمنىڭ سايە-سىمۇ كۆرۈنمەيتتى، پەقەت ئىگەرلەگلىك بىرلا ئات مومىدا باغلاغلىق تۇراتتى. قانداق قىلارمەن؟ سەل ساقلاپ تۇرماقچى بولدۇم. ماشىنامنى كۆرسە چىقىدۇغۇ، دەپ ئويلايتتىم مەن. مەن ماشىنىنىڭ موتورىنى

رېمونت قىلىنغان بولۇپ تۇردۇمۇ، لېكىن ئىككى كۆزۈم ئۇنىڭ ئىشىگىدە ئىدى. ئۇزاق ئۆتمەي ئىشىك غىچ قىلىپ ئېچىلدى-دە، ئاسلىنىڭ ئاپىسى بىلەن قارا ساقاللىق، سېمىز-كېلەڭسىز بىر چال چىقىپ كەلدى. ئۇ چال ئىككى قات ئۇزۇن چاپان: ئىچىگە مەخمەل چاپان، تېشىغا چىبەرقۇت چاپان كىيگەن ئىدى. قولىدا چىرايلىق بىر قامچا. ھىلىلا چاي ئىچىپ چىققان بولسا كېرەك، يۈزى قىزارغان ۋە تەرلەپ پارقىراپ كەتكەن ئىدى. ئۇلار موما يېنىغا كەلدى. ئاسلىنىڭ ئاپىسى ئىززەت-ھۆرمەت بىلەن ئاتىنىڭ تىزگىنىنى تۇتۇپ، ئۈزەڭگىسىنى توغرىلاپ ئۇنى ئاتلاندۇردى.

— قۇدا، سىلەردىن ناھايىتى رازىمىز! — دېدى ئاسلىنىڭ ئاپىسى، — بىزدىن ئەنسىرىمەڭ. قىزىمىز ئۈچۈن بىز ھېچ نەرسىنى ئايىمايمىز. خۇدايىم بار. بىزمۇ قۇرۇق قول ئەمەس.

— ھەي، يەڭگە، بىز سىلەرنى ئەيىپكە بۇيرۇمايمىز، — دېدى ئۇ جاۋاۋەن ئىگەرگە ئوبدان جايلىشىۋېلىپ، — خۇدايىم ياشلارنى سالامەت قىلسۇن. مال-بىساتقا كەلسەك، ئۇنى يات ئادەملەرگە ئەمەس، ئۆز باللىرىمىزغا بېرىمىزغۇ. ئۇنىڭ ئۈستىگە بىز تۇنجى قېتىم قۇدا بولۇۋاتمايمىزغۇ...ماقۇل، يەڭگە، سالامەت بولۇڭ، ئەمسە كېلىشتۇق: جۇمە كۈنى-ھە!

— ھەئە، جۇمە كۈنى. قۇتلۇق كۈنىغۇ بۇ. ئاق يول بولسۇن. قۇداغىغا سالام ئېيتىڭ.

"ئۇلارنىڭ جۇمە كۈنى دېگىنى نىمىدۇ؟ — دەپ ئويلىدىم مەن، — بۈگۈن كۈنىگە نىمە؟ چارشەنبە.... جۇمە كۈنى توي قىلىپ قىز كۆچۈرىدىغان ئىش بولمىسۇن يەنە؟ ئېخ! بىز ياشلارنىڭ تۇرمۇشىنى بەربات قىلىدىغان بۇنداق كونا ئادەتلەر قاچانمۇ تۈگەر!..."

چال ئېتىنى دېۋىتىپ، ئاستا تاقتا قاراپ مېڭىپ كەتتى. ئاسلىنىڭ ئاپىسى تاكى چالىنىڭ قارىسى يوقالغىچە كۆز ئۈزمەي قاراپ تۇردى ــ دە، ئاندىن ئۆرۈلۈپ ماڭا يامان كۆز بىلەن بىر قاراپ قويدى.

ــ سەن نىمە ئانچە مۇشۇ تەرەپكە چىپىشىنلا ياخشى كۆرسەن، يىگىت؟ ــ دېدى ئۇ، ــ بۇ يا مېھمانخانا بولمىسا! بۇ يەردە تۇرۇشىنىڭ ئورنى يوق، ماڭ يولۇڭغا! ئاڭلىدىڭمۇ؟ مەن ساڭا گەپ قىلىۋاتىمەن.

ئۇ بىلىپ قالغاندەك قىلاتتى.

ماشىنام بۇزۇلۇپ قالدى! ــ مەن تەرسالىق بىلەن جاۋاپ بەردىم ــ دە، پۈتۈن بەدىنىمنى ماشىنا قاپقىنىنىڭ ئىچىگە ئالدىم. ئۇنى كۆرمىگىچە ھىچيەرگە بارمايمەن، دەپ ئويلىدىم مەن.

موماي يەنە نىملەرنىدۇ دەپ غودۇڭشىپ كىتىپ قالدى.

مەن ماشىنا پەلەمپىيىگە ئولتۇرۇپ تاماكا تۇتاشتۇردۇم. ئەدىنىدۇ بىر قىز بالا پەيدا بولۇپ قالدى. ئۇ بىر پۈتى بىلەن سەكرەپ مېڭىپ ماشىنىنى ئايلىنىپ ئوينايتتى. ئۇ بىرئاز ئاسلىغا ئوخشايتتى. ئاسلىنىڭ سىڭلىسى بولۇپ قالمىسۇن يەنە؟

ئاسىل كەتتى! ــ دەيتتى ئۇ بىر پۈتى بىلەن سەكرەپ مېڭىپ.

ــ نەگە كەتتى؟ ــ مەن ئۇنى تۇتۇۋېلىپ سورىدىم، ــ ئۇ نەگە كەتتى؟

ــ مەن نەدىن بىلەي! قويۇپ بېرىڭ مېنى! ــ ئۇ مېنىڭ قولۇمدىن چىقىپ كەتتى ــ دە ماڭا قاراپ تىلىنى چىقىرىپ، خەير خوش دىگەننى بىلدۈردى.

مەن ماشىنا قاپقىنىنى تاراق قىلىپ ئەتتىم ۋە كابىنىكىغا چىقىپ رولىنى تۇتتۇم. نەگە باراي؟ ئۇنى نەلەرگە بېرىپ ئىزدەي؟

قايتىدىغان ۋاقىت بولۇپ قالغان ئىدى. مەن تاشيولدا ئاستا مېڭىپ، يايلاققا كىرىپ كەتتىم، ئۆستەڭ بويىغا كېلىپ كىچىككىنە توختىدىم. نىمە قىلىش كېرەك؟ ھېچبىر پىكىرگە كېلەلمىدىم-دە، ماشىنىدىن چۈشۈپ، يەردە سۇنايلىنىپ ياتتىم. ئەجەپ دومىلە باستى-ھە، ئاسلىنى تاپالمىدىم، خىزمەتكىمۇ دەخلى يەتكۈزدۈم... مەن خىيالغا كەتتىم، دۇنيادىكى ھېچنەرسىنى كۆرمىدىم ۋە ئاڭلىمىدىم. قانچىلىك ئۇزاق ۋاقىت ياتتىمكىن، بېشىمنى كۆتىرىپ قارىغىنىمدا، ماشىنىنىڭ ئۇ تەرىپىدە پۇتىغا توفلى كىيگەن بىر قىزنىڭ پۇتى كۆرۈندى. شۇ! مەن دەرھال تونىدىم. مەن شۇنداق خوشال بولۇپ كەتتىمكى، يۈرىكىم ئاغزىمدىن ئېتىلىپ چىقىپ كېتەي دەپ قالدى. مەن ئورنۇمدىن تۇرالماي تىزلىنىپ تۇرۇپ قالدىم. بۇ يەنە ھېلىقى دەسلەپكى كۆرۈشكەن يەر ئىدى.

— يولىڭىزغا كېتىۋېرىڭ، موما! — دېدىم مەن ھېلىقى توفلىگە قاراپ.

— مەن موماي ئەمەس! — دېدى ئاسىل مېنىڭ گېپىمگە ئۇلاپلا چاخچاق بىلەن.

— ئەمىسە سىز نىمە ئادەم؟

— مەن قىز.

— قىز؟ چىرايلىقمۇ؟

— ئۆزىڭىز قاراپ بېقىڭ!

ھەر ئىككىمىز تەڭلا قاقاقلاپ كۈلۈشۈپ كەتتۇق. مەن سەكرەپ ئورنۇمدىن تۇردۇم-دە، ئۇنىڭغا قاراپ ئېتىلدىم. ئۇمۇ ماڭا قاراپ ماڭدى. ئىككىمىز يۈزمۇ-يۈز قارىشىپ تۇردۇق.

ئەڭ چىرايلىق قىز! — دېدىم مەن. ئۇ بولسا شامالدا چايقىلىپ

تۇرغان مەجنۇنتالـدەك ئەۋرىشىم، نازاكەتلىك قىياپەتتە قىسقا يەڭلىك كۆينەك كىيىپ، قولىغا ئىككى دانە كىتاپ تۇتـقان ھالدا تۇراتتى. — مېنىڭ بۇ يەردىلىگىمنى قانداق بىلدىڭىز؟

— قىرائەتخانىدىن چىقىپ قارىسام، ماشىنىڭىزنىڭ چاقىنىڭ ئىزى تۇرۇپتۇ.

— شۇنداقمۇ؟ — بۇ سۆز ماڭا "سىزنى ياخشى كۆرىمەن" دىگەن سۆزدىنمۇ ئەھمىيەتلىكرەك ئىدى. ئىش يۈزىدە، ئۇ مېنىڭ ماشىنامنىڭ ئىزىنى ئىزدىگەن ئىكەن، دىمەك، بۇ ئۇنىڭ مېنى ئويلىغانلىغىدىن، مېنى ياخشى كۆرىدىغانلىغىدىن دېرەك بېرەتتى.

— شۇ سەۋەپتىن بۇ يەرگە كېلىشىم، قانـداقتۇر سىز مېنى كۈتۈۋاتقاندەك ھېس قىلدىم...

ئۇنىڭ قولىنى تۇتۇۋالدىم:

— ماشىنىغا چىقىڭە، ئاسىل، بىر دەم شامالداپ كېلەيلى.

ئۇ خوشاللىق بىلەن ماقۇل بولدى. مەن ئۇنىمۇ، ئۆزەمنىمۇ تونۇيالماي قالدىم. بارلىق قورقۇنچ ۋە غەم-ئەندىشىلەر نەلەرگە كەتتى. بىز ئىككىمىزلا ئىدۇق، يەنە بىزنىڭ بەختىمىز، ئاسمان ۋە يول بىز بىلەن بىللە ئىدى. مەن ماشىنىنىڭ ئىشىگىنى ئېچىپ ئۇنى ئولتۇرغۇزۇپ، ئۆزەم رولنىڭ يېنىغا ئۆتتۇم.

بىز ماشىنىنى ئوت ئالدۇرۇپ، ئەنە شۇ تەقلىتتە يولنى بويلاپ مېڭىپ كەتتۇق. بىز نەگە ۋە نىمىشقا بېرىشنى بىلمەيتتۇق. لېكىن بۇلار بىز ئۈچۈن ئەھمىيەتسىز ئىدى. پەقەت مۇرىگە مۇرە، قولغا قول تېگىپ تۇرسا ۋە كۆز تاشلىشىپ تۇرساقلا، بۇنىڭ ئۆزى بىزگە كۇپايە ئىدى. ئاسىل بېشىمدىكى ھەربىچە شەپكەمنى (مەن بۇ شەپكىنى ئىككى يىل كىيگەن ئىدىم) تۈزەپ قويدى.

www.uyghurkitap.com

— ھە، مۇنداق تۇرسا يارىشىدىكەن! — دېدى ۋە ئىچكى ھېسسىياتىنى ئىپادىلەپ مۇرەمگە بېشىنى قويدى...

ماشىنا يايلاقتا ئۇچقان قۇشتەك ئىلگىرىلىمەكتە. پۈتكۈل دۇنيا چاپماقتا: تاغلار، داللار، دەل-دەرەخلەر ئارقىمىزدا قالماقتا. توختىماي ئالغا ئىلگىرىلەپ كېتىپ بارغىنىمىز ئۈچۈن شامال يۈزىمىزگە قاتتىق-قاتتىق تېگەتتى. قۇياش ئاسماندا ئالەمنى يورۇتماقتا. بىز كۆلكىگە بۆلەنمەكتىمىز، شۇۋاق ۋە چىغ ھىدى قاپلىغان ھاۋادىن مەيدىمىزنى كېرىپ تۇرۇپ تويغىچە سۈمەرمەكتىمىز...

بىر كونا قەۋرە تېشىغا قونۇپ ئولتۇرغان يايلاق بۈركۈتى قانىتىنى كېرىپ كۆتىرىلدى-دە، خۇددى بىز بىلەن بەيگىگە چۈشكەندەك يولنى بويلاپ پەس ئۇچۇپ ماڭدى.

ئاتلىق ئىككىيلەن چۆچۈپ يول بوشاتتى ۋە بىزنى تىللىغان پېتى ئارقىمىزدىن قوغلاشقا چۈشتى.

— ھەي، توختا! توختا دەيمەن! — دېگىنىچە قاتتىق چېپىپ كېتىۋاتقان ئېتىغا ھە دەپ قامچا ئۇراتتى ئۇلار. ئۇلارنىڭ كىملىكىنى ئاسىل بىلەمدىكىن، مەن بىلمەيتتىم. لېكىن ئۇلار بىر دەمدىلا چاڭ-توزاڭ ئىچىدە كۆرۈنمەي قالدى.

ئالدىمىزدا بىر ئات ھارۋىسى باشقا تەرەپكە ئەگىپ كېتىپ باراتتى. بىر يىگىت بىلەن بىر قىز ھارۋىدا ئورنىدىن قوپۇپ بىزنى كۆردى، ئۇلار بىر بىرىنىڭ دولىسىنى تۇتقان ھالدا ئۆرە تۇراتتى، بىزگە قىزغىن قول ئىشارىتى قىلدى.

— رەھمەت! — دېدىم مەن ماشىنىنىڭ ئىچىدە ئۇلارغا قاراپ ۋاقىراپ.

بىز يايلاقنىڭ ئۇ بېشىغا چىقىپ، تاش يولغا چۈشتۇق، قاراماي

www.uyghurkitap.com

ياتقۇزۇلغان يولدا ماشىنىنىڭ چاقىدىن شىپ-شىپ قىلىغان ئاۋاز چىقىپ تۇراتتى.

ئىسسىق كۆل بۇ يەرگە يېقىن بولۇشى كېرەك ئىدى. مەن ماشىنىنىڭ بېشىنى بىردىنىلا بۇراپ، دالىغا چىقتىم-دە، چاتقال ۋە ئوت-چۆپلەر ئارىسىدىن ئۆتۈپ ماشىنىنى كۆل بويىغا قاراپ ھەيدىدىم، كۆل بويىدىكى بىر كىچىك دۆڭگە كېلىپ توختىدۇق.

كۆپ-كۆك سۇ دولقۇنلىنىپ، ئارقا-ئارقىدىن كۆلنىڭ ساغۇچ قىرغى-غىغا كېلىپ ئۇرۇلاتتى. كۈن ئولتۇراي دەپ قالغان ئىدى، يىراق سۇ ئۈستى ئەتىرگۈل تۈسىنى ئالدى.

ئۇ تەرەپتىكى قىرغاقنىڭ نېرىسىدا قارلىق قوڭۇر تاغ كۆرۈندى. تاغ ئۈستىدە بىرقانچە پارچە ئاق بۇلۇت ئۈزۈپ يۈرمەكتە.

— قارىڭا ئاسىل! ئاققۇ!

ئاققۇ ئىسسىق كۆلگە پەقەت كۈز ۋە قىشتىلا كېلەتتى. ئەتىيازدا ناھايىتى ئاز كېلەتتى. كىشىلەر بۇنى جەنۇپتىن شىمالغا كېتىۋاتقان ئاققۇ دېيىشەتتى. كىشىلەر يەنە بۇنى بەخت-سائادەتنىڭ ئالامىتى دەپ پاراك سېلىشاتتى.

بىر توپ ئاققۇ كۆلنىڭ ئۈستىنى بويلاپ ئۇچۇپ ئۆتتى. ئاققۇلار قانىتىنى يېيىپ بىر دەم ئېگىز، بىر دەم پەس ئۇچۇشاتتى، بەزىدە سۇنىڭ يۈزىدە سۇنى شالاپشىتىپ ئوينىشىپ، يىراقلارغا تۈرۈلۈپ-تۈرۈلۈپ كېتىۋاتقان دولقۇننى قوغلىشاتتى، ئاندىن كېيىن يەنە كۆتىرىلىپ، لەيلەپ تۇرغان ئۈزۈن يېپەك تىزىلىپ، قاناتلىرىنى تەكشى قېقىپ، كۆلنىڭ سوزۇنچاق قىرغىقىدىكى سايغا-قونالغۇغا كېتىشەتتى.

ئىككىمىز ماشىنىدا ئۈن-تىنسىز ئالغا قاراپ ئولتۇرۇۋېتىمىز.

كېيىن، گويا بىزنىڭ ھەممە ئىشىمىز بەلگىلىنىپ بولغاندەك، مۇنداق بىر تەلەپپۇزدا سۆزلەپ كەتتىم.

— قارىغا قىرغاقتىكى لەمپىگە، ئاشۇ بىزنىڭ ماشىنا مەيدانىمىز، ماۋۇسى، — مەن قولۇم بىلەن ماشىنىنى كۆرسەتتىم، — بىزنىڭ ئۆيىمىز!

مەن قاقاقلاپ كۈلۈپ كەتتىم. راست، ئاسىل تۇرغۇدەك ئۆيۈم يوق ئىدى-دە.

ئاسىل كۆزۈمنىڭ ئىچىگە قارىغان پېتى ئۆزىنى قوينۇمغا تاشلىدى-دە، مېنى قۇچاقلاپ يىغلاپ كەتتى ۋە ئارقىدىن يەنە كۈلۈپ تاشلىدى.

— جېنىم، سۆيۈملۈكۈم! ماڭا مەڭگۈ ئۆي كېرەك ئەمەس. پەقەتلا ئاتا-ئانامنىڭ كېيىنرەك بولسىمۇ كەچۈرۈشىنى تىلەيمەن. ئۇلار خاپا بولدۇ، ئۆمۈرۋايەت خاپا بولدۇ، بىلىپ تۇرۇپتىمەن... لېكىن، مېنىڭ قىلغىنىم خاتامۇ؟...

پاتلا قاراڭغۇ چۈشتى. قويۇق بۇلۇت ئاسماننى قاپلىدى، بۇلۇت كۆلنىڭ يۈزىنى بىر ئالدى. كۆل جىمجىت، ھەممە يەر قاپ-قاراڭغۇ ئىدى. تاغ تەرەپتە ئېلىكتىر بىلەن كەپشەرلىگۈچى ئىشچىلار نىملەرنىدۇر كەپشەرلەۋاتقاندەك بولۇپ كۆرۈنەتتى. ئۇچقۇنلار بىر دەم يالت-يۇلت قىلىپ كۆزنى چاقنىتاتتى، بىر دەم تەرەپ-تەرەپكە چاچراپ يوق بولۇپ كېتەتتى. يامغۇر يېقىنلاپ كەلمەكتە. ئاقـقۇلارنىڭ تونەش ئۈچۈن بۇ يەرگە كېلىشى ئاشۇ سەۋەپتىنكەن-دە، ئاقـقۇلار تاغدا شىۋىرغانغا يولۇقۇپ قېلىشنى سەزگەن ئىكەن-دە.

گۈلدۈرمامنىڭ قاراسلىغان ئاۋازى بىلەن تەڭلا چېلەكتە

www.uyghurkitap.com

سۇ تۆككەندەكلا قارا يامغۇر يېغىپ كەتتى. كۆلنىڭ ئۈستىدە گۈلدۈرلىگەن شاۋقۇن كۆتىرىلدى، سۇ دولقۇنلانماقتا ۋە تۈرۈلۈپ-تۈرۈلۈپ قىرغاققا ئۇرۇلماقتا. بۇ باش باھاردىكى گۈلدۈرمامىلىق يامغۇر ئىدى. شۇنداقلا بىزنىڭ تۇنجى كېچىمىز ئىدى. يامغۇر ماشىنىغا ۋە ماشىنىنىڭ ئەينەكلىرىگە ئۇرۇلماقتا، يامغۇر سۈيى بولاقتىن چىققان سۇدەك ئاقماقتا. كۆلنىڭ پايانسىز قاپ-قاراڭغۇ بېتىدە بىرنەچچە نۇر چاقناپ ئۆتتى. بىز بىر بىرىمىزگە تېخىمۇ يېقىنلىشىپ، پەس ئاۋازدا گەپلەشمەكتىمىز. ئاسىل يا قورقتىمۇ، يا توڭدىمۇ سىلكىنگەندەك بولدى. مەن كىيىممىنى يېپىپ ئۇنى تېخىمۇ قاتتىق قۇچاقلىدىم، بۇ چاغدا ئۆزەمنى ناھايىتى كۈچلۈك بىر ئادەمدەك ھىس قىلدىم. مېنىڭدە بۇنچىلىك ھەسسىيات بارلىقىنى ئويلاپمۇ باقماپتىكەنمەن؛ باشقىلارنى قوغداشنىڭ ۋە باشقىلارغا كۆڭۈل بۆلۈشنىڭ نەقەدەر ياخشى ئىش ئىكەنلىكىنىمۇ بىلمەيدىكەنمەن. مەن ئاسىلنىڭ قۇلىقىغا پىچىرلىدىم:

— ئېخ، مېنىڭ سەرۋى قامەتلىك دىلبىرىم، مەن سىزنى مەڭگۈ خەققە بوزەك قىلغۇزمايمەن!...

گۈلدۈرمامىلىق يامغۇر قانداق تېز يېتىپ كەلگەن بولسا شۇنداق تېزلا ئۆتۈپ كەتتى. لېكىن ئەنسىز كۆلدىكى دولقۇن تېخى بېسىلمىغان ئىدى، يەنىلا ئۇششاق يامغۇر يېغىپ تۇراتتى.

مەن يولدا ئىشلىتىدىغان كىچىك رادىيو پىرىيومنىگىنى ئالدىم. بۇ شۇ چاغدا مېنىڭدىكى بىردىن-بىر ئىسىل بايلىق ئىدى. مەن دولقۇننى تۈزەپ، ئىستانسىغا توغرىلىدىم. ھازىرمۇ ئېسىمدە، شۇ چاغدا شەھەردىكى تىياتىردا قويۇلۇۋاتقان باللېت—«چولپان» ئاڭلىتىلىۋاتقان ئىكەن. تاغنىڭ ئۇ تەرىپىدىن، خۇددى ئاشۇ باللېتتا

تەسۋىرلىنىۋاتقان مۇھەببەتكە ئوخشاش، بىزگە مۇزىكا، يېقىملىق ۋە كۆچلۈك مۇزىكا يېتىپ كەلدى. تىياتىر زالىدىن گۈلدۈراس ئالقىش سادالىرى ياڭرىدى، كىشىلەر ئەرتىسلەرنىڭ ئىسمىنى توۋلايتتى، ئىپتىمال ئۇلارنىڭ پۇتى ئاستىغا گۈلدەستە تاشلاۋاتقاندۇ، لېكىن تىياتىرخانىدا ئولتۇرغان كىشىلەرنىڭ ھېچقايسىسى غەزەپلىك ئىسسىق كۆل بويىدا بىز ھېس قىلىۋاتقان خوشاللىق ۋە ھاياجاننى ھېس قىلالمىغىنى يوقتۇر. بۇ بالىيت بىزنى، بىزنىڭ مۇھەببىتىمىزنى تەسۋىرلىگەن ئىدى. ئۆز بەختىنى ئىزدىگەن قىز چولپاننىڭ تەقدىرى قەلبىمىزنى قاتتىق ھاياجانغا سالماقتا ئىدى. مېنىڭ چولپىنىم — مېنىڭ يۇلتۇزۇم مېنىڭ بىلەن بىللە ئىدى. يېرىم كېچە، ئاسىل مېنىڭ مۈرەمگە تايىنىپ ئۇخلىماقتا، مەن ئۇزاقىچە تىنچلىنالمىدىم، ئاسىلنىڭ يۈزىنى ئاستا سىلايتتىم، ئىسسىق كۆلنىڭ چوڭقۇر يېرىدىكى قاتتىق تىنىققا قۇلاق سالاتتىم.

ئەتىگىنى بىز ئاپتوموبىل مەيدانىغا قايتىپ كەلدۇق. مېنى قاتتىق ئەيىپلەشتى. لېكىن ئۇلار مېنىڭ بۇنداق قىلىشىمدىكى سەۋەبلەرنى بىلگەندىن كېيىن مېنى كەچۈرۈشتى. كېيىن ئۇلار مېنىڭ كىران ئاستىدىن قېچىپ كەتكىنىمنى ئەسلەپ بىر ھازاغىچە كۈلۈشتى.

شۇنىڭدىن كېيىن مەن جۇڭگوغا ماڭدىم، ئاسىلنى بىللە ئېلىپ ماڭ-ماقچى، يېرىم يولدا دوستۇم ئەلبېكنىڭ خەۋەر ئېلىپ تۇرۇشىغا تاپىلاپ قويۇپ كەتمەكچى بولدۇم. ئەلبېك نارىننىڭ يېنىدىكى گاراژدا — چېگرىغا يېقىن بىر يەردە تۇراتتى. بۇ يولدىن ئۆتكىنىمدە دائىم ئۇلارنىڭكىگە بېرىپ ئۇلارنى يوقلاپ تۇراتتىم. ئەلبېكنىڭ خوتۇنى تولىمۇ ئوبدان ئايال ئىدى، مەن ئۇنى بەكمۇ ھۆرمەتلەيتتىم.

بىز يولغا چىقتۇق. بىرىنچى قىلغان ئىشىم — يول ئۈستىدىكى بىر

www.uyghurkitap.com

دۇكاندىن ئاسلىغا بىرنەچچە قۇر كىيىم ئېلىپ بىرىلىش بولدى. ئۇ چاغدا ئۇ پەقەت بىرلا كۆينەك بىلەن ئىدى. باشقا نەرسىلەرنىڭ سىرتىدا يەنە ئۇچۇق رەڭلىك بىر ياغلىقمۇ ئېلىپ بەردىم. ئۇ بىشىغا ئارتىۋىدى، بەك ياراشتى. يولدا بىز يەنە ئاپتوموبىل مەيدانىنىڭ پىشقەدەملىرىدىن ھۆرمەت دىگەن ياشانغان بىر شوپۇرنى ئۇچراتتۇق. ئۇ خېلى يىراقتىنلا بىزگە توختاڭلار دەپ قول ئىشارىتى قىلدى. مەن ماشىنىغا تورمۇز بېرىپ توختاتتىم. چۈشۈپ ئامان-ئېسەنلىك سوراشتۇق:

— ھۆرمەت، ئەسسالامۇ ئەلەيكۇم!

— ۋەئەلەيكۇم ئەسسالام، ئىلياس. قولۇڭدىكى ئاۋۇ بۇركۈتنى چىڭراق باغلىۋالغىن! — ئۇ ئادىتىمىز بويىچە مىنى قۇتلۇقلىدى. — خۇدايىم سىلەرگە بەخت ۋە پەرزەنت ئاتا قىلسۇن!

— رەھمەت سىزگە، ھۆرمەت. سىز نەدىن ئاڭلىدىڭىز؟ — مەن ھەيران بولۇپ سورىدىم.

— ۋاي، بالام، ياخشى ئىشنىڭ خەۋىرى نە-نەلەرگە كەتمەيدۇ دەيسەن بۇ يولدا بىرى يەنە بىرىگە يەتكۈزۈپ...

— ھە، مۇنداق دەڭ! — مەن تېخىمۇ ھەيران بولدۇم.

بىز يولدا تۇرۇپ پاراڭلاشتۇق، ھۆرمەت ھەتتا ماشىنىنىڭ يېنىغا ئاسلىنى كۆرۈشكە كېلىپمۇ قويمىدى. ناھايىتى ياخشى، ئاسىل نىمە ۋەقە ئىكەنلىكىنى پەرەز قىلىپ يەتتىمۇ، بېشىدىكى ياغلىق بىلەن يۈزىنى ئېتىۋالدى. بۇ چاغدا ھۆرمەت رازىمەنلىك بىلەن كۈلدى.

— ھە، مانا بۇ ئادىتىمىزدىكىدەك بولدى! — دىدى ئۇ، — قىزىم، رەھمەت بىلدۈرگەن ھۆرمىتىڭگە. ھازىردىن باشلاپ سەن بىزنىڭ كېلىنىمىز سەن، پۈتۈن ئاپتوموبىل مەيدانىدىكى پىشقەدەم-

لەرنىڭ كېلىسىسەن. ئىلىياس، مە، بۇ مېنىڭ كۆرۈملۈكۈم! — ئۇ يېنىدىن پۇل چىقىرىپ ماڭا ئۇزاتتى. مەن رەت قىلالمايتتىم، رەت قىلسام ئۇنىڭغا سەتچىلىك بولاتتى.

بىز ئايرىلدۇق. ئاسىل بېشىدىن ياغلىقنى ئېلىۋەتمىدى. يولدا تونۇش شوپۇرلار ئۇچرىغاندا ئاسىل كابىنكىدىن چۆشمەيتتى، خۇددى مۇنتىزىم قىرغىز ئائىلىسىدىكىدەك، ئىزا تارتىپ، ياغلىقى بىلەن يۈزىنى ئېتىۋالاتتى. ئىككىمىز يالغۇز قالغان ۋاقتىمىزدا كۈلۈشۈپ كېتەتتۇق.

ئاسىل بېشىغا ياغلىق سېلىۋالسا، ماڭا تېخىمۇ چىرايلىق كۆرۈنەتتى.

— ئامرىغىم، ئېچىڭە كۆزىڭىزنى، مېنى بىر سۆيۈپ قويىڭە! — دەيتتىم مەن ئۇنىڭغا.

— ياق، چوڭلار كۆرۈپ قالىدۇ، — دەپ جاۋاپ بېرەتتى ئۇ، شۇنىڭ بىلەن بىللە كۈلۈمسىرەپ تۇرۇپ، خۇددى باشقىلار كۆرۈپ قالىدىغاندەك، ئوغرىلىقچە سۆيۈپ قوياتتى.

ئاپتوموبىل مەيدانىدىكى شوپۇرلار بىزنى ئۇچرىتىپ قالغان ۋاقىتلىرىدا، توسۇۋېلىپ، بىزگە بەخت تىلەيتتى. بىرمۇنچە كىشىلەر يول ئۈستىدە بىزگە گۈلدەستە تەييارلاپلا قالماستىن، سوغاتمۇ تەييارلاپتۇ، كىم ئەقىل كۆرسەتتىكىن، ئېھتىمال رۇس يىگىتلىرى ئويلاپ تاپقان بولسا كېرەك، ئۇلار ئۆز ئادىتى بويىچە، توي قىلغان ۋاقىتلىرىدا ماشىنىنى تازا بېزەيتتى، شۇ سەۋەپتىن بولسا كېرەك، بىزنىڭ ماشىنىمىزنىمۇ ئالا-يېشىل لېنتا، ياغلىق ۋە گۈللەر بىلەن بېزەۋېتىشتى. ماشىنىمىز نەچچە ئون كىلومېتىر يىراقلىقتىمۇ كۆزگە ئالاھىدە كۆرۈنگۈدەك چىرايلىق بولۇپ كەتتى. ئاسىل ئىككىمىز ئۆزىمىزنى

ناھايىتى بەختلىك ھېس قىلىشتۇق، مەن ئاشۇنىداق ئاغىنىلىرىم بولغانلىقى بىلەن ناھايىتى پەخىرلەندىم، كونىلار دوست باشقا كۈن چۈشكەندە سىنىلىدۇ، دەيتتى، مەن بەخت ـ سائادەت ئىچىدىمۇ سىنىغىلى بولىدىغانلىقىنى ھېس قىلدىم.

يولدا بىز مېنىڭ جان ـ جىگەر دوستۇم ئەلىبېكنى ئۇچراتتۇق. پاكارراق، سېمىز، يوغان باش بۇ يىگىت مېنىڭدىن ئىككى ياش چوڭ ئىدى. ئۇ چوڭ بولمىسىمۇ، ئىشقا ناھايىتى سالماق مۇنەۋۋەر شوپۇر ئىدى. ئاپتوموبىل مەيدانىدا كۆپچىلىك ئۇنى بەكمۇ ھۆرمەتلەيتتى، شۇ سەۋەپتىن كۆپچىلىك ئۇنى ئىشچىلار ئۇيۇشمىسىنىڭ خىزمىتىگە سايلاشقان. ئەمدى ئۇ قانداق ئۆيدە بولاركىن، دەپ ئويلاپ قالدىم.

ئەلىبېك ئۆن ـ تىنسىز ماشىنامغا قارىدى ـ دە، بېشىنى چايقاپ قويدى. ئۇ ئاسلىنىڭ يېنىغا كېلىپ قول ئېلىشىپ كۆرۈشتى ۋە مۇبارەكلىدى.

ــ ماقۇل، شوپۇرلۇق كىنىشكاڭنى ئېپكەل! ــ دېدى ئۇ. مەن ھاڭ ـ تاڭ بولۇپ، ئۈندىمەستىن كىنىشكىنى ئۇنىڭغا ئۇزاتتىم. ئۇ قەلىمىنى قولىغا ئېلىپ، كىنىشكىنىڭ ئۈستىگە توغرا قىلىپ: "توي ماشىنىسى، 167" دەپ يېزىپ قويدى. 167 دېگىنى كىنىشكامنىڭ نومۇرى ئىدى.

ــ ۋوي بۇ نېمە قىلغىنىڭ؟ ــ مەن ھودۇقۇپ قالدىم. ــ بۇ دېگەن كىنىشكا تۇرسا!

ــ تارىخىي خاتىرە بولسۇن! ــ دېدى ئۇ كۈلۈمسىرەپ، ــ سەن بوغالتىر بولۇمدە ئولتۇرغانلارنى ئادەم دەپ ھېساپلىمامسەن؟ ئەمدى ئېپكەل قولۇڭنى! ــ ئۇ مېنى چىڭ قۇچاقلاپ سۆيۈپ قويدى. ھەھە ـ

www.uyghurkitap.com

مىمىز كۈلۈپ كېتىشتۇق. كېيىن بىز ماڭغىدىغان چاغدا ئەلبېك مېنى توسۇۋالدى:

— نەدە تۇراي دەۋاتىسەن؟

مەن ئىككى قولۇمنى كەرىدىم ۋە ماشىنامنى كۆرسەتتىم:

— بىزنىڭ ئۆيىمىز مانا مۇشۇ!

— ماشىنىدا؟ بالىلىق بولغاندىمۇ مەشەدە تۇرامسىلەر؟...قارا، سەن گاراژدىكى مېنىڭ ئۆيۈمگە بېرىپ تۇرغىن، مەن ئاپتوموبىل مەيدانىغا بېرىپ رەھبەرلىككە ئېيتىمەن، مەن ئۆزەم سالغان ئاشۇ ئۆيدە تۇرىمەن.

— ئۇ ئۆي تېخى پۈتمىدى ئەمەسمۇ؟

ئەلبېك رېباچىتا ئاپتوموبىل مەيدانىغا يېقىن بىر يەرگە كىچىككىنە بىر ئۆي سالغان ئىدى، خىزمەتتىن بوشىغان ۋاقىتلىرىمىدا مەن ئۇنىڭغا ياردەملەشكەن ئىدىم.

— ھېچقىسى يوق. ئىشى ئاز قالغان. ئۆينى چوڭراق بولسا ئىدى دەپ ئارزۇ قىلمايلا قوي، ئۆزەڭگە مەلۇم، مەنمۇ ئۆيدىن قىسىلىپ ئۆتتۈۋاتىمەن.

— بوپتۇ، رەھمەت ساڭا. بىزگىمۇ بەك چوڭ ئۆي كېرەك ئەمەس. مەنمۇ ئاسلىنى ۋاقتىنچە سىلەرنىڭكىدە تۇرۇپ تۇرسۇن دەپ ئويلىغان ئىدىم، ھالبۇكى پۈتۈن ياتىغىنىنى ماڭا ئۆتۈنۈپ بېرىۋاتىسەن...

— قىسقىسى، بىزنىڭ مۇشۇ يەردە تۇرۇڭلا. قايتاشىڭدا مېنى كۈتكىن. شۇ چاغدا بىز ئاندىن خوتۇن بىلەن بىرلىكتە بىرەر قارارغا كېلەرمىز، — دېدى ئۇ ۋە كۆزىنىڭ قىرىدا ئاسلىغا قاراپ قويدى.

— ھەئە، ھازىر بىز ئەر-خوتۇنمىز!

— توي سەپىرىڭلاردا سىلەرگە بەخت تىلەيمەن! — ئەلبېك ماشىنىمىزنىڭ ئارقىسىدىن قوغلاپ ۋاقىرىدى.

قارا بۇنى! راست-تە، بۇ دەل بىزنىڭ توي سەپىرىمىزغۇ! ئۇنداق بولماي نىمە بولاتتى؟

بىز ناھايىتى خوشال ئىدۇق، چۈنكى ھەممىنى ئورۇنلاشتۇرۇپ قويدۇق، پەقەت بىر ئىشلا كۆڭلۈمنى سەل غەش قىلاتتى.

بىر ئايلانمىدا جانتاينىڭ ماشىنىسى كۆرۈندى. ئۇ يالغۇز ئەمەس، يېنىدا يەنە كاتىرا ئولتۇراتتى. جانتاي قول ئىشارىتى قىلدى، مەن ماشىنامغا قاتتىق تورمۇز بەردىم. ئىككى ماشىنا بىر بىرىگە ئۈسسە-ۋالغىلى تاس قالدى. جانتاي ماشىنا دەرىزىسىدىن بېشىنى چىقىرىپ سورىدى:

— سەن نىمە دەپ توي قىلىدىغاندەك ياسىنىۋالدىڭ؟

— دەل توي قىلدىم! — دىدىم مەن.

— شۇنداقمۇ؟ — ئۇ ئاۋازىنى سوزۇپ چىقىرىپ، بۇرۇلۇپ كاتىراغا قاراپ قويدى-دە، ئىتتىكلا دىدى. — بىز بولساق سېنى ئىزدەپ يۈرىمىز!

كاتىرا ماشىنىدا داڭقېتىپ، تامدەك تاتىرىپ، ئەرۋايى ئۇچقاندەك بولۇپ ئولتۇراتتى.

— كاتىرا، ياخشىمۇسەن! — دىدىم مەن ئۇنىڭغا ئەدەپ بىلەن.

ئۇ ئۈن-تىنسىز بېشىنى لىڭشىتىپ قويدى.

— بۇنداقتىزە ئۇ سېنىڭ ئامرىغىڭ ئىكەن-دە؟ — جانتاي ئەمدىلا بۇنىڭ راست ئىكەنلىكىنى پەرەز قىلدى.

— ياق، ئۇ مېنىڭ خوتۇنۇم، — دىدىم مەن ئۇنىڭغا رەددىيە بېرىپ ۋە ئاسلىنىڭ مۈرىسىنى قۇچاقلاپ قويدۇم.

— نمه؟ — جانتاينىڭ كۆزى چانىغىدىن چىقىپ كېتەي دەپ قالدى، ئۇنىڭ خوشال بولغانلىغىنىمۇ، خاپا بولغانلىغىنىمۇ بىلگىلى بولمايتتى. — ھە، قۇتلۇق بولسۇن، چىن كۆڭلۈمدىن قۇتلۇقلايمەن...

— رەھمەت!

جانتاي كۆرەڭلىگەن ھالدا كۈلدى ۋە سورىدى:

— قارا سىنىڭ چاققانلىغىڭنى، قالىڭمال① بەرمەيلا بىر خوتۇننى قولغا كىرگۈزۈۋاپسەن-دە؟

— كالۋا! — تىللىدىم مەن. — ھەيدە ماشىناڭنى!

دۇنيادا مۇشۇنداقمۇ كىشىلەر بولىدۇ دىسە! ئۇنى تىللاپ تويغۇزۇۋېتەي دىۋىدىم، لېكىن ماشىنا دەرىزىسىدىن قارىسام، جانتاي ماشىنىنىڭ يېنىدا تۇرۇپ، قولى بىلەن يۈز-كۆزىنى ئۇۋۇلاپ نىمدۇر دەپ غودۇراۋاتاتتى ھەمدە كاتېۋاغا مۇشتۇمى بىلەن تەھدىت سىلىۋاتاتتى كاتېۋا بولسا يولدىن يۈگۈرگەن پېتى ئېتىزلىققا كىرىپ كەتتى. ئۇ يۈگۈرۈپ-يۈگۈرۈپ يەرگە يىقىلدى-دە، ئىككى قولى بىلەن بېشىنى توسىۋالدى. ئۇلارنىڭ ئوتتۇرىسىدا نىمە ۋەقە ئۆتۈلدىكىن، ھەر ھالدا كاتېۋاغا ئىچىم ئاغرىدى. مېنىڭدە ئۆزەمنى گۇناكاردەك ھىس قىلغان بىر تۇيغۇ پەيدا بولدى. مەن ئاسلىغا ھىچ نىمە دەپ چۈشەندۈرمىدىم.

بىر ھەپتىدىن كېيىن بىز گاراژ يېنىدىكى كىچىك ئۆيگە كۆچۈپ كېلىۋالدۇق. ئۆي ئانچە چوڭ ئەمەس، پەقەت بىر ئېغىز مېھمانخانا

---

① قالىڭمال — كونا ئادەت بويىچە قىز ئالغۇچى تەرەپ كېلىشىم بويىچە قىز تەرەپكە بېرىدىغان مال، ئاساسەن ئات، كالا، قوي قاتارلىقلار.

www.uyghurkitap.com

ۋە ئىككى ئېغىز ياتاقخانىلا بار ئىدى. بۇنداق ئۆيلەردىن بۇ يەردە بىرنەچچىسى بار ئىدى، بۇ يەردە ئائىلىلىك شوپۇر ۋە بىزنىڭ پونكىتىدىكى ئىشچىلارلا تۇراتتى. لېكىن جايلاشقان ئورنى ناھايىتى بەلەن ئىدى، تاشيولنىڭ ئىككى ياقىسىغا جايلاشقان بولۇپ، نارىنغا يېقىن ئىدى، قانداق دېگەن بىلەنمۇ ئوبلاستىنىڭ مەركىزىگە جايلاشقان-دە، كىنوخانىلارغىمۇ، ماگىزىنلارغىمۇ بارغىلى بولاتتى، دوختۇرخانىمۇ بار ئىدى. بىزنى يەنىمۇ خوشال قىلغىنى گاراژنىڭ دەل قاتناش لىنىيىسىنىڭ ئوتتۇرىسىغا جايلاشقانلىقى بولدى. بىزنىڭ قاتناش لىنىيىمىز ئاساسەن نارىن بىلەن شىنجاڭ ئارىلىقىدا ئىدى. ئارىلىقتا ئۆيگە قايتىپ قونۇپ ئۆتكىلى بولاتتى. ھەر كۈنى دېگۈدەك ئاسىل بىلەن ئۇچرىشىپ تۇراتتىم. يول ئۈستىدە كاشىلا بولۇپ، يېرىم كېچىگە قالساممۇ بەرىبىر ئۆيگە قايتاتتىم. ئاسىل ھامان مېنى كۈتۈپ تۇرغان بولاتتى. مەن قايتىپ كەلمىگىچە ئۇخلىماي ئەنسىرەپ ئولتۇرغان بولاتتى. بىز ئانچە-مۇنچە ئۆي سەرەمجانلىرىنىمۇ ئالدۇق. قىسقىسى، تۇرمۇشىمىزنى پەيدىن-پەي غەملىۋالدۇق. بىز ئاسىل ئۈچۈن بىرەر خىزمەت تېپىش كويىغا چۈشتۇق، بۇنىمۇ ئاسىل ئۆزى تەلەپ قىلىپ تۇرۇۋالغان. مەن يېزىدا چوڭ بولغان، ئىشتىن توختاپ قالمىغان، دەيتتى ئۇ. لېكىن ئارمان قىلغىنىمىزدەك خوشاللىققا چۆمدۇق: ئاسىل پات ئارىدا ئانا بولماقچى.

...ئاسىل يەڭگىدىغان كۈنى مەن جۇڭگودىن قايتىپ كەلدىم. ئەنسىرەپ دەرھال دوختۇرخانىغا باردىم. ئۇ نارىندىكى تۇغۇتخانىدا ئىدى. تۇغۇتخانىغا بېرىشىمغىلا ئۇ بىر ئوغۇل تۇغدى! ئۇلار مېنى كىرگۈزمەيتتى، ئەلۋەتتە. مەن ماشىنامغا ئولتۇرۇپ تاقىقا قاراپ چاپتىم. بۇ تازا قەھرىتان سوغاق كۈنلەر ئىدى. تۆت ئەتراپ ئاق

قار ـ كۆك مۇز بىلەن قاپلانغان ھاڭ ئىدى. كۆزۈمگە ھەممە ياق ئاق، قارا، ئاق، قارا بولۇپلا كۆرۈنەتتى...مەن دولۇن ئېغىزىنىڭ چوققىسىغا چىقتىم. بۇ يەر پۈتۈنلەي بولۇتقا تاقاشقان بولۇپ، بولۇتلار يەر ئۈستىدە لەيلەپ يۈرەتتى، ئاستىدىكى كىچىك تاغ چوققىلىرى چالمىدەك كىچىك كۆرۈنەتتى. مەن ماشىنامدىن چۈشۈپ ھاۋانى قاتتىق سۈمەردىم ۋە ئۈنلۈك ۋاقىردىم:

ــ ھەي، تاغ! مەن ئوغۇل تاپتىم!

ماڭا تاغلار زىلزىلىگە كەلگەندەك تۇيۇلدى، تاغلار ئاۋازىمنى تەكرارلايتتى، ئەكس سادا دولئۇنسىمان ئايلىنىپ، بىر جىلغىدىن ئىككىنچى بىر جىلغىغا ئۆتۈپ ئۇزاققىچە جاراڭلايتتى.

ئوغلىمىزغا سامات دەپ ئات قويدۇق. ئېيخى بۇ ئىسىمنى مەن تاپقان. سامات، بىزنىڭ سامات، سامات كۈلدى، ساماتقا چىش چىقىپتۇ ــ ئەنە شۇ تەرىقىدە، بىزنىڭ پۈتۈن گەپ ـ سۆزىمىز ساماتتىن ئايرىلمايتتى. قىسقىسى، ياش ئاتا ـ ئانىلار ئادەتتە قىلىدىغان قىلىقنى بىزمۇ قىلاتتۇق.

بىز تولىمۇ ئىناق، ئامراق ئۆتەتتۇق. لېكىن كېيىنچە نەس باستى.

ھازىر مەن پالاكەتنىڭ نەدىن كەلگىنىنى ئېنىق چۈشەندۈرۈپ بېرەلمەيمەن. ھەممە ئىش چىگىش ـ مۇرەككەپ بولۇپ گىرەلىشىپ كەتكەن ئىدى...دۇرۇس، ئەمدى مەن نۇرغۇن ئىشلارنى چۈشەندىم، لېكىن بۇنىڭ نىمە كېرىكى.

بۇ ئادەم بىلەن مەن يول ئۈستىدە ئۇشتۇمتۇت ئۇچرىشىپ قېلىپ كېيىن ئايرىلىپ كەتكەن، لېكىن شۇنىسى گۇمانسىزكى، بۇ ھەرگىز بىزنىڭ ئاخىرقى مەرتەم كۆرۈشىشىمىز ئەمەس ئىدى.

كەچ كۈز مەزگىلى ئىدى، بىر كۈنى مەن ماشىنامنى ھەيدەپ يولغا چىقتىم. ھاۋا ئادەمنى بىزار قىلاتتى. يامغۇر دىسە يامغۇر ئەمەس، قار دىسە قار ئەمەس، شەيتان بىلەمدۇ، ئىش قىلىپ ھول ئۇششاق بىرنىمە يېغىپ تۇراتتى. داۋاننى تۇمان قاپلاپ كەتكەن يامغۇردا ماشىنا ئەينىكى تۇتۇق بولۇپ كەتكەچكە، يول بويى دىگۈدەك ئەينەك چوتكىسىنى توختاتمىدىم. بۇ چاغدا مەن تاققا ئىچكىرىلەپ كىرىپ، دولۇنغا يېقىنلىشىپ قالغان ئىدىم. ئىبخ دولۇن، دولۇن، تىيانشاننىڭ غايەت زور توسالغۇسى! مېنىڭدە قانچىلىغان نەرسە سېنىڭ بىلەن باغلانغان-ھە! بۇ پۈتكۈل لىنىيە ئەڭ مۇشكۇل، ئەڭ خەتەرلىك يەر ئىدى. يول خەتەرلىك تاشلار ئارىسىدىن نەچچىلىگەن يەردە ئايلىنىپ، تىك تاغ باغرىنى بويلاپ يۇقۇرىغا قاراپ ئۆرلەپ، بۇلۇتلار ئىچىگە كىرىپ كېتەتتى. ماشىنىنىڭ چاقى بۇلۇت ئۈستىدە ماڭغاندەك ماڭاتتى، بىر دەم ئولتۇرغان ئورنىمىزدىن قىمىرلىيالماي قالاتتۇق، بېلىمىزنى سوزۇشقا بولماي قالاتتى، بىر دەم تېز ئايلىنىپ تۆۋەنگە سىرىلەتتۇق، ئىككى قولىمىزدىن تەر چىقىپ كېتەتتى، رولنىڭ قولىمىزدىن چىقىپ كېتىشىدىن بەك ئەنسىرەيتتۇق. تاغ ئېغىزىدىكى ھاۋا رايى شاش تۆگىدەك ئىدى. دولۇن ئېغىزىدا يازمۇ، قىشمۇ ئوخشاش بولاتتى: ھايت-ھۇيت دىگىچىلىك ئارىلىقتا قارا بوران چىقىپ، قارا يامغۇر يېغىپ، يەر يۈزىنى مۆلدۈر قاپلاپ كېتەتتى، ياكى بولمىسا پاختەكتەك-پاختەكتەك قار يېغىپ ھېچنىمىنى كۆرگىلى بولمايدىغان بولۇپ كېتەتتى. دولۇن ئېغىزى دىگەن ئەنە شۇ!...لېكىن بىز تىيانشانغا تولا قاتناپ يۈرۈپ بۇ ھالغا ئۆگىنىپ كەتكەنمىز، ھەتتا كىچىلىرىمۇ پات-پات بۇ يەردىن ئۆتەتتۇق. ھازىر شۇ چاغدىكى ئىشلارنى ئەسلىسەم، بۇ جاپا-مۇشەققەتلىك

مۇساپە كۆز ئالدىمدىن بىر-بىرلەپ ئۆتىدۇ، ۋاھالەنكى، شۇ چاغلاردا يىل بويى شۇ يەردە قاتناپ يۈرگەن ۋاقىتلىرىمدا بۇ ھەقتە تولىمۇ ئويلاپ كەتمەيتتىكەنمەن.

دولۇن ئېغىزىغا يېقىن بىر جاڭغىلدا مەن بىر يۈك ماشىنىسىغا يېتىشىۋالدىم. بۇ ماشىنىنىڭ "گاز — 51" ئىكەنلىكى ئېنىق ئېسىمدە. ئېنىقراق قىلىپ ئېيتقاندا، مەن ئۇنىڭغا يېتىشىۋالمىدىم، ئۇ ئاشۇ يەردە تۇرغان ئىكەن. ئىككىيلەن ماتورنىڭ يېنىدا نىمىنىدۇر ئوڭلاپ تۇراتتى. بىرەيلەن ھېچبىر تەمتىرىمەستىن يول ئوتتۇرىسىغا كېلىپ قولىنى كۆتەردى. مەن تورمۇز بەردىم. بۇ ئادەم ھۆل بولۇپ كەتكەن بىرىنىت يامغۇرلۇق كىيگەن بولۇپ، يامغۇرلۇغىنى بېشىغا كىيىۋالغان ئىدى، ئۇ مېنىڭ يېنىمغا كەلدى. ئۇ قىرىقلارغا بېرىپ قالغان كىشى بولۇپ، ھەربىلەرنىڭكىدەك قىسقا قوڭغۇر بۇرۇت قويىۋالغان ئىدى، ئۇنىڭ چىرايى سەل تۇتۇق بولسىمۇ، لېكىن كۆز نۇرى ناھايىتى تەمكىن ئىدى.

— بۇرادەر، مېنى دولۇن ئوچاستىكىسىغىچە ئالغاچ كەتسەڭ، — دىدى ئۇ، — موتور بۇزۇلۇپ قالدى، بېرىپ سۆرەپ ئېپكېتىشكە بىر تىراكتور ئېپكېلەي دەيمەن.

— ماشىنىغا چىقىڭ، ئالغاچ كېتەي. بولمىسا بىرەر ئامالىنى كۆرىمىزمۇيا؟ — دىدىم-دە، ماشىنىدىن چۈشتۈم.

— قىلىدىغان نىمە ئامالىمىز بار دەيسەن، موتور گۈرۈلدەپمۇ قويمايدۇ، — ئۇ روھسىزلانغان ھالدا تاراق قىلىپ ماشىنا قاپقىغىنى يېپىپ قويدى. بۇ بىچارە ئادەم توڭۇپ كۆكىرىپ كېتىپتۇ، ئۇ توڭۇلۇپ تۇراتتى. ئۇزايىدىن بىزنىڭ ئاپتوموبىل مەيدانىمىزدىكىلەردىن ئەمەس، بەلكى جۇمھۇرىيەت پايتەختىنىڭ قەيەرىدىنىدۇر بىر

www.uyghurkitap.com

يېرىدىن كەلگەندەك قىلاتتى. ئۇ ئامالسىز تۆت ئەتراپىغا قارايتتى. ئۇلار فرۇنزىدىن مال توشۇش ئۈچۈن ئوچاستكىغا كېتىۋاتقان ئىكەن. "قانداق قىلغۇلۇق؟" دەپ ئويلايتتىم مەن. شۇ چاغدا كاللامغا قارام بىر ئوي كەلدى. لېكىن ئېيتماي ئالدى بىلەن تاغ ئېغىزىغا نەزەر سالدىم. ھاۋا تۇتۇق بولۇپ، بۇلۇتلار تاغ ئارىسىدا ئۈزۈپ يۈرەتتى. شۇنداق بولۇشىغا قارىماي، مەن يەنىلا قارارغا كەلدىم. بۇ قالتىس ياخشى ئامال بولمىسىمۇ، لېكىن شۇ چاغدا مەن ئۈچۈن ئېيتقاندا تەۋەككۈلچىلىك ئىدى.

— تورمۇزۇڭلار ياخشىمۇ؟ — سورىدىم مەن.

— نىمە دەۋاتىسەن،...تورمۇز ياخشى بولمىسا ماشىنا ھەيدىيەلەمتىم؟ ساڭا ئېيتتىمغۇ، موتور بۇزۇلۇپ قالدى دەپ.

— ئاغامچا بارمۇ؟

— بار!

— ئەمىسە چېتىڭلار.

ئۇلار بىر ھازاغىچە گەپ قىلماي، گۇمان بىلەن ماڭا قاراپ تۇرۇشتى.

— نىمە، سارالڭ بولۇپ قالدىڭمۇ؟ — دېدى شوپۇر ئاستا ئاۋازدا. ياخشىمۇ، يامانمۇ ئۇقمايمەن، مېنىڭدە بىرەر يىكىرگە كەلسەم جان تىكىپ بولسىمۇ دىگەن مەقسىدىمگە يەتمەي توختىمايدىغان بىر مىجەز بار ئىدى.

— ھەي، دوستۇم، چاتقىنا! راستىمنى ئېيتسام، مەن سىلەرنى چوقۇم يەتكۈزەلەيمەن! — دېدىم مەن ئۇنىڭغا بىر قەدەم يېقىنلىشىپ.

لېكىن شوپۇر مېنى ئىتتەردى.

— ئۆزەڭ كېتۋەر! نىمە، سەن بۇ يەردە چاتما چېتىپ يۈرۈشكە بولمايدىغانلىقىنى بىلمەمسەن؟ ھەتتا پەرەز قىلىشمۇ مۇمكىن ئەمەس.

خۇددى مېنىڭ ئەڭ چوڭ تەلۋىمنى رەت قىلغانىدەك، ناھايىتى خىجىل بولىدۇم.

— كالۋا، توخۇ يۈرەك! — دەۋەتتىم مەن.

مەن يول ئاسراش ئىشچىسىنى (ئۇنىڭ يول ئاسراش ئىشچىسى ئىكەنلىكىنى كېيىن بىلدىم) چاقىردىم. ئۇ ماڭا قاراپ قويۇپ شوپۇرغا دېدى:

— ئېپكەل ئاغامچىنى.

شوپۇر ھەيران بولدى:

— سەن جاۋاپكار بولۇشۇڭ كېرەك، بايىقىمىر.

— پۈتۈن جاۋاپكارلىقنى مانا مەن ئۈستۈمگە ئالىمەن! — دېدى ئۇ قىسقىغىنا.

بۇنداق پوزىتسىيە ئادەمنى خوشال قىلاتتى. بۇنداق ئادەمگە بىر دەمدىلا ھۆرمەت قىلغۇڭ كېلىدۇ.

بىز ماشىنىنى ھەيدىدۇق، ئىككى ماشىنا ئاغامچا بىلەن چېتىلغان ئىدى. ھە دېگەندە ھېچقانداق ئىش چىقمىدى، ھەممە ناھايىتى نورمال ئىدى. لېكىن دولۇن ئېغىزىدىن ئۆتىدىغان چاغدا يول دۆڭ ۋە خەتەرلىك ئىدى. موتور قۇلاقنى گاس قىلغۇدەك غوڭۇلدايتتى. "يالغاندىن غوڭۇلداۋاتىسەنغۇ، كۈچۈڭدىن تاكى ئاخىرىغىچە پايدىلانمىسام ھېساپ ئەمەس" دەپ ئويلىدىم مەن. بۇرۇن مەن دولۇن ئېغىزىدا يول قانچىلىك خەتەرلىك بولسىمۇ ماشىنىدا يەنە ئازراق نەرسە سۆرىگۈدەك كۈچ ئېشىپ قالىدىغانلىقىغا دىققەت قىلغان ئىدىم. يۈك بېسىشتىمۇ ناھايىتى دىققەت قىلاتتۇق، نورمىنىڭ

يەتمىش پىرسەنتتىدىن ئاشۇرمايتتۇق. دۇرۇس، ئۇ چاغلاردا مەن بۇنداق بولۇشنى ئويلاپ باقمىغان ئىدىم. تەنھەركەت مەيدانىدىكىدەك، ۋۇجۇدۇم كۈچلۈك بىر غەيرەتكە تولدى: خەقنىڭ ماشىنىسىنى ئۇچاستكىغىچىلىك ئېپپېرىپ بېرىپ ئۆز مەقسىدىمگە يەتمەي قويمايمەن، دىگەن غەيرەتتە بولدۇم. لېكىن بۇنى ئىشقا ئاشۇرماق ئۇنچىۋالا ئاسان ئەمەس ئىدى. ماشىنا تىترەپ، ئەڭ زور كۈچىنى چىقارماقتا. ھۆل بىرنەمە كېلىپ ماشىنا ئەينىكىگە چاپلاشتى، چوتكا توختىماي ھەركەتلەنمەكتە. نەدىندۇر بىر يەردىن بىر پارچە قاپ-قارا بۇلۇت لۆمشۈپ كەلدى-دە، توپمۇ-توغرا ماشىنا چاقىغا تاقىلىپ، يولنى كۆرگىلى بولمايدىغان قىلىپ قويدى. بۇ يەردە ئايلانمىلارنىڭ ھەممىسى ناھايىتى خەتەرلىك ئىدى. ئىمىشقا ماشىنىنى چېپىپ قويدۇم، باشقىلارنىمۇ سۆرەپ ھالاك قىلمىسام بولاتتىغۇ، دەپ ئىچىمدە ئۆزەمنى گۇناكارنى ئەيىپلىگەندەك ئەيىپلىدىم. ھازىر ماشىنىدىن كۆرە ئۆزەم ئازاپلانماقتىمەن. مەن ئۈستى-بېشىمنى — شەپكەمنى، تۇجۇركامنى، يۇڭ پوپايكا ۋە تۆت پوپايكامنى — قويماي سېلىۋېتىپ كۆينەكچان بولۇپ ئولتارساممۇ، لېكىن خۇددى مونچىدىكىدەك تەرلەپ كەتكەن ئىدىم. بىر ماشىنىنى يەنە كېلىپ يۈك بېسىلغان بىر ماشىنىنى سۆرىتىش ئاسانمۇ، ئېغىردە ئۇ، چاخچاق قىلىدىغان ئىش ئەمەس! ھەر ھالدا بايىتېمىر ماشىنا ئىشىگىنىڭ سىرتىدا تۇرۇپ، ئىككى ماشىنىنىڭ ھەركىتىنى تەكشەپ، ماڭا توۋلاپ، سۆرىتىلگەن ماشىنىدىكى شوپۇرغا قول ئىشارىتى قىلىپ تۇردى-دە. ماشىنا دۆڭگە ياماشقان چاغدا بايىتېمىر بىرەر ۋەقەگە ئۇچراپ قېلىشتىن ئەنسىرەپ، بەرداشلىق بېرەلمەي بىرەر يەرگە ئۆزىنى ئاتارمىكىن دەپ ئويلىغان ئىدىم. لېكىن ئۇ قىمىر قىلماي

www.uyghurkitap.com

تۇردى. ماشىنا خۇددى بۈركۈت ئاسمانغا قاراپ ئۇچقاندەك ئاستا ـ
ئاستا يۇقۇرىغا قاراپ ئۆمىلىمەكتە، بايتېمىر بولسا يەنىلا ماشىنا
ئىشىگىنى تۇتۇپ ئۆز ئورنىدا چىڭ تۇرماقتا. ئۇنىڭ چىرايىغا
سەپسالدىم. ئۇنىڭ چىرايى خۇددى تاش ھەيكەلنىڭكىدەك تەمكىن
ئىدى. يامغۇر ئۈزلۈكسىز تۇردە ئۇنىڭ چېكىسىگە، ساقال ـ بۇرۇت ـ
لىرىغا تېگىپ ئېقىپ چۈشۈپ تۇراتتى. يۈرىكىم خېلى ئورنىغا چۈشتى.

ئالدىمىزدا يەنە بىر داۋان بار ئىدى، بۇ داۋاندىن ئۆتۈپ
كەتسەكلا، غەلىبە بىزنىڭ بولاتتى. بۇ چاغدا بايتېمىر ماشىنا ئىشى ـ
گىنىڭ دەرىزىسىدىن توۋلىدى:

— ھېزى بول، ئالدىمىزدىن ماشىنا كېلىۋاتىدۇ، ئوڭغا بۇرۇل.

مەن ماشىنىنى ئوڭغا بۇرىدىم. تاغدىن بىر يۈك ماشىنىسى —
جانتاينىڭ ماشىنىسى كېلىۋاتاتتى! ئاپلا، دەپ ئويلىدىم مەن،
ئەمدى مەن بىخەتەرلىك مەسئۇلىنىڭ تەنقىدىگە قالىدىغان بولدۇم ـ
دە، جانتاي چوقۇم چېقىشتۇرىدۇ. جانتاي بارغانسېرى يېقىنلاپ
كەلمەكتە. ئۇ رولغا مەھكەم ئېسىلىپ ماشىنىسىنى داۋاندىن چۈشۈر ـ
مەكتە، قاپىقىنى تۈرۈپ، ئالغا قارىماقتا. ئىككىمىزنىڭ ماشىنىسى
بىر بىرىمىزگە قول بەرسەك يەتكۈدەك يېقىن تەگلەشتى. ماشىنا
قاتارلاشقان چاغدا، جانتاي بېشىنى قاراپ تۇرغان كىچىك دەرىزىدىن
تارتتى ـ دە، تۇلكە تۇماق كىيگەن بېشىنى مېنى ئەيىپلىگەن
كەيپىياتتا چايقىدى. "قوپە نېرى! — دەپ ئويلىدىم مەن. — تىلىڭنى
چاينىساڭ چايناۋەرگىن."

بىز داۋانغا چىقىپ بولدۇق، ئەمدى تۆۋەندە تىك بەل تۇراتتى،
ئاندىن كېيىن سەل يانتۇ بەل بولۇپ، بىر ئايلانساقلا ئوچاستكا
جايلاشقان جاڭزىغا باراتتۇق. مەن شۇ ياققا بۇرىدىم. ئاخىر سۆرىتىپ

ئېپكەلدىم! مەن موتورنى ئۆچەردىم، قۇلىغىم ئېتىلىپلا قالدى. مەن ئۆزەم پاك ئەمەس، تەبىئەت گاچا بولۇپ كەتكەندەك ھېس قىلدىم. ھېچبىر ئاۋاز ئاڭلانمايتتى. مەن ماشىنىدىن چۈشۈپ، پەلەمپەيگە ھەسرەپ ئولتۇراتتىم، بەكمۇ ھېرىپ كەتكەندەك بولدۇم، يەنە كېلىپ تاغدا ھاۋا ناھايىتى شالاڭ ئىدى. بايتېمىر ئىتتىك ئالدىمغا كېلىپ شەپكەمنى كىيگۈزۈپ، يۇڭ پوپايكامنى يېپىنچاقلىتىپ قويدى. ئۇ ماشىنىنىڭ شوپۇرى ئىنزا تارتقان، تاتارغان ھالدا تەسلىكتە يېنىمغا كېلىپ ئۈن-تىنسىز ئالدىمدا ئولتۇردى ۋە بىر قاپ تاماكا سۇندى. مەن بىر تال تاماكا ئالدىم، قولۇم يەنىلا تىترەپ تۇراتتى. بىز بىر دەم تاماكا چېكىپ بىرئاز تىنچىدۇق. مېنىڭدىكى ھىلىقى ئۆلگۈر تەۋەككۈلچىلىك يەنە يېڭىۋاشتىن ئۇستۇنلۇكنى ئىگىلىدى.

— خا! — دىدىم مەن، — كۆردۈڭمۇ! — مەن ھىلىقى شوپۇرنىڭ مۈرىسىگە ئۇرۇپ قويدۇم، ئۇ بولسا ئاۋالقىدەكلا زوڭزىيىپ ئولتۇراتتى. ئاندىن كېيىن ئۇچىلىمىز ئورنىمىزدىن تۇردۇق، بىر بىرىمىزنىڭ مۈرىسىگە ۋە غولىغا ئۇرۇپ قويۇپ قاقاقلاپ كۈلۈپ كېتىشتۇق، خوشال ھالدا بىمەنە چاخچاقلارنى قىلىشتۇق...

ئاخىر ھەممىمىز تىنچىپ، ئىككىنچى تاماكىنىمۇ چېكىۋەتتۇق. مەن ئەڭلىمنى كىيىپ، سائىتىمگە قارىدىم، بىردىنلا ئۆز ئىشىم يادىمغا چۈشتى.

— بولدى، مەن كەتتىم!

بايتېمىر تۇمشۇغىنى ئۈچلىدى:

— قويە، ئۆيگە كىرىپ بىر دەم ئولتۇرۇپ كەتكىن، سىنى بىر مېھمان قىلايلى!

لېكىن مېنىڭ بىر مىنۇتمۇ بوش ۋاقتىم يوق ئىدى.

— رەھمەت، — دېدىم مەن مەمنۇنلۇق بىلەن، — ئەمدى ئولتۇ-
رالمايمەن. تېزرەك قايتمىسام بولمايدۇ، خوتۇنۇم كۈتۈپ قالىدۇ.

— يا بولمىسا قونۇپ قالىغىن، ئىككى رومكىدىن ئىچىشۋا-
لايلى! — يېڭى شوپۇر ئاغىنەممۇ دەۋەت قىلدى.

— بوپتۇ، كېتىشۋەرسۇن! — دېدى بايتېمىر ئۇنىڭ سۆزىنى
بۆلۈپ، — خوتۇنى كۈتۈپ قالىدۇ. ئېتىڭ نىمە سېنىڭ؟

— ئىلياس.

— بوپتۇ، ماڭە ئىلياس. بىزنى قۇتقازغىنىڭغا رەھمەت.

بايتېمىر ماشىنامنىڭ دەرىزىسىگە ئېسىلىپ تۇرۇپ مېنى يولغىچە
ئۇزىتىپ قويدى ۋە ئۈندىمەستىن قول ئېلىشىپ چۈشۈپ كەتتى.

ماشىنامنى ھەيدەپ تاغدىن چۈشۈپ كېتىۋېتىپ سىرتقا قارىدىم.
بايتېمىر يەنىلا يولدا تۇراتتى. ئۇ شەپكىسىنى مىجىقلاپ، بېشىنى
تۆۋەن سېلىپ، نىمىنىدۇر بىرنىمىنى ئويلاۋاتاتتى.

بۇ ئىشنىڭ پۈتۈن جەريانى مانا مۇشۇنداق.

مەن بۇ ئىشنىڭ ھەممە تەپسىلاتىنى ئاسىلغا دەپ يۈرمىدىم.
ئۇنىڭغا پەقەت يول ئۈستىدە بىراۋلارغا ياردەملىشىمەن دەپ ھايال
بولۇپ قالدىم، دەپلا قويدۇم. مەن خوتۇنۇمدىن ھېچنىمىنى يوشۇر-
مايتتىم، لېكىن بۇنداق ئىشلارنى ئېيتىشقا جۈرئەت قىلمايتتىم.
ئۇ بۇنداق ئىشنى بىلمىسىمۇ كۈن بويى مېنىڭدىن ئەنسىرەپ
ئولتۇراتتى. ئۇنىڭ ئۈستىگە بىزنىڭدىن كېيىن بۇنداق ئىشنى
قىلماسلىق كويىدا بولدۇم. ئۆمرۈمدە دولۇن ئېغىزى بىلەن مۇشۇنداق
بىرەر قېتىم ئېلىشقىنىممۇ يېتەرلىك ئىدى. ئەگەر قايتىشىمدا يولدا
ئاغرىپ قالمىغان بولسام — شۇ چاغدا ماڭا سوغاق تېگىپ قېپتىكەن —
ئەتىسى بۇ ئىشلارنى ئۇنتۇپ كەتكەن بولاتتىم. شۇ كۈنى ئۆيگە

تەستە قايتتىم، كېلىپلا يېتىپ قالدىم. شۇ چاغدا نىمە بولغانلىقىمنى بىلمەيتتىم، خۇددى بىر ماشىننى سۆرىتىپ دولۇن ئېغىزىدا كېتىۋات- قاندەك ئېلىك-سىلىك بولۇپ كەتتىم. ئىسسىق شىۋىرغان يۈزۈمنى كۆيدۈرەتتى، تېنىم ئېغىرلىشىپ، نەپسىم بوغۇلاتتى. رول خۇددى پاختىدا ياسالغاندەك ئىدى، ئۇنى ئايلاندۇرسام، ئۇ خېمىردەك بولۇپ كېتىپ باراتتى. ئالدىمدا تاغ ئېغىزى — لېكىن چېتىنى كۆرەلمەيتتىم، ماشىنا ئالدىدىكى سوۋۇتقۇچىنى قانتى ھىياۋىسدا لەپىلدىتىپ، ئاسماننىڭ قەرىگە توختىماي ئۆرلەپ كېتىۋاتاتتى، گۆكىرەيتتى، بىردىنلا تىك ياردىن غۇلاپ چۈشۈپ كەتتى... روشەنكى، "باش قېيىش" كېسىلىگە گىرىپتار بولۇپ قېپتىمەن. ئۈچىنچى كۈنى بارا- بارا ئوڭشىلىپ قالدىم. شۇنىڭدىن كېيىن يەنە ئىككى كۈن ياتتىم، سەل ياخشى بولۇپ قالغاندەك بولۇپ ئورنۇمدىن تۇرماقچى بولغان ئىدىم، لېكىن ئاسىل زادىلا ئۇنىمىدى، قوپماي ياتىسەن دەپ زورلىدى. مەن كۆزلىرىمنى پارقىرىتىپ يېتىپ تۇرۇپ ئويلايتتىم: مەن كېسەل بولۇپ قالدىمۇ، ئاسىلمۇ؟ مەن ئۇنى ھەتتا تونۇيالماي قالدىم: ئۇ قىينالغانلىقتىن كۆزىنىڭ ئەتراپلىرى قارىداپ كەتكەن ئىدى، ئۆزىمۇ جۈدەپلا كېتىپتۇ، شامال چىقسا ئۇچۇپ كېتىدىغاندەكلا كۆرۈنەتتى. يەنە كېلىپ ئۇنىڭ قولىدا بالا تۇراتتى. مەن بۇنداق قىلسام بولمايدۇ دىگەن قارارغا كەلدىم. ھىچبىر ئىش قىلماسلىقتا ھەققىم يوق. ئاسىل دەم ئېلىشى كېرەك. مەن ئورنۇمدىن تۇرۇپ كىيىنىشكە باشلىدىم.

— ئاسىل! — دەپ ئاستا قىچقاردىم مەن، چۈنكى سامات ئۇخلاپ قالغان ئىدى، — ساماتنى خوشنىلارنىڭ قاراپ تۇرۇشىغا تاپشۇرۇپ، بىز كىنو كۆرۈپ كېلەيلىچۇ.

ئۇ ئىتتىك كېلىپ مېنى بېسىپ ياتقۇزۇپ، خۇددى تۇنجى قېتىم كۆرۈۋاتقاندەك قاراپ كەتتى، ئۇ يېشىنى چىقارماسلىققا تىرىشتى، لېكىن ياش مونچاقلىرى كىرپىكىنى ھۆل قىلىۋەتتى، ئاغزى ئۆمچىيىپ كەتتى. ئاسىل يۈزىنى باغرىمغا بېسىپ يىغلاپ كەتتى.

— نېمە بولدۇڭ ئاسىل، نېمە بولدۇڭ؟ — مەن ھەيران بولۇپ قالدىم.

— سەن ساقايغاچقا خۇشال بولۇۋاتىمەن.

— مەنمۇ خۇشال، لېكىن سەن نېمە دەپ بۇنچىۋالا ھاياجانلىنىپ كەتتىڭ؟ نەچچە كۈن ئاغرىپ قالغان بولسامۇ، لېكىن سېنىڭ بىلەن بىللە ئۆيدە بولدۇم، سامات بىلەنمۇ تازا خۇشال ئوينىدىم. — بۇ چاغدا ئوغلىمىز ئۆمىلىگەن، ئايىغى چىقاي دەپ قالغان ئىدى، بۇ ئادەمنى تازا خۇشال قىلىدىغان ۋاقتى-دە. — بىلەمسەن، يەنە بىر قېتىم مۇشۇنداق كېسەل بولۇپ قالسامۇ مەيلى، — دېدىم مەن ئۇنىڭغا چاقچاق قىلىپ.

— دەۋاتقان گېپىنى، مەن ئۇنداق بولۇشىنى خالىمايمەن جۇمۇ! — دېدى ئاسىل مېنىڭ سۆزۈمنى رەت قىلىپ.

سامات ئويغاندى. ئاسىل ئۇنى كۆتىرىۋالدى. ئۈچىلىمىز كارۋاتتا يېتىپ، قول-پۇتىمىزنى غىدىقلاپ تازا ئوينىدۇق. سامات خۇددى ئېيىقتەك كارۋاتتا ئۆمىلەپ، بىزنى بېسىپ-چەيلەپ ئوينايتتى.

— قارا، نېمە دېگەن ياخشى! — دېدىم مەن. — ساڭا راھەتمۇ؟ پات ئارىدا ئائىلىغا سىلەرنىڭكىگە بارىمىز. ئۇلار بىزنى كەچۈرمىگەن تەقدىردىمۇ ئوغلىمىزنى كۆرۈپ ئۇنىڭغا ئامراقلىقى كېلىدۇ-دە، ھەممىنى ئۇنتۇيدۇ.

دەرۋەقە، بىز ئاسىلنىڭكىگە گۇناھىمىزنى تىلەپ بارماقچى بولدۇق،

بۇ ھالدا شۇنداق قىلىش كېرەك، ئەلۋەتتە. روشەنكى، ئائىلىنىڭ ئاتا-ئانىسى بىزدىن قاتتىق خاپا ئىدى. ھەتتا ئۇلار نارىنغا كەلگەن بىرەيلەندىن قىزىمىزنىڭ قىلغىنى مەڭگۈ كەچۈرمەيمىز، دەپ خەۋەر ئېيتىپ بېرىپتىكەن. بىزنىڭ تۇرمۇش ئەھۋالىمىزنى زادىلا بىلگۈسى يوقلۇغىنىمۇ ئېيتىپتىكەن. لېكىن بىز بوۋاي، مومايلارنىڭ ئالدىغا بارساق ۋە گۇنايىمىزنى كەچۈرۈشنى تىلىسەكلا، ھەممە ئىش ئوبدان ھەل بولۇپ كەتسىدى، دەپ ئارزۇ قىلاتتۇق...

لېكىن، ئالدى بىلەن رۇخسەت سوراشقا، تەييارلىق قىلىشقا توغرا كېلەتتى: بارلىق ئۇرۇق-تۇققانلارغا سوغا-سالام ئېلىش لازىم ئىدى. مەن قۇرۇق قول بېرىشنى خالىمايتتىم.

قىش كېلىپ قالدى. تيانشاننىڭ قىشى بەك قاتتىق بولاتتى: تاغدا شۇېرغان بولاتتى، قار كۆچەتتى ۋە تاشلار ئۆرۈلەتتى. شۇ ۋەجدىن بىز شوپۇرلارنىڭ ئەندىشىمىز ئاشسا، يول ئىشچىلىرىنىڭ ئەندىشىسى تېخىمۇ ئاشاتتى. بۇنداق چاغلاردا يول ئىشچىلىرى كۆچكەن قارنى تازىلاش ۋەزىپىسىنى ئۆتەيتتى. ئاسان قار كۆچىدىغان يەرلەردە ئالدى بىلەن قارنى پارتلىتىپ، يولنى سۈپۈرۈپ پاكىزلاشقا توغرا كېلەتتى. لېكىن بۇ يىل قىش خېلى بىخەتەر ئۆتتى، ياكى بىز بىرەر ئىشنى ھىس قىلمىدۇق، چۈنكى شوپۇرلار ھامان ئالدىراش بولاتتى. بۇ چاغدا يەنە ئاپتوموبىل مەيدانىمىزغا ۋەزىپە قوشۇلدى. ئىنقىلاق ئېيتقاندا، بۇ ۋەزىپىلەرنى ئورۇنلاشنى بىز شوپۇرلار بەلكى ئالدى بىلەن مەن ئۆتتۈرىغا قويغان. ھازىرمىغۇ بۇنداق تەشەببۇستا بولغانلىغىمغا ئۆكۈنمەكچى ئەمەسمەن، لېكىن، مېنىڭ ھەنىسۋا بەختسىزلىگىم ئەنە شۇنىڭدىن پەيدا بولغانىدەك قىلىدۇ. ۋەقەنىڭ جەريانى مۇنداق:

بىر كۈنى كەچتە ئاپتوموبىل مەيدانىغا قايتقىنىمدا ئاسىل ماگا ئەلىبىكنىڭ خوتۇنىغا ئىپپىرىپ بەرسەڭ دەپ بىر بولاق نەرسە بەردى. مەن ئۇلارنىڭكىگە بېرىپ ئىشىگىنى چەكسەم، ئەلىبىكنىڭ يولدىشى چىقىپ كەلدى. ئۇنىڭدىن جۇڭگو ئىشچىلىرى بىزنىڭ ئاپتوموبىل مەيدانىمىزغا زاۋۇت ئۇسكۇنىلىرىنى تېزرەك يەتكۈزۈپ بېرىشنى تەلەپ قىلىپ تېلېگرامما ئەۋەتكەنلىكىنى ئۇقتۇم.

— ئەلىبىك قەيەردە؟ — دەپ سورىدىم مەن.

— قەيەردە؟ يۈك پونكىتىدا، ھازىر ھەممە ئادەم شۇ يەردە. پويىز كېلىپ بوپتۇ ئىمىش.

مەن ھەممە ئەھۋالنى بىلىشىم كېرەك دەپ ئويلاپ، يۈك پونكىتىغا باردىم. يۈك پونكىتى ئىسسىق كۆل تەرەپكە بارىدىغان بىر جىلغىدا ئىدى. تۆمۈريولنىڭ ئاخىرقى بېكىتى مەشەدە ئىدى. تۈت ئەتراپ غۇۋا بولۇپ، ۋاراڭ-چۇرۇڭ ئاۋاز كېلىپ تۇراتتى. جىلغىدىن شامال ئۇرسىلا سىمتاناپلاردىكى يول چىراقلىرى لەپپەڭشىپ كېتەتتى، پويىز يولىدىكى قارلار ھەر ياق-ھەر ياققا ئۇچۇپ كېتەتتى. پاراۋوز بىر دەم ئۇ ياققا، بىر دەم بۇ ياققا ماڭاتتى، ۋاگونلارنى چاتاتتى. تۆمۈريولنىڭ بېشىدا كرانلار بىلەكلىرىنى ئوينىتىپ، قاڭالتىر بىلەن ئورالغان ۋە چەمبەرلەنگەن يەشىكلەرنى پويىز سۇپىسىدىن چۈشۈرەتتى. بۇ شىنجاڭ ماشىنىسازلىق زاۋۇدىغا توشۇلىدىغان مال ئىدى. ئۇ يەردىكى قۇرۇلۇش غايەت زور بولۇپ، بىز ئۇلارغا بىر قىسىم ئۇسكۇنىلەرنى يەتكۈزۈپ بەرگەن ئىدۇق.

پونكىتقا جىققىنا يۈك ماشىنىسى يىغىلغان بولسىمۇ، لېكىن بىرىگىمۇ يۈك بېسىلمىغان ئىدى. كىشىلەر نىمدۇر بىرنىمىنى كۈتەتتى. بەزىلەر كابىنكىدا، بەزىلەر ماشىنا پەلەمپىيىدە ئولتۇراتتى، يەشىك-

لەرنىڭ يېنىدا، شامالدىن ئۆزىنى دالدىغا ئېلىپ ئولتۇرغانلارمۇ بار ئىدى. ھېچكىم مېنىڭ سوئالىمغا تۈزۈككىنە جاۋاپ بەرمىدى. كۆپچىلىكى تاماكىسىنى غەشلىك بىلەن چېكىپ ئولتۇرۇشاتتى. ئەلىبىك بىر چەتتە تۇرۇپتۇ. مەن ئۇنىڭ ئالدىغا باردىم.

— بۇ يەردە نىمە قىلىپ تۇرىسلەر؟ تېلېگىرامما كېپتىمۇ؟

— ھەئە. ئۇلار زاۋۇتقا مالنى مۇددەتتىن ئىلگىرى يەتكۈزۈپ بەرسەكلار دەپتۇ.

— بۇ قانچىلىك ئىشتى؟

— ئىش بىزنىڭ زىممىمىزگە يۈكلەنگەن... قارا، يولدا قانچىلىك مال تۇرۇپتۇ، يەنە كېلىدۇ تېخى. بىز ئۇنى قاچان توشۇپ بولىمىز؟ ئۇلار بىزگە قاراپ تۇرۇپتۇ، بىزدىن ئۈمىت كۈتۈپ تۇرۇپتۇ!... ھەر بىر كۈن ئۇلار ئۈچۈن ناھايىتى قىممەتلىك!...

— سەن ماڭا نىمانچە ئاچچىق بىلەن گەپ قىلىسەن! بۇنىڭ بىلەن مېنىڭ نىمە ئىشىم!

— نىمە ئىشىم! بۇ نىمە دېگىنىڭ؟ سەن قانداق ئادەمسەن؟ چەتئەللىكمىدىڭ؟ ياكى سەن بىزنىڭ ئىشىمىزنىڭ نىمە ئىكەنلىگىنى بىلمەمسەن؟

— سەن تازا ئەخمەق ئىكەنسەن، خۇدايىمەي! — دېدىم ھەيران بولۇپ ۋە بىر چەتكە ئۆتتۈم.

بۇ چاغدا ئاپتوموبىل مەيدانىنىڭ مۇدىرى ئامانجونوۋ ئالدىمىزغا كەلدى. ئۇ چاپىنىنى دالدا قىلىپ تۇرۇپ، ئۈن چىقارماستىن بىر شوپۇرنىڭ يېنىغا كېلىپ تاماكىسىنى تۇتاشتۇرۇپ كۆپچىلىككە سەپسالدى.

— يولداشلار! — دېدى ئۇ. — مەن بېرىپ مىنىستىرلىككە

تېلېفون بېرەي، بىزگە ياردەم بېرىپ قالار. لېكىن، بۇنىڭغا يۈلە-نىۋېلىشقا بولمايدۇ. قانداق قىلىش كېرەكلىكىنى ھازىر ئۆزەممۇ بىلمەيمەن...

— شۇنى دەڭە! يولداش ئامانجونوۋ، بىرەر چارىسىنى قىلىش ھەقىقەتەن تەس! — بىرەيلەن ئۇنىڭغا ماسلىشىپ گەپ قىلدى. — مالنىڭ چوڭ-كىچىكلىگى پۈتۈنلەي ئوخشاش ئىكەن. ئىككى-ئۈچ يەششىك مال باسقاندىن كېيىن توشۇپ قالىدىكەن. كېچە-كۈندۈز توختىماي توشۇغاندىمۇ، ۋاي خۇدايىمەي، كېلەر يىلى ئەتىيازدا ئاران توشۇپ بولالايدىكەنمىز.

— گەپ مەشەدە، — دېدى ئامانجونوۋ، — لېكىن بۇ ۋەزىپىنى ئورۇنلاش كېرەك. ئەمدى ھەر بىر ئۆيدىكى ھەر بىر كىشى بۇنىڭ چارىسىنى ئويلايلى!

ئۇ گاز ماركىلىق يېڭىنىڭ ماشىنىسىغا ئولتۇرۇپ كېتىپ قالدى. شوپۇرلاردىن بىرسىمۇ ئولتۇرغان يېرىسىمىزدىن قوزغالمىدۇق.

قاپ-قاراڭغۇ بىر بۇلۇڭدا ئولتۇرغان بىرەيلەن ئۆز ئۆزىگە گەپ قىلىپ كەتتى:

— پاراڭ بولدى-دە! بىر تېرىدە ئىككى جۇۋا چىقمايدۇ! بۇنداق بولۇشنى بالدۇرراق ئويلاش كېرەك-تە. — ئۇ ئورنىدىن تۇردى-دە، تاماكىسىنى ئۆچۈرۈپ، ماشىنىسىغا قاراپ ماڭدى.

يەنە بىرەيلەنمۇ ئۇنىڭ گېپىگە ھە-ھۇ دېيىشىپ بەردى:

— بىزدە ھامان شۇنداق، ئۇسسىغاندا قۇدۇق كولايمىز، پوق قاپلاشقاندا ھاجەتخانا، بولالمىغان يەرگە كەلگەندە: ۋاي شوپۇر قېرىنداشلار، بىزنى قۇتقۇزۇڭلار، دەيمىز.

بەزىلەر ئۇنىڭ گېپىگە رەددىيە بەردى:

— قېرىنداش ئەل ئۇچۇن قىلىنىۋاتقان ئىش بۇ، لېكىن سەن، ئىسمايىل، بازاردىكى ۋالاقتەككۇر خوتۇنلاردەك ۋالاقلاۋاتىسەن.

مەن تالاش-تارتىشقا قاتناشمىدىم، لېكىن بىردىنلا دولۇن ئېغىزىدا ماشىنا سۈرەتكەن ئىش يادىمغا يەتتى-دە، ئاۋالقىدەكلا جىم تۇرالماي قالدىم.

— مەن بىر ئامالنى ئويلىدىم! — مەن خەقلەرنىڭ ئۇتتۇرىسىغا كەلدىم. — ھەر بىر ماشىنىنىڭ ئارقىسىغا بىردىن چاتما چاتساق!

ھېچكىم مىدىرلاپمۇ قويمىدى، بەزىلەر ھەتتا قاراپمۇ قويمىدى. ئۇلارنىڭ نەزىرىدە تۇزەلمەس كالۋالا بۇنداق ئەخمىقانە گەپنى قىلالاتتى.

جانتاي يېنىككىنە ئىسقىرتىپ قويۇپ گەپ قىلدى:

— كۆردۈڭلارمۇ!

مەن ئۇنىڭ ئاۋازى ئىكەنلىكىنى بىلدىم.

ئەتراپىمغا قاراپ، ئۆزەم ئۇچراتقان ئىشنى سۆزلەپ بېرىش كويىدا ئۆرە تۇراتتىم. بىردىنلا قاۋۇل بىر يىگىت يەششىك ئۇستىدىن سەكرەپ چۈشۈپ، پەلىينى يېنىدىكى بىرەيلەنگە تۇتقۇزۇپ قويۇپ ئالدىمغا كەلدى-دە، ياقامدىن تۇتۇپ، بۇرنىنى بۇرنۇمغا ئۇدۇل قىلىپ:

— نىمە، ھا-دىگىنە! — دىدى.

— پاھ! — دىدىم مەن ۋە ئۇنىڭ يۈزىگە قارىتىپ "ھاھ"دىدىم.

— مەس ئەمەسكەن! — دىدى ھىلىقى بەستلىك يىگىت ھەيران بولۇپ ۋە ياقامنى قويۇۋەتتى.

— ئەمسە كالۋاكەن! — دىدى ئۇنىڭ دوستى ئۇلاپلا ۋە ئاندىن كېيىن ئىككىسى بىرلىكتە ماشىنىسىغا چىقتى-دە، ماشىنىسىنى ھەيدەپ

كېتىپ قالدى. باشقىلارمۇ ئوخشاشلا بىر ئېغىزمۇ گەپ قىلماستىن ئورنىدىن تۇرۇپ تارقىلىشقا تەرەددۇت قىلدى. ھېچقاچان خەقنىڭ مۇنداق زاڭلىق قىلىشىغا قالمىغان ئىدىم. بۇنداق ئىزا-ئاھانەتتىن ھەتتا بېشىمدىكى شەپكەممۇ قىزىرىپ كەتتى.

— توختاڭلار، نەگە بارىسىلەر؟ — دېدىم مەن خۇددى قازانغا چۈشكەن چۈمۈلىدەك، شوپۇرلار ئارىسىدا پىرقىراپ. — راست گەپ قىلىۋاتىمەن. چاتما سۆرەتكىلى بولىدۇ...

ياشانغان بىر شوپۇر — بۇ يەردىكى پىشقەدەم — ئالدىمغا كېلىپ، پۇشايمان قىلغان ھالدا دېدى:

— مەن بۇ يەردە ماشىنا ھەيدەشكە باشلىغان چاغدا سەن تېخى ئىشتانسىز يۈرەتتىڭ، بالىجان. تىيانشان دېگەن سەھنە ئەمەس. ساڭا ئىچىم ئاغرىۋاتىدۇ، خەققە كۈلكە قىلىپ بەرمىگىن...

كىشىلەر پاراقشىدا كۈلۈشۈپ كەتتى ۋە كۈلۈشكەن پېتى ئۆز ماشىنىلىرىغا قاراپ مېڭىشتى. بۇ چاغدا مەن قاتتىق ۋاقىراپ سۆزلەپ كەتتىمكى، ئاۋازىم پۈتۈن يۈك پونكىتىدىكىلەرگە ئاڭلانغۇدەك قاتتىق چىقىپ كەتتى:

— سىلەر، شوپۇر بولامسىلەر، ھەممىڭلار خوتۇن كىشى!

مېنىڭ بۇنداق گۇكىرەشلىرىم بىكار ئىدى، كىشىلەر ئاچچىقىنى مەندىن چىقىرىۋالماقچى بولۇشتى.

كۆپچىلىك قەدىمىنى توختاتتى-دە، بىرلىكتە ماڭا قاراپ يوپۇرۇلۇپ كېلىشكە باشلىدى.

— كاساپەت، نىمە بولىدۇڭ سەن؟ باشقىلارنىڭ جېنى بىلەن ئويناشماقچىمۇ؟

— يېڭىلىق ياراتقۇچى بولماقچى، مۇكاپات ئالماقچى! — دېدى

www.uyghurkitap.com

جانتاي ئۇلاپلا.

غۇلغۇلا ئىچىدە كۆپچىلىك مېنى چوڭ يەشىكلەر يېنىغا قىستاپ كەلدى، ئۇلار يوپۇرۇلۇپ كېلىپ مېنى تازا سالىدىغان بولدى، دەپ ئويلاپ، يەردە ياتقان كۆلۈچتىن بىرنى قولۇمغا ئالدىم.

— نېرى تۇرۇڭلار! — كىمدۇ بىرى ۋاقىرىدى-دە، خەقنى ئىتتىرىپ-ئىتتىرىپ ئارىنى ئاچتى. بۇ ئەلىبېك ئىدى.

— تېچ-چ! — دەپ ۋاقىرىدى ئۇ، ئاندىن ماڭا قارىدى. — ئىلياس، سەن كېپىكنى ئېنىق قىلىپ ئېيتە! ھە، تېز بول!

— ئېيتىدىغان نىمىسى بار! — مەن ھەسىرەپ تۇرۇپ دېدىم. — كىيىملىرىمنىڭ تۈگمىلىرىنى قويماي ئۈزۈۋېتىشتى، مەن يۈك باسقان بىر ماشىنىنى سۆرىتىپ دولۇن ئېغىزى ئارقىلىق ئۇچاستكىغا بارغانتىم. مانا شۇ.

كۆپچىلىك گۇمانسىراپ جىم-جىت تۇرۇپ قالدى.

— قانداق، سۆرەپ ئېپبارالىدىڭمۇ؟ — دېدى بىرەيلەن گۇمان بىلەن.

— ئېپباردىم. پۈتكۈل دولۇن ئېغىزى ئارقىلىق ئۇچاستكا ھويلىسىغىچە ئېپباردىم.

— يارايدۇ! — دېدى بىرەيلەن ھەيران بولۇپ.

— جۆيلۈش! — ئىككىنچى بىرەيلەن قارشى گەپ قىلدى.

— ئاۋۇ ئىت جۆيلۈيدۇ. جانتاي ئۆز كۆزى بىلەن كۆرگەن. ھەي، جانتاي، نەدىسەن؟ سەن ئېيتە! يادىڭدىدۇر، بىز قانداق دوقۇرۇشۇپ قالغان...

لېكىن جانتاي لام-جىم دېمىدى. ئۇ خۇددى يەرگە كىرىپ كەتكەندەك ئىدى. لېكىن بۇ چاغدا ئۇنىڭ بىلەن ھىساپلىشىپ

ئۇلتۇرۇشقا نەدە ۋاقىت. شوپۇرلار ئوتتۇرىسىدا تالاش-تارتىش باشلىنىپ كەتتى، بەزىلەر مىنىڭ كېپىمنى قۇۋۋەتلەشكە باشلىدى. لېكىن بىر گۇمانخور دەرھال ئۇلارنىڭ قارىشىنى ئۆزگەرتىۋەتتى.

— پۈتۈنلەي بولمىغان گەپ! — دېدى ئۇ ئەنسىرىگەن ھالدا. — تۇرمۇشتا بىر ئادەم مەلۇم بىر ئىشنى قىلغان تاسادىپى ئىشلار ئازمۇ؟ يەنە كېلىپ بىز بالا ئەمەس. بىز ماڭىدىغان بۇ يولدا چاتما چېتىشقا رۇخسەت قىلىنمايدۇ. بۇنداق قىلىشقا ھېچكىم رۇخسەت قىلمايدۇ. سىناپ باقاي دېسەڭ، بىخەتەرلىك ئىنژېنېرىغا ئېيتىپ باققىنا، ياڭنىڭغا ئىككى مۇشت سالمىغىنىنى كۆرەي. ئۇ سېنىڭ ئۇچۇن سوتقا بېرىشىنى خالىمايدۇ... مېنىڭ ھەممە پىكرىم مانا مۇشۇ.

— كۆتە پېشىڭنى! — ئىككىنچى بىرەيلەن گەپكە ئارىلاشتى. — رۇخسەت قىلمايدۇ دېگەن نىمكەن ئۇ؟ ئىۋان ستېپانوۋىچ بىر مىڭ توققۇز يۈز ئوتتۇزىنچى يىلى بىر يېرىم تونىنىلىق بىر يۈك ماشىنىسىنى ھەيدەپ، تۇنجى قېتىم دولۇن ئېغىزى لىنىيىسىنى ئاچقاندا، ھېچكىم ئۇنىڭغا رۇخسەت قىلىپ ئولتۇرمىغان. ئۇ ئۆزى ماڭغانتى. قاراڭلار، ئۇ ھازىرمۇ ھاياتقۇ...

— ھەئە، بۇرۇن ھەقىقەتەن ئاشۇنداق بولغان، — ئىۋان ستېپانوۋىچ دەلىللىدى. — بىراق، — دېدى ئۇ كېپىنى داۋاملاشتۇرۇپ، — ھازىر مەنمۇ گۇمانلىنىپ تۇرۇۋاتىمەن: دولۇن ئېغىزىدا ھەتتا يازدىمۇ چاتما چېتىپ ئۆتكەن ئىش بولمىغان، ۋاھالەنكى ھازىر قىش...

بايىتىنىنىڭكىزى گەپ قىلمىغان ئەلىبېك ئەمدى ئېغىز ئاچتى:

— تالاش-تارتىش يېتەر ئەمدى. بۇ ئەزەلدىن قىلىپ باقمىغان

ئىش، ئىنچىكە ئويلاشقا توغرا كېلىدۇ. ئىلىياس، ساڭا ئوخشاش ھەش-پەش دېگىچە چاتمىنى چېتىپ چېپىپ چىقىپ كېتىشكە بولمايدۇ. تەييارلىق كۆرۈش كېرەك، ھەممە ئىشنى ئەتراپلىق ئويلاپ، مەسلىھەتلىشىپ، ئاندىن سىناپ بېقىش كېرەك. قۇرۇق گەپ بىلەن ھېچنېمىنى ئىسپاتلىغىلى بولمايدۇ.

— مەن سىلەرگە ئىسپاتلاپ بېرىمەن! — جاۋاپ قايتۇردۇم مەن. — ھازىر سىلەر ئويلىشىپ بېقىڭلار، پال ئېچىپ بېقىڭلار، مەن سىلەرگە ئىسپاتلاپ بېرىمەن. شۇ چاغدا سىلەر ئىشىنىسىلەر!

ھەممە ئادەمنىڭ ئۆزىگە چۇشلۇق مىجەزى بار. ئەلۋەتتە، ھەر بىر ئادەم ئۆزىنى ئۆزى باشقۇرۇشى كېرەك، لېكىن كىشىلەر ئۆزىنى باشقۇرۇپ كېتەلمەيدىغان قالىدىغان چاغلارمۇ بولىدۇ. مەن ماشىنامنىڭ كابىنكىسىغا كىرىپ، رولنى تۇتتۇم، لېكىن ماشىنا بىلەن يولنى يەتتە قات ئاسماننىڭ نېرىسىغا چۆرۈۋەتتىم. ئازاپ، ھاقارەت، خاپىلىق، غەزەپ مېنى چۇلغىۋالدى. ماشىنا يىراقلىغانسېرى شىكەست يىگەن غۇرۇرۇم شۇنچە ھاياجانلىنىپ كەتتى. ياق، مەن سىلەرگە ئىسپاتلاپ بېرىمەن! مەن سىلەرگە ئىسپاتلاپ بېرىمەن، نىمىنىڭ ئىشەنمەسلىك، مەسخىرە قىلىش ئىكەنلىكىنى، نىمىنىڭ ئېھتىياتچانلىق، توخۇ يۈرەكلىك بولىدىغانلىغىنى كۆرسىتىمەن!... مانا ئەلىبېك يارايدۇ: ئۇ ئىنچىكە ئويلاش، تەييارلىق كۆرۈش، سىناپ بېقىش كېرەك دەيدۇ! ئەقىللىق، ئېھتىياتچان ئادەم دېگەن مانا شۇ! بىراق مەن بۇنداق قىلىشنى يامان كۆرىمەن. مەن تۇزۇت قىلىپ ئولتۇرماستىن ھەركىتىمدە سىلەرگە كۆرسىتەي، مېنىڭ ھەممىدىن قابىل ئىكەنلىكىمنى كۆرۈپ قويۇڭلار!

مەن ماشىنىنى ماشىنا ئىسكىلاتىغا ئېپكىرىپ، ماشىنىنىڭ يېنىدا

خېلى ئۇزاق ۋاقىتنى ئۆتكۈزدۈم. قەلبىم ھاياجانلىنىپ چېكىگە يەتتى. چاتمىدىن بىرنى چېتىپ تاغ ئېغىزىغا بارسام، دىگەنىنلا ئويلايتتىم. ھەرقانداق قىلىپ بولسىمۇ بۇنى ئىشقا ئاشۇرماي قويمايمەن. لېكىن ماڭا كىممۇ چاتما بېرەر؟

مەن مۇشۇنداق پىكىردە ھويلىدا ئايلىنىپ-تېگىرقاپ يۈرەتتىم. ئاللىقاچان قاراڭغۇ چۈشۈپ كەتتى. پەقەت باشقۇرۇش بۆلۈمىنىڭ دەرىزىسىدىنلا يورۇق كۆرۈنۈپ تۇراتتى. مەن قەدىمىمنى توختاتتىم ۋە ئىچىمدە ئويلىدىم: ئو-ھۇ! باشقۇرغۇچى ھەممىنى ئورۇنلاشتۇرالايدۇ. بۈگۈن باشقۇرۇش بۆلۈمىدە نۆۋەتچى كاتېژادەك تۇراتتى. ئۇنداق بولۇپ قالسا تېخىمۇ ياخشى بولغىنى. ئۇ رەت قىلمايدۇ، رەت قىلماسلىقى كېرەك. توغرا، مېنىڭ مۇنداق قىلىشىم جىنايەت ئۆتكۈزۈشكە بېرىش، ئەمەس، ئەكسىچە، ئۇ پەقەتلا كۆپچىلىككە پايدىلىق ۋە زۆرۈر بىر ئىشنى قىلىشىمغا ياردەم بەرگەن بولىدۇ.

باشقۇرۇش بۆلۈمىنىڭ ئىشىكىگە كەلگەن ۋاقتىمدا، بىردىنلا، بۇ ئىشىككە پۈتۈمنى تىقمىغىلى ئۇزاق بولۇپ كەتكەنلىكىنى ئويلىدىم، ئادەتتە دەرىزىدە تۇرۇپلا ئىشنى پۈتتۈرەتتىم. مەن سەل ئىككىلىنىپ قالدىم. ئىشىك ئېچىلدى، كاتېژا بوسۇغىدا پەيدا بولدى.

— سېنىڭ بىلەن كۆرۈشمەكچى ئىدىم، كاتېژا! ئەپ كېلىپ بەرگىنىنى قارا، سېنى ئۇچرىتىپ قالدىم.

— ھازىر مەن ئىشتىن چۈشتۈم.

— بىللە كېتەيلى، ئۆيۈڭگىچە ئۇزىتىپ قوياي.

كاتېژا ھەيران بولغان ھالدا قېشىنى كۆتەردى-دە، ماڭا شۈبھە-لىك قاراپ قويۇپ كۈلۈمسىرىدى.

— ماقۇل، ئەمسە ماڭايلى!

بىز دالاندىن چىقتۇق. كوچا قاپ-قاراڭغۇ ئىدى. ئىسسىق كۆلدىن دولقۇن شاۋقۇنى كەلمەكتە، سوغ شامال ئۇرۇلماقتا! كاتىېرا مېنى قولتۇقلاپ، يېقىن چاپلىشىپ، شامالدىن ئۆزىنى قاچۇرماقتا.

— توڭلىدىڭمۇ؟ — دەپ سورىدىم مەن.

— سەن تۇرغان يەردە مۇزلاپ قالمايمەن! — ئۇ چاخچاق قىلدى.

بۇنىڭدىن بىر مىنۇت ئىلگىرى تولىمۇ بەك ھاياجانلىنىپ كېتىۋېدىم، ئەمدى نىمە ئۈچۈندۇر تىنچىپ قالدىم.

— ئەتە سەن قايسى ۋاقىتتا نۆۋەتچىلىك قىلىسەن، كاتىېرا؟

— ئىككىنچى ئىسمىنىدا مەن، نىمە ئىش؟

— بىر ئىش بار ئىدى، ئىنتايىن مۇھىم ئىش. ھەممە ئىش ساڭا باغلىق...

ھە دىگەندە كاتىېرا ئاڭلاشنىمۇ خالىمىدى، لېكىن مەن زېرىكمەي سۆزلەپ ئۇنى قايىل قىلدىم. بىز يول چىرىغى ئاستىدا توختىدۇق.

— ۋاي، ئىلىياس! — كاتىېرا ماڭا قورققاندەك قارايتتى. — سەن بۇنداق قىلىپ بىكاردىن بىكار ئاۋارە بولىسەن!

لېكىن مەن ئۇنىڭ مېنىڭ تەلىۋىم بويىچە ئىش قىلىدىغانلىقىنى بىلىۋالدىم. مەن ئۇنىڭ قولىنى تۇتتۇم:

— سەن ماڭا ئىشەن! ھەممە ئىش جايىدا بولىدۇ. ماقۇل، ئەمدى كېلىشكەندۇق؟

ئۇ ئۇلۇغ-كىچىك تىندى.

— سېنىڭ ئالدىڭدا ھەقسەتەن ئامالىم يوق! — ئۇ بېشىنى لىڭشىتتى.

مەن ھاياجانلىنىپ ئۇنىڭ مۈرىسىنى مەھكەم قۇچاقلىدىم.

— سەن ئوغۇل بالا بولۇپ قالـغان بولساڭچۇ، كاتىـڭا! ماقۇل، ئەتە كۆرۈشەيـلى! — مەن ئۇنىڭ قولـىنى مەھـكەم قىسـتىم ۋە يەنە بىر قېتىم تاپىلىدىم. — كەچ كىرگىچە ھەممە ھۆججەتـنى تەيـيارلاپ قوي، بىلدىڭمۇ؟

— ئالدىرىما! — دىدى ئۇ قولۇمنى قويۇۋېـتىپ. ئانـدىن كېيىن ئويلىمـىغان يەردىن بۇ ياقـقا قاراپ بۇرۇلـدى. — ماقۇل، خوش... بۈگۈن كېچە ياتاقتا قونامسەن؟

— ھەئە، كاتىڭا!

— خەير، ئۇبدان چۈش كۆرگەيسەن!

ئىككىنچى كۈنى بىزنىڭ بۇ يەردە بىخەتەرلىك بويىچە تەكشۈرۈش بولىدىغان بولدى. ئاپتوموبىل پونكىتىدىكىلەر جىددىيلەشكەن ئىدى: تەكشۈرگۈچى ھامان كۈتمىـگەن يەردىـن چىـقىپ، ھـامان تىـرناق ئاستىدىن كىر ئىـزدەپ، ھەممـىنى بىر قۇر تەكـشۈرۈپ چىقاتـتى، ئاندىن كېيىن بەزى نەھى-مۇنـكىرلەرنى بەلگىلەيتـتى. تەكشۈرگۈ-چىلەر بىلەن خېلى ئېلىشىشقا، خېـلى جىق ئېغىز ئۇرۇپىتىشقا توغرا كېلەتتى! لېكىن بۈگۈنكى تەكشۈرگۈچىـلەرنىڭ پوزىتسىيىـسى خېلى مۇلايىم ئىدى.

مەن ئۇلارنىڭ ماشىنامنى تەكشۈرۈشىدىن ئەندىـشە قىلـمايتتىم، شۇنـداق بولسـىمۇ مۇمـكىن قەدەر ئۇلاردىـن يىراقـراق تۇردۇم، ماشىنامنى رېمونت قىلىۋاتـقان قىياپەتـكە كىرىۋالـدىم. كاتىـڭانىڭ نۆۋەتچىلىك ۋاقتى كەينىگە سۈرۈلدى. ھېچكىم مېنىڭ بىلەن گەپلەشـ-مىدى، تۈنۈگۈنكى ئىشنى تىلـغا ئالمـىدى. بۇ چاغـدا كىشـلەرنىڭ مەن بىلەن گەپلىشىشكە ۋاقتى يەتمەيدىغانلىغىنى بىلەتـتىم: كۆپچە-لىك تېـزرەك تەكشۈرۈشـتىن ئۆتۈپ، يولـغا چىقىشقا، بىكاردىن-

بىكار زايا بولۇپ كەتكەن ۋاقتىنى تولدۇرۇۋېلىشقا ئالدىرايتتى. ھالبۇكى مېنىڭ كۆڭلۈمدىكى ئاغرىنىش تۇيغۇسى تېخى تۈگىمىگەن ئىدى.

كۈننىڭ كېيىنكى يېرىمىدا ئاران مېنىڭ ماشىنامغا تەكشۈرۈش نۆۋىتى كەلدى. تەكشۈرگۈچىلەر كەتكەندىن كېيىن ھەممە ياق تىنچىپ، قۇپ-قۇرۇق بولۇپ قالدى. ھويلىدىكى ئۇچۇقچىلىقتا بىرنەچچە چاتما تۇراتتى. بۇ مەملىكەت ئىچىدىكى تۈز يول تىرانسپورتىدا ئىشلىتىلىدىغان چاتما بولۇپ، مەن ئۇلاردىن ئادەتتىكى تۆت چاقلىق بىرىنى كۆزلەپ قويدۇم. مېنىڭ بارلىق ئەقىل-پاراستىم شۇ بولدى! لېكىن كېيىنكى كۈنلەردە شۇ ئىشىم ئۈچۈن قانچىلىك ئازاپقا قالغانلىقىمنى دېمەمسىز!... شۇ چاغدا مېنى نېمە قىسمەت كۈتۈپ تۇرىدىغانلىقىنى بىلمەيتتىم. مەن ئۆيگە خاتىرجەم قايتتىم. ئالدىمدىكى يول ناھايىتى مۈشكۈل بولغاچقا، قوساقنى راسا تويغۇزۇپ، ئوبدان بىر ئۇخلىۋېلىشىم كېرەك ئىدى. لېكىن كارۋاتتا ئۇ يان ئۆرۈلۈپ، بۇ يان ئۆرۈلۈپ زادىلا ئۇخلىيالمىدىم. گۇگۇم چۈشكەندە مەن ئاپتوموبىل مەيدانىغا قايتىپ كەلدىم.

كاتىپرا شۇ يەردە ئىكەن. ھەممىنى تەق قىلىپ قويۇپتۇ. مەن يول خېتىنى ئالدىم-دە، ماشىنا ئىسكىلاتىغا ئالدىرىدىم. "ئەمدى راسا كۆرسەتمىسەم!" — مەن ماشىنىنى ياندۇرۇپ، چاتمىنىڭ يېنىغا ئېپكەلدىم-دە، تورمۇز بېرىپ، ماشىنىدىن چۈشۈپ تۆت ئەتراپىمغا سەپسالدىم. بىرمۇ ئادەم يوق، پەقەت رېمونت زاۋۇتىدىكى ئىستانوكلارنىڭ گۈكىرىگەن ئاۋازى بىلەن ئىسسىق كۆل دولقۇنلىرىنىڭ قىرغاققا كېلىپ تەككەن شاۋقۇنلىرىلا ئاڭلىنىپ تۇراتتى. ھاۋا ئوچۇقتەك قىلاتتىيۇ يۇلتۇز كۆرۈنمەيتتى. ماشىنىنىڭ موتورى ئاستا

ئايلانماقتا، يۈرىكىممۇ ئويناقلىماقتا. مەن تاماكا چەكمەكچى بولدۇم، لېكىن سەل تۇرۇپ چېكەيچۇ دەپ، تاماكىنى يانچۇققا سالدىم.
پوس دەرۋازا ئالدىدا مېنى توسۋالدى.
— توختا، نەگە بارىسەن؟
— يۈك توشۇشقا، ئاقساقال، — دىدىم مەن ئۆزەمنى خاتىرجەم تۇتۇشقا تىرىشىپ، — مانا يول خېتى.
ئاقساقال بۇرنىنى قەغەزگە تەككۈزدى، لېكىن يول چىرىغىنىڭ غۇۋا يورۇغىدا قەغەزدىكى خەتلەرنى يەنىلا ئىلغا قىلالمايۋاتاتتى.
— كېچىكتۈرمە ئاقساقال! — مەن بىرئاز تاقەتسىزلەندىم، — مېنى ئىش كۈتۈپ قالدى.
يۈك بېسىش ئىشى ناھايىتى نورمال ئۆتتى. بۇ قېتىم يۈك تولۇق بېسىلدى: ئىككى چوڭ يەششىك ماشىنىغا بېسىلغاندىن باشقا، چاتمىغىمۇ ئىككى يەششىك بېسىلدى. ھېچكىم بىر ئېغىزمۇ گەپ قىلمىدى — بۇنىڭغا ھەتتا ئۆزەممۇ ناھايىتى ھەيران بولدۇم. ماشىنامنى ھەيدەپ يولغا چىقتىم، پەقەت ئەنە شۇ چاغدىلا تاماكا تۇتاشتۇردۇم. مەن ئۆزەمنى تۈزەپ ئولتۇرۇۋېلىپ، ماشىنىنىڭ چىرىغىنى يېقىپ، بولۇشىغا قويۇۋەتتىم. يول ياقىسىدىكى قاپ-قارا كۆلەڭگىلەر غىل-پال قىلىپلا ئۆتۈپ كېتەتتى. يول بىكار، ماشىنىنى ئەڭ تېز سۈرئەتتە ھەيدىشىمگە ھېچكىم كاشىلا قىلمايتتى. ماشىنا يېنىك چاپماقتا، ئارقىغا چېتىلغان تاراق-تۇرۇق قىلىدىغان چاتما يوق دىگۈدەكلا ئىدى. دەرۋەقە، ئايلىنىش ۋاقتىدا ماشىنا يان تەرەپكە قىيسىياتتى، ماشىنىنى ھەيدەش قىيىنراق بولاتتى، لېكىن مەن بۇنى ئادەتلەنمىگەنلىكتىن بولۇۋاتقان ئىش، ئاستا-ئاستا كۆنۈپ قالىمەن، دەپ ئويلايتتىم. "دولون ئېغىزىغا بارماي قويىمايمەن! شىنجاڭغا بارماي قويماي-

مەن!“ دەپ ئۆزەمگە ئۆزەم توۋلاپ، خۇددى ئات ئۈستىدە ئىگىشىپ كېتىۋاتقان چەۋەندازدەك رولنى سەل ئىگىشكەن ھالدا مەھكەم تۇتۇپ ماڭماقتىمەن. تۈز يولغا چىققاندا تېخىمۇ شىددەت بىلەن ئىلگىرىلەيتتىم. يېرىم كېچە مەزگىلىدە دولۇن تاغ ئېغىزىغا ھۇجۇمغا تەييارلاندىم.

بىر مەھەل ماشىنىنىڭ سۈرئىتىنى ئۆيۈمدىكىدىنمۇ ئاشۇرۇۋەتتىم. لېكىن تاققا كىرگەندە، سەل ھېزى بولۇپ مېڭىشقا مەجبۇر بولدۇم. بۇ ھەرگىز موتورنىڭ چىدىيالماي قېلىشىدىن ئەمەس ئىدى. يولنىڭ ئۆرىلىگى توسقۇن بولۇۋاتىدۇ، دىگەندىن كۆرە مىنىڭ ئۈچۈن پەسكە چۈشۈش توسقۇن بولۇۋاتىدۇ، دىگەن تۈزۈك ئىدى. پەسكە قاراپ ماڭغاندا چاتما تاقىراق-تۇقۇرۇق قىلىپ، غاچىرلاپ ماشىنىغا سوقۇلۇپ، دۆڭدىن چۈشۈشۈمگە توسقۇن بولاتتى. مىنۇتىغا دىگۈدەك ماشىنىنىڭ سۈرئىتىنى يەڭگىلەشكە، تورمۇز بىرىپ سىرىلدۇرۇپ مېڭىشقا مەجبۇر بولاتتىم. باشتا چىداپ، ئۇنىڭغا ئانچە بەك دىققەت قىلىپ كەتمىدىم. لېكىن ئالغا ماڭغانسىرى تاراق-تۇرۇق سوقۇلۇشلار ئەۋج ئېلىپ خاۋاتىرسىزلاندىم ۋە ئاچچىقلاندىم. يولدا قانچىلىك ئوي ۋە دۆڭ باردۇ؟ بۇنى ھىساپلاپ ئولتۇرۇش كىمنىڭمۇ ئېسىگە كەلسۇن! لېكىن بەربىر بوشىشىپ قالمىدىم. ھىچنىمە ماڭا تەھدىت سالالمايتتى، پەقەت ناھايىتى ھاردىم. ”ھىچقىسى يوق! — دەپ تەسەللى بىرەتتىم ئۆزەمگە، — دولۇن ئېغىزىغا بىرىپ ئازراق ھاردۇق ئالاي. بۇ ئېغىزدىن چوقۇم ئۆتۈپ كىتىمەن!“ نىمە ئۈچۈندۇر ھازىر كۆزدە ماشىنا سۆرەتكەنگە قارىغاندا نىمە ئۈچۈن بۇنچىلىك قىيىن بولۇۋاتقانلىغىنى مەن بىلمەيتتىم.

دولۇن ئېغىزىغا يېقىنلىشىپ قالدىم. ماشىنىنىڭ چىرىغى قاپ-قاراڭغۇ

www.uyghurkitap.com

جىلغىدىكى غايەت زور قورام تاشلارغا چۈشەتتى، ئاپپاق قار بىلەن چۈمكەلگەن تىك يار يولنىڭ ئىككى قاسنىقىدا غادىيىپ تۇراتتى. قۇشقاچتەك ـ قۇشقاچتەك قار ماشىنىنىڭ ئالدىدا لەپپەڭشىپ ئۇچاتتى. ئىچىمدە: "بۇ قار تاغ چوققىلىرىدىن ئۇچۇپ چۈشۈۋاتسا كېرەك" دەپ ئويلىدىم، لېكىن قار ئۇچقۇنلىرى ماشىنا ئەينىكىگە تېگىپ سېرىلىپ چۈشەتتى، ئەھۋالىدىن قارىغاندا قار يېغىۋاتاتتى. قار ئۇچقۇنلىرى بەك قېلىن بولمىسىمۇ ھۆل ئىدى. "بۇ تېخى كۆپايە ئەمەسمىدى!..." دەپ چىشىمنى غۇچۇرلىتىپ تىللاپ، ماشىنا چوتكىسىنى ئىشقا سالدىم.

ماشىنا دولۇن تېغىنىڭ دەسلەپكى بىرقانچە داۋىنىنى بېسىپ ئۆتتى. موتور تونۇش ئاھاڭدا ناخشا ئېيتىماقتا. يولنىڭ ئىككى قاسنىقىدىكى دالىدىن بىرلا خىل، چىڭقىلىغان ئاۋاز كېلەتتى. ئاخىر داۋانغا چىقتىم، ئالدىمدا ئۇزاققا سوزۇلغان پەسلىك ئىدى. موتور گۈرۈلدىگىلى تۇردى، ماشىنا تۆۋەنگە قاراپ سېرىلمەكتە، لېكىن دەرھال بىر تەرەپتىن ئىككىنچى تەرەپكە بۇرۇلاتتى. دۈمبەم چاتمىنىڭ پاراكەندە تۇغدۇرۇۋاتقانلىقىنى سەزدى، ئۇ ماشىنىغا ئۇرۇلماقتا ئىدى، چاتما بىلەن ماشىنىنىڭ ئىلمىگى تۇتاشتۇرۇلغان يەردىن شاراقلىغان ـ سوقۇلغان ئاۋاز كەلمەكتە. سوقۇلغان بۇ ئاۋازدىن بېلىم تېلىپ ئاغرىيتتى، بىلەكلىرىممۇ زىڭىلداپ ئاغرىيتتى. ماشىنىنىڭ چاقى تورمۇز بېرىلگىنىگە قارىماي، قار ئېرىپ ھۆل بولۇپ كەتكەن يولدا ئالغا قاراپ تېيىلماقتا. چاتمىنى سۆرەپ ماڭغان ماشىنىنىڭ پۈتۈن قىسمى ئۈزلۈكسىز سىلكىنىپ ـ تىترەپ تۇراتتى، رول قولۇمدىن بوشىنىپ چىقىپ كەتتى، ماشىنا پەسكە قاراپ تېيىلماقتا. مەن رولنى تۇتۇۋېلىپ ماشىنىنى توختاتتىم. مېڭىشقا بولمايتتى. ھېرىپ ھالىم

www.uyghurkitap.com

قالمدى. مەن ماشىنىنىڭ چىرىغىنى ۋە موتورنى ئۆچۈردۈم، ئىككى قولۇم خۇددى ياساپ سېلىپ قويغان يالغان قولدەك بولۇپ، كۆيۈشۈپ كەتكەن ئىدى. مەن ئورۇندۇقنىڭ يۆلەنچۈكىگە يۆلىنىپ ئولتۇرۇپ، ئۆزەمنىڭ ھەسرەتلىرىمنى ئاڭلىدىم. ئاشۇ پېتىمچە بىرنەچچە مىنۇت ئولتۇرۇپ دەم ئېلىپ، بىر تال تاماكا تۇتاشتۇردۇم. ئەتراپ قاپ ـ قاراڭغۇ، جىمجىتلىق ھۆكۈم سۈرەتتى، پەقەتلا ماشىنىنىڭ يوچۇقلىرىدىن كىرگەن سوغاق شامالنىڭ ئاۋازىلا قۇلاققا ئاڭلىناتتى. مەن ئالدىمدا ئالىقاندىق بىرنىمىلەرگە ئۇچراشنى پەرەز قىلىشتىن قورقاتتىم. مۇشۇ يەردىن قويىنىڭ ئۈچىيىدەك ئەگرى ـ بۈگرى داۋان باشلىناتتى. تۈگەتكىلى بولمايدىغان بۇ ئەگرى ـ بۈگرى داغ ـ داۋان ماشىنا ئۈچۈنمۇ، ئىككى بىلىكىم ئۈچۈنمۇ قاتتىق ئازاپ ئىدى. لېكىن بولارنى ئويلاپ ئولتۇرۇشقا ۋاقىت يوق، قار ياغماقتا.

مەن موتورنى ھەركەتلەندۈردۈم. ماشىنا كۆچىگەن ئاۋازى بىلەن ئۆرلەشكە باشلىدى. مەن چىشىمنى چىشلەپ، ئۇزۇنراق نەپەس ئېلىشقىمۇ ئۈلگۈرمەي، ئەگرى ـ توقايلىقلارنى بىر ـ بىرلەپ بېسىپ ئۆتۈشكە باشلىدىم. بۇ يىلانباغرى يولنى ئاخىر تۈگەتتىم، بۇنىڭدىن كېيىنكىسى تۈز ۋە ئانچە ئېگىز بولمىغان بىر داۋان بولۇپ، ئۇ يەردىن ئوچاستىكىغا بارغىلى بولاتتى، يەنە ئالغا قاراپ ماڭغاندا، دولۇن ئېغىزىغا قاراپ ئاخىرقى ھوجۇمغا ئۆتكىلى بولاتتى. مەن مىڭبىر باالىقتا تۆۋەنگە قاراپ سىيرىلىشكە باشلىدىم. ئالاھەزەل تۆت كىلومېتىر كەلگۈدەك تۈز يولدا ماشىنىنى قويۇۋەتتىم، دولقۇنسىمان بۇ كۆچتىن پايدىلىنىپ ئالدىمىزدىكى داۋانغىمۇ چىقىۋالدىم. ماشىنا داۋاملىق ئىلگىرىلىمەكتە، ئىلگىرىلىمەكتە... مۇشۇنداق ئىلگىرىلەپ كېتىۋېتىپ

ئانچە ئۆتمەيلا ماشىنىنىڭ سۈرئىتى ئۇشتۇمتۇت ئاستىلاپ قالدى، بۇنىڭدىن خاۋاتىرسىزلاندىم. خوتىنى ئىككىنچىسىگە، ئاندىن كېيىن يەنە بىرىنچىسىگە يۆتكىدىم. مەن كەينىمگە يۆلىنىپ، رولنى تۇتۇپ تۇراتتىم، بۇ چاغدا بۇلۇتلار ئارىسىدىكى بىرنەچچە يۇلتۇز كۆزۈمگە چۈشتى. ماشىنا ماڭالماي قالدى، ئەمدى ماڭالمايتتى. ماشىنىنىڭ چاقى يەردە قۇرۇق ئايلىناتتى، يان تەرەپكە سىيرىلمەكتە. مەن تېزلەتكۈچنى ئىتتىك دەسسىدىم-دە، ئاخىرقى چېكىگىچە يەتكۈزدۇم.

— ئىست! ئازغىنا قالغاندى-دە! يەنە ئازراقلا ماڭسام يېتەتتىم-دە! چىداش كېرەك! — مەن ئۆزەمگە يات بىر خىل ئاۋۇشتا ۋاقىراپ كەتتىم.

موتوردىن خۇددى چاتاق چىققاندەك ئۇزۇن ئىڭرىغان بىر ئاۋۇش چىقتى، گۈرۈلدەپ تىترىدى، خۇددى بىر يېرىدىن چاتاق چىققاندەك تەرتىپسىز سىلكىنىپ كەتتى ۋە ئاندىن كېيىن ئاۋازدىن قالدى. ماشىنا ئاستا ئارقىغا سىيرىلغىلى تۇردى. تورمۇزمۇ ئىشتىن چىقتى. ماشىنىنى چاتما سۆرەپ ئارقىغا سىيرىلغىلى تۇردى، سىيرىلا-سىيرىلا پەسكە چۈشۈپ بىر قورام تاشقا جاقىىدا ئۇرۇلۇپ بىردىنلا توختاپ قالدى. ھەممە ياق جىمجىت. مەن ئىشىكنى ئېچىپ سىرتقا قارىدىم. ۋاي كاساپەت! چاتمىنىڭ چاقى يول بويىدىكى ئازگالغا چۈشۈپ كېتىپتۇ. ئەمدى ئۇنى تارتىپ چىقارغۇدەك ھېچقانداق كۈچ يوق ئىدى. مەن شۇ قالايمىقان ئوي-پىكىر ئىچىدە يېڭۋاشتىن موتورنى ھەركەتلەندۈرۈپ ئالغا ئىتتىلدىم. چاق قۇيۇندەك پىرقىراپ كەتتى، ماشىنا ئۈزلۈكسىز دىر-دىر تىترەيتتى، لېكىن ماشىنا يەنىلا ئۆز ئورنىدا تۇراتتى. مەن ماشىنىدىن چۈشۈپ، چاتمىنىڭ ئالدىغا كەلدىم. چاتمىنىڭ چاقى ئازگالغا چوڭقۇر پېتىپ

www.uyghurkitap.com

كەتكەن ئىدى. نىمە قىلىش كېرەك؟ قەھرى-غەزەپ ئىچىدە ياخشى-
راق ئويلاپ باقمايلا چاتمىنىڭ ئارقىسىغا ئۆتۈپ ئىككى قولۇم ۋە
پۈتۈن بەدىنىم بىلەن چاتمىنىڭ چاقىنى ئىتتەردىم. ئاندىن كوزۇپنىڭ
ئاستىغا كىرىپ، خۇددى يىرتقۇچ هايۋاندەك پۈتۈن كۈچۈمنى
چىقىرىپ، چاتمىنى مۈرەمدە كۆتەردىم. مەن ئۇنى كۆتىرىپلا كەڭ
يولغا ئېلىپ چىقىشنى ئويلايتتىم، لېكىن كۆزلىرىمدىن ئوت چاقناپ
كەتكىچە كۈچەپ كۆتەرسەممۇ ھېچبىر نەتىجە چىقمىدى.
مەن ھەقىقەتەن بەك ھېرىپ كەتكەن ئىدىم، گۆپلا قىلىپ يىقىلدىم،
يۈز-كۆزۈم، ئەزايى-بەدىنىم قار ئارىلاش پاتقاقتا بۇلغىنىپلا كەتتى.
مەن روھسىزلىنىپ يىغلاپ تاشلىدىم. كېيىن ئورنۇمدىن قوپۇپ،
ماشىنىنىڭ ئالدىغا دەلدەڭلەپ كېلىپ، ئىشىك پەلەمپىيىدە
ئولتۇردۇم.--

يىراقتىن موتورنىڭ گۈرۈلدىگەن ئاۋازى ئاڭلاندى. ماشىنىنىڭ
ئىككى چىرىغى پەسكە يورۇغىنى چۈشەردى. مەن بۇ شوپۇرنىڭ
كىم ئىكەنلىكىنى، نەگە كېتىۋاتقانلىقىنى، ئۇنى قانداق تەقدىر
كېچىدە ماشىنا ھەيدەپ يولغا چىقىشقا مەجبۇر قىلغانلىقىنى بىلمەيت-
تىم، لېكىن بۇ چىراق يورۇغىنىڭ ماڭا چۈشۈشىدىن ۋە مېنى تۇتۇۋ-
ۋېلىشىدىن قورقتۇم. خۇددى ئوغرىدەك ئىتتىك چاتمىنىڭ ئالدىغا
كەلدىم-دە، ئىلگەكنى چىقىرىۋېتىپ، ماشىنامغا چۈشۈپ، چاتمىنى
تاشلاپ يۇقۇرىغا قاراپ چېپىپ كەتتىم.

چۈشەنگىلى بولمايدىغان، ئادەمنىڭ يۈرىكىنى جىغىلدىتىدىغان
بىر خىل قورقۇنچ مېنى چىرمىۋالغان ئىدى. مەن خۇددى چاتما مېنى
قوغلاپ كېلىۋاتقاندەك، ھەممىلا قوغلاپ يېتىشىۋالىدىغاندەكلا ھېس قىلات-
تىم. مەن كۆرۈلۈپ باقمىغان تېزلىك بىلەن چاپماقتىمەن. مېنىڭ

بىرەر قورام تاشقا ئۇرۇلۇپ يولدا ئۆلمەي قالغانلىقىمنىمۇ ئېھتىمال بۇ يولنى بەك پىششىق بىلىدىغانلىقىمدىنلا بولسا كېرەك.

سەھەردە گاراژغا يېتىپ كەلدىم ـ دە، خۇددى ساراڭلارچە ئىشىكنى قېقىشقا باشلىدىم. ئىشىك غىچ قىلىپ ئېچىلدى، مەن ئاسلىغا قاراپمۇ قويماستىن ئىشىكتىن كىردىم، مېنىڭ ئۈستى ـ بېشىم پۈتۈنلەي لاي بولۇپ كەتكەن ئىدى. مەن نىمدۇر ھۆل بىر نەرسىنىڭ ئۈستىگە ئولتۇرۇپ، پۇشۇلداپ ھەسرەشكە باشلىدىم. بايا ئۇرۇندۇقتىكىسى ھىلاراقتىلا يۇيۇپ قويغان كىر ـ قاتلار ئىكەن. تاماكا ئالاي دەپ يانچۇغۇمغا قول سېلىپ ئېلىپ چىققىنىممۇ چەمبەرگە ئۆتكۈزۈلگەن ئاچقۇچ بولۇپ چىقتى. مەن ئۇنى نېرى بىر چەتكە چۆرۈۋەتتىم ـ دە، بېشىمنى سېلىپ، كۆڭلۇم سوۋۇپ، داڭقىپتىپ تۇرۇپ قالدىم، پۈتۈن ئەزايى ـ بەدىنىم كىر. ئاسىل يالىڭاياق يېتى جوزا ئەتراپىدا پايپېتەك بولۇپ پىرقىراپ يۈرەتتى. لېكىن مەن ئۇنىڭغا نىملەرنى دەپ بېرىشىم مۇمكىن؟ ئاسىل يەردىن ئاچقۇچلارنى ئېلىپ جوزىغا قويدى.

— يۇيۇنۇۋالامسەن؟ تۈنۈگۈن كەچقۇرۇندىن باشلاپ سۇ ئىسسىتىپ قويغان ئىدىم، — ئاسىل ئاستا گەپ قىلدى.

ئاستا بېشىمنى كۆتەردىم. ئاسىل كۆينەكچان مېنىڭ ئالدىمدا تۇراتتى، توڭۇپ كېتىپتۇ، ئىنچىكە قوللىرىنى مەيدىسىگە قويۇۋاپتۇ. ئۇ قاتتىق چۆچۈگەن بولۇپ، قورقۇنچ ۋە ئىچ ئاغرىتىش كەيپىياتىدا قاراپ تۇراتتى.

— مەن تاغ ئېغىزىدا چاتمىنى ئۆرۈۋەتتىم، — مەن ناتونۇش سۇس بىر خىل ئاۋازدا گەپ قىلدىم.

— نىمە چاتما؟ — ئۇ ھەيرانلىقتا سورىدى.

www.uyghurkitap.com

ــ 38 ــ 02 ـ نومۇرلۇق ماشىرەڭ تومۇر قاپلىق چاتىما! قانىداق چاتما بولسمۇ بەرىبىر! ــ مەن هاياجانلىنىپ ۋاقىراپ كەتتىم. ــ مەن ئوغرىلىنغان، ئۇقتۇڭمۇ؟ ئوغرىلىنغان!

ئاسىل يېنىككىنە بىر ئۇھ تارتتى ـ دە، كارۋاتقا ئولتۇردى.

ــ نىمە دەپ ئوغرىلىندىڭ؟ ــ ئاسىل سورىدى.

ــ نىمە دەپ دىگىنىڭ نىمە ئۇ؟ ــ ئۇنىڭ بۇنىداق چۈشەنمەسلىگىگە قاراپ زەردەم قايندى. ــ مەن چاتمىنى سۆرىتىپ تاغدىن ئۆتمەكچى ئىدىم! ئۇقتۇڭمۇ؟ ئۆزەمنىڭ تەشەببۇسىنى ئىسپاتلاپ... ئەمدى تۈگىدى!...

مەن يىغلىۋاشتىن بېشىمنى ئالقىنىم ئارىسىغا ئېلىپ ئولتۇردۇم. ئىككىمىز بىر دەم جىم ئولتۇرۇشتۇق. ئاسىل بىردىنلا قەتئىي يوسۇندا ئورنىدىن تۇرۇپ كىيىملىرىنى كىيىشكە باشلىدى.

ــ نىمە دەپ ئولتۇرىسەن؟ ــ دىدى جىددى يوسۇندا ئۇ.

ــ نىمە چارە بار؟

ــ ئاپتوموبىل مەيدانىغا بارغىن.

ــ نىمە دەپ بارالايمەن! چاتمىنى ئالمايمۇ؟

ــ بېرىپ ھەممىنى دىگىن.

ــ نىمە بولدى ساڭا؟ ــ ئاچچىغىم كەلدى، ئۆيدە پىرقىراپ كەتتىم. ــ چاتمىنى قايتۇرۇپ ئېپكېلىشكە مىنىڭدە يۈز بارمۇ؟ بېرىپ ئۇلارغا مىنى كەچۈرۈڭلار، مەن خاتا قىپتىمەن دەمدىمەن؟ تىزلىنىپ ئولتۇرۇپ ئۇلاردىن كەچۈرۈم سورامدىمەن؟ مەن ئۇنداق قىلمايمەن! ئۇلار نىمە قىلىشسا قىلىشسۇن، ماڭا بەرىبىر!

ۋاقىراشلىرىمدىن كارۋاتتىكى بالىمىز چۆچۈپ ئويغىنىپ كەتتى. ئۇ يىغلاپ كەتتى. ئاسىل ئۇنى قولىغا ئېلىپ پەپىلەيتتى. لېكىن ئۇ

تېخــمۇ ئۇنــلۇك يىغلاپ كەتتى.

ــ سەن بىر توخۇ يۇرەك ئىــكەنســەن! ــ ئاسىل بىردىــنلا پەس ئاۋازدا، لېكىن قەتئى تۇردە گەپ قىلدى.

ــ نىمە؟ ــ مەن ئەقلىمنى يوقىتىپ، ئۇنىڭغا ئېتىلدىم، مۇشتۇمنى ئۇنىڭ بېشىدا ئوينىتاتتىم، لېكىــن ئۇرۇشــقا قولۇم بارمــدى. ئۇنىڭ ھەيران بولغان، چوڭ ئېچىلغان كۆزى مېــنى توسۇپ قالــدى. مەن ئۇنىڭ كۆز قارىچۇغىدىن ئۆزەمنىڭ قورقۇنچلۇق ئەپتىمنى كۆردۈم.

مەن ئۇنى قوپالــلىق بىلەن بىر چــەتــكە ئىتتــىرىۋەتــتىم ـ دە، بوسۇغا ئاتلاپ چىقىپ ئىشىكنى پاققىدا ياپتىم.

تالاغا چىقسام تاڭ يورۇپ كېتىپتۇ. كۈپ ـ كۈندۈزدە، مەن تۈنۈگۈن كېچىدىكى ھەممە ئىشىمنىڭ سەت، نومۇسلۇق ئىــش ئىــكەنلىــكىنى، ئەمدى ئۇنىڭ ئورنىنى تولدۇرۇۋالغىلى بولمايــدىغانلىــقىنى تېخــمۇ بەكرەك ھېس قىلدىم. شۇ چاغدا ماڭا بىرلا نىجاتلىق يولى كۆرۈندى: ھازىرچە ماشىنىدىكى يۈكنى كۆرسىتىلگەن يەرگە يەتكۈزۈش كېرەك. كېيىن قانداق بولۇشى ماڭا نامەلۇم ئىدى...

قايتاشىمدا ئۆيگە كىرمىدىم. بۇ ئاسىل بىلەن ئۇرۇشۇپ قالغانلىــقىمــدىن ئەمەس ئىــدى. مەن ھېچقانــداق كىشــىنىڭ مېنى كۆرۈپ قېلىشىنى خالىمايتتىم، ئۆزەممۇ ھېچقانداق كىشــىنى كۆرۈشنى خالــمايتتىم. مۇشۇنداق ئەھۋال ئاستىدا باشقىلارنىڭ قانــداق قىلىدىغانــلىقىنى بىلمەيتتىم، لېكىن ئۆزەم يالغۇز تۇرسام دەپ ئۈمىــت قىلاتــتىم. مەن باشقىلارغا ئۆزەمنىڭ دەردىــنى تۆكۈشــنى ياقــتۇرمايتتىم، كىممۇ سېنىڭ دەردىڭنى ئاڭلاشنى خالايــتتى؟ ھەمــمە ئــش تېخى تۈگىمىگىچە چىداشقا بولىدىغانلىكى ئىشقا چىداش كېرەك...

يول ئۈســتــدە بىر دەڭــدە قونــدۇم. بىر چۈش كۆرۈپتــمەن،

www.uyghurkitap.com

چۈشۈمدە گويا تاغ ئېغىزىدا چاتمىنى ئىزدەپ يۈرگەندەكمەن. بۇ ئادەتتىكى چۈش بولماي، مېنى تازا قارا بېسىپ كېتىپتۇ. چاقنىڭ ئىزىنى كۆردۈم، ئەمما چاتما يوق ئىدى. مەن تۇش-تۇشقا يۈگۈرۈپ، چاتمىنى سۈرۈشتۈرۈپ يۈرگەندەكمەن، خەقتىن چاتمىنى كىم ئېپكېتىپ قالدى؟ دەپ سورىغاندەكمەن...

مەن قايتىپ بارغىنىمدا، دەرۋەقە، چاتما ھېلىقى كاساپەت ئازگالدا يوق ئىدى. كېيىن ئەلبېكنىڭ ئۇنى ئاپتوموبىل مەيدانىغا ئېپكەتكەنلىكىنى بىلدىم.

چاتما ئاپتوموبىل مەيدانىغا ئېپكېتىلىپ ئەتىسى ئەتىگەندە مەنمۇ ئاپتوموبىل مەيدانىغا قايتىپ باردىم. مۇشۇ بىرنەچچە كۈن ئىچىدە ئۆزەممۇ قارىداپ كېتىپتىمەن، ماشىنىنىڭ ئەينىكىگە قارىسام، ئۆزەمنى تونۇيالماي قالدىم.

ئاپتوموبىل مەيدانىدا ھايات ئاۋالقىدەكلا ئىدى، پەقەت مەنلا، خۇددى يات ئادەمدەك، ئىچىدە جىن بار ئادەمدەك دەرۋازىدىن كىرىپ، ماشىنىنى ئىسكىلاتتىن چەتتەرەك بىر بۇلۇڭدا توختاتتىم. ماشىنىدىن دەرھال چۈشمەي، ماشىنىنىڭ ئىچىدە ئولتۇرۇپ تۆت ئەتراپقا قارىدىم، خەقلەر ئىشىنى قويۇپ ماڭا قارىشىپ تۇراتتى. ئىھ! ئەگەر بۇرۇلۇپلا قېچىپ يىراق بىر يەرگە كېتىپ قالسام نىمە دېگەن ياخشى بولاتتى-ھە! لېكىن بۇ چاغدا ئاسمانغا چىقىپ كېتەي دېسەم ئاسمان يىراق، يەرگە كىرىپ كېتەي دېسەم يەر قاتتىق ئىدى، ئامالسىز يۈزۈمنى قېلىن قىلىپ ماشىنىدىن چۈشتۈم. پۈتۈن غەيرىتىمنى يىغىپ، ھويلىدىن ئۆتۈپ ماشىنا باشقۇرۇش بۆلۈمگە كەلدىم. ئۆزەمنى ئىچ تۇتۇشقا ھەرقانچە تىرىشساممۇ، لېكىن ئىش يۈزىدە خۇددى خاتالىق ئۆتكۈزۈپ قوشۇن ئالدىدا سازايە قىلىنغان

ئادەم سياقىدا ئىدىم. كۆپچىلىكنىڭ ماڭا ھومسىيىپ قاراپ تۇرغانلىد.
غىنى بىلەتتىم. ھېچكىم ماڭا بىرەر ئېغىز گەپ قىلمىدى. ھەئە،
ئەگەر مەن ئۇلارنىڭ ئورنىدا بولسام، مەنمۇ شۇنداق قىلغان
بولاتتىم.

مەن بوسۇغىدا پۇتلىشىپ كەتتىم. يۈرىكىممۇ پۇتلىشىپ كەتكەند.
دەك بولدى: مەن ھەتتا كاتىپژانىمۇ ئۇنتۇپ قېپتىمەن، مەن كاتىپژانى
نەقەدەر مۇشكۇل ھالغا چۈشۈرۈپ قويدۇم ـ ھە!

كارىدور تېمىدىكى «چاقماق» دىگەن تەشۋىقات رەسىمگە كۆزۈم
چۈشتى، ئۇنىڭغا "نومۇس" دىگەن سۆز يېزىلغان، بۇ سۆزنىڭ
ئاستىغا بولسا جىلغىغا تاشلىۋېتىلگەن چاتمىنىڭ رەسىمى سىزىلغان
ئىدى...

مەن بۇرۇلدۇم، يۈزۈم راسا بىر كاچات يىگەندەك ئوت بولۇپ
ئېچىشماقتا. باشقۇرۇش بۆلۈمگە كىرسەم، كاتىپژا تېلېفون بېرىۋېتىپ.
تىكەن. ئۇ مېنىڭ كىرىپ كەلگەنلىگىمنى كۆرۈپ تۇرۇپكىنى ئىلىپ
قويدى.

ـــ مە! ـــ مەن ھىلىقى دومىلە باسقان يول خېتىنى جوزىغا
تاشلىدىم.

كاتىپژا ھىسداشلىق قىلغان قىياپەتتە ماڭا قاراپ تۇراتتى. ۋاقد.
راپ ئاللا ـ توۋا كۆتەرمىسەك ۋە ماڭقاڭنى ئېقىتىپ يىغلىمىساڭ
بولاتتىغۇ، دەپ ئويلىدىم مەن. "كېيىن نەگە بېرىپ يىغلىساڭ
يىغلىغىن، لېكىن، ھازىر زادىلا يىغلىما!" دەپ تىلەيتتىم ئىچىمدە.
ئۇ مېنى چۈشەندى بولغاي، ھېچنىمە دىمىدى.

ـــ كۆپچىلىك كۆپ پىكىر قىلىپ كەتتىمۇ؟ ـــ دىدىم مەن
پەس ئاۋازدا.

كاتىۋا بېشىنى لىڭشىتىپ قويىدى.

— ھېچقىسى يوق! — مەن ئاران شۇ گەپنىلا قىلىپ ئۇنىڭغا يول بەرمەكچى بولدۇم.

— سېنى بۇ يولدا قاتناشتىن توختاتتى، — دېدى ئۇ.

— توختاتتى؟ پۇتبولەي ماشىنا ھەيدەتكۈزمەيدىغان بولدىمۇ؟ — يۈزۈمنى ئۈچ بۇرجەك قىلىپ ھېجىيىپ قويىدۇم.

— ئەسلىدە سېنى پۇتبولەي توختىتىپ، رېمونتچىلىققا سالماقچى بولغان،...بىراق ياشلار ساقا بولۇشتى... ھازىرچە سېنى مەملىكەت ئىچىدىكى يولغا قاتناپ تۇرسۇن دېيىشتى. مۇدىرنىڭ يېنىغا بارغىن، ئۇ سېنى بايىلا ئىزدەپ يۈرەتتى.

— بارمايمەن! ئۇلار ئۆزلىرى قارار قىلىشسۇن، مەن مەيدانغا بارمايمەن. مەن ئۆكۈنمەيمەن...

مەن باشقۇرۇش بۆلۈمىدىن چىقىپ، كارىدوردا بېشىمنى ساڭگىلىتىپ كېتىۋاتاتتىم، بىر ئادەم كېلىۋاتقاندەك كۆرۈندى، يانداپ ئۆتۈپ كەتمەكچى بولغان ئىدىم، لېكىن ئەلبېك يولۇمنى توستى.

— ماكماي تۇر، توختا! — دېدى ئۇ مېنى قىستاپ بۇلۇڭغا ئېپكېلىپ، قاتتىق تىكىلىپ، غەزەپلىك ۋە كەسكىن ئاھاڭدا پەس ئاۋاز بىلەن، — قالتىس! قەھرىمان، سەن نېمىنى ئىسپاتلىدىڭ؟ ئۆزەڭنىڭ يارىماس ئىكەنلىكىڭنى ئىسپاتلىدىڭ!

مەن شۈمشەيگەن ھالدا گەپ قىلدىم:

— ياخشىراق قىلارمەن دەپ ئويلىغانتىم.

— يالغان! سەن ئۆزەڭ شۆھرەت قازانماقچى بولغان، ئۆزەڭنى دەپ ئىشنى بۇزدۇڭ. ئەمدى سەن چاتما چېتىشقا بولىدىغانلىقىڭنى ئىسپاتلاپ باقە قېنى! ئەخمەق! شۆھرەتپەرەسلەر پادىشاسى!

بۇ بىرنەچچە ئېغىز گەپ باشقا ھەرقانداق كىشىنى ئۆز مەسىلىسى-
نى ئويلاشقا مەجبۇر قىلىشىمۇ مۇمكىن ئىدى، لېكىن مېنىڭ ئۈچۈن
ئۇ قۇلاقتىن كىرىپ بۇ قۇلاقتىن چىقىپ كېتىدىغان يەل
بولدى، ئەمدىلىكتە ھەرقانداق گەپ مەن ئۈچۈن بەرىبىر ئىدى؛
مەن ھېچنېمىنى چۈشىنەلمەيتتىم، ئۆزەمنىڭ خورلۇغىنىلا كۆرەتتىم. مەن
شۆھرەتپەرەسلەر پادىشاسىمۇ؟ شۆھرەت قازىنىشقا ئۇرۇنغۇچىلاردىنمۇ؟
نام-ئاتاق قوغلىشىۋېتىپتىمەنمۇ؟ بۇ ماڭا ئۇۋال قىلغانلىق ئەمەسمۇ!
— يولۇڭغا ماڭ! — مەن ئەلىبېكنى ئىتتىرۋەتتىم، — سېنىڭسىزمۇ
ماڭا كۇپايە.

مەن كارىدوردىن چىقىپ پەلەمپەيگە كەلدىم. ئۇستىخاندىن ئۆتە-
دىغان سوغاق شامال ھويلىدىكى قار ئۇچقۇنلىرىنى ئۇچۇرتماقتا.
كىشىلەر يېنىمدىن كۆزنىڭ قىرىدا قاراپ قويۇپ گەپمۇ قىلماستىن
ئۆتۈپ كەتمەكتە. قىلىدىغان نېمە ئىش قالدى؟ مەن قولۇمنى ياق-
چۇغۇمغا سېلىپ دەرۋازىغا قاراپ ماڭدىم. يولدا يىغىلىپ قالغان سۇلار
توڭلاپ مۇز بولۇپ كەتكەن بولۇپ، ماڭسا سۇنۇپ غىرسىلايتتى.
سىلىقلاش مېيى قاچىلانغان بىر قۇتا پۇتۇمغا پۇتلىشىۋىدى، كوچەپ
بىرنى تەپسەم، دەرۋازىدىن تاراڭلىغان پېتى چىقىپ يولنىڭ ئوتتۇ-
رىسىدا پىرقىرىغىلى تۇردى.

كۆن بويى مەقسەتسىزلا كوچا ئايلاندىم، ھېچنېمە يوق پىرىستاندا
ئايلىنىپ يۈردۈم. ئىسسىق كۆل ئۈستىدە قارا بوران كۆتىرىلدى،
كېمىلەر پىرىستان يېنىدا چايقىلىپ تۇراتتى.

كېيىن مەن بىر قاۋاقخانىغا كىرىپ، يېرىم لېتىر جۇنجۇن
بىلەن بىر تەخسە زاكۇسكا ئالدىم. بىر رومكا ئىچىشىم بىلەنلا بېشىم
ئايلىنىپ، گومۇشلاردەك پۇتۇمنىڭ ئاستىغا قارىغىنىمچە ئولتۇرۇپ

قالدىم.

— يىگىت، بېشىڭ چۈشۈپ كېتىپتىغۇ؟ — ئۇشتۇمتۇت ئەدەپ بىلەن چىققان، سەل مەسخىرە ئارىلاش ئاۋازنى ئاڭلىدىم. مەن بېشىمنى شاققىدە كۆتىرىپ قارىۋىدىم، يېنىمدا كاتىرا تۇرۇپتۇ.

— نىمە دەپ ئۆزەڭ يالغۇز هاراق ئىچىسەن؟ — دېدى ئۇ كۈلۈمسىرەپ ۋە ئاندىن كېيىن جوزا يېنىدا ئولتۇردى، — ئىككىمىز بىرلىكتە ئىچەيلى!

كاتىرا ئىككى رومكا هاراق قۇيۇپ، بىرىنى ئالدىمغا قويدى.

— ئاله! — دېدى ئۇ ماڭا مۇهەببەتلىك كۆزى بىلەن قاراپ، گويا بۇ يەرگە ئىككىمىز بىرلىكتە ئولتۇرۇپ هاراق ئىچىشكە كەلگەندەك بولۇشتۇق.

— سەن نىمىگە بۇنچىلىك خوشال؟ — مەن ئىختىيارسىز سورىدىم.

— نىمە ئۈچۈن خاپا بولۇشۇم كېرەككەن؟ سېنىڭ بىلەن بىللە بولسام، هېچنىمە بىلەن كارىم يوق، ئىلياس! مەن سېنى مىنىڭدىن چېلىك دەپ ئويلاپتىكەنمەن. بولدى، بىز جاننى تىكىپ قويدۇق! — ئۇ يېنىككىنە كۈلدى ۋە ماڭا يېقىنراق ئولتۇرۇپ، رومكىسىنى رومكامغا سوقۇشتۇرۇپ، قاپ-قارا خۇما كۆزلىرىنى ماڭا تىكتى.

بىز بىراقلا كۆتىرىۋەتتۇق. مەن تاماكا تۇتاشتۇرۇپ چېكىپ سەل يېنىكلەشكەندەك بولدۇم-دە، كۈلۈمسىرىدىم، بۇ بۈگۈن بىرىنچى قېتىم كۈلۈشۈم ئىدى.

— كاتىرا، سەن يارايسەن! — دېدىم مەن ۋە قول ئېلىپ كۆرۈشتۇم.

ئاندىن كېيىن بىز كوچىغا چىقتۇق. قاراڭغۇ چۈشۈپ كەتكەن ئىدى. كۆل تەرەپتىن ئاتتىق شامال ئۇرماقتا، دەرەخ شاخلىرى

ئۇيغۇر كىتابلىرى ئۇيغۇر كىتابلارنىڭ ئېلېكتىرونلۇق نۇسخىسى www.uyghurkitap.com

ۋە يول چىراقلىرى ئىغاڭلاپ تۇراتتى. كەڭ زېمىن ئايغىمىنىڭ ئاستىدا پىرقىرىماقتا. كاتىرا مېنى قولتۇقلاپ، كۆيۈنگەن ھالدا ياقامنى ئۆرە قىلىپ قويدى.

— كاتىرا، مەن سېنىڭ ئالدىڭدا خىجىلمەن! — دېدىم مەن، مەن ئۆكۈنگەن ۋە ھاياجانلانغان ئىدىم، — بىراق، ساڭا ئېيتايكى، مەن سېنى ھەرگىز باشقىلارغا بوزەك قىلدۇرمايمەن،...ئۆزەم مەسئۇل بولىمەن...

— بۇلارنى ئۇنتۇپ كەت ئەمدى، ئەزىزىم! — دېدى ئۇ، — سەن ئۆز نېسۋەڭگە شۈكۈر قىلمايدىغان ئادەمسەن، ھامان قاياققىدۇر چېپىش كويىدا بولىسەن، ساڭا ئىچىم ئاغرىيدۇ. بۇرۇن مەنمۇ شۇنداق ئىدىم. تۇرمۇشنى قوغلاشقىلى بولمايدۇ، قانداق ئىشنى تۇتقان بولساڭ، شۇنى چىڭ تۇتۇشۇڭ كېرەك... نېمە ئۈچۈن تەقدىر بىلەن چاخچاقلىشاتتىڭ!

— گەپ بۇنى قانداق چۈشىنىشتە! — دېدىم مەن ئۇنىڭغا قارشى ھالدا، ئاندىن كېيىن سەل ئويلىنىپ، — ئېھتىمال سېنىڭ ئېيتقىنىڭ توغرىدۇر...، — دېدىم.

بىز كاتىرانىڭ ئىشىكى ئالدىدا توختىدۇق. ئۇزاقتىن بېرى ئۇ يالغۇز تۇرمۇش كەچۈرۈپ كېلىۋاتاتتى، نېمە ئۈچۈندۇر ئېرىدىن ئاجرىشىپ كەتكەن ئىدى.

— بولدى، مەن ئۆيگە يېتىپ كەلدىم، — دېدى ئۇ.

مەن سەل ئىككىلەندىم، ماڭمىدىم. بىزنىڭ ئوتتۇرىمىزدا ئاللىقانداق بىرنېمە بىزنى بىر بىرىمىزگە چېتىپ قويغان ئىدى. ئۇنىڭ ئۈستىگە مەن ياتاققا قايتماقچى ئەمەسمەن. ھەقىقەت دېگەن ياخشى نەرسە، بىراق بەزىدە بەك قاتتىق، ئادەمنى ئىختىيارسىز ئۆزىنى

چەتكە ئالدىغان قىلىپ قويىدۇ.

— ئەزىزىم، نىمنى ئويلاپ قالدىڭ؟ — كاتىرا سورىدى. — ھاردىڭمۇ؟ يەنە ئۇزاق يول ماڭامسەن؟

— ھىچقىسى يوق، يېتىپ بارالايمەن. خەير.

ئۇ مېنىڭ قولۇمنى تۇتۇۋالدى.

— ئوھوي، مۇزلاپ كېتىپتۇ! يەنە بىر دەم تۇرۇپ تۇرغىن، مەن ئىسسىتىپ قوياي! — دىدى ئۇ ۋە قولۇمنى پەلتوسىنىڭ ئىچىگە سالدى، بىردىنلا قولۇمنى مەيدىسىگە قويۇپ چىڭ بېسىۋالدى. مەن قولۇمنى ئىتتىك تارتىۋالالمىدىم، ئۇنىڭ بۇنچىلىك كۆچلۈك مۇھەببىتىگىمۇ قارشىلىق كۆرسىتەلمىدىم، ئۇنىڭ يۈرىكى قولۇمنىڭ ئاستىدا سوقۇپ، مىدىرلاپ ئويناقلايتتى، خۇددى ئۇزاقتىن بىرى كۈتكەن نەرسىسىنى قاندۇرۇشنى تەلەپ قىلغاندەك قىلاتتى. مەن گەرچە سەل مەس بولسامۇ، لېكىن خۇدۇمنى بىلمەيدىغان دەرىجىدە ئەمەستىم. مەن ھۇشيارلىق بىلەن قولۇمنى تارتتىم.

كاتىرا سورىدى:

— سەن كېتەي دەمسەن؟

— ھەئە.

— ماقۇل ئەمىسە، خوش!

كاتىرا بىر ئۇلۇغ-كىچىك تىنىدى-دە، ئىتتىك كېتىپ قالدى. كېچىدە ئىشىك تاراق قىلىپ يېپىلدى. مەنمۇ قەدەم تاشلىدىم، لېكىن بىرنەچچە قەدەم مېڭىپ يەنە توختىدىم. بۇنىڭ قانداق ئىش ئىكەنلىكىنى ئۆزەممۇ بىلمەيمەن، قارىسام يېڭىۋاشتىن ئۇنىڭ بوسۇغىسىدا تۇراتتىم. كاتىرا مېنى ساقلاپ تۇرۇپتىكەن. ماڭا ئېسىلدى، ئىككى قولى بىلەن بويىنۇمدىن مەھكەم قۇچاقلاپ، لېۋىمگە

سۆيۈپ كەتتى.

— سەن قايتىپ كەلدىڭ! — دېدى ئۇ ئەركىلەپ، ئاندىن كېيىن قولۇمنى قوينىغا سالدى.

يېرىم كېچىدە ئويغىنىپ، ئۇزاققىچە ئۆزەمنىڭ نەدە ياتقانلىغىمنى ئەسلىيەلمەي كەتتىم. بېشىم قاتتىق ئاغرىيتتى. كاتيېرۋا ئىككىمىز بىر كارۋاتتا يېتىپتىمىز. مەن سەل – پەل مىدىرلىۋىدىم، تېخى كۆزىنى ئاچمىغان كاتيېرۋا مېنى قاتتىق قۇچاقلىۋالدى.

— كەتمە! — ئۇ پەس ئاۋازدا يالۋۇردى، ئاندىن كېيىن بېشىنى كۆتىرىپ، قاراڭغۇدا كۆزۈمگە قاراپ ئۇزۇپ – ئۇزۇپ گەپ قىلىپ كەتتى. — ئەمدى سەن بولمىساڭ بولمايدۇ،... سەن مېنىڭكى! مەڭگۇ مېنىڭكى... مەن باشقا ھېچنىمىنى بىلمەيمەن. سەن مېنى ياخشى كۆرسەڭلا بولدى، ئىلياس! باشقىسى ماڭا كېرەك ئەمەس... پول قويمايمەن، ئۇقتۇڭمۇ، چېكىنمەيمەن!... — كاتيېرۋا يىغلىغىلى تۇردى، ئۇنىڭ ئىسسىق يېشى يۈزۈمگە ئېقىپ چۈشتى.

مەن كەتمىدىم. سەھەردە ئۇخلاپ قېپتىمەن. بىز ئويغانغان چاغدا ئاللىقاچان تاڭ ئېتىپ كېتىپتىكەن. مەن دەرھال كىيىملىرىمنى كىيدىم، كۆكۈلسىز، قورقۇنچلۇق بىر سوغاق ھاۋا يۈرىگىمنى سوۋۇتۇپ ئۆتۈپ كەتتى. مەن ماشىنىغا قاراپ ماڭغاچ كالتا جۇۋامنى كىيىپ، تېزلا ھويلىغا چىقىپ، ئالمان – تالمان دەرۋازىدىن چىقتىم. قوڭۇر تولىكە تۇماق كىيگەن بىرسى ئۇدۇل مەن تەرەپكە قاراپ كېلىۋاتاتتى. ئوھۇ! مېنىڭ كۆزۈمگە ئوق كېلىپ تەككەندەك بولدى! جانتاي ئىشقا كېتىۋاتقان ئىكەن. ئۇ مۇشۇ ئەتراپتا تۇرۇشلۇق ئىدى. ئىككىمىز كۆزنى يۇمۇپ – ئاچقىچە ئارىلىقتا تۇرۇپ قالدۇق. مەن ئۇنى كۆرمەسلىككە سېلىپ، بىردىنلا بۇرۇلۇپ ئاپتوموبىل مەيدانىغا قاراپ تېز

مېڭىپ كەتتىم. جانتاي مەقسەتلىك ھالدا ئارقىمدىن يۆتىلىپ قويدى. ئۇنىڭ پۇتى قاردا غىچىرلايتتى، ئۇ باشتىن-ئاخىر ماڭا يىراقمۇ ئەمەس، يېقىنمۇ ئەمەس ئارىلىق قالدۇرۇپ كەلمەكتە ئىدى. ئەنە شۇ تەقلىتتە مېڭىپ ئاپتوموبىل مەيدانىغا كەلدۇق.

مەن ماشىنا ئىسكىلاتىغا بارماي، توپ-توغرا ئىشخانىغا كەلدىم. ئادەتتە ئەتىگىنى باش قوشۇش يىغىنى بولىدىغان باش ئىنژېنېر ئىشخانىسىدا گەپ-سۆز، ۋاراڭ-چۇرۇڭ قاينىغان ئىدى. بۇ چاغدا، ئىشخانىغا كىرىپ، دەرىزىگە يېقىن بىر يەردىن ئورۇن تېپىپ، پۈتۈمنى ئالماشتۇرۇپ ئولتۇرۇپ تاماكا چەككەچ بۇ شوپۇرلارنىڭ چاقچاقلىشىپ تىللاشقانلىرىنى، تالاش-تارتىش قىلىشقانلىرىنى تازا ئاڭلىغۇم كەلدى. ئادەمنىڭ ئارزۇ-ئىستىكىنىڭ مۇنداق كۈچلۈك بولىدىغىنىنى ھېچقاچان ھازىرقىدەك بىلمىگەن ئىدىم. لېكىن كىرمىدىم. قورقۇۋاتقىنىم يوق، مېنىڭچە، مەن قورقمايمەن. مەن يەنىلا ناھايىتى غەزەپلىك ئىدىم، مېنىڭدە ئىنتىقامخورلۇق تۇيغۇسى، ئۆچمەنلىك تۇيغۇسى، ۋىجدانسىزلىق تۇيغۇسى تۇراتتى. بۇنىڭدىن بۆلەك، كاتېرا بىلەن بىر كېچە ياتقانلىقىمدىن پەيدا بولغان ئالاقزادىلىك... قوشۇلۇپ كەتتى. ئۇنىڭ ئۈستىگە، خەق تېخى مېنىڭ سەۋەنلىكىمنى ئۇنتۇپ كەتكۈدەك بولمىدى. ئىشخانىنىڭ ئىچىدە دەل مېنىڭ ئۈستۈمدە گەپ بولۇۋېتىپتىكەن. كىمنىڭدۇر ئۇنى ئاكلاندى:

— قانداقلا بولمىسۇن، ئۇنى سوتقا بېرىش كېرەك ئىدى، لېكىن سەن ئەكسىچە ئۇنىڭغا يان بېسىۋاتىسەن! يۈزۈڭنى قېلىن قىلىپ، تېخى ئۇنىڭ ئوي-خىيالى توغرا دەيسەن! ھالبۇكى ئۇ چاتمىنى تاغ ئاغزىغا ئېپبىرىپ تاشلاپتىغۇ! ئەنە...

يەنە بىر ئاۋاز ئۇنىڭ سۆزىنى بۆلدى:

ـــ توغرا گەپ! بۇنداق ئادەملەرنى بىز كۆرگەن. بەك چاققان. كۆپچىلىك دىققەت قىلمىغان ۋاقىتتىن پايدىلىنىپ غىپپىدە مۇكاپاتقا ئېرىشۋالماقچى بولىدۇ، تېخى بۇنى ئاپتوموبىل مەيدانى ئۈچۈن دەۋالىدۇ... تۇلكە تۇتىمەن دەپ قاپقاننى ئوغرىغا بېرىپتۇ دىگەن مۇشۇ!

كىشىلەر بىر بىرى بىلەن تالاشماقتا ئىدى. مەن باشقىلارنىڭ گېپىنى ئوغرىلىقچە ئاڭلىۋېلىشنى خالىمايتتىم، شۇ سەۋەپتىن كېتىپ قالدىم.

ئارقامدىن كىشىلەرنىڭ گەپ قىلىشۋاتقانلىغىنى ئاڭلاپ قەدىمىمنى تېزلەتتىم. تالاش ـ تارتىشتىن شوپۇرلارنىڭ ئاغزى تېخىچە توختىمىغان ئىدى. ئەلىبېك كىمگىدۇر ئاللىقانداق بىرنىمىنى ئىسپاتلاپ بەرمەكچى بولۇپ، قاتتىق ئاۋازدا قايناپ سۆزلەيتتى:

ـــ چاتمىنى كونتۇرول قىلىدىغان تورمۇزنى ئۆزىمىزنىڭ ئاپتوموبىل مەيدانىدا ئۆزىمىز ياسىۋالىمىز. گاز بېسىپ بېرىدىغان شلانگىنى ئورنىتىپ، ياغاچ سۇرتكۈچ تاقاپ قويىمىز. بۇ بەك تەس ئىش ئەمەستۇ!... ئاۋۇ ئىلياسما؟ ئىلياس، توختا! ـــ ئۇ ماڭا ۋاقىرىدى.

مەن توختىماي ماشىنا ئىسكىلاتىغا قاراپ كېتىۋەردىم. ئەلىبېك ماڭا يېتىشىۋېلىپ مۇرەمدىن تارتتى.

ـــ ھى، شەيتان! بىلدىڭمۇ، ئاخىر ئىسپاتلاندى. تەييارلىق قىلىپ قوي، ئىلياس! بىزگە ياردەمچى بولساڭ قانداق؟ بىز سىناپ كۆرىدىغان بولدۇق! چاتما چاتىمىز!

مېنىڭ ئاچچىغىم كەلدى، ئىچىمدە ئويلىدىم: سەن مېنى قۇتقازماقچىمۇ؟ مېنىڭدەك يارامسىز بىر دوستۇڭ بىلەن چاتما سۆرەتمەكچىمۇ؟ ياردەمچى بولمىشەمەن! مەن ئۇنىڭ قولىنى مۇرەمدىن

ئۇيغۇر كىتاب تورى
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ تورىدىكى ئادرېسى

چۇشۇرۇۋەتتىم:

— سەن ئۆزەڭ چاتماقنى سۆرىتىۋەرگىن...

— نىمە ئاچچىقلىنىسەن؟ ئۆزەڭ خاتا قىلدىڭ-دە... ھە، ساڭا ئېيتىدىغان بىر گەپ بار ئىدى، ئۇنتۇپ قېپتىمەن. ۋالوچكا سىلىيايىۋ ساڭا ئېيتتىمۇ؟

— ياق، ئۇنى كۆرمىدىم. نىمە ئىش؟

— نىمە ئىش! سەن نەگە كەتتىڭ؟ ئاسىل يولدا سېنى ساقلاپ تۇرۇپتىكەن، مېنىڭدىن سورىدى. ئۇنىڭ كۆڭلى بەك يېرىم، ھالبۇكى سەن...

ئىككى پۇتۇم بىردىنلا بوشىشىپ كەتتى. كۆڭلۈم شۇنداق غەش، شۇنداق چىدىغۇسىز تىت-تىت بولۇپ كەتتىمكى، دەرھال ئۆلۈۋالغىم كېلىپ كەتتى. ئەلىبېك بولسا يېغىمنى تۇتۇۋېلىپ چاتمىغا قانداقتۇر بىر زاپچاسنى ئورنىتىش لازىملىغىنى توختىماي چۈشەندۈرەتتى... جانتاي بىر چەتتە تۇرۇپ بىزنىڭ پارىڭىمىزغا زەڭ قويىۋاتاتتى.

— يولۇڭغا ماڭ! — مەن يېغىمنى تارتىۋالدىم، — قانداق ئالۋاستى ماڭا چاپلىشىۋال دىدى؟ بەس! ماڭا چاتما كېرەك ئەمەس، مەن ياردەمچى بولماقچى ئەمەسمەن... ئۇقتۇڭمۇ؟

ئەلىبېك قوشۇمىسىنى تۈرۈپ، قولىدا بىرنەچچە تاشنى ئويناپ تۇراتتى:

— ئىشنى ئۆزەڭ باشلاپ بېرىپ، چاتاق چىققاندا ئەمدى بىرىنچى بولۇپ قاچماقچىمۇ؟ شۇنداقمۇ؟

— قانداق ئويلىساڭ ئويلاۋەرگىن!

ماشىنىنىڭ ئالدىغا كەلدىم، قوللىرىم تىترەيتتى، كاللام قاپاق بولۇپ كەتتى، كاللامغا ھېچنىمە كىرمەيتتى. نىمە ئۈچۈندۇر ماشىنا

كەچقۇرۇن ئۆيگە قايتىپ كەلدىم. مەن ئىشىك ئالدىدا دەلدەڭشىپ تۇراتتىم. كالتا جوۋامىنىڭ بىرلا يېڭىنى سىپپۇالغان ئىدىم. بەزىدە ئوڭ يېڭىمنى سىلىۋېتىشنى ياخشى كۆرەتتىم، بۇنداق بولغاندا رولنى تۇتۇش تېخىمۇ ئەپلىك بولاتتى. بۇنى كىچىكىمدە تاش ئېتىپ يۈرگەن ۋاقتىمدا ئادەت قىلغان ئىدىم.

ئاسىل ئۆزىنى ماڭا ئاتتى.

— ئىلياس، ساڭا نىمە بولدى؟ — كېيىنچە ئۇ بۇنىڭ نىمە ئىش ئىكەنلىكىنى بىلدى بولغاي، ۋاقىراپ كەتتى، — ھى! بۇ يەردە نىمە دەپ تۇرىسەن؟ ھاردىڭمۇ؟ توڭدۇڭمۇ؟ كىيىملىرىڭنى سىلىۋەت!

ئۇ كىيىملىرىمنى سىلىشقا ياردەملەشمەكچى بولاتتى، مەن گەپمۇ قىلماستىن ئۇنى ئىتتىرىۋەتتىم. مەن ئۆز نومۇسۇمنى قوپاللىقىم بىلەن يوشۇرماقچى بولاتتىم. مەن ئۆيدە بىر دەم ئۇ ياققا، بىر دەم بۇ ياققا مېڭىپ، پۈتلىشىپ يىقىلغىلى تاس قالدىم، نىمدۇر بىرنىمنى تاراقلىتىپ ئۆرۈۋەتتىم. مەن ئورۇندۇققا لاسسىدە ئولتۇردۇم.

— بىرەر ئىش بولدىمۇ، ئىلياس؟ — ئاسىل ئەنسىزلىك بىلەن كۆزلىرىمگە قارايتتى.

— نىمە، سەن تېخى بىلمەمسەن؟ — مەن بېشىمنى سىلىپ ئولتۇردۇم، ئىچىمدە ئەڭ ياخشىسى ئۇنىڭغا قارىماي دەپ ئويلايتتىم. مەن ئاسىلنىڭ ئەيىپلىشىنى، يامانلىشىنى ۋە تىللاپ-قاغىشىنى كۈتۈپ ئولتۇردۇم. ئەڭ يامان گەپ بولسىمۇ ئۆزەمنى ئاقلىماي ئاڭلاپ ئولتۇرۇشقا تەييار ئىدىم. ئاسىل ئۆيدە ئەمەستەك گەپ قىلماي جىم تۇراتتى. مەن بېشىمنى ئاۋايلاپ كۆتەردىم. ئاسىل دەرىزىنىڭ يېنىدا ماڭا ئارقىسىنى قىلىپ تۇراتتى. ئۇنىڭ چىرايىنى كۆرمىسەممۇ، لېكىن ئۇنىڭ يىغلاۋاتقانلىقىنى بىلدىم. ئۇنىڭغا ئىچىم بەك ئاغرىپ

www.uyghurkitap.com

بوۋاسىمۇ مەن چاتما سۆرتىپ ساڭا كۆرسىتىپ قويسەمەن... جىنىمنى تىكىپ قويۇپ بولسىمۇ بۇنى ئىشقا ئاشۇرىمەن. ھازىرچە يوقال كۆزۈمدىن! ئەدىۋىڭنى كېيىن بېرىمەن!

— بوپتۇ، سەن ھەددىڭدىن ئېشىپ كەتمە! — جانتاي غەزەپ بىلەن سۆزلەيتتى. — مەن سېنىڭ پاك ئادەم ئىكەنلىكىڭنى بىلمەنغۇ... ئۆزىنى پاك ھساپلايدۇ تېخى. پاھىشىۋازلىق قىلغان ئىشلىرىڭ توغرىسىدا...

— ھوي ھارامزادە!... — مەن قاتتىق غەزەپ بىلەن توۋلىدىمدە، ئىشىكتىن كوچۇمنىڭ بېرىچە ئىتتىرىۋەتتىم.

ئۇ ئەسلىدە ئۆرەكىنىڭ لېۋىدە زوڭزىيىپ ئولتارغاچقا، بىرلا ئىتتەرسەم ئوڭدىسىغا چۈشتى. تۆلكە تۇمشىغى نەچچە دومىلاپ كەتتى. مەن ئۆرەكتىن چىقىپ ئۇنىڭغا ئېتىلدىم. لېكىن جانتاي ئورنىدىن قوپۇپ ئۆزىنى چەتكە ئالدى ۋە خۇددى ئۆلتۈرگىلىۋاتقان چوشقىدەك چىقىراپ ھويلىنى بېشىغا كىيدى.

— لۈكچەك! قاراقچى! ئۇرۇشماقچىمۇسەن؟ سېنى رىجىمغا ئالدىغان چارە بار! پاھىشىۋاز، زومىگەرلىك قىلماقچى بولىدۇ دىسە تېخى!...

تۇش-تۇشتىن كىشىلەر يىغىلىشقا باشلىدى. ئەلىبېكمۇ يۈگۈرۈپ كەلدى.

— نىمە ئىش؟ سەن نىمە ئۈچۈن ئۇنىڭ بىلەن سوقۇشىسەن؟

— ھەقىقەت ئۈچۈن! — جانتاي سۈرەن كۆتەرگىلى تۇردى، — مەن ئۇنىڭغا توغرىدىن-توغرا ھەقىقەتنى ئېيتتىم!... ئۇ چاتمىنى ئوغرىلاپ، ئۇنى تاقاپ تاشلىۋېتىپ، بىزنىڭ ئىشلىرىمىزغا زىيان سالدى. باشقا ئادەم بولغان بولسا، ئاللىقاچان يوۋاشلىق بىلەن خاتالىغىنى تۈزەتكەن بولاتتى، لېكىن ئۇ تېخى ئادەم ئۇرماقچى

بولـدۇ! ئەمـدى ئۇ، چاتاق بولـدى، شۆھرەتـتىن قۇرۇق قالـدىم دەپ...

ئەلىبېك مېنىڭ ئالدىمغا كېلىپ ئاچچىغىدا گەپ قىلالماي كەتتى:
— پەس هارامزادە! — ئۇ مەيدەمـدىن ئىتتىرىۋەتـتى. — ئۆزەڭ تەۋەككۇلچىلىك قىلىپ ئىشنى خاتا قىلىپ قويۇپ، تېخى باشقىلاردىن ئۆچ ئالـماقچـمۇسەن! هېچـقـسى يوق، سەن بولمىساڭـمۇ ئىشـنى ئوخشاشلا قىلىۋېرىمىز. بىزگە سەندەك قەهرىمان كېرەك ئەمەس!...
مەن ئۇندىمىدىم، دەيدىغان گېپىمـمۇ يوق. جانتايـىنىڭ رەزىـل يالـغان گەپلىرىـنى ئاڭلاپ خاپىلىقىمـدا تىترەپ، بىر ئېغىزمۇ گەپ قىلالماي كەتتىم. يولداشلار قاپىقىنى تۈرۈپ ماڭا قارىشىپ تۇراتتى.
قېچـىش! مەشەدىـن قېچـىش كېرەك!...مەن ماشىنامغا چىقىـپ، دەرهال ئاپتوموبىـل مەيـدانىـدىن چىقتىم-دە، ماشىنىـنى بولۇشىغا قويۇۋەتتىم.
يولدا مەن تازا مەس بولۇپ كەتتىم. يول بويىدىكى بىر دۇكانغا كىرىۋىدىم، لېكىـن قانغۇدەك ئىچەلمەپتـمەن. كېيـىن يەنە توختاپ لىقمۇ-لىق بىر رومكا ئىچتىم. ئاندىن كېيىن ماشىنىنى بولۇشىغا قويۇ-ۋەتتىم. كۆزۈمگە كۆۋرۈك، يول بەلگىلىرىلا كۆرۈنەتتى ۋە ئۆتـكەن ماشىنىـلار كۆزۈمـگە لىپ-لاپ قىلىپـلا كۆرۈنۈپ قالاتـتى. ئازراق خوشال بولۇشقا باشلىدىم. "هى!" ئويلايتتىم مەن، "كۆتەر قاسقىنىڭنى! ساڭا يەتـمەيـۋاتقان نـىمە بار ئـىدى، ماشـىنا هەيـدە دىگەنـدىن كېيىن ماشىناڭـنى هەيدەشـنى بىـل. كاتېۋا بولـسا... ئۇنىڭ نەرى باشقىلاردىن كەم ئىكەن؟ ياش، چىرايلىق. ئۇ سېنى ياخشى كۆرىدۇ، ئۆز جېنىنى ياخشى كۆرگەنـدەك ياخشى كۆرىدۇ، ئۇ سەن ئۈچۈن هاياتىنى تەقدىم قىلماقچى...سەن راستلا بىر قاپاقۋاش-تە!"

كەچقۇرۇن ئۆيگە قايتىپ كەلدىم. مەن ئىشىك ئالدىدا دەلدەڭشىپ تۇراتتىم. كالتا جۇۋامنىڭ بىرلا يېڭىنى سىپىۋالغان ئىدىم. بەزىدە ئوڭ يېڭىمنى سىلىۋېتىشنى ياخشى كۆرەتتىم، بۇنداق بولغاندا رولنى تۇتۇش تېخىمۇ ئەپلىك بولاتتى. بۇنى كىچىكىمدە تاش ئېتىپ يۈرگەن ۋاقتىمدا ئادەت قىلغان ئىدىم.

ئاسىل ئۆزىنى ماڭا ئاتتى.

— ئىلياس، ساڭا نىمە بولدى؟ — كېيىنچە ئۇ بۇنىڭ نىمە ئىش ئىكەنلىكىنى بىلدى بولغاي، ۋاقىراپ كەتتى، — ھى! بۇ يەردە نىمە دەپ تۇرىسەن؟ ھاردىڭمۇ؟ توڭدۇڭمۇ؟ كىيىملىرىڭنى سىلىۋەت!

ئۇ كىيىملىرىمنى سىلىشقا ياردەملەشمەكچى بولاتتى، مەن گەپمۇ قىلماستىن ئۇنى ئىتتىرىۋەتتىم. مەن ئۆز نومۇسۇمنى قوپاللىغىم بىلەن يوشۇرماقچى بولاتتىم. مەن ئۆيدە بىر دەم ئۇ ياققا، بىر دەم بۇ ياققا مېڭىپ، پۈتلىشىپ يىقىلغىلى تاس قالدىم، نىمدۇر بىرنىمىنى تاراقلىتىپ ئۆرۈۋەتتىم. مەن ئورۇندۇققا لاسسىدە ئولتۇردۇم.

— بىرەر ئىش بولدىمۇ، ئىلياس؟ — ئاسىل ئەنسىزلىك بىلەن كۆزلىرىمگە قارايتتى.

— نىمە، سەن تېخى بىلمەمسەن؟ — مەن بېشىمنى سىلىپ ئولتۇردۇم، ئىچىمدە ئەڭ ياخشىسى ئۇنىڭغا قارىماي دەپ ئويلايتتىم. مەن ئاسىلنىڭ ئەيىپلىشىنى، يامانلىشىنى ۋە تىللاپ-قاغىشىنى كۈتۈپ ئولتۇردۇم. ئەڭ يامان گەپ بولسىمۇ ئۆزەمنى ئاقلىماي ئاڭلاپ ئولتۇرۇشقا تەييار ئىدىم. ئاسىل ئۆيدە ئەمەستەك گەپ قىلماي جىم تۇراتتى. مەن بېشىمنى ئاۋايلاپ كۆتەردىم. ئاسىل دەرىزىنىڭ يېنىدا ماڭا ئارقىسىنى قىلىپ تۇراتتى. ئۇنىڭ چىرايىنى كۆرمىسەممۇ، لېكىن ئۇنىڭ يىغلاۋاتقانلىغىنى بىلدىم. ئۇنىڭغا ئىچىم بەك ئاغرىپ

كەتتى.

— مەن ساڭا ئېيتاي، ئاسىل، — مەن ئىككىلىنىپ ئېغىز ئاچتىم، — مېنىڭ ساڭا دەيدىغىنىم...، — لېكىن مەن يەنە جىم بولۇپ قالدىم. مېنىڭدە ئۇنىڭ ئالدىدا ئىقرار قىلغۇدەك مادار يوق ئىدى. ياق، مەن ئۇنىڭغا ئۇنچىلىك زەربە بېرەلمەيمەن. مېنىڭ ئۇنىڭغا ئىچىم ئاغرىيتتى، ئۇنىڭغا ئېيتماسلىقىم كېرەك... ئۇلاپلا مۇنداق دىدىم: — ئەھۋالدىن قارىغاندا ھازىر ئائىلىغا سېنىڭ ئاتا-ئاناڭنى يوقلاشقا بارالمايدىغان ئوخشايمىز، — مەن گەپنى يۆتكەپ يەنە مۇنداق دىدىم، — بىر مەھەل ئۆتكەندىن كېيىن بارارمىز. ھازىر چولىمىز تەگمەيدۇ...

— كېيىن بارارمىز، ئالدىراشنىڭ ھاجىتى يوق...، — دەپ جاۋاپ بەردى ئاسىل. ئۇ كۆزلىرىدىكى ياشنى سۈرتۈپ ئالدىمغا كەلدى، — ھازىر بۇنى ئويلىمىغىن، ئىلياس. ھەممىسى ياخشى بولۇپ كېتىدۇ. ئەڭ ياخشىسى سەن ئۆزەڭنى ئويلا. سەن ئەجەپمۇ غەلىتە ئادەم بولۇپ قالدىڭ، مەن سېنى تونۇيالماي قېلىۋاتىمەن، ئىلياس!...

— بولدى، — مەن ئۇنىڭ گېپىنى بۆلۈۋەتتىم، ئۆزەمنىڭ روھسىزلىنىپ ئولتۇرۇشۇمغا ئاچچىقىم كەلدى، — ھاردىم، ئۇيقۇم كېلىۋاتىدۇ.

بىر كۈن ئۆتۈپ، ئاپتوموبىل مەيدانىغا قايتىش يولىدا، تاغ ئېغىزى تەرەپتە ئەلىبېكنى ئۇچراتتىم. ئۇ چاتما سۆرىتىۋاپتۇ. دولۇن ئېغىزى ئۈستىدىن غەلىبە قىپتۇ.

مېنى كۆرگەن ئەلىبېك ماشىنىسىنى توختىتا-توختاتمايلا سەكرەپ چۈشۈپ قولىنى پۇلاڭشىتقىلى تۇردى. مەن ماشىنامنى ئاستىلاتتىم. ئەلىبېك خوشاللىقىدىن گۈلقەقەلىرى ئېچىلغان ھالدا يولدا تۇراتتى.

ــ ياخشىمۇسەن، ئىلياس! چۈشۈپ بىرەر تال تاماكا چېكىۋال.

مەن ماشىنىغا تورمۇز بەردىم. ئەلىبېكنىڭ كابىنكىسىدا بىر ياش يىگىت ئولتۇراتتى، ماشىنىنى شۇ يىگىت ھەيدەپتۇ. ئەلىبېك ياردەمچى شوپۇر بوپتۇ. چاقىقا زەنجىر باغلىنىپتۇ، چاتمىغا گاز بېسىملىق تورمۇز بېكىتىلىپتۇ. بۇلارنى مەن بىر قاراپلا كۆردۈم. لېكىن مەن ماشىنىنى توختاتمىدىم. ياق، توختاتمايمەن. سەن مۇۋەپپەقىيەت قازانغان ئىكەنسەن ــ يارايسەن! لېكىن ماڭا تېگىشكە رۇخسەت يوق.

ــ توختا، توختا! ــ ئەلىبېك ئارقامدىن قوغلىدى، ــ ئىش بار، توختاپ تۇر ئىلياس، توختاپ تۇر ئىلياس! ھوي شەيتان، نېمە بولدۇڭ؟ مەيلى...

مەن ماشىنىنى تېزلىتىپ ئالغا قاراپ چاپتىم. مېنى قىچقىرامسەن، قىچقارمامسەن، ئۆزەڭنىڭ ئىشى. بىزنىڭ ئوتتۇرىمىزدا ئالاقە قىلىشقا ئورۇن قالمىدى. مېنىڭ ئىشىم ئاللىقاچان تۈگىدى. مەن توغرا قىلمىدىم، مەن ئەڭ ياخشى دوستۇم ئەلىبېكتىن ئايرىلدىم. ئۇ ھەقلىق ئىدى، ھەر جەھەتتىن ھەقلىق ئىدى، بۇنى ئەمدىلا بىلدىم. لېكىن ئەينى چاغدا مەن ئۇنى كەچۈرەلمىدىم، چۈنكى ئۇ مەن باش قاتۇرۇپ مېڭىپ بالالىقتىمۇ قىلالمىغان ئىشنى ئاسانلا، تېزلا قىپتۇ، بۇ ماڭا نومۇس ئىدى.

ئەلىبېك ھەممىشەم پىششىق ئويلاپ ئىش قىلىدىغان، ھەرگىز بىخەستەلىك قىلمايدىغان بىر يىگىت ئىدى. ئۇ دولۇن ئېغىزىدىن ھەرگىز ماڭا ئوخشاش تەۋەككۈلچىلىك بىلەن ئۆتمەيتتى. ماشىنىدا بىرەر ياردەمچىنىڭ بولغىنىمۇ توغرا. نۆۋەتلىشىپ ماشىنا ھەيدەشكە بولىدۇ، بۇنداق بولغاندا تاغ ـ داۋانلاردىن، تاغ ئېغىزلىرىدىن ئۆتكەندە زېھىن جايىدا بولىدۇ. تاغ ئېغىزلىرىدىن ئۆتىدىغان چاغدا

هەل قىلغۇچ رول ئوينايدىغىنى موتور ۋە ئادەمنىڭ ئىرادىسى بىلەن ئىككى بىلىگى. ئەلىبېك ۋە ئۇنىڭ ياردەمچىسى ماشىنا ھەيدەش ۋاقتىنىڭ يېرىمىنى قىسقارتقان. ئۇ ھەممىنى ئويلاپ ئۈلگۈرگەن، ماشىنىغا ھاۋا بېسىملىق تورمۇز ئورناتقان. ئۇ ئەڭ ئاددى زەنجىرنىمۇ ئېسىدىن چىقارمىغان، غول چاقىقا زەنجىر باغلىغان. قىسقىسى، ئۇ تاغ ئېغىزىنى بوي سۇندۇرۇش جېڭىگە ھېچبىر تەييارلىقسىزلا قارىسىغا كىرمەستىن، بەلكى تولۇق قوراللىنىپ كىرگەن.

ئەلىبېكتىن كېيىن باشقىلارمۇ ماشىنىسىغا چاتما سۆرىتىشكە كىرىشكەن. ھەرقانداق ئىشنى باشلاپ بەرسىلا ياخشى قىلغىلى بولىدۇ.

بۇ چاغدا ماشىنىلارمۇ كۆپەيدى، بۇنى خوشنا ئاپتوموبىل مەيدانلىرى بىزگە ياردەم ھىساۋىدا بەردى. بىر يېرىم ھەپتىگىچىلىك تىيانشان لىنىيىسىدە كېچە-كۈندۈز ماشىنا توختىماي گۈرۈلدەپ مېڭىپ تۇردى. قىسقىسى، ھەرقانچە قىيىنچىلىق بولسىمۇ، ئاپتوموبىل مەيدانىمىزدىكى يىگىتلەر جۇڭگو ئىشچىلىرىنىڭ تەلۋىنى ۋاقتىدا ئاندۇرۇپ، يۈزىمىزنى يەرگە تۆكمىدى. بۇ ئىشقا مەنمۇ قاتناشتىم...

ئەمدى، ئۇ ئىشقا خېلى يىللار بولغان، يەنە كېلىپ ئۇنىڭ ھېچبىر ئىزناسى قالمىغان چاغدا، مەن بۇ ئىشنى خاتىرجەم ئولتۇرۇپ سۆزلەپ بېرىۋاتىمەن، ۋاھالەنكى شۇ چاغدا، مەن بەك خاۋاتىرسىز-لەنگەن ئىدىم. بىلىش كېرەككى، تۇرمۇش ئېتىنى باشقۇرۇش ئۇنچىۋالا ئاسان ئەمەسكەن!...

ئەمدى مەن ھىكايەمنى ئۆز تەرتىۋى بىلەن سۆزلەشنى داۋاملاش-تۇراي.

ئەلىبېك بىلەن يېرىم يولدا ئۇچراشقاندىن كېيىن ئاپتوموبىل مەيدانىغا كەلدىم، بۇ چاغدا كۈن كەچ بولۇپ كەتكەن ئىدى. مەن

ياتاققا كېتىۋېتىپ يېرىم يولدا يەنە قاۋاقخانىغا بۇرۇلدۇم. شۇكۈنلەردە مېنىڭدە ھوشۇمنى ئۇقمىغۇدەك دەرىجىدە غىق مەس بولساملا، ئۆلۈكتەك ئۇخلاپ كەتسەم ھەممىنى ئۇنتۇغان بولاتتىم، دەيدىغان بىر خىل بېسىۋالغۇسىز، غەيرى ئىنسانىي ئارزۇ تۇغۇلغان ئىدى. مەن بولۇشىچە ئىچەتتىم، لېكىن جۇنجۇن ماڭا تەسىر قىلالمايتتى. قاۋاقخانىدىن چىقىپ تېخىمۇ قەھرى غەزەپكە كېلەتتىم ۋە قاتتىق مەيۇسلىنىپ كېتەتتىم. يېرىم كېچىلەردە ئۆزەم شەھەردە ئايلىنىپ يۈرەتتىم، بەلكى ھېچبىر ئويلاپ قويماستىنلا كۆلبويى كوچىسىدىكى كاتىپژانىڭ ياتىقىغا قاراپ ماڭاتتىم.

ئىش ئەنە شۇ تەرىقىدە تەرەققى قىلىپ كەتتى. مەن ئىككى ئوچاق ئوتتۇرىسىدا پىرقىراپ يۈرەتتىم. كۈندۈزى ئىشقا بېرىپ ماشىنا ھەيدەيتتىم، كەچقۇرۇنلۇغى ھايال قىلماي كاتىپژانىڭكىگە باراتتىم. ئۇنىڭ بىلەن بىللە بولسام راھەتلىنىپ، تېچلىنىپ قالاتتىم، مەن گويا ئۆزەمدىنمۇ، باشقىلاردىنمۇ، ھەقىقەتتىنمۇ قېچىپ يۈرەتتىم. ماڭا پەقەت كاتىپژانلا مېنى چۈشىنىدىغاندەك ۋە مېنى سۆيىدىغاندەك تۇيۇلاتتى. مەن مۇمكىن قەدەر ئائىلەمدىن تېزرەك ئايرىلىش كويىدا بولدۇم. ئاسىل، ئاھ، قەدىرلىكىم ئاسىل، سەن بىلمەيسەنكى، سېنىڭ ئىشەنچىلىك ۋە پاك قەلبىڭ مېنى ئۆيدىن قوغلاپ چىقاردى. مەن ئاسىلنى ئالدىيالمايتتىم، ئۆزەمنىڭ ئاسىلغا مۇۋاپىق كەلمەيدىغانلىغىمنى، ئۇنىڭ مەن ئۇچۇن قىلىپ بەرگەن ھەممە ئىشنى قوبۇل قىلىشقا ئۆزەمنىڭ مۇۋاپىق ئەمەسلىكىمنى بىلەتتىم. نەچچە قېتىم غەرق مەس بولۇپ ئۆيگە قايتقىنىمدا، ئاسىل ئەقەللىسى مېنى ئەيىپلەپمۇ قويمىغان. تاكى ھازىرغىچە بۇنىڭ زادى ئۇنىڭ سالقىن قانلىغىدىن ياكى كۆڭلى يۇمشاق ئىكەنلىگىدىن ۋە ياكى ئەكسىچە،

قەتئىلىكى ۋە ماڭا ئىشىنىدىغانلىغىدىن ئىكەنلىكىنى بىلەلمىدىم.
ھەقىقەتەن شۇنداق ئىدى، ئۇ مېنى كۈتكەن، ماڭا ئىشەنگەن، ئۆزەمنى تۇتۇۋېلىپ، ئاجىزلىغىمنى يېڭىپ، بۇرۇنقىدەك ھالغا كېلىشىمگە ئىشەنگەنلىگىدىن شۇنداق قىلغان ئىدى. لېكىن، ئۇزايەدىن، ئەگەر ئۇ مېنى تازا تىللاپ، يۇۋاشلىق بىلەن راست گېپىمنى ئېيتىشقا زورلىغان بولسا ياخشى بوپتىكەن. ئېھتىمال، ئەگەر ئۇ مېنىڭ بۇنچىلىك ئازاپلىنىپ يۈرۈشىمنىڭ خىزمىتىمنىڭ دىتىمغا ياقمىغانلىغىدىنلا ئەمەس، باشقا سەۋەۋى بارلىغىنىمۇ بىلگەن بولسا ئىدى، ئۇ ھالدا، ئۇ مېنىڭ جاۋاپ بېرىشىمنى تەلەپ قىلغان بولاتتى. ئۇ مېنىڭ مۇشۇ بىرنەچچە كۈندىن بۇيان نىمە ئىش قىلىپ يۈرگەنلىگىمنى ئويلاپمۇ باقمىغان ئىدى. ھالبۇكى ئۇنىڭغا مېنىڭ ئىچىم ئاغرىيتتى، ھامان گېپىمنى ئەتكە، كېلەركى قېتىمغا قالدۇراتتىم. ئەنە شۇ تەرىقىدە، ئۇنىڭ ئۈچۈن، بىزنىڭ مۇھەببىتىمىز ئۈچۈن، ئائىلىمىز ئۈچۈن قىلىشقا تېگىشلىك ئىشىمنى قىلىشقا ئۈلگۈرەلمىدىم...

ئاسىل ئاخىرقى قېتىم مەن بىلەن كۆرۈشكەن چېغىدا ناھايىتى خوشال ۋە روھلۇق كۆرۈندى. ئىككى مەڭزى قىزىرىپ، كۆزىدىن نۇر چاقناپ تۇراتتى. كالتا جۇۋامنى ۋە ئۆتۈكۈمنى سېلىۋېتىشكىمۇ قويماي مېنى ئىتتىرىپ ئۆيگە كىرگۈزۈۋەتتى.

— قارىغىنا، ئىلياس! سامات ئۆرە تۇرىدىغان بولدى!

— يارايدۇ، قېنى ئۇ؟

— ئەنە — جوزا ئاستىدا!

— ئۇ پولدا ئۆمىلەپلا يۈرىدۇ.

— ئەمدى سەن كۆرىسەن! ھەي، چىقە، چىق، سامات! تۇرۇپ باقە، داداڭ كۆرۈپ باقسۇن!

www.uyghurkitap.com

سامات نىمنى تەلەپ قىلىۋاتقانلىغىمىزنى بىلگەندەك، خوشال هالدا ئۈمىلەپ، جوزا ئاستىدىن چىقىپ، كارۋاتنىڭ لېۋىنى تۇتۇۋېلىپ تەسلىكتە ئورنىدىن تۇردى. ئۆرە بولۇپ، باتۇرلارچە كۆلۈمسىرەپ، پىلتىڭلاپ ماڭدى ـ دە، يەنىلا شۇنداق باتۇرلۇغى بىلەن كۆلگەن پېتى پولغا يىقىلدى. مەن ئىتتىك بېرىپ ئۇنى كۆتىرىۋېلىپ باغرىمغا بېسىپ، پۈتۈن بەدىنىدىن ئۇرغۇپ تۇرغان بوۋاقلىق هىدىنى پۇرىدىم. ئاھ، بۇ پۇراق نىمە دىگەن يېقىملىق ـ هە! بۇ خۇددى ئاسلىدىن چىقىپ تۇرغان يېقىملىق پۇراققا ئوخشاش يېقىملىق ئىدى!

— ئۇنى ئېزىۋەتمە، ئىلىياس! هېزى بول! — ئۇ بالىنى قولىغا ئېلىۋالدى، — بولدى، دەيدىغان يەنە نىمە گەپ بار ئىدى؟ جۇۋاڭنى سېلىۋەت. ئۇزاققا بارماي ئۇ چوڭ بالا بولۇپ قالىدۇ، ئۇ چاغدا ئاتا بولغان مەنمۇ ئىشقا يارىمەن. هەممە ئىشنى مۇۋاپىق ئورۇنلاشتۇرىمىز، هەممە ئىش ياخشى بولۇپ كېتىدۇ، شۇنداقمۇ، ئوغلۇم؟ لېكىن سەن!... — ئاسىل كۆلۈمسىرەپ، ماڭا ئاچچىق بىلەن قاراپ قويدى. مەن ئورۇندۇققا كېلىپ ئولتۇردۇم. مەن بىلدىمكى، "لېكىن سەن" دىگەن سۆزدە ئۇ دىمەكچى بولغان هەممە گەپ، مۇشۇ بىرنەچچە كۈندىن بۇيان ئۇنىڭ قەلبىنى بېسىپ تۇرغان هەممە نەرسە بار ئىدى. بۇنىڭ ئۆزى تەلەپ، ئەيىپلەش، ئۈمىت ئىدى. مەن هازىرلا هەممە ئىشنى ئۇنىڭغا ئېيتىپ بېرىشىم ياكى دەرهال بۇ يەردىن كېتىشىم كېرەك ئىدى. ئەڭ ياخشىسى كېتىشىم كېرەك ئىدى، چۈنكى ئاسىل هازىر بەختكە چۆمۈلگەن، ئۇنىڭدا هېچقانداق گۇمانمۇ يوق، مەن ئورۇندۇقتىن تۇردۇم.

— مەن كېتىمەن.

— نەگە؟ — ئاسىل بىردىنلا هەيران بولدى، — سەن بۈگۈنمۇ

ئۆيدە بىر دەم-يېرىم دەم كۆپرەك تۇرالامسەن؟ چاي ئىچىپ بولۇپ كەتسەڭمۇ مەيلى ئىدى.

— ياق، مېڭىشىم كېرەك، — مەن پەس ئاۋازدا دېدىم، — ئۆزەڭ بىلىسەنغۇ، ھازىر ئىشلىرىمىز ناھايىتى ئالدىراش...

ياق، خىزمەت مېنى ئۆيدىن تارتىپ چىقىپ كېتىۋاتقىنى يوق. ئەتە ئەتىگەندە ماشىنا بىلەن ئىشقا ماڭمەن.

ماشىنا كابىنكىسىغا كىرىپ ئۆزەمنى ئورۇندۇققا تاشلىدىم. ئازاپلىنىپ ئىڭرىدىم، ماشىنىنىڭ ئاچقۇچىنى تولغىماي ئۇزاق ياتتىم، كېيىن، ماشىنىنىڭ ئارقا دەرىزىسىدىن كۆرۈنۈپ تۇرغان چىراقلار ئۆچكەندىن كېيىنلا، ئاندىن ماشىنىنى ئوت ئالدۇردۇم. چوڭ كۆۋرۈكتىن ئۆتۈپ جىلغىغا كىرگەندىن كېيىنلا ماشىنىنى يولدىن چىقىرىپ چاتقاللىققا كىرىپ، ماشىنا چىرىغىنى ئۆچەردىم — مەن مۇشۇ يەردە تۈنەمەكچى بولدۇم. تاماكا چەكمەكچى بولۇپ تاماكامنى ئالدىم. سەرەڭگە قۇتىسىدا بىر تاللا سەرەڭگە قېپتىكەن، تۇتاشتۇرسام، يېنىپلا ئۆچۈپ قالدى. مەن سەرەڭگە قېپى بىلەن تاماكىنى چۆرۈۋې-تىپ، ياقامنى كۆتىرىپ، تۈگۈلگەن پېتىم ماشىنا ئورۇندۇغىدا ياتتىم.

سوغاق، قاراڭغۇ تاغ-داۋانلار ئۈستىدە ئاي غۇۋا نۇر چېچىپ تۇراتتى. جىلغىدا كېچىلىك شامال ۋىژىلدايتتى، ماشىنىنىڭ يېرىم ئوچۇق ئىشىگىنى ئېچىۋېتىپ غىچىلداتقىلى تۇردى. مەن ھېچقاچان مۇنداق ئازاپلانغان، يالغۇزلۇق تارتمىغان، ئاممىدىن، ئائىلىدىن ۋە ئاپتوموبىل مەيدانىدىكى يولداشلاردىن ئايرىلىپ باقمىغان ئىدىم. مۇنداق ياشاش مۇمكىن ئەمەس ئىدى. مەن ئاپتوموبىل مەيدانىغا قايتىپ بېرىپلا كاتىپ زاغا چۈشەندۈرۈپ، ئۇنىڭ كەچۈرۈشىنى ۋە

www.uyghurkitap.com

بىزنىڭ ئوتتۇرىمىزدىكى بارلىق ئىشلارنى ئۇنتۇپ كېتىشنى سورايتتىن دەپ قەسەم قىلدىم. شۇنداق قىلىشلا يۇۋاشلىق ۋە راستچىللىق بولاتتى.

لېكىن تۇرمۇشنىڭ ئورۇنلاشتۇرغىنى باشقىچە بولدى. مەن مۇنداق ئىش بولار دەپ كۈتمىگەن ۋە پەرەز قىلىپ باقمىغان ئىكەنمەن. بىر كۈن ئۆتۈپ، ئەتىسىنى مەن گاراژغا قايتىپ كەلدىم. ئۆيىنىڭ ئىشىكى ھاڭغىرقاي ئوچۇق بولۇپ، بىرمۇ ئادەم يوق ئىدى. مەن تېخى ئاسىل قەيەرگىدۇ ئوتۇنغا ياكى سۇغا كەتكەن بولسا كېرەك دەپ ئويلاپتىمەن. ئەتراپقا قارىسام قالايمىقان ئىدى. ئوچاق قاپ-قارا، ئوت يېقىلمىغان. ئوچاقتىن سۈرلۈك سوغاق ھاۋا ئۇرۇپ تۇراتتى. ساماتىنىڭ كارۋىتىنىڭ يېنىغا كەلسەم، كارۋات قۇرۇق ئىكەن.

— ئاسىل! — سۈر باسقان ھالدا ۋاقىرىدىم. — ئاسىل! — تۆت تامدىن ئەكس سادا قايتتى.

مەن ئىتتىك ئىشىك ئالدىغا چىقتىم:

— ئاسىل!

ھېچكىم جاۋاپ بەرمىدى. خۇلۇم-خوشنىلارنىڭكىگە، بېنزىن پونكىتىغا بېرىپ سورىساممۇ بىلىدىغان ئادەم چىقمىدى. بىرەيلەن ماڭا: ئاسىل تۈنۈگۈن كۈن بويى ئۆيدە ئەمەس، نەگە باردىكىن، بالىنى تونۇشلاردىن بىرسىگە قاراپ تۇرۇشقا تاپشۇرۇپ قويۇپ چىقىپ كەتكەنچە كەچقۇرۇن ئاران قايتىپ كەلدى، دېدى. مەن "ئاسىل كېتىپتۇ، ئۇ بىلىپتۇ!" دەپ قىياس قىلدىم. تېنىمنى تىترەك ۋە قورقۇنچ باستى.

ئىلگىرى مەن تىيانشان تېغىنىڭ بۇ ئىگىز ۋە تىك ھاڭلىرى ئىچىدە ھېچقاچان بۇ كۈنكى بەختسىز كۈندىكىدەك ئۆلە-تىرىلىشمىگە باقماي

ماشىنا ھەيدەپ باققان ئەمەستىم. مەن مەلۇم بىر ئايلانمىسىدا، مەلۇم جىلغىسىدا ياكى مەلۇم بىر ئارىلىقتا ئاسلىغا يېتىشۋالمەنغۇ، دەپ ئويلايتتىم. شۇ سەۋەپتىن خۇددى بۇركۇتتەك، ئالدىمىدا كېتىۋاتقان ماشىنىلارنى بىر-بىرلەپ قوغلاپ يېتەتتىم-دە، ماشىنامغا تورمۇز بېرىپ، ئالدىمدا كېتىۋاتقان ماشىنا بىلەن تەڭلىشىپ ئۇنىڭ كابىنكىسىغا ۋە كوزۇپ ئىچىگە قاراپ بېقىپ، ئاندىن كېيىن ئۇنىڭدىن ئۆتۈپ كېتەتتىم، ئارقامدا قالغان ماشىنىنىڭ شوپۇرى ئاغزىنى بۇزۇپ تىللاپ قالاتتى. ئەنە شۇ تەرىقىدە ئۈچ سائەت — تاكى ماشىنىنىڭ سۈيى پورۇقلاپ قايناپ كەتكىچە ماڭدىم. شۇنىڭدىمۇ ماشىنىدىن چۈشۈپ، سوۋۇتقۇچقا قار چېچىپ، سۇنى يەڭگۈشلەيتتىم. سوۋۇتقۇچتىن ھور چىقىپ، خۇددى چېپىپ ھەسرەپ دەم ئالالماي قالغان ئاتتەك پۇشۇلدايتتى. ئەمدىلا ماشىنامنى ھەيدەي دەپ تۇرۇشىمغا چاتما سۆرىتىپ كېلىۋاتقان ئەلبېكنىڭ ماشىنىسىغا كۆزۈم چۈشتى. خوشال بولۇپ كەتتىم. ئۇزاقتىن بۇيان گەپلەشمەي، سالاملاشماي كېلىۋاتقان بولساقمۇ، لېكىن، مۇبادا ئاسىل ئۇلارنىڭكىدە بولسا، ئۇ ماڭا ئېيتاتتى. مەن يولغا چىقىپ قولۇمنى كۆتىرىپ توۋلىدىم:

— توختاپ تۇر، ئەلبېك! توختا!

ماشىنا ھەيدەپ كېتىۋاتقان ياردەمچى شوپۇر گۇمانىي كۆز بىلەن ئەلبېككە قاراپ قويدى. ئەلبېك قاپىغىنى تۈرۈپ، تەتۈر قارىۋالدى. ماشىنا توختىماي ئۆتۈپ كەتتى. مەن يولنىڭ ئوتتۇرىسىدا، ئۈستى-بېشىم قار-پاتقاققا مىلەنگەن ھالدا يەنىلا خېلىغىچە بىر قولۇمنى كۆتەرگەن پېتىم تۇرۇپ قېپتىمەن. كېيىن مەن يۈز-كۆزۈمدىكى قار سۇلىرىنى سۈرتۈۋەتتىم. ھېچقىسى يوق، يامانلىقتا يامانلىق بىلەن

جاۋاپ بەردى. لېكىن ئەينى ۋاقىتتا مەندە بۇ ھاقارەتنى تويلىغىدەك كۆڭۈل يوق ئىدى. دېمەك، ئاسىل ئۇلارنىڭكىدە ئەمەسكەن. بۇ تېخىمۇ يامان ئىدى. ئۇ ئائىلىغا ــ ئۆز ئاتا ــ ئانىسىنىڭ يېنىغا كەتكەندۇ ــ مىدۇ؟ ئۇنىڭ بارىدىغان باشقا يېرى يوق ئىدى. ئۇ ئاتا ــ ئانىسىنىڭ ئۆيىنىڭ بوسۇغىسىدىن قانداقمۇ ئاتلاپ كىرەر؟ ئۇ نېمىمۇ دېيەلەر؟ يالغۇز بىر ئۆزى، ئۇنىڭ ئۈستىگە قۇچىقىدا بالا.

ئائىلىغا بېرىپ ئىزدىشىم كېرەك.

مەن ئالمان ــ تالمان يۈكىنى چۈشۈرۈۋېتىپ، ماشىنىنى يولدا توختىتىپ قويدۇم، ماشىنا باشقۇرۇش بۆلۈمىگە ماشىنىنىڭ يول خېتىنى تاپشۇرماقچى بولۇپ ماڭدىم. دالاندا جانتاي ئۇچراپ قالدى، ئۇنىڭ چىرايىدىن ئادەمنىڭ غەزىپىنى كەلتۈرىدىغان، نومۇسسىز مەسخىرە كۈلكىسىنى كۆردۈم.

ماشىنا باشقۇرۇش بۆلۈمىنىڭ دەرىزىسىدىن بېشىمنى تىقىپ. يول خېتىنى جوزىغا تاشلىدىم، كاتىپزا ماڭا ھەيران بولۇپ قارىدى.

ئۇنىڭ كۆزىدىن قورققان ۋە ئەپۇ سورىغان ئالامەت بىلىنىپ تۇراتتى.

ــ يول خېتىنى ئالغىن! ــ دېدىم مەن.

ــ بىرەر ۋەقە تۇغۇلدىمۇ؟

ــ ئاسىل يوق، ئۇ كېتىپ قېپتۇ!

ــ ساڭا نېمە بولدى؟ ــ كاتىپزا چىرايى ئۆڭگەن ھالدا جوزىنىڭ يېنىدىن تۇردى، كالپۇكىنى چىڭ چىشلەپ، پەس ئاۋازدا گەپ قىلدى، ــ كەچۈرگىن، مېنى كەچۈرگىن، ئىلياس! مەن، مەن...

ــ نېمە مەن؟ ئوچۇق دە، ھەممىنى ئېيت! ــ مەن ئىشىككە قاراپ ئېتىلدىم.

ــ بۇ ئىشلارنىڭ قانداق يۈز بەرگەنلىكىنى ئۆزەممۇ بىلمەيمەن. ساڭا راستىمنى ئېيتاي، ئىلياس! تۇنۇگۇن مۇھاپىزەتچىلەر باشلىقى كېلىپ بىر قىز سېنىڭ بىلەن كۆرۈشمەن دەيدۇ، دېدى. مەن بىردىنلا ئۇنىڭ ئاسىل ئىكەنلىكىنى تونۇدۇم. ئۇ جىمغىنا ماڭا بىر قۇر سەپسېلىپ چىقىپ، مېنىڭدىن: "بۇ راستمۇ؟" دەپ سورىدى. مەن بولسام ئۆزەمنى ئۇنتۇپ، ئوپئول-توپئول: "ھەئە، راست. ھەممىسى راست. ئۇ مېنىڭ بىلەن بىللە بولدى!" دەپ سېپىتىمەن. ئاسىل بولسا بۇرۇلۇپلا دەرىزىدىن نېرى كەتتى، مەن بولسام جوزىغا ئۆزەمنى تاشلاپ، خۇددى ساراڭ ئادەمدەك ئۇن سېلىپ يىغلاپ: "ئۇ مېنىڭكى! مېنىڭ!" دەپ تەكرار-تەكرار ۋاقىراپ كېتىپتىمەن. شۇنىڭ-دىن كېيىن ئۇنى ئىككىنچى كۆرمىدىم...مېنى كەچۈرگىن!

ــ توختاپ تۇر، ئۇ قانداق بىلىپ قېپتۇ؟

ــ جانتاي ئېيتىپ قويۇپتۇ. شۇ، ئۇ تېخى مېنىمۇ قورقۇتقان. سەن تېخى بۇ ئىپلاسنى بىلمەمسەن؟ سەن ئاسىلنى ئىزدىگىن، ئىلياس، مەن ئەمدى سىلەرگە توسقۇن بولمايمەن، مەن باشقا يەرگە كېتىمەن...

مەن ماشىنامنى ھەيدەپ، قەھرىستان سوغاق بولۇۋاتقان ئوتلاقتا كېتىپ بارىمەن. كەڭ دالا كۆلىرەڭ تۇس ئېلىپ جىمجىت ياتاتتى. شامال قارلارنى ئۇچۇراتتى، ئېرىق ۋە چوڭقۇرلۇقتىكى ئىگىسىز ئوت-لارنى ئۇچۇراتتى. يىراق ئايىلنىڭ نۇرغۇن بوران-چاپقۇنلارنى باشتىن كەچۈرگەن ھويلا تاملىرى ۋە يالىڭاچلىنىپ قالغان دەل-دەرەخلىرى غۇۋا كۆرۈنۈشكە باشلىدى.

كەچقۇرۇن ئايىلغا يېتىپ كەلدىم. ماڭا تونۇش ھويلىنىڭ سىرتىدا ماشىنامنى توختىتىپ، قورقۇنچنى يىراققا قوغلىۋېتىش ئۈچۈن چاپسانلا

تاماكا تۇتاشتۇردۇم، ئاندىن كېيىن تاماكىنى تاشلىۋېتىپ، دۇدۇك بەردىم. لېكىن ئاسىل چىقماي، ئۇنىڭ ئاپىسى جۇۋىسىنى يېپىنچاقلىۋالغان پېتى چىقىپ كەلدى. مەن ئالدىغا بېرىپ پەس ئاۋازدا:

— ياخشى تۇردىڭىزمۇ، ئاپا! — دېدىم.

— ھىم! سەنمىدىڭ؟ — دېدى ئۇ غەزەپ بىلەن. — ئىش ئۆتىلىپ بولغاندىن كېيىن ئەمدى كېلىپ مېنى ئاپا دېگىلى قوپتىڭمۇ؟ يوقال كۆزۈمدىن، سېنى كۆرەر كۆزۈم يوق! مۇتىھەم! ئالدامچى! جان-جىگەر قىزىمنى ئالداپ قولىغا چۈشۈرۈۋېلىپ ئەمدى كەلدىڭمۇ؟ يۈزسىز! پۈتۈن تۇرمۇشىمىزنى خاراپ قىلدىڭ سەن!...

موماي ماڭا ئېغىز ئاچقۇزماي تىللاپلا كەتتى، ئاغزىدىن ئەڭ يامان سۆزلەرمۇ چىقتى. ئۇنىڭ تىل-ئاھانەتلىرىنى ئاڭلاپ خۇلۇم-خوشنىلار ۋە ئۇششاق باللار ئولاشقىلى تۇردى.

— يوقال كۆزۈمدىن، بولمىسا ئادەم يىغىمەن! ئۆلگۈر! ئۆمۈر-ۋايەت كۆزۈمگە كۆرۈنگۈچە بولما! — غەزىۋى پەلەكتىن ئاشقان بۇ موماي دېۋەيلەپ ئالدىمغا كەلدى ۋە جۇۋىسىنى چۆرۈۋەتتى.

ئىلاجىسىز ماشىنامغا چىقىپ يولۇمغا ماڭدىم. ئاسىلنىڭ مېنى كۆرگۈدەك كۆزىمۇ بولمىغاندىن كېيىن مەن كېتىشىم كېرەك ئىدى. باللار ماشىنامنى چالما-كېسەك قىلىپ مېنى ئايلىدىن ھەيدىدى...

شۇ كېچىسى مەن ئۇزاقچە ئىسسىق كۆل بويىدا ئايلىنىپ يۈردۈم. ئاينىڭ شولىسى غۇۋا ئىدى، كۆلنىڭ سۈيى ئۆركەشلىمەكتە. ئاھ، ئىسسىق كۆل! مەڭگۈ تىنچىمايدىغان مەردانە كۆل! بۈگۈن سەن نىمانچە مۇڭداق سوغاق-غۇۋا، تاش يۈرەك-رەھىمسىز! مەن دۈم كۆمتۈرۈلۈپ قالغان بىر قولۋاقتا ئولتۇردۇم، غەزەپلىك دولقۇن سايازلىقتا، ئۆتتۈكۈمگە ئۇرۇلۇپ، ئاندىن ئېغىر نەپەس ئېلىپ

قايتاتتى...

... بىر كىشى يېنىمغا كېلىپ، قولىنى ئاستاغىنا مۈرەمگە قويدى. بۇ كاتىپژا ئىدى.

بىرنەچچە كۈنىدىن كېيىن بىز فرۇنزىغا كېلىپ، ئانارخان يايلىغىنى ئۆزلەشتۈرگۈچى چارلاش ئەترىتىدە ئىش تاپتۇق. مەن شوپۇر، كاتىپژا ئىشچى بولدى. يېڭى تۇرمۇش ئەنە شۇنداق باشلاندى،

بىز چارلاش ئەترىتىگە ئەگىشىپ ئانارخان يايلىغىنىڭ تاكى پول بالقاش رايونىغىچە باردۇق. ئۆتمۈشتىن ئادا-جۇدا بولغان ئىكەنمەن، مەڭگۈ ئادا-جۇدا بولاي دېدىم!

دەسلەپكى ۋاقىتلاردا غەم-غۇسسەمنى ئىش بىلەن بېسىپ كەلدىم. ئۇ يەردە ئىش ھەقىقەتەن ناھايىتى جىق ئىدى. ئۈچ يىلدىن كۆپرەك ۋاقىت ئىچىدە بىز كەڭ ئانارخان يايلىغىنى ئايلىنىپ چىقتۇق، نۇرغۇن قۇدۇق قازدۇق، يول ياسىدۇق، گاراژ سالدۇق. قىسقىسى ئانارخان يايلىغى ئەمدى كۆپ-كۈندۈزدىلا ئادەم ئېزىپ كېتىدىغان، ئايلاپ ماشىنمۇ بىر چېتىگە چىققىلى بولمايدىغان، زومچەك-زومچەك دۆڭلەر كۆتىرىلىپ تۇرغان، شۇۋاق بىلەن قاپلانغان چۆل ئانارخان ئەمەس ئىدى. ئەمدى بۇ يەر چارۋىچىلىق خىزمىتى بىلەن شۇغۇللانغۇچىلار تۇرىدىغان يەرگە ئايلانغان ئىدى، ئۇ يەردە مەدىنىيەت مەركەزلىرى ۋە ئۇسكۈنىلىرى بەلەن ئۆيلەر قۇرۇلۇپ كەتكەن ئىدى... كىشلەر ئاشلىق تېرىغان ھەتتا قۇرۇق ئوت-چۆپ زاپىسىنمۇ تەييارلىغان ئىدى. ئانارخان يايلىغىدىكى ئىشلارنى ھازىرمۇ قىلىپ تۈگەتكىلى بولمايتتى، بىز شوپۇرلار ئۈچۈن تېخىمۇ شۇنداق ئىدى. لېكىن، مەن

قايتىپ كەلدىم. بۇ ھەرگىز ئاشۇ ئادەمزات قەدىمى تەگمىگەن يەردە تۇرمۇش كەچۈرۈشنىڭ تەسلىكىدىن ئەمەس ئىدى، ئۇ ۋاقىتلىق ئىش ئىدى. كاتيۇشا ئىككىمىز قىيىنچىلىقتىن قورقمايتتۇق، بەلكى، شۇنداق دىيىش كېرەككى، بىزنىڭ تۇرمۇشىمىز يامان ئەمەس ئىدى، ئۆزئارا ھۆرمەت قىلاتتۇق. لېكىن ھۆرمەت قىلىش دىگەن ھۆرمەت قىلىش ئىكەن، مۇھەببەت دىگەن مۇھەببەت ئىكەن! بىر تەرەپ ئىككىنچى تەرەپكە راسا ئامراق بولسىمۇ، ئىككىنچى تەرەپ ئۇنىڭغا ئامراق بولمىسا، بۇنىمۇ ھەقىقى تۇرمۇش دىگىلى بولمايدىكەن. كىشىلىك تۇرمۇش مۇشۇنداق بولامدىكىن، ياكى مېنىڭ مىجەزىم شۇنداقمىكىن، ماڭا ھەر دائىم ئالدىلقاندا بىر نەرسە كەمدەك سېزىلەتتى. خىزمەت، دوستلۇق، ماڭا ئامراق ئايالنىڭ مۇھەببىتى ۋە غەمخورلۇغىنىڭ ھېچقايسىسى بۇنى قاپلىيالمايتتى. مەن ئىچىمدە ئالدىلقاچان پۇشايمان يىگەن ئىدىم، شۇ چاغدا ئۇنداق يېنىكلىك بىلەن چىقىپ كەتمىگەن بولسام بوپتىكەن، يەنە بېرىپ ئاسلىنى تېپىپ كەلسەم بوپتىكەن. يېرىم يىلنىڭ بۇياغى، راستىنى ئېيتقاندا، ئاسىل بىلەن ئوغلۇمنى بەك سېغىنىپ كەتتىم. كېچىلەپ-كېچىلەپ ئۇخلىماي چىقاتتىم. ماڭا سامات ئالدىمدا كۈلۈمسىرەۋاتقاندەك، دەلدۈگۈنۈپ ئۆرە تۇرۇۋاتقاندەك بىلىنەتتى. گويا ساماتنىڭ بوۋاقلىق پۈرىغىنى ئۆمۈرۋايەت ئۇنتۇمىغۇدەك دەرىجىدە سۈمۈرۈۋالغاندەك بولاتتىم. قەدىردان تىيانشاننى بەك سېغىندىم، كۆپ-كۆك ئىسسىق كۆلنى ۋە تاغ ئېتىكىدىكى يايلاقنى سېغىندىم، ئۇ يەردە مەن بىرىنچى، ئەينى زاماندا ئاخىرقى ئامرىغىمنى ئۇچراتقان ئىدىم. كاتيۇشا كۆڭلۈمدىكىنى بىلەتتى، لېكىن ئۇ مېنىڭدىن يامانلىمىدى. بىز ئاخىر ئىككىمىزنىڭ بىرلىكتە تۇرمۇش كەچۈرەلمەيدىغانلىغىمىزنى بىلدۇق.

ئانارخانـدا بالدۇر ئەتىـياز بولاتـتى. قار پاتلا ئېرىـپ كەتـتى، دۆڭلەردىـكى قار ـ مۇزلار ئېرىپ يېشىـل تونـغا پۈركەنـدى. يايلاق ئويغاندى، ئىلمان ۋە نەم پۇراق تارقىتىشقا باشلىـدى. كېچىدە هاۋا ناهايىتى ئوچۇق بولۇپ، ئاسماننى يۇلتۇز قاپلاپ كېتەتتى.

بىز قۇدۇق جازىسى يېنىـدىكى چېـدىردا ياتاتـتۇق، ئۇيقۇ كەلـمەيتتى. بىردىنـلا قەيەردىندۇر پويىـزنىڭ گۇدۇكى بوش ئاڭلىنىپ، يايلاقنىڭ تېچلىقىنى بۇزدى. بۇنداق ئاۋازنىڭ قانداق يېتىپ كەلگەنـلىكىنى ئېيتىپ بېرىش تەس ئىدى. بىز تۇرغان يەردىـن تۆمۈريول بار يەرگىچە، يايلاقتا يېرىم كۈن مېڭىشقا توغرا كېلەتـتى. ئېهتىمال بۇ مېـنىڭـدە تۇغۇلـغان خاتا تۇيغۇدۇر، بۇنىڭ زادى نىمە ئۈچۈن ئىكەنلىكىنى بىلمەيتتىم. لېكىن، مـېنىڭ يۈرىكىـم جىغغـىدە قىلىـپ كەتتى، ئۇ مېنى بۇ يەردىـن كېتىشـكە ئۈندەيتـتى. شۇ سەۋەپـتىن مەن:

— مەن كېتىمەن، كاتېۋا، — دېدىم.

— شۇ، ئىلياس، ئايرىلىش ۋاقتى كەلدى، — دېدى ئۇ.

شۇنداق قىلىپ بىز ئايرىلىپ كەتتۇق. كاتېۋا شىمالىي قازاقستانـدىكى بوزغا كەتتى.

مەن كاتېۋانىڭ بەختلىك بولۇشىنى چىـن كۆڭلۈمـدىن ئۈمىـت قىـلاتتىـم. مەن ئۇنىڭ ئاڭـسىز هالـدا ئۆزىـنى ئىزدەپ يـۈرگەن بىرسىنى چوقۇم تېپىۋالالايدىغانلىقىغا ئىشىنەتتىم. ئۇ تونجى ئېرى بىلەن ياخشى بولالمىغان، مېنىڭ بىلەن بىللە بولۇپـمۇ هەقىقى تۇرمۇشـتىن بەهرىمەن بولالمىدى. ئەگەر مەن نىمىنىڭ هەقىقى مۇهەببەت ئىكەنـلىكىنى، خەقنى قانداق ياخشى كۆرۈش ۋە خەقنىڭ قانـداق ياخـشى كۆرۈشكە ئېرىشىش لازىملىقىنى بىلمىگەن بولسام، ئېهتىمال ئۇنىڭ

بىلەن ئۆتۈۋەرگەن بولاتتىم، بىلىش كېرەككى، بۇنداق ئىشنى چۈشەندۈرۈش قىيىن ئىكەن.

مەن كاتىپژانى ۋوكزالغىچە، ۋاگونغا كىرىپ ئولتۇرغىچە ئۇزىتىپ قويدۇم. پويىز مېڭىپ ئۇزاپ كەتكىچە ئۇنىڭ ئارقىسىدىن يۈگۈردۈم. "ئاق يول بولسۇن كاتىپژا، مېنىڭدىن ئۆتكەن يەرلىرى بولسا كەچۈرگىن!..." دېدىم مەن ئۇنىڭغا ئاخىرقى قېتىم.

ئانارخان ئاسمىنىدا تۇرنىلار جەنۇبقا قاراپ ئۇچسا، مەن شىمالغا، تىيانشانغا قاراپ چاپتىم...

تىيانشانغا كەلگەندىن كېيىن ھېچنەدە تۇرمايلا دەرھال يېزىغا ماڭدىم. يولدا ئۇچراتقان بىر ماشىنىغا چۈشۈۋېلىپ، ھېچنىمنى ئويلىماسلىققا تىرىشتىم — مەن ھەم قورقاتتىم، ھەم خوشاللىناتتىم. بىز تاغ ئىتىكىدىكى يايلاقتا، مەن ئۆز ۋاقتىدا ئاسلىنى يولۇقتۇرغان ئاشۇ يولدا چاپماقتىمىز. لېكىن بۇ، ئەمدىلىكتە، ھېلىقى يېزىنىڭ توپا يولى ئەمەس، بەلكى شېغىل ياتقۇزۇلغان چوڭ يول ئىدى، سىمونت كۆۋرۈكلەر چۈشكەن ۋە يول كۆرسەتكۈچلەر ئورنىتىلغان ئىدى. مەن ھەتتا ئۆز ۋاقتىدىكى ئاشۇ يايلاق يوللىرىنىڭ يوقالغانلىقىغا سەل ئۆكۈندۈم. مەن ئۆستەڭدىن ئۆتىدىغان ھېلىقى يولنى — ئاشۇ يىلى ماشىنام بۇزۇلۇپ قالغان يەرنى تونۇيالمىدىم، ئاسىل ئولتۇرغان ھېلىقى چوڭ يۇمىلاق تاشنىمۇ تاپالمىدىم.

ماشىنا ئايىلنىڭ چېتىگە كېلەر-كەلمەستىن كابىنكا ئەينىكىنى چەكتىم.

— نېمە گەپ؟ — شوپۇر بېشىنى چىقىرىپ سورىدى.

— توختاڭ، مەن چۈشۈپ قالاي.

— دالىغا بارامتىڭ؟ ئايلىغا كىلىپ قالدۇق.
— رەھمەت! ئاز قالدى. — مەن ماشىنىدىن سەكرەپ چۈشتۈم. — مىڭىپ كېتەي. — گەپ قىلغاچ شوپۇرغا پۇل تەڭلىدىم.
— ئۆزەڭدە قالسۇن! — دىدى ئۇ. — مەن ئۆز ئادەملىرىمىزدىن پۇل ئالمايمەن.
— ئېلىڭ، ئۆز ئادىمىمىز دىگەن خەت پىشانەمگە يېزىلغان بولمىغاندىن كېيىن.
— پوزىتسىيەڭدىن بىلىنىپ تۇرىدۇ.
— بوپتۇ ئۇنداق بولسا. سالامەت بولۇڭ!
ماشىنا مىڭىپ كەتتى. لېكىن مەن بىر قارارغا كېلەلمەي تېخىچە يول ئوتتۇرىسىدا تۇراتتىم. شامالغا ئارقامنى قىلىپ تۇرۇپ بىر تال تاماكا تۇتاشتۇردۇم. بارماقلىرىم تىترەپ تۇرۇپ تاماكىنى كالپۇكۇمغا قىستۇردى. مەن بىرنەچچە قېتىم قاتتىق شورىدىم - دە، ئاندىن كېيىن تاماكىنى دەسسەپ ئۆچۈرۈۋېتىپ، ئالغا قاراپ مىڭىپ كەتتىم. "ئاخىر قايتىپ كەلدىم!"مەن ئۆز ئۆزەمگە مۇجىمەل ھالدا گەپ قىلدىم. قولىغىمىنىڭ ئىچىدە بازغان سوقۇۋاتقاندەك، كىمدۇ بىرى بولقا بىلەن كاللامغا ئۇرۇۋاتقاندەك يۈرىكىم قاتتىق سوقۇپ كەتتى.
ئايلىدا كۆرۈنەرلىك ئۆزگىرىش بولۇپ كەتكەن ئىدى: يەر كېڭەيگەن، نۇرغۇن كاھىش يېپىلغان ئۆيلەر سېلىنغان ئىدى. كوچىغا ئېلېكتىر سىملىرى تارتىلغان، كولخوز باشقارمىسىنىڭ يېنىدىكى تۈۋرۈككە ئورۇنلاشتۇرۇلغان كانايدىن رادىيو نومۇرلىرى ئاڭلىتىلماقتا. باللار مەكتەپلىرىگە كېتىپ باراتتى. چوڭراق باللار توپلىشىپ، قاتارلىشىپ ياش ئوقۇتقۇچىلىرى بىلەن نىمىلەرنىدۇر مۇھاكىمە قىلىپ كېتىپ باراتتى. ئېھتىمال ئۇلارنىڭ ئىچىدە ئاشۇ يىلى مىنى چالما-

كېسەك قىلىپ قوغلىغان باللارمۇ باردۇر... ئەجەپ تېز ھە، يېل، ئاي، كۈنلەر نىمە دىگەن تېز ئۆتىدۇ!

ئىتتىك ـ ئىتتىك ماڭماقتىمەن. ئەنە ئاۋۇ مەجنۇنتال ئۆستۈرۈلگەن، سوقما تام بىلەن قورشالغان ھويلا. مەن توختاپ دېمىمنى ئېلىۋالدىم. قورقۇنچىلىقتا پۈتۈن بەدىنىمگە تىترەك ئولىشىپ كەتتى، مەن ئىكك-لىنىپ ئىشىككە قاراپ ماڭدىم. ئىشىكنى چەكتىم. قولىغا سومكا ئالغان بىر قىز — ھىلىقى چاغدا ماڭا قاراپ تىلىنى چىقارغان قىز يوگۈرۈپ چىقتى، ئەمدى بولسا ئۇ ئوقۇۋېتىپتۇ. ئۇ مەكتەپكە ئالدىراپ، ماڭا ھەيرانلىقتا قارىدى:

— ئۆيدە ھىچكىم يوق!

— ھىچكىم يوق؟

— ھەئە. ئاپام ئورمان مەيدانىغا مېھمانغا كەتتى، دادام تىراكتورغا سۇ ئېلىپ كەتتى.

— ئەمىسە ئاسىل نەدە؟ — مەن بىردىنلا ئاغزىم قورۇپ كەتكەن-دەك بولۇپ، قورقۇپراق سورىدىم.

— ئاسىل؟ — قىزچاق ھەيران بولغان ھالدا سورىدى. — ئاسىل بۇرۇنلا كەتكەن...

— ئىككىنچى كەلمىدىمۇ؟

— ھەر يىلى جىيەنىم بىلەن كېلىدۇ. ئاپام جىيەنىمنى بەكمۇ ياخشى كىشى دەيدۇ!...

مەن كوچىلاپ سوراپ ئولتۇرمىدىم. قىزچاق يوگۈرگەن پېتى مەكتىۋىگە كەتتى. ئامالسىز قايتتىم.

بۇ خەۋەر ئوچۇق كۆندە چاقماق چېقىلغاندەك بولدى ـ دە، قورقۇن-چىلىقتا ئاغزىمنى ئېچىپ تۇرۇپ قالدىم، ئاسىلنىڭ قاچان، كىمگە

www.uyghurkitap.com ئۇيغۇر كىتاب تور بېكىتى

ياتلىق بولغانلىغى ۋە قەيەرگە كەتكەنلىكى ــ بۇلارنىڭ ھەممىسى مەن ئۈچۈن بەرىبىر ئوخشاش ئىدى. ماڭا بۇلارنى بىلىشنىڭ نىمە ھاجىتى؟ نىمە ئۈچۈندۇر ئاسلىنىڭ باشقا بىرسىگە تېگىپ كېتىشىنى زادىلا ئويلاپ باقماپتىكەنمەن. بىلىش كېرەككى، بۇ بولۇشقا تېگىشلىك ئىش ئىدى. ئۇنداق بولماي مۇشۇ بىرنەچچە يىلدىن بېرى ئاسىل مېنى ساقلاپ ئولتۇرۇشى كېرەكمىدى؟

مەن ماشىنا كۈتمەي پىيادە مېڭىۋەردىم.

ھەئە، مەن ماڭغان بۇ يول ئۆزگىرىپ كەتكەن ــ شېغىل ياتقۇزۇلغان قاتتىق يول بولۇپ كەتكەن ئىدى. پەقەت يايلاقلار شۇنىڭدەك قارىيىپ تۇرغان كۆزگە يەرلەر بىلەن بوزىرىپ تۇرغان ئاختاما يەرلەرلا بۇرۇنقى ھالىتىدە ئىدى. يايلاق تاغ ئېتىكىدىن ئۇپۇققا سوزۇلۇپ، كەڭ ۋە ئاستا تۆۋەنگە يانتىيىپ كەتكەن يەر بەلبىغىنى شەكىللەندۈرگەن ئىدى، ئىسسىق كۆلنىڭ ئۇزاققا سوزۇلغان قىرى ئۇنىڭغا باغلاپ قويغان يالتىراق مەرۋايىت بەلباققا ئوخشايتتى. قاردىن كېيىنكى زېمىن ياپ ـ يالىڭاچ، ھۆل ئىدى. بەزى جايلاردا تىراكتورنىڭ ئەتىيازلىق يەر ئاغدۇرۇۋاتقان ساداسى كېلەتتى.

كەچقۇرۇن مەن تەسلىكتە رايون مەركىزىنى تاپتىم. ئەتىسى ئەتىگەنلىكى مەن يەنىلا ئاپتوموبىل مەيدانىغا قايتاي دېگەن نىيەتتە كەلدىم. ئۆتمۈشتىكى ھەممە ئىش ئىككىنچى قايتىپ كەلمەسكە كەتتى. لېكىن تۇرمۇش كەچۈرۈشۈم ۋە خىزمەت قىلىشىم كېرەك. كېيىن قانداق بولار؟ بۇنى كىم بىلسۇن...

تىيانشان لىنىيىسى ئاۋالقىدەكلا شاۋقۇنلۇق ئىدى. ماشىنىلار توختىماي ئۆتۈپ تۇراتتى، مەن بولسام ئۆزەم ئىشلىگەن ئاپتوموبىل مەيدانىنىڭ ماشىنىلىرىنى ئىزدەيتتىم. ئاخىر مەن قول كۆتەردىم.

www.uyghurkitap.com

ماشىنا ئىتتىك ئۆتۈپ كېتىپ بىردىنلا تورمۇز بەردى. مەن سومكامنى ئېلىپ كابىنكىغا قاراپ ماڭدىم. شوپۇر چۈشتى. سەپسېلىپ قارىسام، مېنىڭ بىلەن بىر تۈەندە بولغان ئېرمىك ئىكەن. ئۇ ھەربى سەپتە مېنىڭدىن ئۇلگەنگەن ئىدى. ئۇ چاغدا ئۇ تېخى ياش ئىدى. ئېرمىك نىمە ئۇچۇندۇر ئىككىلىنىپ كۈلۈپ قويىدى-دە، جىمغىنا تۇردى.

— تونۇمىدىڭمۇ؟

— جۈڭشى...ئىلياس! ئەلبايىپۇ! — ئۇ ئاخىر مېنى تونۇدى.

— شۇنداق! — مەن كۈلۈمسىرىدىم، لېكىن ئىچىمدە ئازاپلاندىم: خەق مېنى تەستە تونۇدى، دىمەك مەن بەك ئۆزگىرىپ كېتىپتىمەن.

ماشىنا ماڭدى، بىز پاراڭغا چۈشۈپ كەتتۇق، ئۇ ياقتىن-بۇ ياقتىن سۆزلەشتۇق، ھەربى خىزمەت ئۆتەۋاتقان چاغدىكى ئەھۋاللارنىمۇ ئەسلەشتۇق. مەن ھامان ئۇ مېنىڭ تۇرمۇشۇم توغرىلىق سوراپ قالمىسىدى، دەپ ئەنسىرەيتتىم. لېكىن، ئۇزايىدىن ئېرمىك ھېچنىمىدىن خەۋەرسىز ئىكەن. شۇ سەۋەپلىك خاتىرجەم بولدۇم.

— ئۆيگە قاچان قايتقان ئىدىڭىز؟

— ئىشلەۋاتقىلى ئىككى يىل بولدى.

— ئەلبېك جانتولىن قەيەردە؟

— بىلمەيمەن. مەن كۆرۈشمىدىم. پامىر ئېگىزلىگىدىكى مەلۇم ئاپتوموبىل مەيدانىدا باش ئىنژېنېر ئىكەن دەپ ئاڭلىدىم.

”يارايسەن، ئەلبېك! يارايسەن، دوستۇم! سەن يارايسەن!“ مەن ئىچ-ئىچىمدىن خوشال بولدۇم. دىمەك، ئەلبېك ئاخىر ئۆز مەقسىدىگە يەتكەن. ھەربىدىكى چېغىدىلا ئۇ تاشيول قۇرۇلۇشى

مەكتۇپـدە سرتـتىن ئۇقۇغان، يەنە سـرتـتا تۇرۇپ تېخنكومـنى پۈتتۈرمەكچى بولغان.

ــ مەيداننىڭ باشلىغى ھىلىمۇ ئامانجونوۋمۇ؟

ــ ياق، يېڭـى كەلـگەن برەيـلەن. ئامانـجونوۋ مىنستىرلىكـكە يۆتكىلىپ كەتكەن.

ــ سېنىڭچە مېنى ئىشقا ئالارمۇ؟

ــ نىمىشقا ئالمايدىكەن، ئەلۋەتتە ئالدۇ. سىز بىرىنچى قاتاردىكى شوپۇرلاردىن تۇرسىڭىز، ھەربىدىكى چاغدىلا سىز ئۇستا ئىدىڭىز ـ دە.

ــ بۇرۇنغۇ شۇنداقتىم!ــ دىدىم مەن پەس ئاۋازدا مۇجمەللا،ــ جانتاينى تونۇمسەن؟

ــ بىزدە ئۇنداق ئادەم يوق. ھىچبىر ئاڭلاپ باقماپتىمەن.

"راست، ئاپتوموبىل مەيـدانـىدا جىق ئۆزگـرىشـلەر بولۇپ كېتـىپـتۇ..." دەپ ئويلىدىم ـ دە:

ــ چاتما چېتىپ تاغ ئېغىزىـدىن ئۆتۈش ئەھۋالى قانـداق؟ــ دەپ سورىدىم.

ــ ئادەتـتىكـىدەك، ــ ئېـرمىك ئاددىلا جاۋاپ بەردى، ــ گەپ قانچىلىك ئېغىرلىقتا يۈك بېسىشتا. تورمۇز تۇتقۇچ ئۇرۇنلاشتۇرۇلسىلا چاتمـىنى سۆرىـتىپ مېـڭىۋەرگىـلى بولـىدۇ. ھازىر ماشىنـىلارنىڭ تارتىش كۈچى ناھايىتى كۈچلۈك.

ئۇ بۇ چاتمىنىڭ مەن ئۈچۈن نىمىدىن دېرەك بېرىدىـغانلىغىـنى بىلمەيتتى.

قىسقىسى، مەن سۆيۈملۈك ئاپتوموبىل مەيدانىمغا قايتىپ كەلدىم. ئېرمىك مېنى ئۆيىگە مېھمانغا چاقىردى، كۆرۈشـكەنلىگـىمىز ئۈچۈن مېنى قەدەھكە تەكلىپ قىلدى. لېكىن، مەن رەت قىلدىم، ھاراقـنى

ئاغزىمغا ئالمىغلى ئۇزاق بولۇپ كەتكەن ئىدى.

ئاپتوموبىل مەيدانىدىكى كىشلەرمۇ مېنى قارشى ئالدى. تونۇش يولداشلاردىن ناھايىتى مىننەتدار بولدۇم، ئۇلار تۈرلۈك سوئاللارنى سوراپ مېنى بىئارام قىلمىدى. ئۇلار بىرەر كىشى بىر مەھەل ئۇياق-بۇ ياقتا يۈرسىمۇ، ئەمدىلىكتە قايتىپ كەلسە ۋە ئىخلاس بىلەن ئىشلىسە، بۇنىڭ ئۆزى ياخشى ئىش، نىمە دەپ ئۆتۈپ كەتكەن ئىشلار بىلەن ئۇنى بىئارام قىلغۇلۇق، دەپ قارايدىكەن. مەنمۇ ئۆتمۈشتىكى ئىشلارنىڭ ھەممىسىنى مۇمكىن قەدەر ئۇنتۇپ كېتىشكە، بىراقلا، ئۈزۈل-كېسىل ئۇنتۇپ كېتىشكە تىرىشاتتىم. ئاشۇ يىللىرى مەن تۇرغان گاراژنىڭ ئالدىدىن ئۆتكەن چاغلىرىمدا، مەن ئوڭ-سولغا قاراپمۇ قويماستىن ھەتتا بېنزىن پونكىتىغا كەلگەندە بېنزىنىمۇ قاچىلىۋالماستىن ئىتتىك ئۆتۈپ كېتەتتىم. بىراق، بۇلارنىڭ ھەممىسى ھېچنىمىگە دال بولالمايتتى، ئۆزەمنى ئالدىسام بولمايدۇ.

بۇ يەردە ئىشلىگىلى تۇرغىلى خېلى ئۇزاق بولدى، ئىشقا ئۆگىنىپ قالدىم، ماشىنىنىڭ مىجەزىنىمۇ پىششىق بىلىۋالدىم. موتور ھەر خىل سۈرئەتتە مېڭىش ۋە تۈرلۈك تاغ-داۋانلار ئېشىش سىنىغىدىن ئۆتتى. قىسقىسى ئۆز ئىشىم بىلەن ئوبدان تونۇشۇۋالدىم.

بىر كۈنى ماشىنامنى ھەيدەپ جۇڭگودىن قايتىپ كەلدىم، روھىم جايىدا ئىدى، ھېچنىمىنى ئويلىمىدىم. ماشىنىنى ھەيدەپ كېتىۋېتىپ تۆت تەرەپكە سەپسالاتتىم. دالىدا باھار نۇرى يالتىرايتتى، مەنزىرە ئادەمگە ناھايىتى يېقىملىق تۇيۇلاتتى. يىراقتا چېدىرلار تىكىلگەن: چارۋىچىلار ئەتىيازلىق يايلاققا كۆچكەن ئىدى. كۆكۈش ئىس چېدىرلاردىن ئاسمانغا ئۆرلىمەكتە. يېقىملىق شامال يىلقىلارنىڭ ئەنسىز كىشنەشلىرىنى ئۇچۇرۇپ كېلەتتى. قوي-ئۆشكىلەر يېيىلماقتا. بۇلارنىڭ

www.uyghurkitap.com

ھەممىسى بالىلىق چاغلىرىمىنى ئېسىمگە سالدى-دە، يۈرىكىمدە چەكسىز پەرىشانلىق ۋە ھەسرەت قوزغىدى...ماشىنا كۆل بويىغا كەلگەن چاغدا، ئۇشتۇمتۇت تىترەك ئۇلاشتى — ئاھ، ئاققۇ!

ھاياتىمدا ئىسسىق كۆلدىكى ئاققۇنى ئىككىنچى قېتىم كۆرۈشۈم ئىدى. كۆپ-كۆك ئىسسىق كۆلدە ئاق قۇشلار پىرقىرىشىپ يۈرەتتى. نىمە ئۈچۈنلىگىنى ئۆزەممۇ بىلمەيمەن، يولدىن ماشىنىنى تېز بۇراپ، ئالدىنقى قېتىمدىكىگە ئوخشاشلا ماشىنىنى توپمۇ-توغرا كۆل بويىغىلا ھەيدەپ كەلدىم.

ئىسسىق كۆل، ئىسسىق كۆل — تۈگىمەلمىگەن ناخشام!...مەن نىمە دەپ ئاشۇ كۈننى ئەسلەپ قالدىم؟ ئاشۇ چاغدا، مانا مۇشۇ دۆڭدە ئاسىل بىلەن بىللە ئولتۇرۇپ ئىسسىق كۆلگە قارىغان ئىدىم. ھەئە، مەنزىرە ئاۋالقىدەكلا: كۆك-ئاق دولقۇن خۇددى قولغا قول تۇتاشقاندەك، بىر قاتار-بىر قاتاردىن بولۇپ سېرىق قىرغاققا ئۇرۇلماقتا. كۈن ئولتۇردى، يىراقتىكى سۇ ئۈستىدە قىزىل شەپەق جىلۋىلەندى. ئاققۇلار خوشاللىقتىن، ئالاقزادىلىكتىن غاقىلدىشىپ قانات قېقىشىپ ئۇچاتتى. بەزىدە يۇقۇرىغا ئۆرلىسە، بەزىدە گويا غىڭىلداپ تۇرغاندەك قاناتلىرىنى كىرىپ تۆۋەنلەيتتى، قانىتى بىلەن سۇنى ئۇرۇپ، دومىلاپ كېتىۋاتقان دولقۇنلارنى قوغلىشاتتى. ھەئە، مەنزىرە ئاۋالقىدەكلا ئىدى. يېنىمدا پەقەت ئاسىللا يوق ئىدى. نەدىسەن، ئاھ سەرۋى قامەتلىك دىلبىرىم؟

قىرغاقتا ئۇزاق تۇردۇم. ئاندىن كېيىن ئاپتوموبىل مەيدانىغا قايتىپ كەلدىم، چىدىيالماي قېلىپ ئاخىر يىقىلدىم...دەردىمنى چىقىرىش ئۈچۈن مەن يەنىلا ئاشۇ قاۋاقخانىغا ھاراق ئىچكىلى باردىم. قاۋاقخانىدىن چىققان ۋاقتىمدا ناھايىتى كەچ كىرىپ كەتكەن ئىدى.

تۈن قاپ ـ قاراڭغۇ، ھەممە ياقنى قاپ ـ قارا بۇلۇت باسقان. جىلغىدىن ئۆرغان شامال خۇددى تۇرۇبىدىن چىقـقان شامالغا ئوخشايتتى ۋە دەل ـ دەرەخـلەرنى تەلۋىلەرچە ئىغاڭلىتاتتى، ئېلېكتىر سىملىرىنى ۋىژىلدىتاتتى، ئادەمنىڭ يۈزىگە خۇددى تاش تەككەندەك تېگەتتى. كۆل سۈيى شاۋقۇنلىماقتا، ئىڭرىماقتا. مەن ئاران تەسلىكتە ياتاققا كەلدىم ـ دە، كىيىم ـ كېچەكلىرىمنىمۇ سېلىشقا ئۈلگۈرمەي ئۆزەمنى كارۋاتقا ئاتتىم.

ئەتىسى بېشىمنى كۆتىرەلمەي قالدىم، ئاغرىقتىن بېشىم يېرىلغۇدەك بولۇپ كەتكەن ئىدى. تالادا جانغا تېگىدىغان يامغۇر ياغماقتا، تېخى قارمۇ ئۇچقۇنلاپ تۇراتتى. مەن ئالاھەزەل ئۈچ سائەتچە ياتتىم، ئىشقا بارغىم كەلمەيتتى. بۇ، ھاياتىمدا بىرىنچى قېتىم بولغان ئىش ــ ھەتتا ئىشقىمۇ كۆڭلۈم تارتمايتتى. بىراق كېيىنچە ناھايىتى خىجىل بولدۇم، يەنىلا ئورنۇمدىن تۇرۇپ ئىشقا باردىم.

ماشىنا روھسىز ھالدا ماڭاتتى، ئېنىقراغىنى ئېيتقانـدا ماشىنىنى روھسىز ھالدا ھەيدەپ كېتىۋاتاتتىم، ئۇنىڭ ئۈستىگە ھاۋا ناھايىتى ئوسال. ئالدى تەرەپتىن كېلىۋاتـقان ماشىنا قار بىلەن پۈركەنـگەن، ئەھۋالدىن قارىغاندا تاغ ئېغىزىدا قار ياققان ئوخشايدۇ. نىمە بولسا بولـمامـدۇ، ھاۋا بۇزۇلۇپ قار ـ بوران ۋە شىۋىرغان بولۇپ كەتـسىمۇ نىمىتى، قانـچىلىـك قورقۇنـچلـۇق ئىـش ئىـدى، ھەرنـىمە بولار، ئۆلۈمدىن چوڭ بولماس...

روھىي ھالىتىم بەك ئوسال ئىدى. ماشىنىنىڭ ئەينىكىدە ئۆزەمنى كۆرۈپ، كۆڭلۈم بۆلەكچىلا بولۇپ كەتتى: ساقال ـ بۇرۇتلىرىم ئۆسۈپ كەتكەن، يۈز ـ كۆزۈم ئىششىپ كەتـكەن، ھېرىپ مادارىم قالمىغاندىقتىن ئەمدىلا كېسەلدىن قوپقان ئادەمدەك بولۇپ قېپتىمەن. يولدا،

ئانچە ـ مۇنچە غىزالىنىۋالسامچۇ كاشكى، ئەتىگەندىن تارتىپ تا ھازىر- غىچە گېلىمدىن بىر تېمىم سۇ چاغـلىق بىرنىمە ئۆتمـىدى. لېكـىن غىزاغا كۆڭلۈم تارتمايتتى، ھاراق ئىچكىملا كېلەتتى. ھەممىگە ئاياند- كى، ئۆزىگە بىرەر قېتىم يول قويغان كىشى كېيىن ئۆزىـنى تۇتۇۋا- لالمايدۇ. مەن بىر دۇكانـىنىڭ ئالدىـدا توختىدىم. بىر رۇمكا ھاراق قوساققا كىرگەندىن كېيىن روھىم كۆتىرىلىپ، ئېسىمگە كەلدىم. ماشى- نىمۇ يېنىككىنە مېڭىۋاتقاندەك بىلىنـدى. كېيىن يول ئۈستـىدە يەنە تۆت سەر ھاراق ئىـچتىم. ئۇنىڭـدىن كېيىـن يەنە بىرئاز ھاراق ئىچتـىم. يول ئۆزى كېتىـۋاتقانـدەك بولاتـتى، ئەينەك چوتكـىسى ئالدىمدا ئۇ يان ـ بۇ يان تەۋرەنمەكتە. تاماكىنى كالپۇكۇمغا قىستۇرۇپ، ئالدىمغىراق ئىگىشكەن ھالدا كېتىۋاتىمەن، ئالدى تەرەپتىن كېلىۋاتقان ماشىنىلار يولدىكى پاتقاقلارنى ماشىنامنىڭ دەرىزىسىگە چاچرىتىپ ئۇچقاندەك ئۆتۈپ كېتىشەتتى. كەچ كىرىپ كېتىۋاتقاچقا مەنمۇ ماشىنىنى تېزلەتتىم. تاققا كەلگەن ۋاقتىمدا قاپ ـ قاراڭغۇ ـــ كەچ بولۇپ كەتكەن ئىدى، ئەتراپ جىمـجىت، گۆردەك قاپ ـ قاراڭغۇ. بۇ چاغدا ھاراق مېنى ئېلىپ كەتتى، قىزىپ بوشىشپلا كەتتىم. ھارغىنـلىق يېتىشكە، كۆز ئالدىم غۇۋالىشىشقا باشلىدى. كابىنكىنىڭ ئىچى چىداپ تۇرغۇسىز ھالدا دىمىقتا بولۇپ كەتتى. مەن ھېچقاچان بۇنچىلىك قاتتىق مەس بولۇپ باقمىغان ئىدىم. يۈز ـ كۆزۈم تەردىن ئېچىشىپ كەتـتى. مەن ئۆزەمنى ماشىنىدا ئەمەس، بەلكى ماشىنىنىڭ ئالدىدىكى توختىـماي يۈگۈرۈپ كېتىۋاتقان چىراق نۇرى ئىچىدە موللاق ئېتىپ كېتىۋاتقاند- دەك، ئاشۇ چىراق نۇرىـغا ئەگىشـىپ، بىر دەم ماشىنـىنىڭ چىرىغى ئاپپاق يورۇتۇۋەتكەن چوڭقۇر جىلغـىلارغا چۈشۈپ كېتىۋاتقانـدەك، بىر دەم مىـدىـرلاپ تۇرغان، تىـك يارلاردا تېـيىلىـپ يۈرگەن نۇر

تۈۋرۈكلىرىگە ئەگىشىپ ئۆرلەپ كېتىۋاتقاندەك. بىر دەم يەنە شۇ سىزىقتەك ئىنچىكە يول نۇرنى قوغلاپ ئەگرى ـ توقاي يوللاردا ئۆمىلەـ ۋاتقاندەك سېزەتتىم. بارغانسېرى ماغدۇرسىزلىنىپ كېتىۋاتاتتىم، لېكىن ماشىنىنى توختاتمىدىم، رولدىن قولۇم ئاجراپ كەتسىلا ماشىـ نىنى ھەيدىيەلمەي قالىدىغانلىقىمنى بىلەتتىم. نەگە كەلگەنلىكىمنى بىلمەيمەن، ئېھتىمال تاغ ئېغىزىنىڭ مەلۇم بىر يېرىگە كەلگەندۇر ـ مەن. ئېخ! دولۇن، دولۇن، تىيانشان تېغىنىڭ توسىقى! سېنىڭمۇ شۇنچىۋالا خەتەرلىك بولۇپ كەتكىنىڭنى! بولۇپمۇ كېچىدە، خۇسۇسەن مەندەك بىر مەس شوپۇرغا!

ماشىنا بىر دۆڭدىن كۆچەپ چىقتى ـ دە، تاغ باغرىغا قاراپ ئېتىلدى. ماشىنا يولدا ئۇچقاندەك تۆۋەنلىمەكتە. ئاندىن كېيىن بىر نەرسىگە بېرىپ سوقۇلغاندەك بىر ئاۋاز چىقتى ـ دە، ئالدىدىكى چىراق لىپ ـ لاپ قىلىپ، ئالدى تەرەپ قاپ ـ قاراڭغۇ بولۇپ قالدى. كاللامدىن ”چاتاق چىقتى!“ دىگەن بىر ئوي ئۆتۈپ كەتتى.

ئەنە شۇ تەرىقىدە قانچە ئۇزۇن ياتقانلىقىمنى بىلمەيمەن. پەقەت پاختا تىقىپ قويغاندەك بولۇپ قالغان قۇلىقىمغا گويا ناھايىتى يىراقتىن ئۇشتۇمتۇت: ”ھوي، يورۇق چۈشۈرۈۋەتكىنە!“ دىگەن بىر ئاۋاز ئاڭلانغاندەك ھەمدە بىرەيلەن بېشىمنى، مۈرەمنى ۋە مەيدەمنى سىلىغانـ دەك تۇيۇلدى. ”تېخى جېنى بار ئىكەن، مەس ئىكەن“ دەيتتى ئۇ. ئىككىنچى بىرسى: ”يولنى بوشىتىش كېرەك ئىدى“ دەپ جاۋاپ بەرگەندەك بولدى.

— ھوي، دوستۇم، سەل مىدىرلاپ باققىنا، بىز ماشىنىنى يۆتكەيـ لى. — ئۇ ئىككى قولى بىلەن مۈرەمدىن ئاستا ئىتتەردى.

مەن ئىڭرىغان ھالدا بېشىمنى تەسلىكتە كۆتەردىم. پىشانەمدىن

ئاققان قان يۇزۇمنى بويلاپ ئېقىۋاتاتتى. مەيدەمدە بىلىمنى تۈز قىلىشقا كاشىلا بولۇۋاتقان بىرنىمە باردەك قىلاتتى. ھېلىقى كىشى بىر تال سەرەڭگە ياندۇرۇپ ماڭا قارىدى. ئاندىن كېيىن يەنە بىر تال سەرەڭگە يېقىپ ماڭا يەنە سەپسېلىپ قارىدى، ئۇ خۇددى كۆزىگە ئىشەنمەيۋاتقاندەك قىلاتتى...

— نىمە بولدۇڭ، دوستۇم؟ قانداق بولغىنىڭ، ھە؟ — دېدى ئۇ قاراڭغۇدا قايغۇرغان ھالدا.

— ماشىنا...بەك سوقۇلۇپتىمۇ؟ — مەن قان تۈكۈرۈپ سورىدىم.

— ياق، ئانچە ئەمەس. پەقەت يولنى توسۇۋاپتۇ.

— ھە، ئەمىسە مەن ماشىنىنى ھەيدەپ كېتەي، سىلەر مېنى قويۇۋېتىڭلار! — مەن تىترەپ تۇرغان بۇ گەپ ئاڭلىماس قولۇم بىلەن ئاچقۇچنى تولغاپ ماشىنىنى ئوت ئالدۇرماقچى بولدۇم.

— توختاپ تۇر! — ئۇ مېنى قاتتىق تۇتۇۋالدى. — چاخچاق قىلمىغىن. ماشىنىدىن چىققىن! بۈگۈن مۇشۇ يەردە بىر كېچە قونغىن، ئەھۋالدىن قارىغاندا ئەتە ئەتىگەندە ماڭساڭ...

ئۇلار مېنى كابىنكىدىن تارتىپ چۈشۈرۈشتى.

— قىيمىل، ماشىنىنى يول ياقىسىغا چىقىرىپ قوي، ئۇنى ئاشۇ يەردە توختىتىپ قويايلى.

ئۇ قولۇمنى مۈرىسىگە ئېلىپ، مېنى يۆلىگەن ھالدا قاراڭغۇدا بىر ياققا قاراپ ماڭدى. بىز خېلى ئۇزاق مېڭىپ بىر ھويلىغا كەلدۇق. ئۇ مېنى يۆلەپ ئۆيگە ئېلىپ كىردى. ئالدىمىزدىكى ئۆيدە كىرسىن لامپىسىغا ئوت يېقىلدى. ئۇ مېنى ئورۇندۇققا ئولتۇرغۇزۇپ قويۇپ چاپانلىرىمنى سالغۇزدى. بۇ چاغدا مەن ئۇنىڭغا سەپسالدىم ۋە ئېسىمگە ئالدىم. بۇ ھېلىقى چاغدا تاغ ئېغىزىدا مېنىڭ بىلەن بىللە ماشىنىغا

چاتما سۆرەتكەن ھىلىقى يول ئاسراش ئىشچىسى بايىتىمىز ئىدى. مەن ناھايىتى خىجىل بولدۇم، لېكىن بەرىبىر ناھايىتى خۇشال بولۇپ كەتتىم، مەن ئۇنىڭدىن ئەپۇ سوراي، ئۇنىڭغا رەھمەت ئېيتاي دەپ تۇرۇشۇمغا بىردىنلا ئۆي ئىچىدە پالاق-پۇلۇق قىلىپ يەرگە تاشلانغان ئوتۇن ئاۋازى ئاڭلاندى، مەن بۇرۇلۇپ قارىدىم-دە، ئاندىن ئورۇن-دۇقتىن ئاستا، كۆچەپ تۇرۇپ كەتتىم، يەلكەمگە مىنىڭ پاتمان ئېغىر يۈكنى ئارتىپ قويغاندەك تۇيۇلۇپ كەتتى: ئىشىك تۈۋىدە، چىچىلىپ ياتقان يېرىندىلار يېنىدا ئاسىل تۇراتتى. ئۇ ھاڭ-تاڭ بولغان، قامىتىنى تۈز تۇتقان ھالدا، خۇددى ئۆلۈكتەك ماڭا قاراپ تۇراتتى.

— بۇ نىمە ئىش؟ — ئۇ پەس ئاۋازدا گۇدۇڭلىدى.

"ئاسىل!" دەپ تووۇلۇۋېتىشكە تاس-تاماس قالدىم. لېكىن ئۇنىڭ يىراقلاشقان، كىڭگانتلارنىڭ كۆز نۇرىدەك كۆز نۇرى ماڭا بىر ئېغىزمۇ گەپ قىلىش ئىمكانىيىتىنى بەرمىدى. مەن خىجالەتچىلىكتە يەرگە قارىدىم. ئۆي بىر پەس جىمجىت بولۇپ كەتتى. ئەگەر بايىتىمىز بولمىغان بولسا، بۇ ھالەتتە قانداق قىلاتتىمكىن. ئۇ خۇددى ھېچنە-مىنى سەزمىگەندەك، مېنى يەنە ئولتۇرغۇزۇپ قويدى.

— ھېچقىسى يوق، ئاسىل، — دېدى ئۇ تېچقىنا، — شوپۇر بىرئاز سوقۇلۇپ كېتىپتۇ. ياخشىراق دەم ئېلىۋالسۇن... ئەڭ ياخشىسى سەن يوتنى ماڭا ئېپكېلىپ بەرگىنە.

— يوت؟ — ئۇنىڭ ئاۋازى يۇمشىدى، لېكىن يەنىلا قورقۇش ئالامىتى بار ئىدى، — يوتنى خوشنىلار ئېلىپ چىقىپ كەتكەن... مەن بېرىپ ئېپكېلەي! — ئۇ قانداقتۇر بىرنىمىنى ئېسىگە ئالغاندەك يۈگۈرۈپ چىقىپ كەتتى.

مەن مىدىر-سىدىر قىلماي كالپۇكۇمنى چىشلەپ ئولتۇرۇپ

www.uyghurkitap.com

قالدىم. شۇ دەقىقىدىلا مەسىلىنى تارقىلىپ، ھوشۇمغا كەلدىم. پەقەت چىكە تومۇرلىرىملا جىددى سوقماقتا.

ئالدى بىلەن يۆيۈنۈۋالغىن، ــ دىدى بايتىمىر چىكەمدىكى يارىغا سەپسىلىپ قاراپ. ئۇ قولىغا چىلەكنى ئېپچىقىپ كەتتى. بۇ چاغدا يان تەرەپتىكى ئۆيدىن بەش ياشلارغا كىرگەن يالىڭاياق، كۆينەكچان بىر ئوغۇل بالا چىقىپ كەلدى ـ دە، ھىرىسمەن چوڭ كۆزلىرى بىلەن ماڭا قاراپ تۇرۇپ قالدى. مەن ئۇنى دەرھال تونۇدۇم. قانداق تونۇغانلىغىمنى بىلمەيمەن، ئەمما مەن تونۇدۇم، يۈرىكىم تونۇدى.

ــ سامات! ــ مەن پەس ئاۋاز بىلەن ئۇنىڭ ئىسمىنى ئاتاپ، ئۇنىڭغا بۇرۇلدۇم. بۇ چاغدا بايتىمىر بوسۇغىدا پەيدا بولۇۋىدى، تەمترەپ كەتتىم. ئۇ ئوغلۇمنىڭ ئىسمىنى چاقىرغانلىغىمنى ئاڭلىغاندۇ. خۇددى ئوغرىلىق قىلىپ تۇتۇلۇپ قالغاندەك ناھايىتى ئوڭايسىزلىنىپ كەتتىم ـ دە، بۇنداق مۇشكۇل ئەھۋالدىن قۇتۇلۇش ئۈچۈن، ئۇپۇل ـ توپۇل پىشانەمدىكى يارىنى توسقان بولۇپ سورىدىم:

ــ بۇ سىزنىڭ ئوغلىڭىزمۇ؟ ــ مەن نىمە ئۈچۈن مۇشۇنداق دەپ سورىدىم؟ تاكى ھازىرغىچە ئۆزەمنى كەچۈرەلمەيمەن.

ــ مىنىڭ ئوغلۇم! ــ بايتىمىر خۇددى خوجايىنلاردەك قەتئى جاۋاپ بەردى ـ دە، چىلەكنى پولغا قويۇپ، ساماتنى كۆتىرىۋالدى. ــ مىنىڭ ئوغلۇم، ئەلۋەتتە مىنىڭ ئوغلۇم، شۇنداقمۇ، سامات؟ ــ ئۇ بالىنى سۆيدى ۋە ساقلىنى ئۇنىڭ بوينىغا سۈركىدى. بايتىمىرنىڭ ئاھاڭى ۋە ھەركىتىدە ئازراقمۇ ساختىلىق كۆرۈنمىدى. ــ نىمىشقا ئۇخلىمايسەن؟ سىنىزە سىنى، تايچىغىم، ھەممە نەرسىنى بىلگىڭ كىلىدۇ ـ ھە، ماقۇل، ئەمدى يوتقىنىڭغا كىرىپ ياتە!

ــ ئاپام نەگە كەتتى؟ ــ سامات سورىدى.

www.uyghurkitap.com

— ھېلى كېلىدۇ. ئەنە، ئاۋۇ ئەمەسمۇ! بارە، بالام.

ئاسىل ئۆيگە يۈگۈرۈپ كىردى ـ دە، بىزگە جىمجىت ھالدا، ئېھتىياتلىق كۆزى بىلەن تېزلا قاراپ چىقىپ، يوت قاچىلانغان كىچىك قۇتىنى بايتېمىرغا بېرىپ، باللىنى ئۇخلىتىشقا ئېپكىرىپ كەتتى.

بايتېمىر لۆڭگىنى ھۆل قىلىپ يۈز ـ كۆزۈمدىكى قان يۇقۇندىلىرىنى سۈرتتى.

— چىداپ تۇرغىن! — دېدى ئۇ يوتنى يارامغا سۈركەپ چاخچاق قىلغان ھالدا ۋە كېيىنى جىددى ھالدا داۋاملاشتۇردى، — شۇنداق ۋەقە تۇغدۇرغانلىغىڭ ئۈچۈن يوتنى قاتتىق ـ قاتتىق سۈركەش كېرەك ئىدى، لېكىن سەن بىزگە مېھمان ـ دە، بولدى...ھوي، بولدى، ئەمدى تېزلا ساقىيىپ كېتىدۇ. ئاسىل، بىزگە ئازراق چاي بەرسەڭچۇ!

— مانا ھازىرلا!

بايتېمىر كىگىزگە كۆرپە سېلىپ، ياستۇقتىن بىرنى قويۇپ قويدى.

— مەيەگە كېلىپ ئولتۇرۇپ بىر دەم دېمىڭنى ئېلىۋال، — دېدى ئۇ.

— ھېچقىسى يوق، رەھمەت!

— كېلە، كېلە، ئۆز ئۆيۈڭدەك كۆرۈپ ئولتۇرغىن، — دېدى بايتېمىر كېيىدە چىڭ تۇرۇپ.

ماڭا بۇلارنىڭ ھەممىسى خۇددى چۈشۈمدىكىدەك بىلىندى. مېنىڭ يۈرىگىم خۇددى بىراۋ تەرىپىدىن كۆكرەك قەپىزىمگە نىقتاپ قويىغاندەك بولۇپ كەتتى. ئىچكى ئەزالىرىم قاتتىق تىترەيتتى، ھەم قورقاتتىم، ھەم نىمىدىندۇر ئۈمىت كۈتەتتىم. ئېخ، نىمە ئۈچۈن ئاپام

مېنى مۇشۇ زاماندا تۇغۇپ قويغاندۇ!

ئاسىل بىزگە قارىماسلىققا تىرىشىپ، ساماۋارنى ئېلىپ ھويلىغا چىقىپ كەتتى.

— ساڭا ياردەملىشەي، ئاسىل، — دىدى بايتېمىر ئۇنىڭ ئارقىسىدىن. لېكىن ئۇ ئورنىدىن تۇرۇپ ماڭمايلا سامات يەنە يۈگۈرۈپ چىقتى. ئۇنىڭ زادىلا ئۇخلىغۇسى يوق ئىدى.

— نىمە قىلاي دەيسەن، سامات؟ — بايتېمىر بېشىنى چايقاپ تۇرۇپ سورىدى.

— ئاكا، سىز توپ-توغرا كىنودىن چىقىپ كەلدىڭىزمۇ؟ — ئوغلۇم ئالدىمغا كېلىپ ئەستايىدىل تۇردە سورىدى.

مەن ئۇنىڭ كېپىنى چۈشەندىم، لېكىن بايتېمىر قاقاقلاپ كۈلۈپ كەتتى.

— ئاھا، سېنىزە، كالۋا! — بايتېمىر كۈلگەن پېتى بالىنىڭ يېنىدا زوڭزىيىپ ئولتۇرۇپ، ماڭا قاراپ سۆزلىدى، — تازا كۈلكىلىك گەپتە...بىز كانغا كىنوغا بارغاندا بۇمۇ بىللە بارغان ئىدى...

— ھەئە، مەن كىنودىن چىقىپ كەلدىم! — مەنمۇ قىزىقچىلىق قىلدىم.

لېكىن سامات قاپىغىنى تۈردى.

— سىز يالغان ئېيتىۋاتىسىز!

— نىمە ئۈچۈن يالغان بولىدىكەن؟

— ئەمىسە سوقۇشىدىغان قىلىچىڭىز قېنى؟

— ئۆيگە قويۇپ قويدۇم...

— مەن كۆرۈپ باقسام بولامدۇ؟ ئەتە بولامدۇ؟

— بولىدۇ. ھوي، مەيەگە كەلگىنە. سېنىڭ ئېتىڭ نىمە، ساماتمۇ؟

— ھەئە، مېنىڭ ئېتىم سامات. ئاكا، سىزنىڭ ئېتىڭىز نىمە؟

— مەن... — سەل جىم تۇرۇپ قالدىم. — مېنىڭ ئېتىم ئىلياس، — مەن ئاغزىمدىن تەسلىكتە شۇ سۆزنى چىقىرالىدىم.

— سامات، كىرىپ ئۇخلىغىن، بەك كەچ بولۇپ كەتتى! — گەپكە بايتېمىر ئارىلاشتى.

— ئاتا، يەنە بىرئاز تۇرسام بولامدۇ؟ — سامات يالۋۇردى.

— ماقۇل! — بايتېمىر ماقۇل بولدى، — مەن چاينى ئېلىپ كېلەي.

سامات مېنىڭ يېنىمغا كەلدى. مەن ئۇنىڭ قوللىرىنى سىلىدىم: ئۇ ماڭا قويۇپ قويغاندەكلا ئوخشايتتى. ھەتتا ئۇنىڭ قولى ھەم كۆلۈشلىرىمۇ مېنىڭكىگە بەكمۇ ئوخشايتتى.

چوڭ بولغاندا نىمە بولىسەن؟ — ئوغلۇم بىلەن پاراڭلىشىش مەقسىدىدە ئۇنىڭدىن سورىدىم.

— شوپۇر بولىمەن.

ماشىنىغا چۈشۈشنى ياخشى كۆرەمسەن؟

— بەكمۇ ياخشى كۆرىمەن...بىراق مەن قولۇمنى كۆتەرسەم، مېنى ھىچكىم ماشىنىسىغا ئولتۇرغۇزۇۋالمايدۇ...

— ئۇنداق بولسا ئەتە كېلىپ سېنى ماشىناماغا ئولتۇرغۇزاي. بولامدۇ؟

— بولىدۇ. مەن ئۇشۇغۇمنى سىزگە بېرىمەن. — ئۇ ئۆيگە ئۇشۇقلىرىنى ئالغىلى كىرىپ كەتتى.

دەرىزىنىڭ سىرتىدىن ساماۋارنىڭ مورىسىدىن ئوت ئۇچقۇنلىرى ئۇچقۇنداۋاتقانلىقى كۆرۈندى. ئاسىل بىلەن بايتېمىر بىرنىمىلەرنى دېيىشىۋاتاتتى.

سامات ئوشۇق قاچىلانغان ئارقار تۇلۇمنى ئېلىپ چىقتى.

— ئاكا، سز تاللۇپلىك! — ئۇ ھەر خىل بويالغان بۇ مۆلكىنى شاراقلىتىپ ئالدىمغا تۆكتى.

خاتىرە قىلىپ ساقلاش ئۈچۈن ئۇشۇقتىن بىرنى ئالايمىكىنمۇ دېدىم، لېكىن جۈرئەت قىلالمىدىم. ئىشىك ئېچىلدى، بايتېمىر پورۇقلاپ قايناپ تۇرغان ساماۋارنى كۆتىرىپ كىرىپ كەلدى. ئاسىل ئۇنىڭ ئارقىسىدىن كىرىپ كەلدى ۋە چاي دەملەشكە كىرىشتى. بايتېمىر پەس بىر يۇمۇلاق جوزىنى كىگىز ئۈستىگە قويۇپ داستىخان سالدى. سامات ئىككىمىز ئۇشۇقلارنى يىغىپ تۇلۇمغا سالدۇق.

— مۆلكۈكنى يەنە خەققە كۆرسىتىپسەن-دە پوچى! — دېدى بايتېمىر ئەركىلىتىپ ساماتنىڭ قۇلىغىنى سوزۇپ.

بىر مىنۇتتىن كېيىن ھەممىمىز جوزىنى چۆرىدەپ ئولتۇردۇق. ئاسىل ئىككىمىزلا بىر-بىرىمىزنى تونۇمايدىغان بولۇۋالدۇق. ئىمكانىيەتنىڭ بېرىچە ئېغىر-بېسىق ھالەتتە ئولتۇراتتۇق، ئېھتىمال ئەنە شۇ سەۋەپتىن بولسا كېرەك، ئاز گەپ قىلىشاتتۇق. سامات بايتېمىرنىڭ قۇچىغىدا ئولتۇرۇپ، ئۇنىڭغا يۆلەنگەن ھالدا بېشىنى چايقايتتى.

— ھوي، ئاتا، ساقىلىڭ سانچىپلا تۇرىدىكەن! — دېدى سامات ۋە ئۆرلەپ يۈزىنى ئۇنىڭ ساقىلىغا سۈركىدى.

ئوغلۇم بىلەن بىللە ئولتۇرۇپ يا ئۇنى بالام دېيەلمىسەم، يەنە كېلىپ ئۇنىڭ باشقا بىرەيلەننى ئاتا دەۋاتقانلىغىنى ئاڭلاپ تۇرسام، بۇ نەقەدەر قىيىن-ھە! ئاسىل، قەدىرلىگىم ئاسىل مانا مېنىڭ بىلەن بىر يەردە ئولتۇرۇپتۇ، لېكىن ئۇنىڭ كۆزىگە تىكىلىپ قاراشقا ھەققىم يوق، بۇ نىمە دېگەن ئازاپ-ھە! ئۇ بۇ يەرگە قانداق كېلىپ قالغاندۇ؟ بايتېمىرنى ياخشى كۆرۈپ قېلىپ تەككەنمىدۇ؟ ئۇ ھەتتا مېنى تونۇغاندەك بولغانلىغىنىمۇ بىلدۈرمەيۋاتقان، ئەكسىچە مېنى پۈتۈنلەي

www.uyghurkitap.com

تونۇمايدىغان يات ئادەم دەپ قاراۋاتقان شارائىتتا، مەن ئۇنىڭدىن نىمىنى ئۇقالايمەن؟ ئۇ ماڭا شۇ قەدەر ئۆچ بولۇپ كەتكەنمىدۇ؟ بايتېمىر نىمىلەرنى ئويلاۋاتقاندۇ؟ ئۇ مېنىڭ كىم ئىكەنلىكىمنى قىياس قىلىپ باقمىغانمىدۇ؟ سامات بىلەن ئىككىمىزنىڭ بەكمۇ ئوخشىشىپ كېتىدىغانلىقىمىزنى بىلمىگەنمىدۇ؟ ئۇ نىمىشقا ھەتتا ئىككىمىزنىڭ تاغ ئېغىزىدا بىر چاغلاردا ئۇچرىشىپ قالغانلىقىمىزنى، بىرلىكتە باشقا بىر ماشىنىنى سۆرەپ كەلگەنلىكىمىزنى ئېسىگە ئالالمىدى؟ يا ئۇ راستلا ئۇنتۇپ قالدىمۇ؟

ھەممىمىز ئۇخلاش ئۇچۇن ياستۇققا باش قويغان ۋاقتىمىزدا كۆڭلۈم تېخىمۇ غەش بولدى. ئۇلار ماڭا كىگىزگە ئورۇن سېلىپ بەردى. مەن تام تەرەپكە قاراپ ياتتىم، چىراق غۇۋا يورۇپ تۇراتتى، ئاسىل چىنە-قاچىلارنى يىغىشتۇرماقتا.

— ئاسىل! — دەپ قىچقاردى بايتېمىر يان ئۆيدە پەس ئاۋاز بىلەن.

ئاسىل ئۇنىڭ يېنىغا كەتتى.

— ئۇنىڭ كۆينىگىنى يۇيۇۋەتكىنىڭ ياخشى بولارمىكىن.

ئاسىل قان بولۇپ كەتكەن شاتلانكا كۆينىگىمنى يۇيۇشقا كىرىشتى. لېكىن، ئۇ يۇيۇۋاتقان كۆينەكنى شۇ ھامان قويۇپ قويدى. ئۇنىڭ بايتېمىرنىڭ يېنىغا كىرىپ كەتكەنلىكىنى ئاڭلىدىم.

— ماشىنىنىڭ سۇخانىسىدىكى سۇنى ئېقىتىۋەتكەنمۇ؟ — دېدى ئۇ پەس ئاۋازدا، — قاتتىق سوغاقتا توڭلاپ قالمىسۇن يەنە...

— ئېقىتىۋەتكەن، قىيمىل ئېقىتىۋەتكەن، — دېدى بايتېمىرمۇ پەس ئاۋازدا، — ماشىنا ساپ-ساق دېگۈدەك...ئەتە ئەتىگەندە بىز ئۇنىڭغا ياردەملىشىمىز...

لېكىن مەن بۇلارنى ئۇنتۇپ كېتىپتىمەن، مېنىڭدە نەدە ماشىنىنىڭ سۇخانىسى بىلەن موتورىنى ئويلىغۇدەك كۆڭۈل بولسۇن!

ئاسىل كۆينىكىمنى يۇيۇپ كىرىپ مەشىنىڭ ئۇستىگە يېيىپ قويۇپ، ئېغىر بىر ئۇھ تارتتى ۋە چىراقنى ئۆچۈرۈۋېتىپ چىقىپ كەتتى.

ئۆي ئىچى قاپ-قاراڭغۇ. ئۇچىلىمىزنىڭ ئۇخلىمىغانلىقىمىز، ئۇچىلىمىزنىڭ ئۆز خىيالىمىز بىلەن ياتقانلىقىمىز ماڭا ئايان. بايتېمىر ئوغلۇم بىلەن بىر كارۋاتتا ياتتى. ئۇ بىر دەم-بىر دەم ساماتنى ئەركىلىتىپ، يوتقىنىنى يېپىپ-قىمداپ ياتاتتى، سامات ئۇيقۇلۇقتا ئۇ يان-بۇ يان ئۆرۈلۈپ، يوتقىنىنى تېپىپ ئېچىۋېتەتتى. ئاسىل بولسا بىر دەم-بىر دەم ئۇھ تارتاتتى. قاراڭغۇدا مەن ئۇنىڭ ياشاڭغىرىغان-لىقتىن پارقىراپ تۇرغان كۆزىنى كۆرگەندەك بولدۇم. ئېھتىمال ئۇنىڭ كۆزى ئىسسىق ياش بىلەن تولغاندۇ. ئۇ نىمىنى، كىمنى ئويلاۋاتىدى-كىنە؟ ھازىر بىز ئۇچ ئادەم بولۇپ قالدۇق... ئېھتىمال ئۇمۇ ماڭا ئوخشاش، بىزنى بىر بىرىمىزگە باغلىۋەتكەن گۈزەل ۋە ھەسرەتلىك ئىشلارنى ئەسلەپ كەتكەندۇ؟ بىراق، ھازىر ئۇنىڭغا يېقىنلىششىم مۇمكىن ئەمەس، ئۇنىڭ پىكرىمۇ ماڭا روشەن ئەمەس. مۇشۇ بىرنەچچە يىلدىن بۇيان ئاسىل ئۆزگىرىپ كەتتى، ئۇنىڭ كۆزى ئۆزگىرىپ كەتتى... ئاسىل ئەمدى ئاشۇ يىللىرىدىكىدەك خەققە ئاسانلا ئىشىنىدىغان ئاسىل ئەمەس، ئۇنىڭ كۆزىمۇ ئاشۇ يىللىرىدىكىدەك تازا ۋە سادىدا نۇر تۆكۈلۈپ تۇرىدىغان كۆز ئەمەس. ئۇنىڭ كۆزى تېخىمۇ بەك ئۆتكۈر بولۇپ كەتكەن. شۇنداق بولسىمۇ، مەن ئۇچۇن ئېيتقاندا، ئاسىل بۇرۇنقىدەكلا يايلاقتىكى سەرۋى قامەتلىك دىلبەر ئىدى. ئۇنىڭ ھەر بىر ھەركىتىدىن ماڭا تونۇش، يېقىن نەرسىنى كۆرەتتىم. شۇ سەۋەپتىن يۈرىكىم تېخىمۇ پۇچىلىنىپ كەتتى، ئاغرىدى، ئازاپلاندى.

www.uyghurkitap.com

ئۈمىتسىزلىك ئىچىدە ياستۇقنىڭ بۇرجىكىنى چىشلەپ، تاكى تاڭ ئاتقىچە كىرپىك قاقماي چىقتىم.

دەرىزىدىن قارىغىنىمدا، كۆكتە بۇلۇتلار ئارىسىدا ئۈزۈپ يۈرگەن ئاي گاھىدا بۇلۇتلارنىڭ ئارقىسىغا يوشۇرۇنسا، گاھىدا جامالىنى كۆرسىتەتتى.

ئەتىگەندە ئاسىل بىلەن بايتېمىر ئىككىسى ئۆي ئىشى بىلەن ھويلىغا چىقىپ كەتكەن چاغدا، مەنمۇ ئورنۇمدىن تۇردۇم. كېيىنىشىم كېرەك ئىدى. مەن ئاستاغىنا ساماتنىڭ يېنىغا بېرىپ ئۇنىڭ مەڭزىگە بىرنى سۆيۈپ قويۇپ ئىنتىك ئۆيدىن چىقتىم.

ئاسىل بىرنەچچە تاشقا ئورنىتىلغان قازاندا سۇ قاينىتىۋاتاتتى، بايتېمىر ئوتۇن كەسلەۋاتاتتى. ئىككىمىز ماشىنىغا قاراپ ماڭدۇق. يول بويى ھەر ئىككىمىزلا گەپ قىلماي تاماكىمىزنى چېكىپ ماڭدۇق.

بايا ماشىنا يول بويىدىكى تۆۋرۈككە بېرىپ سوقۇلغان ئىكەن. ئىككى تال تۆۋرۈك ئۆرۈلۈپ، تۆۋرۈك كۆمۈلگەن سىمونت توپىلار چېچىلىپ يېتىپتۇ. ماشىنىنىڭ ئالدىدىكى چىراقلار پاچاق-پاچاق بولۇپ كېتىپتۇ، چاق ياپقۇسى بىلەن چاقنىڭ ئالدى تەرىپى ئېگىلىپ، چاقنى قىسىۋاپتۇ. بۇلارنى لوم ۋە بولقا بىلەن بىر ھازا ھەپىلىشىپ يۆرۈپ ئوڭلىدۇق. ئاندىن كېيىن ئۇزاقتا سوزۇلغان، ئادەمنى قىيناي-دىغان ئىشنى باشلىدۇق. موتور توڭلاپ قالغاچقا ھېچبىر گۇكىرىمەيتتى. بىز موتورنى قىزدۇردۇق ۋە رولىكتى توختىماي ئايلاندۇردۇق. ئىككىمىزنىڭ مۈرىمىز تېگىشىپ تۇراتتى، تۆت قولىمىز بىر رولىكنى ئىسسىتماقتا، ئاغزىمىزدىن چىققان ھور بىر بىرىمىزنىڭ يۈزىگە تېگىپ تۇراتتى، ئىككىمىز بىر ئىشنى قىلىۋاتىمىز، ئېھتىمال ئىككى-مىزنىڭ خىيالىمۇ ئوخشاش بىر ئىش ئۈستىدە بولۇۋاتقاندۇ.

موتور ھەركەتكە كېلەي دەپ قالدى، ئىككىمىز ئۇھ دېيىشكە باشلىدۇق. ئاسىل ئىككى چېلەك ئىسسىق سۇ كۆتىرىپ كېلىپ، ئۈنتىنسىزلا مېنىڭ ئالدىمغا قويۇپ، ئۆزى بىر چەتكە ئۆتۈپ تۇردى. مەن ئىسسىق سۇنى سوۋۇتقۇچقا قۇيدۇم. بايتىمىر ئىككىمىز رولىكنى يەنە ئايلاندۇرۇۋۇدۇق، ئاخىر موتور ھەركەتكە كەلدى. مەن كابىنكىغا كىرىپ ئولتۇردۇم. موتورنىڭ ئايلىنىشى تەكشى ۋە رېتىملىك ئەمەس ئىدى. بايتىمىر بولقىنى ئېلىپ، ياپقۇنىڭ ئاستىدا ئوتلۇقنى تەكشۈرۈشكە باشلىدى. دەل شۇ چاغدا سامات بىر چوڭ چاپاننى يېپىنچاقلاپ ھەسرىگەن پېتى يۈگۈرۈپ كەلدى. ئۇ ماشىنىنى چۆرىدەپ يۈگۈرەيتتى، ماشىنىغا چۈشۈپ ئوينىغۇسى كەلگەندەك قىلاتتى. لېكىن ئاسىل ئۇنى تۇتۇۋېلىپ قويۇپ بەرمەيتتى. بۇ چاغدا ئاسىل كابىنكىنىڭ يېنىغا كېلىپ قالدى. ئۇ ماڭا ئەيىپلىگۈچى نەزىرى بىلەن قاراپ، ئازاپلانغاندەك ۋە ئىچ ئاغرىتقاندەك قىلاتتى، شۇ چاغدا مەندە تەڭداشسىز بىر ئىرادە تۇغۇلدى: گۇنايىمدىن كېچىدىغانلا ئىش بولسا، ئوت دېڭىزىغا بولسىمۇ كىرەتتىم، ئۆلۈشتىنمۇ قورقمايتتىم. ئوچۇق تۇرغان ئىشىكتىن مەن سەل بويىنۇمنى سوزۇپ ئاسىلغا قارىدىم:

— ئاسىل! بالىنى ئېلىپ كىرىپ ئولتۇرغىنا! مەن سىلەرنى ئېلىپ، بۇرۇنقىدەك مەڭگۈ سىلەر بىلەن بىللە بولىمەن! مەيەگە كىرىپ ئولتۇرغىنا! — موتورنىڭ گۈكىرىگەن ئاۋازىدىن پايدىلىنىپ ئۇنىڭغا يالۋۇردۇم.

ئاسىل ھېچبىر گەپ قىلماي، ياشقا تولغان كۆزىنى ئۈن-تىنسىز باشقا تەرەپكە قارىتىپ، ياق دېگەندەك بېشىنى چايقىدى.

— ئاپا، ماشىنىغا چىقە! — دېدى سامات ئۇنىڭ قولىنى تار-

www.uyghurkitap.com

تىپ، ــ چىقە!

ئۇ قاراپمۇ قويماي بېشىنى ساڭگىلاتــقانچە كېتىپ قالدى. سامات بىللە مېڭىشقا ئۇنىماي، ئۇنىڭ قولىدىن ئاجراپ چىقىپ كەتتى.

ــ ئوڭلاندى، ــ دېدى بايىتىمىر ماشىنىــنىڭ ياپقۇســنى "تاراق" قىلىپ يېپىپ قويۇپ، ئاندىن جابدۇقلارنى كابىنكىغا قويۇپ قويدى. شۇنىڭ بىلەن، مەن ماشىنىنى ھەيدەپ كەتتىم. مەن يەنە رولنى تۇتۇپ، يوللاردا، تاغلاردا كېتىۋاتىمەن، ــ ماشىنا مېنى ئېلىپ كېتە-ۋاتاتــتى، ھېچقانداق ئىش بولمىغاندەك ئىدى.

مانا شۇنداق قىلىپ مەن تاغ ئېغىزىدىن ئاسىل بىلەن ئوغــلۇمنى تېپىۋالدىم، شۇنــداق بولــدى، بىز كۆرۈشــتۇقۇ يەنە ئايرىلــدۇق. دۆلەت چېگرىسىغا كېتىۋاتقاندا ۋە قايتىپ كېلەشىمدە، قانداق قىلاي دېگەنىنىلا ئويلىدىم، بىراق، ھېچقانداق چارە تاپالمىدىم. مۇشۇنداق ئاخىرى چىقمايدىغان خىياللار مېنى ھارغۇزىۋەتتى... ئەمدى كېتىشىم كېرەك، يىراق يەرلەرگە كېتىشىم كېرەك، بۇ يەردە قالسام بولمايدۇ.

بۇ يەردىن كېتىش نىيىتىگە قەتئىي كەلــدىم، مۇشۇ خىــيال بىلەن ئاپتوموبىل مەيدانىغا كەتتىم. مەن تاغ ئېغىزىدىــكى ئوچاستىكىــدىن ئۆتكەندە، ساماتنىڭ ئۆزىدىن چوڭــراق بىر ئوغۇل بالا ۋە كىچىــك قىز بىلەن ئۆي ــ تاش مۇنارلىق ئۆي ۋە ئېغىــل ياساپ ئويناۋاتقان-لىغىنى كــۆردۈم. بۇرۇن يول ياقىســدا ئۇلارنى كــۆرگەن بولۇشۇم مۇمكىن... ئەسلى ھەر كۈنى دېگۈدەك ئوغلۇمنىڭ يېنىدىن ئۆتۈپتە-كەنمەن، بىراق مەن بۇنى بىلــمەي يۈرگەن ئــكەنمەن. ماشىنامنى توختاتتىم.

ــ سامات! ــ دەپ چاقىردىم مەن ئۇنى كۆرگۈم كېلىپ. باللار-نىڭ ھەممىسى مېنىڭ ئالدىمغا يۈگۈرۈپ كېلىشتى.

— ئاكا، بىزنى ماشىنىڭىزغا ئولتۇرغۇزامسىز؟ — سامات ئالدىمغا يۈگۈرۈپ كېلىپ سورىدى.
— ھە-ئە، ئولتۇرغۇزىمەن! — دېدىم مەن.
باللار ئەركىلىشىپ بىراقلا كابىنكىغا ئېسىلىپ چىقىشتى.
— مەن تونۇيدىغان ھېلىقى ئاكام مۇشۇ شۇ! — دېدى سامات دوستلىرىنىڭ ئالدىدا ماختىنىپ.
مەن ئۇلارنى ئېلىپ ئازلا ماڭغان بولسامۇ، لېكىن مېنىڭ بەخ-تىم ۋە خوشاللىغىم ئۇلارنىڭكىدىن كۆپ بولۇشى مۇمكىن. كېيىن مەن ئۇلارنى چۈشۈرۈپ قويدۇم.
— ئەمدى سىلەر يۈگۈرۈپ قايتىپ كېتىڭلار! — باللار يۈگۈرۈشۈپ كەتتى. مەن ئوغلۇمنى ئېلىپ قالدىم.
— سامات، توختاپ تۇر، ساڭا گېپىم بار! — مەن ئوغلۇمنى بېشىمدىن ئېگىز قىلىپ كۆتىرىپ تۇرۇپ ئوغلۇمنىڭ يۈزىگە قارىدىم، كېيىن ئۇنى چىڭ قۇچاغلاپ سۆيدۈم، ئاندىن ئۇنى يەرگە قويدۇم.
— سىزنىڭ قىلىچىڭىز نەدە؟ ئېلىپ كەلدىڭىزمۇ، ئاكا! — ساماتنىڭ ئېسىگە ئۇ ئىش كېلىپ قالدى.
— ھە! مەن يەنە ئۇنتۇپ قېپتىمەن، ئوغلۇم، بۇدا چوقۇم ساڭا ئېپكېلىپ بېرىمەن! — دەپ ۋەدە بەردىم.
— ئەمدى ئۇنتۇمايسىز-ھە، شۇنداقمۇ، ئاكا؟ بىز يەنە ھېلىقى جايدا ئويناپ تۇرىمىز.
— ئەمدى سەن تېز قايتىپ كەت!
ئاپتوموبىل مەيداندىكى ياغاچچىلار ئۆيىدە، باللار ئوينايدىغان ياغاچ قىلىچتىن ئۈچنى ياسىدىم ھەمدە ئۇلارنى ئېلىۋالدىم.
باللار راستلا مېنى ساقلاپ تۇرۇپتىكەن. مەن ئۇلارنى ماشىنىغا

www.uyghurkitap.com

ئولتۇرغۇزدۇم. شۇنداق قىلىپ ئوغلۇم بىلەن ۋە ئۇنىڭ دوستلىرى بىلەن ئاغىنە بولۇپ قالدىم. ئۇلار تېزلا مەن بىلەن تونۇشۇپ كەتتى. مېنى كۆرسە يىراقتىن يۈگۈرۈشۈپ ئالدىمغا كېلىدۇ:

— ماشىنا، بىزنىڭ ماشىنا كەلدى!

ماڭا قايتىدىن جان كىردى، ئادەم بولدۇم. مەن ھەر قېتىم يولغا چىققىنىمدا كۆڭلۈم بىردىنلا ئېچىلىپ كېتىدۇ: بىر خىل گۈزەل ھېسسىياتقا تولىدۇ. ئوغلۇم يول ياقىسىدا مېنى ساقلاۋاتىدۇ. ئۇنىڭ بىلەن كابىنكىدا ئىككى مىنۇت ئولتۇرۇۋالسامۇ مەيلى ئىدى. ھازىر، مېنىڭ پۈتۈن خىيالىم ۋە ئويۇم قانداق قىلىپ ئوغلۇمنىڭ يېنىغا ۋاقتىدا بارىمەن دېگەن نۇقتىغىلا مەركەزلەشكەن ئىدى. مەن ۋاقىتنى ھېساپلاپ كۆرسەم، تاغ ئېغىزىدىن كۈندۈزى ئۆتىدىكەنمەن. باھار كۈنلىرى ھاۋا ئىسسىق، باللار دائىم كوچىدا ئوينايدۇ، شۇڭا، مەن دائىم ئۇلارنى يول ياقىسىدا ئۇچرىتىمەن. مەن پەقەت مۇشۇنىڭ ئۈچۈنلا ياشاۋاتقاندەك ۋە خىزمەت قىلىۋاتقاندەك، مۇشۇلا مېنى بەختلىك قىلىدىغاندەك ھېس قىلاتتىم. لېكىن، بەزىدە، كۆڭلۈم قورقۇنچ بىلەن تولاتتى. ئۇچاستكىدىكىلەر مېنىڭ باللارنى ماشىنىغا سېلىپ ئوينىتىدىغانلىقىمنى بىلىشىمۇ، بىلمەسلىكىمۇ مۇمكىن، لېكىن، ئۇلار مېنى ئوغلۇم بىلەن كۆرۈشتۈرمەسلىكى مۇمكىن، ئۇنى يول ياقىسىغا چىقارماسلىقى مۇمكىن. مەن ئىنتايىن قورقۇپ كەتتىم، كۆڭلۈمدە ئاسىل بىلەن بايتېمىرنىڭ شۇنداق قىلماسلىقىنى تىلەيتتىم، ئوغلۇم بىلەن ئىككىمىزنىڭ مۇشۇنداق قىسقا ۋاقىتلىق ئۇچرىشىشىمىزنىمۇ بۇزۇۋەتمەسلىكىنى ئارزۇ قىلاتتىم. لېكىن، ئاشۇنداق ئىش ئاخىرى يۈز بەردى...

1 ـ ماي بايرىمى يېقىنلىشىپ قالغان ئىدى. مەن ئوغلۇمغا بايرام-

لىق بەرمەكچى بولـدۇم. مەن پۈرژىنىـلىق ئويۇنـچۇق يۈك ماشـىنا سېتىۋالدىم. 1 ـ ماي كۈنى مەن ئاپتوموبىل مەيدانـىدا ھايال بولۇپ قالدىم، ئۇ يەردىن چىققان ۋاقتىمدا كەچ كىرىپ قالغان ئىدى، شۇڭا ناھايىتى ئالدىرىدىم. شۇنداق بولغانلىقى ئۈچۈنمىكىن، كۆڭـلۈمدە بىر خىل ئەندىشە بار ئىدى، ھېچقانداق سەۋەپسىزلا ئەنسىزلىنەتتىم. ماشىنا ئوچاستكىغا يېقىنلاشقان چاغدا، مەن سوغىـنى ئېلىپ يېنىمغا قويۇپ قويـدۇم، كۆڭلۈمـدە سامات كۆرسە چوقۇم خوشال بولـدۇ، دەپ ئويلايتـتىم. ئۇنىڭ خىلمۇ ـ خىل ئويـدان ئويۇنچۇقـلىرى بار، لېكىن بۇ ئالاھـىدە ئويۇنچـۇق ــ يولدا تونۇشۇپ قالغان شوپۇرنىڭ شوپۇر بولۇشنى خالايدىغان ئوغۇل بالىغا بېرىدىغان سوغىسى. لېكىن، بۇ قېتـىم يول بويـىدا ئۇنى كۆرمىـدىم. بالىـلارنىڭ ھەمـمىسى يۈگۈرۈپ كەلدى، پەقەت ساماتلا يوق. مەن كابىنكىدىن چىقىپ:

ــ سامات قېنى؟ ــ دەپ سورىدىم.

ــ ئۆيـىدە، ئاغىـرىپ قالـدى، ــ دەپ جاۋاپ بېرىشـتى ئوغۇل بالىلار.

ــ ئاغرىپ قالدى؟

ــ ياق، ئاغرىپ قالـمىـدى! ــ قىزچاق ئەھۋالـدىن خەۋەردار ئىكەنلىكىـنى بىلـدۈرۈپ چۈشەنـدۈردى. ــ ئۇنى ئاپىسى بۇ يەرگە چىقارمىدى!

ــ نىمىشقا؟

ــ بىلمەيمەن، چىقمايسەن دەيدۇغۇ.

ئۆگۈم ئۆچۈپ، ھەممە ئىش توگىدى، دەپ ئويلىدىم.

بۇ ھالدا مەن بۇ سوغىنى ئوغۇل بالىغا بېرەيمىكىن دەپ "ئەمىسە بۇنى سەن ئال" دىگەن ئىدىم. بىراق دەرھال يەنىلا "بەرمەي

www.uyghurkitap.com

تۇرغىنىم تۈزۈك" دېگەن ئۆيگە كەلدىم-دە، سوغىنى ئېلىپ سالپىيىپ ماشىنامغا قايتىپ كەلدىم.

— ئاۋۇ ئادەم نېمىشقا بىزنى ماشىنىسىغا ئولتۇرغۇزمايدۇ؟ — ئوغۇل بالا ھەدىسىدىن سورىدى.

— ئۇ ئاغرىپ قېپتۇ. — دېدى بالىنىڭ ھەدىسى قاپىقىنى تۈرۈپ.

ھە ئە، ئۇ تاپتى. مېنى ئەڭ يامان بىر كېسەل يىقىتتى. يول بويى مەن ئويلاپ كەلدىم: قانداق قىلىپ بۇنداق ئىش يۈز بېرىپ قالدى، ئاسىل ئەجەبا ماڭا شۇنچە شەپقەتسىزلىك قىلدى. مەن قانچە ئەسكى بولماي ئۇنىڭ ئازراقمۇ ئىچى ئاغرىماسمۇ؟ ياق، مەن ئىشەنمەيمەن...بۇ ئاسىل قىلغۇاتقان ئىشقا ئوخشىمايدۇ، باشقا ئىش يۈز بەرگەن بولمىسۇن. نېمە ئىش؟ مەن ئۇنى نەدىن بىلەي؟...مەن ئۆزەمنى ئوغلۇمنىڭ ھەقىقەتەن ئاغرىپ قالغانلىقىغا ئىشەندۈرۈشكە تىرىشاتتىم. مەن نېمىشقا ھېلىقى ئوغۇل بالىنىڭ گېپىگە ئىشەنمەي؟ ئۆزەمنى بۇنىڭغا ئىشەندۈرگەندىن كېيىن خۇددى شۇنداق ئىش سادىر بولغاندەك: گويا ئوغلۇمنىڭ قىزىتمىسى تازا ئۆرلەپ، ھوشسىزلىنىپ...ياتقاندەك بىلىندى. بىردىنلا ئۇنىڭغا مەلۇم ياردەم كېرەكتەك، دورا ئېپكېلىپ بېرىش ياكى ئۇنى دوختۇرخانىغا ئېپبېرىش زۆرۈردەك ھېس قىلىپ كەتتىم. راست، ئۇلار شەھەردە ئەمەس، تاغ ئېغىزىدا تۇرىدۇ-دە! بۇنى ئويلاپ يۈرەك-باغرىم ئۆرتىنىپ كەتتى. مەن ئۆزەمنىڭ نېمە قىلارىمنى ۋە قانداق قىلىشىمنى ئويلاپ باقمايلا، دەرھال ئارقامغا قايتتىم. مەن ئوغلۇمنى چاپسانراق كۆرسەم دەيتتىم، تېزرەك...مەن ئۇنىڭ بىلەن كۆرۈشەلەيدىغانلىقىمغا ئىشىنەتتىم. بۇنى كۆڭلۈم تۇيۇپ تۇراتتى. بىراق دەل شۇ چاغدا باكتا بېنزىن تۈگەپ قېپتۇ، ئامالسىز ماشىنامنى بېنزىن پونكىتىنىڭ

يېنىدا توختىتىشقا مەجبۇر بولدۇم...

ھەمرىيىم ئىلياس گېپىنى توختاتتى. ئۇ قىزىپ كەتكەن يۈزىنى ئالقىنى بىلەن سىلاپ خۇرسىنىپ بىر نەپەس ئالدى ـ دە، دەرىزىنى چوڭ ئېچىۋەتتى، يەنە بىر قېتىم ـ قانچە قېتىم بولۇپ كەتتىكىن ـ تاماكا تۇتاشتۇرۇپ چەكتى.

يېرىم كېچىدىن ئېشىپ كەتكەن ئىدى. ئىككىمىزدىن باشقا، ۋاگوندىكىلەرنىڭ ھەممىسى ئۇيقۇغا كېتىشكەن بولۇشى مۇمكىن. پويىزنىڭ چاقى توختاۋسىز تۇردە تاقىلداپ، ئۆزىنىڭ تۈگىمەس ـ پۈتمەس سەپەر ناخشىسىنى داۋاملاشتۇرماقتا. دەرىزە سىرتىدىن يازنىڭ ئۇچۇق كېچىسى، كىچىك ئىستانسىلاردىكى چىراق نۇرلىرى غىل ـ پال قىلىپ كۆزگە چېلىقىپ ئۆتەتتى. پاراۋۇز توختاۋسىز گۈكەرەپ ئالغا ئىلگىرىلىمەكتە.

ھەمرىيىم بىر نەرسە ئېسىگە كەلگەندەك سوغاق كۈلدى ـ دە، ھېكايىسىنى داۋاملاشتۇردى.

دەل مۇشۇ چاغدا سىز مېنىڭ ئالدىمغا كەلدىڭىز، بۇرادىرىم، مەن سىزنى رەت قىلدىم. ئەمدى سىز بۇنىڭ نېمە ئۈچۈن ئىكەنلىكىنى بىلگەندۇرسىز؟ سىز بېنزىن پونكىتىنىڭ يېنىدا تۇردىڭىز، كېيىن "غالىبىيەت" ماركىلىق پىكاپقا چۈشۈپ ماڭا يېتىشىۋالدىڭىز. بۇنىڭ ھەممىسىنى مەن سېزىپ تۇردۇم... شۇنداق، مەن يول بويى ئىنتايىن ھاياجانلانغان ئىدىم. مېنىڭ سېزىمىم مېنى ئالدىمايتتى، سامات يول بويىدا مېنى ساقلاۋاتاتتى. ماشىنامنى كۆرۈش بىلەنلا ئۇ ماشىنىنى توساپ ئالدىمغا يۈگۈرۈپ كەلدى:

ـــ ئاكا، شوپۇر ئاكا...

بالام ناھايىتى ساغلام ئىدى! مەن تولىمۇ خوشال بولۇپ كەتتىم، مەن نىمە دىگەن بەختلىك ــ ھە!

مەن ماشىنىنى توختاتتىم، كابىنكىدىن سەكرەپ چۈشۈپ ئوغلۇمغا قاراپ يۈگۈردۈم.

ــ نىمە بولدۇڭ، ئاغرىپ قالمىغانسەن؟

ــ ياق، ئاپام چىققىلى قويمىدى. ئۇ مېنى سىزنىڭ ماشىنىڭىزغا ئولتۇرما، دىدى. مەن يىغلىدىم. ــ سامات داتلاندى.

ــ ئوھو، ئەمىسە سەن قانداق كەلدىڭ؟

ــ دادام: ئەگەر ئۇ كىشى سېنى ماشىنىسىغا ئولتۇرغۇزۇشنى خالىسا ئولتۇرۇۋەرگىن، ــ دىدى.

ــ ھە، مۇنداق دىگىن!

ــ مەن دىدىمغۇ، مەن چوڭ بولغاندا شوپۇر بولىمەن...

ــ ھە، شوپۇر بولالايسەن، بولغاندىمۇ ياخشى شوپۇر بولىسەن! مەن ساڭا نىمە ئېلىپ كەلدىم بىلەمسەن؟ مەن ساڭا ئويۇنچۇق ماشىنىدىن بىرنى ئېلىپ كەلدىم. قارا، پۈرژىنىلىق يۈك ماشىنىسى، كىچىك شوپۇر ئۈچۈن بۇنىڭدىنمۇ ياخشىسى يوق!

بالا كۈلدى، چىرايىغا نۇر يۈگۈردى.

ــ مەن مەڭگۈ سىز بىلەن بىر ماشىنىدا ئولتۇراي، ھە، ئاكا؟ ــ ئۇ تەلمۈرگەن كۆزلىرىنى ماڭا تىكتى.

ــ ئەلۋەتتە، مەڭگۈ بىللە! ــ دىدىم مەن ئۇنىڭغا ۋەدە بېرىپ، ــ ئەگەر سەن خالىساڭ، بۈگۈن 1 ــ ماي بايرىمى، مەن سېنى بازارغا ئېلىپ كىرەي، بىز ماشىنىغا بايراق قادىۋالايلى، ئاندىن كېيىن مەن سېنى يەنە ئېپكېلىپ قويىمەن.

ھازىر مەن نىمە ئۈچۈن شۇنداق دىگەنلىگىمنى، شۇنداق دىيىشكە

قانداق ھوقۇقۇم بارلىغىنى، ئاساسلىغى، نىمە ئۈچۈن بىر دىنلا ئۇنىڭغا ئىشىنىپ كەتكەنلىگىمنى چۈشەندۈرۈپ بېرەلمەيمەن. بۇلا ئەمەس. مەن يەنە بىر قەدەم ئىلگىرىلىدىم.

— ئەگەر سەن خوشال بولىدىغان بولساڭ، مەڭگۈ مەن بىلەن بىللە بولغىن! — مەن ئوغلۇمغا ناھايىتى ئەستايىدىل تۈردە دىدىم. — بىز مۇشۇ كابىنكىدا تۇرمۇش كەچۈرەيلى، مەن سېنى تەرەپ-تەرەپلەرگە ئېلىپ بارىمەن، سېنى ھېچ ۋاقىتتا بىر ياققا قويۇۋەتمەيمەن، — بىز مەڭگۈ ئايرىلمايمىز. خالامسەن؟

— خالايمەن! — سامات دەرھال قوشۇلدى. — بىز ماشىنىدا تۇرمۇش كەچۈرىمىز! يۈرۈڭ، ھازىرلا ماڭايلى!...

چوڭ ئادەم كىچىك بالىدەك بولۇپ قالىدىغان ئەھۋاللارمۇ بولىدىكەن. بىز كابىنكىغا كىرىپ ئولتۇردۇق، مەن ئىككىلىنىپ ماشىنىنىڭ قۇلۇپىنى ئاچتىم-دە، تەپكىنى تەپتىم. سامات بولسا ناھايىتى خوشال بولۇپ كەتتى، ئۇ ھامان ماڭا ئەركىلەيتتى، ماڭا ئېسىلاتتى، ئورنىدا سەكرەيتتى. ماشىنا قوزغالدى. سامات تېخىمۇ خوشال بولۇپ كەتتى. ئۇ كۈلەتتى، ماڭا بىر دەم ئۇنى، بىر دەم بۇنى سۆزلەيتتى، قولى بىلەن كابىنكىدىكى رولنى ۋە ئىستىرىلكا، سائەت بىرنىمىلەرنى كۆر-ستەتتى. مەنمۇ ئۇنىڭ بىلەن بىرلىكتە خوشاللىنىپ كەتتىم. لېكىن مەن بىردىنلا ئېسىمنى تاپقان ۋاقتىمدا، ناھايىتى ئالاقزادە بولۇپ كەتتىم. بۇ نىمە قىلغىنىم؟! مەن ماشىنىغا تورمۇز بەردىم، لېكىن، سامات ئۇنىمايتتى.

— چاققانراق، تېزرەك ھەيدەڭچۇ! — دەپ يالۋۇراتتى ئۇ. مەن بەختىيار كۆزىنى ماڭا تىككەن بالىنىڭ تەلۋىنى قانداقمۇ رەت قىلالايمەن؟ مەن ماشىنىنى تېزلەتتىم. مەن ماشىنىنى تېزلىتىش بىلەن

تەڭلا ئالدىمىزدا يول تۈزلەۋاتقان يول تۈزلەش ماشىنىسى تۇرۇۋىدى. يول تۈزلەش ماشىنىسى ئايلىنىپ، بىزگە قاراپ كېلىشكە باشلىدى. يول تۈزلەش ماشىنىسىنىڭ ئارقىسىدىكى يەردە بايتېمىر تۇراتتى. ئۇ ئايلىنىدىغان يەردىكى قارا مايىنى گۈرجەك بىلەن كۈرەپ تۇراتتى. مەن بىردىنلا چۆچۈپ كەتتىم ۋە نىمە قىلىشىمنى بىلمەي قالدىم. ماشىنىنى توختىتاي دېۋىدىم، لېكىن كېچىكىپ قالدىم: مەن بالىنى ئېلىپ خېلى ئۇزاق كەتكەن ئىدىم. مەن گەۋدەمنى سەل ئىگىشتۈرۈپ ماشىنىغا بولۇشچە ماي بەردىم. بايتېمىر ھېچنىمىنى بايقىمايتتى، ئۇ بېشىنىمۇ كۆتەرمەستىن ئىشلىمەكتە: بۇ يولدىن ھەر مىنۇتتا ئۆتۈپ تۇرغان ماشىنىلار ئازمىدى؟ لېكىن، سامات ئۇنى كۆرۈپ قالدى.

— ئاۋۇ دادام! ئاكا، دادامنىمۇ چۇشۇرۇۋالايلى، ھە؟ سىز ماشىنىنى توختىتىڭ، مەن دادامنى چاقىراي!

مەن جىم بولۇپ قالدىم. ھازىر ماشىنىنى توختاتقىلى بولمايتتى، نىمە دېيىشىم مۇمكىن؟ سامات بىردىنلا ئارقىغا قاراپ چۆچۈپ كەتتى-دە يىغلاشقا باشلىدى:

— دادام قالدى! ماشىنىنى توختات! دادامنى...، ماشىنىنى توختات! مەن خالىمايمەن! ئا-پا!...

مەن ماشىنىغا تورمۇز بەردىم، ماشىنىنى تاغ ئاغزىدىكى قىيانىڭ ئارقىسىغا ئۆتكۈزدۈم. ئۆرۈلۈپ كېلىپ ئوغلۇمنى گوللاشقا كىرىشتىم:

— يىغلىما، سامات، ھەي، يىغلىماسلىغىڭ كېرەك-تە! مەن ھازىرلا سېنى ئېپپېرىپ قويىمەن. يىغلىما جۇمۇ!

لېكىن، يۈرىگالدى بولۇپ كەتكەن بۇ بالىنىڭ قۇلىغىغا گەپ كىرمەيتتى.

— ياق، خالىمايمەن! دادامنىڭ يېنىغا بارىمەن! سەن ئىشىكنى ئېچىۋەت! — ئۇ كۆچەپ ماشىنىنىڭ ئىشىگىنى ئۇراتتى، — ئىشىكنى ئاچ! مەن دادامنىڭ يېنىغا بارىمەن! ئىشىكنى ئاچ!

بۇنداق بولۇشىنى خىيالىمغا كەلتۈرۈپ باقمىغان ئىدىم.

— يىغلىما! — مەن يالۋۇرۇشقا كىرىشتىم. — مانا، ئىشىكنى ھازىرلا ئېچىپ بېرىمەن، سەن بىرئاز تېچ بولساڭلا بولىدى! مەن ئۆزەم سېنى داداڭنىڭ قېشىغا ئېپبېرىپ قويىمەن. ھەي، چىقە، يۈرە ئەمسە!

سامات ماشىنىدىن چۈشۈپ يىغلىغان پېتى ئارقىغا قاراپ يۈگۈردى. مەن ئۇنى تۇتۇۋالدىم:

— توختا! مەن يېشىڭنى سۈرتىۋېتەي! يىغلىماسلىقىڭ كېرەك-تە. مەن سېنىڭدىن تىلەپ قالاي، جېنىم ئوغلۇم، يىغلىما! سەن ماۋۇ ماشىناڭنى ئېلىپ كەت! نىمە بولدۇڭ، — ھە؟ قارا! — مەن تىترەپ تۇرغان قولۇمغا ئويۇنچۇق ماشىنىنى ئالدىم. — قارا، ماشىنا سېنى ئەگىشىۋاتىدۇ، ئۇنى تۇتۇۋال! — ئويۇنچۇق ماشىنا ئالدىغاراق بېرىپ بىر تاشقا تېگىپ ئۆرۈلۈپ چۈشتى-دە، يول بويىدىكى ئېرىققا چۈشۈپ كەتتى.

— ئالمايمەن ئۇنى، — سامات تېخىمۇ قاتتىق يىغلاپ قاراپمۇ قويماستىن يۈگۈرۈپ كەتتى.

مېنىڭ كېلىمگە بىر نەرسە قاپلىشىپ قالغاندەك بولدى. مەن ئوغلۇمنىڭ ئارقىسىدىن يۈگۈردۈم:

— توختا، يىغلىما، سامات! توختا، مەن سېنىڭ...مەن سېنىڭ... بىلەمسەن؟... — لېكىن، مەن ئاخىرىنى ئېيتالمىدىم.

سامات كەينىگە قاراپمۇ قويماستىن يۈگۈرۈپ كېتىپ قالدى، ئايلىنىدىغان يەردىن ئۆتۈپلا كۆرۈنمەي قالدى. مەن تىك قىيانىڭ يېنىغا

www.uyghurkitap.com

كېلىپ توختىدىم-دە، ئوغلۇمنىڭ ئارقىسىدىن قاراپ قالدىم.

سامات يولدا ئىشلەۋاتقان بايتېمىرغا ئېسىلدى. بايتېمىر زوڭزىيىپ ئولتۇرۇپ ئۇنى تۇتۇۋالدى ۋە باغرىغا چىڭ باستى. بالىمۇ ئۇنىڭ بوينىدىن چىڭ قۇچاغلاپ نىمدۇر بىر نەرسىدىن قورققاندەك مەن تەرەپكە قارىدى.

شۇنىڭدىن كېيىن بايتېمىر ئۇنىڭ قولىنى تۇتۇپ، گۈرجەكنى مۈرىسىگە ئېلىپ يولنى بويلاپ كېتىپ قالدى — بىر چوڭ ئادەم بىلەن بىر كىچىك بالا كېتىپ باراتتى.

مەن تىك قىياغا يۆلىنىپ شۇ يەردە ئۇزاق تۇردۇم، ئاندىن كېيىن بايىقى ئويۇنچۇق ماشىنا ياتقان يەرگە كېلىپ توختىدىم. ئويۇنچۇق ماشىنا ئۆڭدىسىغا بولۇپ ئېرىقتا ياتاتتى. كۆز يېشىم چاڭغىمدىن ئېقىپ چۈشمەكتە. "ئېخ، ھەممىسى تۈگەشتى!" — مەن ئۆزەمنىڭ ماشىنامغا قاراپ ماشىنىنىڭ قاپقىغىنى سىلاپ تۇرۇپ شۇنداق دېدىم. ماڭا موتور ئىسسىق بىلىندى . ھازىر، ھەتتا ماشىنىنىڭ ئىچىدىمۇ ماڭا مېھرىۋان نەرسە تۇرغاندەك بولدى. بىلىش كېرەككى، ئۇ مېنىڭ ئوغلۇم بىلەن ئەڭ ئاخىرقى قېتىم كۆرۈشۈۋاتقانلىقىمغا گۇۋا بولغۇچى نەرسە ئەمەسمۇ...

ئىلياس ئورنىدىن تۇرۇپ كارىدورغا چىقىپ كەتتى.

— مەن يېڭى ھاۋادىن نەپەس ئېلىپ كىرەي، — دېدى ئۇ بوسۇغىغا كېلىپ.

مەن ۋاگوندا قالدىم. سەھەر ۋاقتىدىكى ئاسمان خۇددى نۇر چاچقان قاش تېشى بەلبېغىدەك دەرىزىدىن سىلكىنىپ كۆرۈنۈپ تۇراتتى.

سمتاناپ تۇۋرۇكلىرى غۇۋا ئۆتمەكتە. چىراقنى ئۆچۈرۈش ۋاقتى بولدى.

مەن ياتقۇدا يېتىپ مۇنداق ئويلىدىم: مەن بىلىدىغان، لېكىن ئىلياس تېخى بىلمەيدىغان ۋەقەنى ئۇنىڭغا ئېيتىپ بېرەيمۇ قانداق؟ لېكىن ئۇ تېخى قايتىپ كەلمىگەن ئىدى، شۇ سەۋەپتىن مەنمۇ ئۇنىڭغا ھېچنىمىنى دېمىدىم.

مەن يول ئىشچىسى بايتېمىر بىلەن تونۇشقان چاغدا ئىلياس ئاسىل بىلەن بالىسىنىڭ تاغ ئېغىزىدا تۇرۇۋاتقانلىقىنى بىلگەن ئىكەن.

پامىر ئىگىزلىكىدىكى كىشىلەر قىرغىز يول ئىشچىلىرى ۋەكىللەر ئۆمىكىنى كۈتۈۋېلىشقا تەييارلانماقتا ئىدى. شۇ سەۋەپتىن تاجىك جۇمھۇرىيىتىنىڭ گېزىتى مېنىڭ قىرغىز تاغ رايونىدىكى يول ئىشچىلىرى ھەققىدە ماقالا يېزىشمنى ھاۋالە قىلغان ئىدى.

ۋەكىللەر ئۆمىكىنىڭ ئىچىدە بايتېمىر قۇلوۋ دېگەن بىر كىشى بولۇپ، ئۇ مۇنەۋۋەر يول ئىشچىلىرىنىڭ بىرى ئىدى.

بايتېمىر بىلەن تونۇشۇش ئۈچۈن مەن دولۇنغا كەلدىم.

مەن ئۇنىڭ بىلەن ئۇشتۇمتۇت ئۇچرىشىپ قالدىم، ئىش دەسلەپتە مەن ئۈچۈن ناھايىتى ئوڭۇشلۇق بولدى. تاغ ئاغزىدىكى بىر يەردە قولىغا كىچىك قىزىل بايراق ئالغان بىر ئىشچى بىز چۈشكەن ئاپتو-ۋۇزنى توسدى. ئەسلىدە، كېتىۋاتقان تەرەپتە ھىلىراقتا يول چۈشۈپ كەتكەن ئىكەن، ھازىر ئىشچىلار ئۇنى ئوڭلاۋېتىپتۇ، مەن ئاپتوۋۇزدىن چۈشۈپ تاغ ئۆرۈلگەن يەرگە كەلدىم. بۇ ئارىلىقتىكى يولغا ياتقۇ-زۇلىدىغان سىمونت ياغاچ قېلىپقا ئېلىپ قويۇلغان ئىكەن. توپا ئىتتى-رىش ماشىنىسى توپىلارنى تۆۋەنگە ئىتتىرىۋېتىپتۇ. توپا ئىتتىرىش

www.uyghurkitap.com

ماشىنىسى ئايلىنالمايدىغان يەردە بولسا، ئىشچىلار گۈرجەك بىلەن تۇپا تاشلاۋاتقان ئىكەن. ئۈستىگە بىرىزىنت تۇجۇركا، پۇتىغا كىلىۋىدا ئۈتۈك كىيگەن بىرەيلەن تۇپا ئىتتىرىش ماشىنىسىنىڭ ئارقىسىدىن ماڭماقتا ۋە تۇپا ئىتتىرىش ماشىنىسىنىڭ شوپۇرىغا قول ئىشارىتى بىلەن بۇيرۇق بەرمەكتە:

— سولغا! يەنە ئالدىغاراق! ياغاچ قىلىپىنىڭ ئۈستىدىن ئۆتۈپ كەتكىن! ھەببەللى! توختا! ئارقىغا!...

يول پۈتەي دەپ قېپتۇ! ماشىنا ئۆتىدىغان يول تازىلىنىپمۇ بوپتۇ. شوپۇرلار ئىككى تەرەپتىن ھەدەپ سىگنال بېرىشەتتى، تىللىشاتتى، ئۈتكۈزۈۋېتىشنى تەلەپ قىلىشاتتى، لېكىن تۇجۇركا كىيگەن ھېلىقى كىشى ئىرەڭ قىلىپ قويماستىن يەنىلا شۇ ئەلپازى بىلەن كوماندا بەرمەكتە ئىدى. ئۇ تۇپا ئىتتىرىش ماشىنىسىغا ئارقا-ئارقىدىن ياغاچ قېلىپ ئۈستىدىكى تۇپىنى چىڭداتقۇزاتتى. "بايتېمىر دېگەن كىشى مۇشۇ بولسا كېرەك. ھەقىقەتەن ئۆز ئىشىنىڭ خوجايىنى ئىكەن!" دەپ ئويلىدىم مەن. دەرۋەقە، مەن خاتالاشماپتىمەن، بايتېمىر قۇلۇۋ دېگەن كىشى راست شۇ ئىكەن. ئاخىر يول بەردى، ماشىنىلار تەرەپ-تەرەپكە كېتىشتى.

— سىزگە نېمە بولدى، ئاپتوۋۇز كېتىپ قېپتىمۇ؟ — سورىدى بايتېمىر مېنىڭدىن.

— سىز بىلەن كۆرۈشكىلى كەلگەنتىم!

بايتېمىر ھەيران بولۇپ كەتمىدى، پەقەت ئەدەپ بىلەنلا قولىنى سۇندى:

— ناھايىتى خوشالمەن!

— سىردە ئازراق ئىشىم بار ئىدى بەكې، — مەن يېقىنچىلاپ گەپ

قىلدىم، — بىزنىڭ تاشيول ئىشچىلىرىمىزنىڭ تاجىكىستانغا بارىدىغان-لىقىدىن خەۋىرىڭىز بولسا كېرەك؟

— ئاڭلىغان.

— سىز پامىرغا يولغا چىقىشتىن ئاۋۋال سىز بىلەن بىر سۆزلىشەي دېگەنتىم.

مەن ئۆزەمنىڭ بۇ يەرگە كېلىشتىكى مەقسىدىمنى چۈشەندۈرگەندىن كېيىن سېرى بايتېمىرنىڭ چىرايى تۇتۇلۇپ، نىمىلەرنىدۇر ئويلىغاندەك يېرىك سېرىق ساقىلىنى سىلايتتى.

— كەلگىنىڭىز ناھايىتى ياخشى بوپتۇ، — دېدى ئۇ، — لېكىن مەن پامىرغا بارمايمەن، مەن توغرىلىق يازغۇدەك بىرنىمىمۇ يوق.

— نىمىشقا؟ ئىشىڭىز بارمۇ؟ ياكى ئۆيىڭىزدە بىرەر ئىش چىقىپ قالدىمۇ؟

— مېنىڭ ئىشىم شۇ يولنىڭ ئىشى، بۇنى سىز كۆردىڭىز. ئۆيىنى دەمسىز، — ئۇ جىم بولۇپ قالدى-دە، تاماكىسىنى چىقاردى، — ئۆيدە ئەلۋەتتە ئىشىم بار، ھەممە ئۆيلەردىكىدەك...لېكىن مەن پامىرغا بارمايمەن.

ۋەكىللەر ئۆمىكىدە سىزدەك بىر يول ئىشچىسىنىڭ بولۇشى ناھايىتى مۇھىم دەپ ھە دېگەندە ئۇنىڭغا نەسىھەت قىلىپ چۈشەندۈرۈپ كېتىپتىمەن. بايتېمىر كۆپرەك ھۆرمەت يۈزىسىدىن گېپىمگە قۇلاق سېلىپ ماڭدى، لېكىن مەن ئۇنى بەرىبىر قايىل قىلالمىدىم.

مەن ناھايىتى تىت-تىت بولۇپ كەتتىم ۋە ئەپسۇسلاندىم، ئالدى بىلەن ئۆزەمگە ئەپسۇسلاندىم. كەسپىي سېزىم مېنىڭدىن يۈز ئۆرۈدى، مەن بۇ ئادەمگە يېقىنلىشالمىدىم. تەھرىر بۆلۈم تاپشۇرغان ۋەزىپىنى ئورۇنلىيالماي، قۇرۇق قول قايتىشقا مەجبۇر بولدۇم.

— بەكې، كېچىرىڭ، ئەمىسە مەن كېتەي. ھازىرلا بىرەر ماشىنا كېلىپ قالدۇ...

بايتېمىر ئۆتكۈر كۆزى بىلەن ماڭا سەپسېلىپ قارىدى-دە، مىيىغىدا كۈلۈپ قويدى:

— شەھەردىكى قىرغىزلار ئادەتتىنىمۇ ئۇنتۇپ كەتكەنىمۇ نىمە، مېنىڭ ھوجرام ۋە ئۆيۈم بار، تامىقىم ۋە ياتىدىغان يېرىم بار. مېنىڭ بىلەن كۆرۈشكىلى كەلگەن ئىكەنسىز، ئەتە مېنىڭ ئۆيۈمدىن كېتىڭ، ھازىرلا يول ئۇستىدىن كەتسىڭىز بولمايدۇ. يۈرۈڭ، سىزنى يولدىشىم بىلەن ئوغلۇمنىڭ قىشقا باشلاپ باراي. كۆڭلىڭىزگە كەلمىسۇن، كۈن پاتقىچە مېنىڭ چارلايدىغان ئىشىم بار. تېزلا قايتىپ كېلىمەن. ئىش دېگەن مانا مۇشۇنداق...

— توختاپ تۇرۇڭ، بەكې! — مەن ئۆتۈندۈم. — چارلاشقا مەنمۇ سىز بىلەن بىللە باراي.

بايتېمىر شەھەرلىك كىشىلەر كىيىدىغان كاستۇمىمغا قاراپ، چاخچاق قىلىپ كۆزىنى قىستى:

— بۇ سىزگە بىئەپ بولارمىكىن. يول يىراق، ئۇنىڭ ئۇستىگە ماڭماقمۇ تەس.

— ھېچقىسى يوق.

شۇنداق قىلىپ بىز بىرلىكتە كەتتۇق. ھەر بىر كۆۋرۈكتە ۋە ھەر بىر ئايلانمىدا، تىك قىيالارنىڭ يېنىدا توختاپ ئۆتتۇق. ئەلۋەتتە، بىز پاراڭ قىلغاچ ماڭدۇق. زادى قانداق گەپ بىلەن، قانداق ئۇسۇل بىلەن بايتېمىرنىڭ ئىشەنچىسگە ئېرىشتىمكىن ۋە ئۇنىڭغا ياخشى تەسىر بەردىمكىن، بۇ تاكى ھازىرغىچە ماڭا بىر سىر بولۇپ قالدى. ئۇ ماڭا ئۆزىنىڭ ۋە ئائىلىسىنىڭ پۈتۈن تارىخىنى سۆزلەپ بەردى.

يول ئىشچىسى ئېيتىپ بەرگەن ھېكايە

نىمىشقا پامىرغا بارغىڭىز كەلمەي قالدى دەپ سورىدىڭىز. مەن ئەسلىدە پامىردا تۇغۇلغان بىر قىرغىز مەن، لېكىن نىمىشقا تىيانشانغا كېلىپ قالدىمكىن، بۇنىسى نامەلۇم. بالا ۋاقتىمدا دىڭگودەك پامىر ترانسپورت لىنىيىسىنىڭ قۇرۇلۇش ئىشىغا قاتناشتىم. ئۇ چاغدا مەن كوممۇنىستىك ياشلار ئىتتىپاقىنىڭ چاقىرىقىغا ئاۋاز قوشقان ئىدىم. ناھايىتى جىددى، غەيرەت بىلەن ئىشلەيتتۇق، خۇسۇسەن ياشلار شۇنداق ئىدۇق. ئەلۋەتتە، بۇ يول چىققىلى بولمايدىغان ئىگىز پامىرغا ئېلىپ بارىدىغانلىقى ئۈچۈن شۇنداق بولاتتى! مەن زەربىدارلار ئەترىدىنىڭ ئەزاسى ئىدىم، نۇرغۇن قېتىم مۇكاپاتقا ئىگە بولغان ئىدىم. بۇلار مۇنداقلا ئېيتىپ قويغىنىم.

ئىش ئورنىدا مەن بىر قىز بىلەن ئۇچراشتىم. مەن ئۇنى ياخشى كۆرۈپ قالدىم، بەكمۇ ياخشى كۆرۈپ قالدىم. ئۇ چىرايلىق، ئەقىل-لىق قىز ئىدى. ئۇ ئىش ئورنىدا قىرغىز يېزىلىرىدىن كەلگەن قىز ئىدى؛ ئۇ كەملەردە بىر قىرغىز قىزى ئۈچۈن ئېيتقاندا بۇ ئاسان ئەمەس ئىدى. ھازىرقى ۋاقىتتىمۇ قىزلارنىڭ يولى ئۈنچىۋالا ئاسان ئەمەس، سىزگە مەلۇم، ئۆرپ-ئادەت ئۇلارنى بوغۇپ تۇرماقتا. بىر يىلدەك ۋاقىت ئۆتتى. ترانسپورت لىنىيىسىنىڭ قۇرۇلۇشى پۈتتى. بۇ يولنى باشقۇرۇشقا كادىر كېرەك ئىدى. يولنى ياساش ئىشىنىڭ يېرىمى ئىدى، كۆپچىلىك يەكدىل بولسا بۇنى قىلغىلى بولاتتى، ئۇنىڭدىن كېيىنكى ئىش ئۇنى ماھىرلىق بىلەن باشقۇرۇش ئىدى. بىزدە خۇسەيىنوۋ دەيدىغان بىر ياش ئىنژېنېر بار ئىدى، ھازىر

ھىلىمۇ يولدا خىزمەت قىلىدۇ، چوڭ كادىر. مەن ئۇنىڭ بىلەن ياخشى ئۆتەتتىم. ئۇمۇ ماڭا ئۆگىتەتتى، مېنى كۇرسقا ئۆگىنىشكە ئەۋەتكەن ئۇ چاغدا مەن گۈلبالا مېنى كۈتمەيدۇ، كىشىلەر ئۇنى يېزىغا ئېلىپ كېتىدۇ، دەپ ئويلاپتىكەنمەن، بىراق ئۇ مېنى كۈتۈپ تۇرۇپتۇ. بىز توي قىلدۇق، يەنىلا ئوچاستكىدا ئىشلەپ قالدۇق. بىز ناھايىتى چىرايلىق، ئىناق ئۆتتۇق. شۇنى دېيىش كېرەككى، مۇستەھكەم بىر ئائىلە ۋە خوتۇن، تاغدا تۇرۇشلۇق بىر يول ئىشچىسىغا نىسبەتەن ئېيتقاندا ئالاھىدە مۇھىم ئەھمىيەتكە ئىگە ئىش. كېيىنچەرەك بۇنى بىۋاستە ھېس قىلدىم. ئەگەر مەن ئۆز ئىشىمنى ئۆمۈرۋايەت ياخشى كۆرىمەن دېسەم، بۇنىڭ ئىچىدە مېنىڭ خوتۇنۇمنىڭ نۇرغۇن تۆھپىسى بار. بىزنىڭ بىر قىزىمىز تۇغۇلدى، كېيىن يەنە بىر قىز تۇغۇلدى، دەل شۇ چاغدا ئۇرۇش پارتلىدى.

پامىر لىنىيىسى شارقىراپ ياققان يامغۇر ئىچىدە قالغان دەرياغا ئايلىنىپ كەتتى. كىشىلەر سەلدەك ئاقماقتا — ھەربى سەپكە ئاتلانماقتا.

بۇ ئىش مېنىڭ بېشىمغىمۇ كەلدى. ئەتىگىنى ئۆيىمىزدىكىلەر ھوجرىدىن چىقىپ يولغا قاراپ ماڭدۇق. مەن كىچىك قىزىمنى كۆتىرىۋالغان ئىدىم، چوڭ قىزىم چاپىنىمغا ئېسىلىپ يېنىمدا ماڭماقتا. مېنىڭ گۈلبالام، بىچارە گۈلبالام! ئۇ ھېچ ئىش بولمىغاندەك كۆتىرەڭگۈ روھتا نەرسە-كېرەكلىرىمنى ئېلىپ ماڭماقتا ئىدى، بىراق، ماڭا مەلۇم، ئۇنىڭ مۇشۇنداق ئىككى بالا بىلەن ئادەمزات ناھايىتى شالاڭ تاغدا، ئوچاستكىدا قېلىشى نەقەدەر قىيىن-ھە! مەن ئۇلارنى يېزىدىكى تۇققانلىرىمنىڭ يېنىغا ئېپبېرىپ قويماقچىمۇ بولغان، بىراق، گۈلبالا ئۇنىمىدى. ئۇ، كۈنلەر ئۆتۈپ كېتىدۇ، بىز سېنى كۈتىمىز، ئۇنىڭ ئۈستىگە لىنىيىگە قارىماي ئۇنى تاشلىۋېتىشكە بولمايدۇ-دە...

دىگەن ئىدى. ئاخىرقى بىر قېتىم بىز يول بويىدا تۇردۇق، مەن خوتۇنۇمغا، باللىرىمغا قارىدىم، خوشلاشتۇق. ئۇ چاغدا گۈلبالا ئىككىمىز تولىمۇ ياش ئىدۇق، تۇرمۇشنى ئەمدىلا باشلىغان...

مەن قۇرۇلۇش قىسمىغا بۆلۈندۈم. جەڭ مەيدانىدا قانچىلىغان يول ۋە كۆۋرۈكلەرنى ياساشقا قاتناشتىم دىسىڭىزچۇ! ھەقىقەتەن سان-ساناقسىز! بىز دون دەرياسىدىن، ۋىسۋا ۋە دوناي دەرياسىدىن ئۆتتۇق. بىر قېتىم — گەپ قىلساق ھەقىقەتەن يۈرەك جىغىلدايدۇ — سوغاق سۆڭەك-سۆڭەكتىن ئۆتۈپ تۇرغان مۇزدەك سۇ ئىچىدە ماڭدۇق، ئەتراپىمىزنى ئىس-تۈتەك قاپلىغان، ئەتراپىمىزدا بومبىلار ۋىژىلدايدۇ، سالغان كۆۋرۈك بۇزۇلغان، كىشىلەر ئارقا-ئارقىدىن قۇربان بولماقتا. ئازراقمۇ ماغدۇرۇم قالمىدى. ئىچىمدە بۇنداق قىينالغاندىن كۆرە بالدۇرراق ئۆلگىنىم ئەۋزەل، دەيتتىم. بىراق تاغدا قالغان خوتۇن-باللىرىمنى ئويلىساملا، نەدىندۇر يېڭى غەيرەت قوشۇلاتتى. مەن: ياق، مەن پامىردىن بۇ يەرگە مۇشۇ كۆۋرۈك ئاستىدا دەپنە قىلىنىشقا كەلمىگەن، دەپ ئويلاپ، كۆۋرۈك ياغىچىغا باغلىنىغاندىن كېيىن يەنە چۇۋۇلۇپ كەتكەن سىمنى چىشىم بىلەن مەھكەم چىشلىۋېلىپ تىز پۈكمىدىم...مەن ئۆلمىدىم، تاكى بېرلىنگە قەدەر دىگۈدەك باردىم.

خوتۇنۇم دائىم خەت يېزىپ تۇراتتى، بەختىمگە يارىشا پوچتا ماشىنىسى ترانسپورت لىنىيىسىنى بويلاپ كېلىپ تۇراتتى. خوتۇنۇم ھەممىنى تەپسىلى يازاتتى، يول توغرىلىقمۇ يازاتتى، ئۇ مېنىڭ ئورنۇمنى بېسىپ يول ئىشچىسى بوپتۇ. ئۇنىڭغا تەس ئىكەنلىكى ماڭا مەلۇم ئىدى، چۈنكى بۇ يول باشقا يەردە ئەمەس، پامىر ئىگىزلىگىدە ئىدى-دە!

پەقەت بىر مىڭ توققۇز يۈز قىرىق بەشىنچى يىلى ئەتىيازدىلا خوتۇنۇم بىلەن بولغان ئالاقەم ئۈزۈلۈپ قالدى. تېخى ھەممەيلەنگە ئايانكى، ئۇرۇش مەيدانىدا ھەرقانداق ئىش بولىدىغۇ، دەپ ئۆزەمگە ئۆزەم تەسەللى بېرەتتىم. بىر كۈنى مېنى تۆەن سىلىغ- بۇسىغا چاقىردى. كىشلەر ماڭا: گۇرۇپپا باشلىغى، سەن ئۇرۇشقا قاتناشتىڭ، ساڭا كۆپ رەھمەت، ساڭا مۇكاپات بېرىمىز. ئەمدى سەن ئۆيۈڭگە قايتقىن، ئۇ يەرگە سەن تېخىمۇ زۆرۈرسەن، دېدى. مەن بۇنىڭغا ئەلۋەتتە خوشال بولدۇم، ئۆيگە بىر تېلېگراممىمۇ بېرەتتىم. خوشال بولۇپ كەتكەنلىكىمدىن نىمىشقا ۋاقىت توشماي تۇرۇپ مېنى قايتۇرغاندۇ دەپ ئويلاپمۇ باقماپتىمەن...

ھەربى كومىتېتقا بېرىشقا ئۈلگۈرىدىغان بولسىمۇ، ھېچنەگە بارماي ئۆز ئورنۇمغىلا قايتتىم. ئۆيگە باراي! تېزرەك ئۆيگە يېتەي! دەپ ئويلايتتىم. يولدا بىر ماشىنىنى ئۇچراتتىم-دە سەكرەپ چىقىپ، پامىر ترانسپورت لىنيىسىنى بويلاپ ئۇچقاندەك كەتتىم.

قانتىم بولسا نەقەدەر ياخشى ئىدى-ھە! مەن ھەربى ماشىنىغا چۈشۈپ ھەر يەر-ھەر يەرگە قاتناپ ئۆگىنىپ كەتكەن ئىدىم. مەن كابىنكىدىكى شوپۇرغا توۋلىدىم:

— ھەيدە بۇرادەر، كۈچۈڭنى ئايىما! مەن ئۆيۈمگە كېتىۋاتىمەن!

ئۆيگە ئاز قالدى، ئايلانمىدىن ئۆتسەكلا بىزنىڭ ئوچاستىكىغا كېلەتتۇق. مەن تاقەت قىلالماي، كېتىۋاتقان ماشىنىدىن سەكرەپ چۈشتۈم-دە، نەرسە-كېرەك قاچىلانغان تاغىرىمنى يۈدۈپ چاپتىم. چاپە-چاپە بىر ئايلانمىدىن ئۆتتۈم. مەن ھېچنىمىنى تونۇيالماي قالدىم. گويا ھەممە نەرسە ئۆز ئورنىدا تۇرغاندەك قىلاتتى: تاغمۇ تۇراتتى، يولمۇ تۇراتتى، لېكىن بىرمۇ ئۆي يوق ئىدى. ئەتراپتا

ئەدناسى ئادەممۇ يوق. پەقەت دۆۋە-دۆۋە تاش چېچىلىپ ياتاتتى. بىزنىڭ ھويلا ئايىلىنىڭ سىرتىغا، تاغنىڭ ئاستىغا جايلاشقان ئىدى. ئۇ تار بىر يەر ئىدى. مەن تاققا قاراپ قېتىپلا قالدىم. كۆچكەن قار ھېچنىمىنى قالدۇرمىغان ئىدى، خۇددى بىر چاڭگال سىلىپلا پۈتۈن تاش-توپىنى تاتقاندەك، غايەت زور جىلغىغا قوش سالغاندەك قىلىۋەتكەن ئىدى. خوتۇنۇم ئاخىرقى بىر پارچە خېتىدە قار ناھايىتى قېلىن يېغىپ كەتتى، بىردىنلا يەنە يامغۇر يېغىپ كەتتى، دەپتىكەن. يېغىلىپ قالغان قارنى بالدۇرراق پارتلىتىپ چۈشۈرۈۋېتىش كېرەك ئىدى، بىراق، بۇ، ئاياللار قىلالايدىغان ئىشمىدى!...

ئۆيگە قايتتىم دىگەن مۇشۇ بولدىمۇ؟ مىڭ بالالىقتا دوزاقتىن قايتىپ كەلسەم، بۇ يەردە ئۇرۇق-تۇققانلىرىمدىن بىرىمۇ بولمىسا... ئۇ يەردە قىمىرلىماستىن تۇرۇپ كېتىپتىمەن. تاغ-داللارنى زىل-زىلىگە كەلتۈرۈپ راسا قاتتىق توۋلىغىم كېلەتتى، — لېكىن ئۈنۈم چىقمايتتى. جېنىم چىقىپ كەتكەندەك، پۈتۈن ئەزايى-بەدىنىم قېتىپ كەتتى. نەرسە-كېرەك قاچىلىغان تاغارنىڭ ئۆشنەمدىن چۈشۈپ كەتكەنلىكىنىلا ئاڭلىدىم. بۇ قىزلىرىمغا ۋە خوتۇنۇمغا سوغا قىلىش ئۈچۈن يولدا ئەسكى-تۈسكى نەرسىلىرىمگە تېگىشىۋالغان كەمپىت ئىدى، مەن ئۇنى تاشلاپ قويدۇم...ئۇ يەردە بىرەر مۆجىزە پەيدا بولىدىغاندەك ئۇزاققىچە قاراپ تۇرۇپ كەتتىم. بىر ھازادىن كېيىن بۇرۇلۇپ، ئارقامغا ماڭدىم. ئۇزاقتا بارماي يەنە توختاپ، ئارقامغا بۇرۇلۇپ قارىدىم، كۆزلىرىمگە تاغلار ئوڭ-سولغا ئىغاڭلاۋاتقاندەك، قوزغىلىۋاتقاندەك، بىردىنلا ماڭا قاراپ بېسىپ كېلىۋاتقاندەك تۇيۇلۇپ كەتتى. مەن قاتتىق بىر ۋاقىرىدىم-دە ئارقامغا قاراپ، جېنىمنىڭ بېرىچە قاچتىم. كېتىش كېرەك! بۇ ئۆلگۈر يەردىن كېتىش كېرەك!

www.uyghurkitap.com

بۇ چاغدا مەن يىغلىۋەتتىم...

مەن يەنە نەگە باردىم، قانداق باردىم ــ بۇلا، ئېسىمدە قالماپتۇ. ئۈچىنچى كۈنى ۋوگزالغا كېلىپ قېپتىمەن. خۇددى بېشى قايغان كىشىدەك، كىشىلەر ئارىسىدا يۈرەتتىم. ئۇشتۇمتۇت بىر ئەپتەسەرنىڭ ئىسمىمنى چاقىرغانلىقىنى ئاڭلاپ قالدىم. قارىسام، خۇسەينوۋ ئىكەن، ھەربى سەپتىن بوشىنىپ ئۆيىگە قايتىپتۇ. مەن ئۇنىڭغا بېشىمغا چۈشكەن كۈلپەتلەرنى سۆزلەپ بەردىم.

ــ ئەمدى سەن نەگە بارماقچىسەن؟

بۇنى ئۆزەممۇ بىلمەيتتىم.

ــ بۇنداق قىلماسلىقىڭ كېرەك، چىداشلىق بەرگىن، قاڭغىرىپ يۈرۈشۈڭگە رۇخسەت يوق. يۈر، تىيانشانغا يول سالغىلى بارايلى، ئەھۋالىڭ قارىغاندا ئۇ يەردە قىلىدىغان ئىش باردەك...

شۇنداق قىلىپ مەن بۇ يەرگە كېلىپ قالدىم. دەسلەپكى بىرنەچچە يىل ئىچىدە، بىز ترانسپورت لىنىيىسىدە كۆۋرۈك سالدۇق. ۋاقىت توختاۋسىز ئۆتمەكتە، ئەھۋالىڭ قارىغاندا قانداقتۇر بىر يەردە مۇقىم ماكان تۇتماي بولمايتتى. ئۇ چاغدا خۇسەينوۋ مىنىستىرلىككە يۆتكىلىپ كەتكەن ئىدى. ئۇ دائىم كېلىپ مېنى يوقلاپ تۇراتتى، بۇرۇنقى ئىشىڭنى قىل، يول ئىشچىسى بول، دەپ دەۋەت قىلاتتى. مەن بىر قارارغا كېلەلمەي يۈرەتتىم. بۇرۇنقى ئىش بەكمۇ قورقۇنچلۇق ئىدى-دە. بۇ يەردىكى ئىش ئورنىدا مەن يالغۇز ئەمەستىم، كۆپچىلىك بىلەن بىللە بولغاندا ھامان يېنىك بولاتتى. ئۇ يەرگە بارسام، كىم بىلىدۇ، غەم-قايغۇ ئىچىدە ئۆلۈپ كېتەمدىمەن. مەن ھامان ئويلاشلالماي كەتتىم، بۇرۇنقى ئىشلار ھامان ئەستىن چىقمايتتى... ھايات گويا ئاشۇ يەردە ئاخىرلاشقاندەك، ئالدىمدا ھېچنىمە قالمىغاندەك تۇيۇلاتتى.

ئۈيلىنىشنىڭغۇ خىيالىمغىمۇ كەلتۈرمەيتتىم. گۈلبالامغا ۋە قىزلىرىمغا بەكمۇ ئامراقتىم-دە. ئەھۋالدىن قارىغاندا، مېنىڭ ئۈچۈن، ھەرقاندىداق ئادەم، ھەرقانداق چاغدا ئۇلارنىڭ ئورنىنى باسالمايتتى! ئەگەر پەقەت تۇرمۇش ئۈچۈنلا توي قىلىدىغان بولسام، بۇنىڭ ھېچبىر ئەھمىيىتى بولمىغان بولاتتى. يالغۇز ياشىغىنىمغا يەتمەيتتى.

لېكىن، مەن ئاخىر ئوچاستىكىغا بېرىپ يول ئىشچىسى بولۇش: ئالدى بىلەن ئىشلەپ بېقىش، بولمىسا، باشقا يول تېپىش قارارىغا كەلدىم. نەتىجىدە تاغ ئاغزىدىكى مۇشۇ ئوچاستكىنى ماڭا تاپشۇردى. ھېچ گەپ يوق، پەيدىن-پەي كۆنۈپ قالدىم. ئېھتىمال، بۇ ئوچاستكا ناھايىتى ئالدىراش بولغانلىقتىن، تاغ ئاغزى بولغانلىقتىن شۇنداق بولغاندۇ. ۋاقىتنىڭ ئۆتۈشى بىلەن قەلبىمدىكى ئازاپ-ئوقۇبەتلەر بىرئاز يېنىكلەشتى، ئازايدى. پەقەت گايى-گايىدا ئەسلىدە بىزنىڭ ھويلا بولغان ئاشۇ يەردە خۇددى مۇردىدەك قېتىپ تۇرغان، نەرسە-كېرەك قاچىلىغان تاغسىرىم مۇرەمدىن سىرىلىپ چۈشۈپ كەتكەننى چۈشەپ قالاتتىم...ئاشۇنداق كۈنلەردە سەھەردىلا يولغا چىقىپ كېتىپ، ناھايىتى كەچ كىرىپ كەتكىچە قايتمايتتىم. يەنىلا يالغۇز ياشاپ يۈردۈم. راست، بەزىدە ئىچىنىشلىق خىياللارمۇ كاللامغا كېچەتتى: "ئېھتىمال بەختكىمۇ ئېرىشەرمەن؟"

لېكىن ئۈمىت قالمىغان چاغدا، جاپا-مۇشەققەتلىك، ئازاپ-ئوقۇبەتلىك بەخت قۇشى كېلىپ قوندى.

بىر قېتىم، ئالاھەزەل بۇنىڭدىن تۆت يىل ئىلگىرى خوشنامنىڭ ئاپىسى ئاغرىپ قالدى. خوشنام خىزمەت، ئائىلە ۋە بالىلىرى بىلەن بولۇپ، بىر ياققا بارالمايتتى. بىراق كەمپىرنىڭ كېسىلى بارغانسېرى ئېغىرلىشىپ باراتتى. شۇڭا ئۇنى دوختۇرخانىغا ئېپبېرىش قارارىغا كەلدىم.

دەل تاش يول ئىدارىسىدىن ئوچاستىكىغا ئاللىقانداق بىر نەرسىلەرنى يەتكۈزۈپ بېرىش ئۈچۈن كەلگەن بىر ماشىنا كېلىپ قالدى. بىز مۇشۇ ماشىنىغا ئولتۇرۇپ شەھەرگە كىردۇق. دوختۇر كەمپىرنى بالنىستا يېتىشى كېرەك دېدى، لېكىن كەمپىر بۇنىڭغا زادىلا ئۇنىمىدى! ئۆلسەممۇ ئۆيۈمدە ئۆلىمەنكى، ھەرگىز سىرتتا قالمايمەن؛ سەن مېنى قايتۇرۇپ كەت، بولمىسا سېنى قاغايمەن، دەپ تۇرۇۋالدى. ئەنە شۇ سەۋەپتىن كەمپىرنى قايتۇرۇپ كېتىشكە مەجبۇر بولدۇم. ناھايىتى كەچ بولۇپ كەتكەن ئىدى. گاراژدىن ئۆتكەندە، شوپۇر ئۇشتۇمتۇت ماشىنىنى توختاتتى ـ دە، سورىدى:

— نەگە بارىسىز؟

بىر ئايالنىڭ جاۋاپ بەرگەن ئاۋازى كەلدى ۋە ماڭغان ئاۋازى ئاڭلاندى.

— ماشىنىغا چىقىڭ! — دېدى شوپۇر. — نىمە بولدىڭىز؟ — گەپ قىلغىنىچە ماشىنىنى ھەيدەپ ئاپاردى.

بالا كۆتەرگەن، بوپىسىنى قولتۇقلىغان ناھايىتى ياش بىر چوكان ماشىنىنىڭ يېنىغا كەلدى. ماشىنىغا چىقىپ ئولتۇرۇشىغا ياردەملەشتىم، كابىنكىغا يېقىنراق يەرنى شامالدىن سەل دالدا بولار دەپ ئۇنىڭغا بوشىتىپ بېرىپ، ئۆزەم بۇلۇڭدا بىر يەرگە جايلاشتىم.

ماشىنا مېڭىپ كەتتى. ھاۋا ناھايىتى سوغاق ئىدى. سوغاق ۋە نەم شامال سوقۇپ تۇراتتى. بالا ئۈنلۈك يىغلاپ كەتتى. ئاپىسى پەپەلەيتتى، لېكىن بالا زادىلا تىنچىيدىغاندەك ئەمەس ئىدى. تازا چاتاق بولدى ـ دە! كابىنكىدا ئولتۇرسا ياخشى بولاتتى، لېكىن ئۇ يەردە جېنى تۇمشۇغىغا كېلىپ قالغان بىر كەمپىر ياتماقتا. شۇ سەۋەپتىن چوكاننىڭ مۇرىسىنى قاقتىم:

— هوي، ئېپكېلىك، بالىنى ماڭا بېرىڭ، تېچلىنىپ قالسا ئەجەپ ئەمەس. ئۆزىڭىز سەل ئىگىشىپ ئولتۇرۇڭ، ئانچە بەك شامال تەگمەيدۇ.

مەن بالىنى كالتە جۇۋامغا يۆگەپ مەھكەم تۇتۇۋالدىم. ئۇ جىمىدى، بۇرنىدا نەپەس ئېلىشقا باشلىدى. بۇ ئون ئايلىقچە بولغان قالتىس ئوماق بالا ئىكەن. ئۇشتۇمتۇت يۈرىكىم دۇپۇلدەپ سوقۇپ كەتتى، نىمە سەۋەپتىن بۇنداق سوقۇپ كەتكىنىنى ئۆزەممۇ بىلمەيمەن، يۈرىكىم خۇددى ئوق تەككەن قۇشتەك تىپىرلايتتى. مەن مەيۈسلەندىم ۋە خوشاللاندىم. "ماۋۇنى كۆرۈڭ، ئەمىسە مەن ئۆمۈرۋايەت دادا بولماي ئۆتەتتىممۇ؟" دەپ ئويلىدىم مەن. بالا جىمىدى، ئۇنىڭ غېمىنى قىلىش ھاجەتسىز بولۇپ قالدى.

— ئوغۇل بالىمۇ؟ — سورىدىم مەن.

چوكان بېشىنى لىڭشىتتى. ئۇزايىدىن بۇ بىچارە چوكان مۇزلاپ قېتىپ قالغاندەك قىلاتتى، ئۇستى-بېشى بەك يېپىلىك ئىكەن ئەمەسمۇ. مەن بولسام قىشتا ھامان قىسقا پەلتونىڭ ئۈستىدىن كېپىنەك تون كىيىۋالاتتىم، بىزنىڭكىدەك خىزمەت قىلىدىغانلاردا ئۇ كەم بولسا بولمايتتى. مەن بالىنى تۇتقاچ، بوش يەڭنى ئۇنىڭغا ئۇزاتتىم:

— ئۈستۈمدىكى ماۋۇ كېپىنەك توننى تارتىڭ، بولمىسا سىزگە سوغاق تېگىپ قالىدۇ.

— ياق، نىمە قىلغىنىڭىز بۇ، خاتىرجەم بولۇڭ، — رەت قىلدى ئۇ.

— تارتىڭ، تارتىڭە! — يالۋۇردۇم مەن، — ئۈستىڭىزگە ئارتىۋېلىڭ، شامالغا دالدا بولىدۇ!

ئۇ كېپىنەك تون بىلەن ئۆزىنى ئورىدى، پېشىنى پۇتىنىڭ

ئۇيغۇر كىتاب تورىتى
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ يېگى تارىپسى

ئاستىغا باستۇرۇپ قويدۇم.

— سەل ئىسسىغانسىز؟

— ئىسسىدىم.

— نىمە دەپ بۇنچىۋالا كەچ چىققانسىز؟

— شۇنداق قىلماي بولمىدى، — ئۇ پەس ئاۋازدا جاۋاپ بەردى.

بۇ چاغدا بىز تار جىلغىدا كېتىۋاتاتتۇق. بۇ يەردە بىر كانچىلار مەھەللىسى بار ئىدى. كىشىلەر ئۇيقۇغا كەتكەن، چىراقلار ئۆچۈرۈلگەن ئىدى. ئىتلار ماشىنا ئارقىسىدىن قاۋىشىپ قالاتتى. بىردىنلا مېنىڭ ئېسىمگە بىر ئىش كەلدى: بۇ چوكان نەگە بارىدىغاندۇ؟ نىمە ئۈچۈنكىن مەن ئۇنى كانچىلار مەھەللىسىگە بارسا كېرەك دەپ ئويلاپتىمەن، چۈنكى يەنە ئالدىمىزغا قاراپ ماڭساق، بارىدىغان يەر يوق ئىدى، ئۇ يەر تاغنىڭ ئاغزى، بىزنىڭ ئۇچاستكىمىز جايلاشقان يەر ئىدى.

— سىز مەھەللىگە بارسىڭىز كېرەك-ھە؟ — دىدىم مەن ئۇنىڭغا ھەم شوپۇرنىڭ كابىنكىسىنى قاقتىم، — تاغ ئاغزىغا ئاز قالدۇق، ماشىنا ئۇنىڭ نېرىسىغا ئۆتمەيدۇ.

— ئەمىسە بۇ يەر قەيەر؟ — سورىدى ئۇ.

— كان. سىز چۈشىدىغان يەر مۇشۇ ئەمەسمۇ؟

— مەن... مەن مۇشۇ يەرگە كەلمەكچى ئىدىم، — ئۇ سەل دىلغۇل بولۇپ قالدى. لېكىن ئۇ دەرھال ئورنىدىن تۇرۇپ، كېپىنەك تونىنى ماڭا بېرىپ بالىنى قولىغا ئالدى. بالا خۇددى بىر يېرىنى چىمدىۋالغاندەك شۇ زاماتلا يىغلاشقا باشلىدى. بۇ چوكاننى تازا نەس بېسىپتۇ-دە. ئۇ ئاق قار، كۆك مۇزدا كېچىنى يالغۇز ئۆتكۈزۈشى كېرەكمۇ؟

— بۇ يەردە سىز بارىدىغان يەر يوق! — مەن توغرىسىنىلا ئېيت-
تىم، — سىز يامان تەرەپكە ئويلىماڭ. بالىنى ئېپكېلىڭ، ماڭا بېرىڭ! —
مەن بالىنى تارتىپ دىگۇدەك قولۇمغا ئالدىم ۋە ئېيتتىم: — رەت
قىلماڭ. بىزنىڭ ئۇچاستىكىغا بېرىپ قونۇڭ، ئۇ يەردە سىزگە ئىش
چىقىدۇ. مۇشۇنداق بولسۇن. ماشىنىنى ھەيدىگىن ئاغىنە! — مەن
شوپۇرغا توۋلىدىم.

ماشىنا قوزغالدى. چوكان يۈزىنى ئالقىنىغا يېقىپ ئۈن چىقارماي
ئولتۇراتتى. كىم بىلىدۇ، ئۇ يىغلاۋاتامدىكىن.

— قورقماڭ! — مەن ئۇنىڭغا تەسەللى بەردىم، — مەن سىزگە
يامانلىق قىلمايمەن...مەن يول ئىشچىسى بايتېمىر قۇلوۋ بولىمەن.
ماڭا ئىشەنسىڭىز بولىدۇ.

مەن ئۇنى ئۆز ئۆيۈمگە ئورۇنلاشتۇردۇم. ھويلىدا يەنە بىر بوش
ئۆي بار ئىدى، مەن شۇ ئۆيدە ياغاچ كارۋاتتا ياتتىم. مەن چوڭقۇر
ئويغا پېتىپ، بىئارام بولۇپ ئۇزاققىچە ئۇخلىيالمىدىم. تەپسىلى
سوراشقا خىجىل بولدۇم، ئۇنىڭ ئۇستىگە سوراۋېرىشنى ئۆزەممۇ
ياخشى كۆرمەيتتىم، لېكىن سورىمايمۇ بولمايتتى، چۈنكى ئادەمدە
ئۇشتۇمتۇتلا بىرەر ئىش توغۇلۇپ قېلىشى مۇمكىن، ياردەم بېرىشكە
توغرا كېلىدۇ. ئۇ ناھايىتى ئېھتىياتچانلىق بىلەن، زورىغا جاۋاپ
بېرەتتى. لېكىن مەن ئۇنىڭ ئېيتمىغىنىنى پەرەز قىلىپ تاپتىم.
قايغۇرۇپ تۇرغان كىشى بىر ئېغىز گەپ قىلسا، ئۇن ئېغىزى يوشۇ-
رۇنغان بولىدۇ. ئۇ ئېرىدىن ئايرىلىپ، ئۆيىدىن چىقىپ كەتكەن
ئىكەن. شۇنداق دىيىش كېرەككى، بۇ غورۇرى، بار بىر ئايال ئىدى.
كۆز يېتىپ تۇراتتىكى. ئۇ قاتتىق قايغۇرغان، قاتتىق ئاغرىنغان
ئىدى، لېكىن تىز پۈكمىگەن. ئەلۋەتتە، ھەر بىر كىشى قىلمەن

www.uyghurkitap.com

دىگىنىنى قىلىشى مۇمكىن. بىراق، ئۇنىڭغا ئىچىم ئاغرىيدى، بۇ ناھايىتى ياش بىر چوكان ئىدى ـ دە! ئۇ قىزغا ئوخشايتتى، پىكو-رىسى كېلىشكەن، چىرايلىق قىز ئىدى. ئۇ ناھايىتى مۇلايىم ئىدى، ئېھتىمال ناھايىتى يۇۋاش بولۇشىمۇ مۇمكىن. ئۇ ئادەم قانداق قىلىپ ئۇنى ھەممىدىن بىزار بولۇپ چىقىپ كېتىشكە مەجبۇر قىلغاندۇ؟ ئېىخ، بۇ ئۇلارنىڭ ئىشى. ئەتە ئۇنى كېتىۋاتقان ماشىنىلاردىن بىرىگە سېلىپ قويۇپلا خوشلىشىمىزغۇ.

شۇ كۈنى بەك ھېرىپ كېتىپتىكەنمەن، ئۇخلاپ كەتكىنىمنى سەز-مەي قېپتىمەن، مەن ئۆزەمنى ماشىنىدا كالىتا جۇۋامغا بىر بالىنى يۆگەپ ئولتۇرغاندەك ھېس قىلدىم. ئۇ بالا ئىسسىپ، باغرىمغا چىڭ يېپىشىپ ياتاتتى.

سەھەردە، ئورنۇمدىن تۇرۇپ سىرتىنى بىر ئايلىنىپ كېلىشكە چىقىپ، نىمىشقىدۇر تېزلا قايتىپ كەلدىم. مېھمىنىم قانداق قىلىۋا-تىدىكىن، دەپ ئويلايتتىم مەن. ئۇلارنى ئويغىتىۋەتمەسلىك ئۈچۈن مەن ئاستاغىنا مەشكە ئوت قالاپ، ساماۋار قويۇپ قويدۇم. بايا ئۇ ئورنىدىن تۇرغان، مېنىڭشقا تەييارلىنىۋاتقان ئىكەن. ئۇ ماڭا رەھمەت ئېيتتى. چاي ئىچمەستىن ئۇلارنى قويۇۋېتەلمەيتتىم. مەن ئۇلارنى سەل تەخىر قىلىڭلا دېدىم. ئاخشام ئۇچراتقان ھىلىقى كىچىك يولۇچى ناھايىتى قىزىق بىرنىمىكەن ئەمەسمۇ. ئۇنىڭ بىلەن ئوينى-ساق دىلىڭ سۆيۈنۈپ كېتىدىكەن.... چاي ئىچىپ ئولتۇرۇپ مەن ئۇنىڭدىن سورىدىم:

— سىز نەگە بارماقچىسىز؟

ئۇ ئويلىنىۋېلىپ جاۋاپ بەردى:

— رىباچقا.

— ئۇ يەردە ئۆرۈك-تۇققانلىرىڭىز بارمۇ؟

— يوق. ئاتا-ئانام يېزىدا، توسور تېغىنىڭ ئارقىسىدا.

— ئوھۇ، ئۇنىداقتا يەنە ماشىنا ئالمىشىدىكەنسىز-دە. ناھايىتى بىئەپ.

— مەن ئۇ يەرگە بارماقچى ئەمەسمەن. بىز يېزىغا قايتىپ بارالمايمىز، — ئۇ خۇددى ئوغلىغا دەۋاتقاندەك گەپ قىلاتتى. — بۇ ئۆزىمىزنىڭ سەۋەنلىكىدىن بولغان.

مەن بۇ چوكاننى ئاتا-ئانىسىنىڭ كېيىگە كۆنمەي توي قىلىپ كەتكەن ئىكەنغۇ دەپ پەرەز قىلدىم. كېيىنچە بۇ پەرىزىم توغرا بولۇپ چىقتى.

ئۇ ماڭماقچى بولدى، لېكىن سەل تۇرۇپ تۇرۇڭ، بالىغا شامال تېگىپ قالدۇ، ئۆيدە ئولتۇرۇپ تۇرۇڭ، مەن ماشىنا توساي دىدىم. بىر خىل غەشلىكتە يولغا قاراپ ماڭدىم. نىمە ئۈچۈندۇر، ئۇلار ھازىر بۇ يەردىن كېتىپ ئۆزەمنىڭ يەنىلا يالغۇز قالىدىغانلىقىمنى ئويلىغىنىمدا مەن ناھايىتى بىئارام بولدۇم ۋە قايغۇردۇم.

ھە دىگەندە ماشىنا كەلمىدى. كېيىن قول كۆتىرىپ توسماي بىر ماشىنىنى ئۆتكۈزۋەتتىم. ئۆزەم قاتتىق چۆچۈپ كەتتىم. مەن نىمىشقا شۇنداق قىلدىم؟ بۇ چاغدا مەن ناھايىتى ئازاپلاندىم. ماشىنىلار بىر-بىرلەپ ئۆتكىلى تۇردى، مەن ھەممىسىنى توسمىدىم. بۇداقى ماشىنىنى چوقۇم توسىمەن دەپ ئويلايتتىم، لېكىن قولۇمنى يەنە كۆتەرمەيتتىم. پۈتۈن ئەزايىم قىزىپ كەتتى. ئۇ ئاۋۇ يەردە تولۇپ تاشقان ئىشەنچ بىلەن ماشىنا كۈتمەكتە. مەن ئۆز خىيالىمغا زىت ھالدا ئىش كۆرمەكتىمەن، لېكىن ھىچ ئامالىم يوق. يولدا ئۇ ياقتىن-بۇ ياققا مېڭىپ يۈرۈپ، ئۆزەمنى ئاقلاشقا سەۋەپ ئىزدەيتتىم.

www.uyghurkitap.com

بىر دەم كابىنكا دەرىزىسىنىڭ ئەينىگى چېقىلىپ كېتىپتۇ، كابىنكىنىڭ ئىچى ناھايىتى سوغاق دەيتتىم؛ بىر دەم ماشىنا شۇ تەرەپكە بارمايدىكەن دەيتتىم: ياكى بولمىسا، شوپۇر يارىمىدى ــ قاتناش بىخەتەرلىك قائىدىسىگە دىققەت قىلمايدىغان ئادەم ئىكەن، ئازراق مەس تۇرىدۇ دەيتتىم. ئۆتۈپ كېتىۋاتقان ماشىنىلاردا ئادەم بولۇپ بىكار ئەمەسلىكىنى كۆرگىنىمدە باللاردەك خوشال بولۇپ كېتەتتىم. ئانا ـ بالا ئىككىيلەننىڭ بۇ يەرگە كەلمەسلىكىنى، يەنە بىر دەم ئۆيدە تۇرۇشنى، بەش مىنۇت بولسىمۇ ئۆيدە بولۇشىنى تىلەيتتىم. "بىراق، ئۇ نەگە بېرىشى كېرەك؟" دەپ ئويلىدىم مەن، "يېزىسىغا بارالمايدىكەن، بۇنى ئۆزى ئېيتتى. رىبباچقا بارىدىكەن، بىراق ئۇ يەرگە بارغاندىن كېيىن بالا بىلەن نەدە تۇرىدۇ؟ قىشتا بالىنى توڭلىتىپ قويىدۇ. بۇنداقتا ئەڭ ياخشىسى ئۇنىڭ مۇشۇ يەردە تۇرغىنى ياخشى. بۇ يەردە بىر مەزگىل تۇرۇپ، قانداق قىلىش كېرەكلىكىنى ئوبدانراق ئويلىغىنى ياخشى. ئېھتىمال ئېرىنىڭ يېنىغا قايتىپ كېتەر. ئېھتىمال ئېرى ئىزدەپ كېلىپ قالار..."

ۋاي ـ ۋۇي، نىمانچە ئازاپلىنىمەن، بۇنداق قىلغىچە ھازىرلا ئۇنى يول بويىغا ئېپكېلىپ يولغا سېلىۋەتسەملا بولمىدىمۇ! مەن ئۈچ سائەت ئەنە شۇ تەرىقىدە بىر ئورنۇمدا پىرقىراپ يۈردۈم. ئۆزەمگە ئاچچىقلاندىم. ياق، دەپ ئويلىدىم مەن، مەن ئۇنى جەزمەن باشلاپ كېلەي ۋە ئۇنىڭ كۆز ئالدىدىلا ماشىنىلاردىن بىرىنى توساي. بۇنىڭدىن بۆلەك چارە يوق. ئەنە شۇنداق ئويلىنىپ ئۆيگە قاراپ ماڭدىم. بۇ چاغدا ئۇ ئىشىك ئالدىغا چىقتى، ئۇ تولا كۈتۈپ ھېرىپ كېتىپتۇ. مەن ناھايىتى خىجىل بولۇپ، يامان ئىش قىلىپ قويغان بالىدەك ئۇنىڭغا قارىدىم.

ــ بەك ساقلاپ كەتتىڭىز ـ ھە؟ ــ مەن پەس ئاۋازدا مۇجىمەللا سورىدىم، ــ شۇ ياقتا بارىدىغان ماشىنا يوق ئىكەن، يوقمۇ ئەمەس، مۇۋاپىق كۆرمىدىم. مىنى كەچۈرۈڭ...قالايمىقان قىياس قىلىپ يۈرمەڭ...خۇدا ھەققى ئۆيگە كىرىپ ئولتۇرۇپ تۇرۇڭ. سىزدىن ئۆتىنەي!

ئۇ ماڭا ھەيران بولغان ھالدا كۆڭلى غەش بولۇپ قاراپ، گەپمۇ قىلماستىن ئۆيگە كىردى.

ــ ماڭا ئىچىڭىز ئاغرىۋاتامدۇ؟ ــ سورىدى ئۇ.

ــ ياق، بۇنىڭدىن ئەمەس. سىزگە مەلۇم...سىزدىن ئەنسىرەۋاتىمەن. ناھايىتى قىيىن ـ دە. سىز قانداق تۇرمۇش كەچۈرمەكچىسىز؟

ــ ئىشلەيمەن. ئىش قىلالمايدىغان ئادەملەردىن ئەمەسمەن.

ــ نەگە بېرىپ ئىشلىمەكچىسىز؟

ــ قەيەرگە بارماي، ئورۇنلىشىۋالسام بولدى. لېكىن مەن قايتىپ كەتمەيمەن، يېزىغىمۇ كەتمەيمەن. مەن ئىشلەيمەن ۋە تۇرمۇش كەچۈرىمەن.

مەن جىم بولۇپ قالدىم. مەن نېمىگە قارشى تۇرالايتتىم؟ ئۇ ھازىر ھېچنېمىنى ئويلىمايتتى. ئۇنىڭ ۋۇجۇدىدا خورلىنىش بىلەن غورۇر بىلىنىپ تۇراتتى. مۇشۇنداق ھېسسىيات ئۇنى قارغۇلارچە چىقىپ كېتىشكە باشلىغان. "مەن ئىشلەيمەن ۋە تۇرمۇش كەچۈرىمەن" دېمەك ئاسان، لېكىن بۇنى دەرھال قىلغىلى بولمايتتى. بىراق خەقنى زورلىغىلى بولمايدۇ ـ دە!

بالا ماڭا قاراپ ئېتىلدى. مەن ئۇنى قولۇمغا ئېلىپ سۆيۈپ قويدۇم ھەمدە: "ئېھ، ياخشى بالام، بىز ھازىرلا ئايرىلىدىغان بولۇۋاتىمىز. سەن مېنىڭ قەدىردانىم، ئۆز پۇشتۇمدىن بولغان بالىدەك بولۇپ

قالغان ئىدىڭ...» دەپ ئويلىدىم.

— ماقۇل، ئەمىسە ماڭايلى! — مەن پەس ئاۋازدا گەپ قىلدىم. بىز ئورنىمىزدىن تۇردۇق. بالىنى مەن كۆتەردىم، لېكىن يوسۇپ غىغا كەلگەندە توختىدىم.

— مەشەدىمۇ قىلغىلى ئىش تاپقىلى بولاتتى، — دىدىم مەن، — تۇرمۇش كەچۈرۈشكە ۋە ئىشلەشكە بولاتتى. بىر ئۆي ئىجارىگە بولاتتى. راست، سىز مەشەدە قىلىڭچۇ. كېيىنكىسى ئالدىرىماڭ. زادى كېتىمەن دىسىڭىز، قاچان كەتسىڭىزمۇ بولىدۇ. ئويلاپ باقسىڭىز...

ھە دىگەندە ئۇ ماقۇل بولمىدى. لېكىن، مەن ئاخىر قايىل قىلدىم.

شۇنداق قىلىپ، ئاسىل بىلەن ئوغلى سامات بىزنىڭ ئۇچاستىكىدا قالدى.

قورادىكى كىچىك ئۆي ناھايىتى سوغاق ئىدى، شۇ سەۋەپتىن مەن ئاسىل بىلەن ئوغلىنى مېنىڭ ئۆيۈمدە تۇرغۇزۇپ، ئۆزەم كىچىك ئۆيگە چىقىپ ياتتىم. ئۇ يەر ماڭا مۇۋاپىق ئىدى.

ئەنە شۇ چاغدىن باشلاپ تۇرمۇشۇم باشقىچە تۈسكە كىردى. گويا ھېچ نەرسە ئۆزگەرمىگەندەك ئىدى، خۇددى بۇرۇنقىدەك مەن بىر ئادەم ئىدىم، لېكىن مېنىڭ ۋۇجۇدۇمدا بىر ئادەم تىرىلدى، ئۇزاق مۇددەت يالغۇز تۇرمۇش كەچۈرگەندىن كېيىن قەلبىم ئىسسىدى. ئەلۋەتتە، ئىلگىرى مەنمۇ كىشىلەر ئارىسىدا تۇرمۇش كەچۈرەتتىم، كىشىلەر بىلەن قويۇق باردى-كەلدى قىلاتتىم، ئۇلار بىلەن بىرلىكتە ئىشلەيتتىم، دوست بولۇشاتتىم، ئورتاق ئىشلار بىلەن شۇغۇللىناتتۇق، ئۆزئارا ياردەملىشەتتۇق، لېكىن تۇرمۇشتا قانچە قىلغان بىلەنمۇ ھېچقانداق نەرسە ئورنىنى باسالمايدىغان يەنە بىر تەرەپمۇ بار ئىدى.

بۇ بالا مېنى ئۆزىگە جەلپ قىلىپلا ئالدى. چارلاشقا چىققىنىمدا ئۇنى ئىسسىق كىيىندۇرۇپ بىللە ئېلىپ چىقاتتىم. ئىشتىن سىرتقى جىمىكى ۋاقتىم شۇنىڭ بىلەن ئۆتەتتى. مەن ھەتتا ئىلگىرى قانداق تۇرمۇش كەچۈرگىنىمنى تەسەۋۋۇر قىلالمايمەن. خولۇم-خوشنىلىرىم ياخشى ئادەملەر ئىدى، ئۇلار ئاسىل بىلەن ساماتقا ياخشى مۇئامىلە قىلاتتى. كىم بالىنى ياخشى كۆرمەيدۇ؟ ئاسىل سەممى، ئوچۇق ئىدى، ئۇ ئوچاس-تىكىدىكى تۇرمۇشقا تېزلا ئۆگىنىپ كەتتى. مېنىڭ بالىدىن ئايرىلال-ماسلىقىمۇ ئاسىلنىڭ سەۋەبىدىن ئىدى. يوشۇرىدىغان نىمىسى بار، قانچە يوشۇرغان بىلەنمۇ ئۆزىدىن يوشۇرغىلى بولمايدۇ-دە. مەن ئاسىلنى ياخشى كۆرۈپ قالدىم. مەن بىردىنلا ئۇنى ياخشى كۆرۈپ قالدىم. مەڭگۈ ياخشى كۆرىمەن، يۈرىگىمدىن ياخشى كۆرىمەن. بۇرۇن يالغۇز ئۆتكۈزگەن ئاي-كۈنلەر، پۈتكۈل قايغۇ-ھەسرەت ۋە جاپا-مۇشەققەتلەر، قولدىن كەتكەن پۈتكۈل نەرسىلەرنىڭ ھەممىسى ئاشۇ مۇھەببەتكە سىڭىپ كەتكەن ئىدى. لېكىن مېنىڭدە بۇنى دەيدى-غان ھوقۇق يوق ئىدى. ئاسىل ئۇنى كۈتمەكتە ئىدى. بىلىندۇرمىگىنى بىلەن ئۇنى ئۇزاق كۈتتى. بىز يولدا ئىشلەپ يۈرگەن ۋاقتىمىزدا ئۇنىڭ يولدىن ئۆتكەن ھەر بىر ماشىنىغا هامان ئۈمىت بىلەن قارا-ۋاتقانلىقىنى مەن پات-پات سېزىپ قالاتتىم. بەزىدە ئۇ يەنە ئوغلىنى ئېلىپ يولغا چىقىپ نەچچە سائەتلەپ-نەچچە سائەتلەپ ئولتۇرۇپ كېتەتتى. لېكىن ئۇ كۆرۈنمىدى. مەن ئۇنىڭ كىملىكىنى، قانداق ئادەم ئىكەنلىكىنى بىلمەيتتىم، ئۇنىڭدىن سورىمىغان ئىدىم، ئۇمۇ بۇ توغرىلىق ئەزەلدىن ئېغىز ئېچىپ باقمىغان ئىدى.

ۋاقىت ئاستا-ئاستا ئۆتمەكتە. سامات چوڭ بولۇپ قالدى. ئاھۇي، تازا شوخ، سۆيۈملۈك بالا بولدى-دە! ئۇنىڭغا كىم ئۆگىتىپ

www.uyghurkitap.com

قويدىكىن ياكى ئۇنىڭ ئۆزى ئۆگىنىۋالدىمىكىن. مېنى دادا! دەپ قىچقىرىشقا باشلىدى. مېنى كۆرسىلا بوينۇمغا ئېسىلىپ "دادا! دادا!" دەپ كېتەتتى. ئاسلىمۇ كۆلۈپ ئۇنىڭغا قارايتتى. مەن ھەم خوشال بولاتتىم، ھەم ماڭا ئېغىر ئىدى. مەن ئۇنىڭغا دادا بولالىسام ئۇنىڭدىن خوشال بولاتتىم، لېكىن، نىمە چارە...

بىر يىلى يازدا، بىر كۈنى يول ياساۋاتاتتۇق. ماشىنىلار توختىماي ئۆتۈپ تۇراتتى. ئاسىل بىردىنلا بىر شوپۇرغا قاراپ ۋاقىرىدى:

— ھوي جانتاي، توختا!

ماشىنا بىرنەچچە قەدەم مېڭىپلا توختىدى. ئاسىل شوپۇرغا قاراپ يۈگۈرۈپ كەتتى. ئۇلار ئۇ يەردە نىمە دېيىشتىكىن، بۇنى بىلمىدىم، لېكىن ئاسىلنىڭ بىردىنلا: "يالغان ئېيتىۋاتىسەن! مەن ساڭا ئىشەنمەيمەن! يوقال! يوقال كۆزۈمدىن!" دەپ ۋاقىرىغانلىقىنى ئاڭلىدىم.

ماشىنا كېتىپ قالدى، ئاسىل ئوپۇل-توپۇل يولدىن ئۆتۈپ ئۆيگە قاراپ يۈگۈرۈپ كەتتى. ئەھۋالدىن قارىغاندا ئۇ يىغلىغاندەك قىلاتتى.

ئىشقا ھېچبىر قولۇم بارمايتتى. ئۇ كىم بولىدى؟ ئاسىلغا نىمە دىگەندۇ؟ كاللامغا ھەر خىل سوئال ۋە قىياسلار يىغىلىپ كەتتى. چىداپ تۇرالماي مەنمۇ ئۆيگە قايتتىم، لېكىن ئاسىل چىقمىدى. كەچقۇرۇن مەن بەربىر ئۇنى ئىزدەپ كىردىم.

— سامات قېنى؟ ئۇنى كۆرمىسەم بەكمۇ ئىچىم پۇشۇپ كېتىدىكەن!

— ئەنىغۇ، ئۇ مەشەدە. — ئاسىل غەمكىن جاۋاپ بەردى.

— دادا! — سامات ماڭا ئېتىلدى. مەن ئۇنى قۇچىقىمغا ئېلىپ ئويناتتىم، ئاسىل بولسا غەمكىن ھالدا بىر ئېغىزمۇ گەپ قىلماستىن ئولتۇراتتى.

— بىر ئىش بوپتىمۇ، ئاسىل؟ — سورىدىم مەن.

ئاسىل قاتتىق بىر ئۇھ تارتتى.

— مەن كېتىمەن، بەكى، — دېدى ئۇ، — بۇ بۇ يەردە تۇرغانلىقىمە-نىڭ ياخشى بولمىغانلىقىدىن ئەمەس. سىزگە كۆپ رەھمەت، كۆپ رەھمەت. لېكىن، مەن يەنىلا كېتىمەن...نەگە بېرىشىمنى ئۆزەممۇ بىلمەيمەن...

ئۇنىڭ راستلا كەتمەكچى بولغانلىقىنى كۆرۈپ، راست گېپىمنى دېيىشكە مەجبۇر بولدۇم.

— نىمە دەيتتىم، ئاسىل، سىزنى تۇتۇپ قېلىشقا ھەققىم يوق. لېكىن مەنمۇ بۇ يەردە تۇرۇپ قالالمايمەن، كەتمىسەم بولمايدۇ. مەن بىر قېتىم خوتۇن-بالىلىرىم ۋە ماكانىمدىن ئايرىلىشتەك قىسمەتكە دۇچار بولغان ئىدىم. بۇنى چۈشەندۈرۈشنىڭ نىمە ئورنى بار! ئۆزى-ڭىز بىلىسىز ئاسىل. ئەگەر سىز راستلا كەتسىڭىز، بۇ مېنىڭ ئۈچۈن ئاشۇ يىلى پامىردا يۈز بەرگەن ۋەقەدەكلا بولىدۇ. ئويلاپ بېقىڭ، ئاسىل...ئەگەر ئۇ قايتىپ كېلەلىسە، ئۇنىڭ ئۈستىگە قەلبىڭىز سىزنى قايتىپ كېتىشكە ئۈندەۋاتقان بولسا، مەن ھەرگىز توسالغۇ بولمايمەن، سىز مەڭگۇ ئەركىنسىز، ئاسىل.

بۇ گەپلەرنى دېدىم-دە، ساماتنى ئېلىپ تاشيولغا چىقىپ كەتتىم. بىز تاشيولدا ئۇزاق يۈردۇق. ئوغلۇم ھېچنىمنى بىلمەيتتى.

ئاسىل دەرھال مېنى تاشلاپ كەتمىدى. لېكىن ئۇ نىملەرنى ئوي-لىغاندۇ، قانداق قارارغا كەلگەندۇ؟ بىرنەچچە كۈندىن بۇيان مەن جۇدەپلا كەتتىم، چىرايىممۇ قارىداپ كېتىپتۇ.

بىر كۈنى چۈشتە ھويلىغا كىرىپ كەلدىم-دە، ساماتنىڭ مېڭىشنى ئۆگىنىۋاتقانلىقىنى كۆردۈم. ئاسىل ئۇنى يېقىلىپ كەتمىسۇن دەپ

www.uyghurkitap.com

قوغداۋاتاتتى. مەن قەدىمىمنى توختاتتىم.

— بەكې، قارالڭ، ئوغلىڭىز ماڭدى! — ئۇ خوشال كۈلدى.

ئۇ نىمە دىدى؟ ئوغلىڭىز! مەن گۈرجەكنى تاشلاپ زوڭزىيىپ ئولتۇردۇم-دە، بالىنى يېنىمغا چاقىردىم:

— كەل، كەل، كەل، كەل! تايلىغىم كەل! ۋۇي، مېنىڭ يېنىمغا كەل، چىڭ دەسسەپ ماڭ، باتۇرلارچە ماڭ!

سامات غۇلچىنى كەردى.

— دادا! — ئۇ دىڭگاكلاپ ماڭدى-دە، يۈگۈرۈپ كەتتى. مەن ئۇنى ئىتتىك تۇتۇۋېلىپ، ئىگىز كۆتەردىم ۋە باغرىمغا چىڭ باستىم.

— ئاسىل! — دىدىم مەن ئۇنىڭغا، — ئەتە بىز بالىغا ئارقان يەشتى قىلىپ بېرەيلى، سىز ئاق چۈپۈر بىلەن قارا چۈپۈردا ئارقان ئېشىپ تەييارلاڭ.

— ماقۇل، بەكې! — ئاسىل كۈلدى.

— توغرا، توغرا، چوقۇم ئاق ۋە قارا چۈپۈردا ئېشىڭ...

مەن مال باقىدىغان دوستۇمنىڭ يېنىغا ئاتلىق بېرىپ قىمىز ۋە گۆش ئېلىپ كەلدىم. ئەتىسى بىز خولۇم-خوشنىلارنى سامات ئۈچۈن ئۆتكۈزگەن ئارقان يەشتىگە تەكلىپ قىلدۇق.

مەن ساماتنى يەرگە قويۇپ، قارا، ئاق چۈپۈردا ئېشىلگەن ئاغامچىنى ئۇنىڭ پۇتىغا يۆگەپ، يېنىغا قايچىنى قويۇپ، ھويلىنىڭ ئاۋۇ بېشىدا تۇرغان باللارغا بۇيرۇدۇم:

— كىم بىرىنچى بولۇپ يۈگۈرۈپ كېلىپ ئارقاننى كېسىۋەتسە، بىرىنچى سوغىنى شۇنىڭغا بېرىمەن؛ باشقىلارغا تەرتىپ بويىچە سوغا ئۈلەشتۈرۈپ بېرىمەن. قېنى باللار، يۈگۈرەڭلار! — مەن قولۇمنى شىلتىدىم.

باللار چۇقۇرىشىپ يۈگۈرۈپ كېلىشتى.

ساماتنىڭ پۇتى چۇشەپ قويۇلغان ئارقان كېسىۋېتىلگەندىن كېيىن مەن ساماتقا دېدىم:

— هوي، ئوغلۇم، ئەمدى سەن يۈگۈر! باللار، ئۇنى يېتىلەڭلار!

باللار ساماتنى يېتىلەپ مېڭىپ كېتىشتى، مەن ئۇلارنىڭ ئارقىسىدىن ئۆزەمگە دېدىم.

— هوي قاراڭلار بۇنىڭغا! ساماتىم يەردە يۈگۈرەلەيدىغان بولدى. چوڭ بولغاندا يەل تاپان بولۇپ يېتىشكەي!

سامات باللارنىڭ ئارقىسىدىن يۈگۈرۈپ كېتىۋېتىپ، ئارقىسىغا قاراپ "دادا!" دېدى-دە يىقىلىپ چۈشتى. ئاسىل ئىككىمىز ئىتتىك يېتىپ باردۇق. مەن بالىنى يەردىن ئالغان چېغىمدا، ئاسىل بىرىنچى قېتىم مېنى "جېنىم!" دېدى.

...شۇنداق قىلىپ بىز ئەر-خوتۇن بولۇپ قالدۇق.

قىشتا بىز ئوغلىمىزنى ئېلىپ يېزىغا چوڭلارنى يوقلىغىلى كەلدۇق. ئۇلار ئۈزاقىقىچە ئاغرىنىپ يۈردى. ئىلاجىسىز ئاسىل ئىككىمىز بارلىق جاۋاپكارلىقنى ئۈستىمىزگە ئالدۇق. مەن ھەممە ئەھۋالنى، ئۆتكەن ھەممە ئىشنى ئۇلارغا سۆزلەپ بەردىم. نەتىجىدە ئۇلار ئاسىلنى كەچۈردى، نەۋرىسى يولىدا، بىزنىڭ كېلىچىگىمىز يولىدا ئۇنى كەچۈردى.

ۋاقىتنىڭ ئۆتكەنلىكى بىلىنمەي قالدى. سامات بەش ياشقا كىردى. ئاسىل ئىككىمىز ھەممە جەھەتتىن ناھايىتى ئىناق ئۆتۈپ كەلدۇق، بىز پەقەت بىرلا نەرسىنى زادىلا تىلغا ئالمىدۇق. خۇددى كېلىشىۋالغاندەكلا، بىز ئۈچۈن ئېيتقاندا ھېلىقى كىشى مەۋجۇت ئەمەستى...

لېكىن تۇرمۇش ھەرگىز ھامان سەن ئارزۇ قىلغاندەك بولمايدى-

كەن! ھېلىقى كىشى يېقىندا پەيدا بولۇپ قالدى...

يولدا ماشىنا ۋەقەسى چىققان بولۇپ، بۇ كەچ بولۇپ كەتكەن ۋاقىت ئىدى. مېنىڭ ياردەمچىم ــ خوشنام ئىككىمىز نىمە ۋەقە چىقتى-كىن دەپ يۈگۈرۈپ بارساق، يۈك باسقان بىر ماشىنا تۈۋرۈككە ئۈس-سۈۋاپتۇ. شوپۇرنىڭ پۈتۈن بەدىنى زەخىملىنىپ، ھوشىدىن كېتەي دەپ قېپتۇ، ئۇنىڭ ئۈستىگە غەرق مەسكەن. مەن ئۇنى تونۇدۇم، لېكىن ئىسمى ئېسىمگە كەلمىدى. بىر قېتىم ئۇ بىزنى ئاپەتتىن قۇت-قۇزۇپ، ماشىنىمىزنى تاغ ئاغزىغا يەتكۈزۈپ بەرگەن ئىدى. بۇ — دولۇن تېغىغا چىقىدىغان ئىش چاخچاق قىلىدىغان ئىش ئەمەس ئىدى-دە! بۇ بۇرۇن بولۇپ باقمىغان ئىش ئىدى. ئۇزايىدىن ئۇ بىر قەيسەر، ھېچنىمىدىن قورقمايدىغان يىگىتتەك كۆرۈنەتتى، ئۇ بىزنى مەھەللىگە ئېپكېلىپ قويغانىدى. شۇ چاغدا ئۇنىڭغا ناھايىتى ئامراقلىغىم كېلىپ قالغان، ئۇ ماڭا ياراپ قالغان ئىدى. شۇ ۋەقە ئۆتۈپ ئۇزاق ئۆتمەي بىرەيلەن بىر چاتمىنى تاغ ئاغزىغا ئېلىپ كېپتۇ، كۆزلىگەن يەرگە يەتكىلى ئاز كېپتىكەن، بىراق، نېمىدۇر بىرنىمە ئۇنىڭغا توسالغۇ بولۇپتۇ. شوپۇر چاتمىنى ئېرىققا تاشلاپ كېتىپ قېپتۇ. شۇ چاغدا مەن يەنىلا ھېلىقى ھېچنىمىدىن قورقماي-دىغان يىگىتنىڭ قىلغان ئىشى بولمىغىيدى، دەپ ئويلاپ، ئۇنىڭغا ناھايىتى ئىچ ئاغرىتقان ئىدىم، بۇ باتۇر ئادەم ئۆزىنىڭ مەقسىدىگە يېتەلمىگەن. بىراق، ئاشۇنىڭدىن كېيىن ماشىنىلار تاغ ئاغزىدىن چاتما سۆرىتىپ ئۆتتى. شوپۇرلار بۇ ئىشقا كۆنۈپ قىلىشتى. ئۇلار توغرا قىلىشتى.

راستىمنى ئېيتقاندا، دەسلەپتە ئۇنىڭ ئاسىل تاشلاپ كەتكەن ئادەم ئىكەنلىكىنى بىلمىگەن ئىدىم. بىلسەممۇ ئوخشاشلا شۇنداق

قىلغان بولاتتىم. مەن ئۇنى ئۆيگە يۆلەپ ئېپكېلىۋىدىم، دەرھال ھەممە ئىش ئايدىڭ بولدى. شۇ چاغدا ئاسىل بىر قۇچاق ئوتۇننى كۆتىرىپ ئۆيگە كىرگەن ئىدى، ئۇنى كۆرگەندىن كېيىن ئاسىلنىڭ قۇچىغىدىكى ئوتۇن يەرگە چۇشۇپ كەتتى. لېكىن ھېچقايسىمىز بىلدۇرمىدۇق. بىز خۇددى بىرىنچى قېتىم كۆرۈشكەندەك بولۇپ يۈردۇق. خۇسۇسەن مەن ئۆزەمنى تېخىمۇ بەكرەك تۇتۇۋېلىشىم، ئۇلارغا تېگىپ كەتمەسلىكى ئۇچۇن گەپ-سۆزدە ياكى ئىشارە-ھەركەتتە پەخەس بولۇشۇم كېرەك ئىدى، ئۇلارنىڭ يېڭىۋاشتىن بىر بىرىنى چۇشىنىشىگىمۇ توسالغۇ بولماسلىغىم كېرەك ئىدى. ئۇ چاغدا ئۆزەمنىڭ بىرەر قارارغا كېلىشىم مۇمكىن ئەمەس ئىدى. ئۇ ئىككىسىنىڭ ئۆتمۇشى بار، ئوغلى بار، قارارغا ئۇلارنىڭ ئۆزلىرى كېلىشى كېرەك ئىدى. مەن ئۇلارنىڭ ئوغلىنى كارۋاتقا ياتقۇزدۇم، يېنىدا ياتتىم، سىلىدىم.

شۇ كۈنى كېچىدە ھېچقايسىمىز ئۇخلىمىدۇق، ھەركىم ئۆزىنىڭ ئىشىنى ئويلاۋاتاتتى. مەنمۇ ئۆزەمنىڭ ئىشىنى ئويلىماقتا ئىدىم.

ئاسىل بالىنى ئېلىپ كېتىشى مۇمكىن ئىدى. بۇ ئۇلارنىڭ ھوقۇقى. ئۇلار ئۆزلىرىنىڭ يۈرىگى تەلپۈنگەندەك ۋە ئەقلى كۆرسەتكەندەك ئىش قىلسۇن. مېنىڭدە...مېنىڭ نېمە ئامالىم بار، گەپ مېنىڭدە ئەمەس، ماڭا باغلىق ئەمەس، ئۇلارغا توسالغۇ بولماسلىغىم كېرەك...

ئۇ ھېلىمۇ مۇشۇ يەردە، بىزنىڭ مۇشۇ لىنىيىمىزدە قاتناپ تۇرۇۋاتىدۇ. بىرقانچە يىلنىڭ بۇياغى نەدە يۈرۈپتۇ؟ نېمە ئىش قىپتۇ؟ — گەپ بۇ يەردە ئەمەس... بۇ ئۇلارنىڭ ئىشى...

بايتېمىر بىلەن ئىككىمىز چارلاپ-كۆزدىن كەچۈرۈپ قايتقىنىمىزدا

كەچ كىرىپ قالغان ئىدى. باش ئەتىيازنىڭ تۇمانى بىلەن كەچقۇ-
رۇنقى شەپەق تىيانشاننىڭ مۇزلۇق چوققىلىرىدا ئەگىيتتى. ماشىنىلار
يولدىن گۇرۇلدەپ ئۆتمەكتە.

— ۋەقە مانا مۇشۇنداق، — دېدى بايتېمىر بىر دەم جىم بولۇپ
قالغاندىن كېيىن بىرنىمىنى ئويلىغاندەك، — ھازىر مەن بۇ ئائىلىدىن
ئايرىلماسلىقىم كېرەك. ئەگەر ئاسىل كېتىش قارارىغا كەلگەن بولسا،
ئۇنىڭ ۋىجدانىنىڭ پاك بولۇشىنى تىلەيمەن، ئۇنىڭ بۇ ئىشنى ماڭا
ئېيتىشىنى ھەمدە ئوغلۇمغا ئاتاپ قىلىدىغان ئاخىرقى ئايرىلىش
گېپىمنى قىلىۋېلىشىمنى قوبۇل قىلىشىنى تىلەيمەن. بۇ بالا ئۆز بالا-
دىنىمۇ ئارتۇق ئىدى. بىراق مەن ئۇنى ئۇلاردىن ئېلىۋالالمايمەن...
شۇڭا، مەن ھېچنەگە بارمايمەن. پامىرغا تېخىمۇ بارمايمەن. ئەل-
ۋەتتە، مەن بۇ ئەھۋاللارنى گېزىتقا ماتېرىيال بولسۇن دەپ ئېيتىپ
بېرىۋاتقىنىم يوق. پەقەت پاراك تەرىقىسىدە سىزگە ئېيتتىم...

خاتىمە

ئىلياس ئىككىمىز ئۇشتا خوشلاشتۇق. ئۇ پامىرغا كەتتى، مەن
ئىشىمغا ماڭدىم.

— مەن بۇ يەرگە ئەلىبېكنى ئىزدەپ كەلدىم. مەن ھاياتىمنى
يېڭىۋاشتىن باشلايمەن! — ئىلياس ئۆزىنىڭ خىيالىنى ئېيتتى. —
سىز مېنى ئادەم بولمايدىغان بىرنىمىكەن دەپ قالماڭ. ھامان
بىر كۈنى مەن تۇرمۇش قۇرىمەن، قورا-جايىم، ئۆيۈم ۋە بالام
بولىدۇ، قىسقىسى كىشىلەردە بولىدىغان ھەممە نەرسە مېنىڭدىمۇ
بولىدۇ. مەنمۇ دوست ۋە يولداش تاپىمەن. پەقەت بىرلا نەرسە

مىنىڭدە ئىككىنچى بولمايدۇ، ئۇ بولسىمۇ مەن مەڭگۇ ئايرىلىپ قالغان، مەڭگۇ تەكرارلانمايدىغان ئۆتمۈش... ئۆمرۈمنىڭ ئاخىرىغىچە، جان تەندە ئامان بولسا، ئاسلىنى مەڭگۇ ئەستە تۇتىمەن، بىزنىڭ ئۇتتۇرىمىزدىكى بارلىق گۈزەل نەرسىلەرنى ئەستە تۇتىمەن.

ئىلياس بېشىنى سىلىپ خىيالغا چۆكۈپ كەتتى. بىر هازا جىمىپ كەتكەندىن كېيىن ئۇ يەنە مۇنۇلارنى قوشۇپ قويدى:

— ماڭىدىغان كۈنى مەن كۆل بويىغا باردىم، ھىلىقى دۆڭگە باردىم. تىيانشان بىلەن، ئىسسىقكۆل بىلەن خوشلاشتىم. خوش ئىسسىقكۆل، ئېيتىپ بولالمىغان ناخشام! ئاھ، ئەگەر مەن سېنى كۆپ-كۆك سۈيۈك ۋە ساغۇچ قىرغىقىڭ بىلەن قوشۇپ ئېپكېتەلىسەم، نەقەدەر ياخشى بولاتتى-ھە! لېكىن، بۇ، مۇمكىن ئەمەس، خۇددى قەدىردانىمنىڭ مۇھەببىتىنى قوشۇپ ئېپكەتكىلى بولمىغىنىدەك مۇمكىن ئەمەس. خوش، ئاسىل! خوش، سەرۋى قامەتلىك دىلبىرىم! خوش، قەدىرلىكىم! بەختلىك بول!...

ئۇيغۇر كىتاب تورى
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ يىگانە ئادرېسى
www.uyghurkitap.com

مەسئۇل مۇھەررىرى: ئابدۇللا ئابلىز
مەسئۇل كوررېكتورى: رىشت ۋاھىدى

چىڭغىز ئايتماتوۋ

جەمىلە

تەرجىمە قىلغۇچىلار: نۇرمۇھەممەت دۆلەتى
ھەلىمە مۇھەممەت

نەشر قىلغۇچى ۋە تارقاتقۇچى: مىللەتلەر نەشرىياتى
(پوچتا نومۇرى: 100013،
تېلېفون نومۇرى: 010-64290862)
نەشرىياتنىڭ ئادرېسى: بېيجىڭ شەھىرى خېپىڭلى شىمالىي كوچا 14-قورۇ.
تىزغۇچى: مىللەتلەر باسما زاۋۇتى
باسقۇچى: دىشىن باسما زاۋۇتى
ساتقۇچى: جايلاردىكى شىنخۇا كىتابخانىلىرى
نەشرى: 1984-يىل 12-ئايدا 1-قېتىم
بېسىلىشى: 2000-يىل 5-ئايدا بېيجىڭدا 2-قېتىم
ئۆلچىمى: 1168×850مم 32 كەسلەم
باسما تاۋىقى: 8.625
سانى: 5501—8500
باھاسى: 10.00 يۈەن

图书在版编目(CIP)数据

查密莉雅:维吾尔文/(苏)艾特马托夫著;努尔穆罕默德译.—北京:民族出版社,2000.1
ISBN 7—105—03771—7

Ⅰ.查… Ⅱ.①艾 … ②努… Ⅲ.中篇小说—作品集-苏联-现代-维吾尔语(中国少数民族语言)
Ⅳ.I512.45

中国版本图书馆 CIP 数据核字(1999)第 56699 号

责任编辑: 阿布都拉·阿布力孜
责任校对: 热西提·瓦依提
出版发行: 民族出版社　电话:010—64290862
社　　址: 北京市和平里北街 14 号　邮编:100013
排　　版: 民族印刷厂
印　　刷: 迪鑫印刷厂
经　　销: 各地新华书店
版　　次: 1984 年 12 月第 1 版 2000 年 5 月 北京第 2 次印刷
开　　本: 850×1168 毫米　1/32
印　　张: 8.625
印　　数: 5501— 8500 册
定　　价: 10.00 元

ئۇيغۇر كىتاب تورى
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ يىگى تادرىسى

ISBN 7-105-03771-7

ISBN 7-105-03771-7/I · 900
民文〔维 107〕 定价：10.00 元